

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ШОЛЯ ІВАННА СТАНІСЛАВІВНА

УДК 811.161,2'373.231(477.87) «19»

ДИСЕРТАЦІЯ

**ДИНАМІКА ІМЕННИКА́
ЖИТЕЛІВ м. УЖГОРОДА У ХХ ст.**

10.02.01 – українська мова

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

І. С. Шоля

Науковий керівник – **Пахомова Світлана Миколаївна,**
доктор філологічних наук, професор

Луцьк – 2018

АНОТАЦІЯ

Шоля І. С. Динаміка іменника́ жителів м. Ужгорода у ХХ столітті. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова. – ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород; Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2018.

У дисертаційній роботі вперше проаналізовано склад та динаміку іменного репертуару жителів міста Ужгорода у ХХ ст.

На широкому фактичному матеріалі комплексно досліджено чоловічий і жіночий іменник багатонаціонального Ужгорода протягом тривалого періоду – ХХ століття. Проаналізовано 17481 фіксацій імен: 580 чоловічих (9026 носіїв) і 668 жіночих (8455 носіїв). Спосіб добору матеріалу дав змогу простежити динаміку іменника́, зміни в його складі, частотність уживання кожного з імен протягом одного століття.

У роботі застосовано комплекс методів лінгвістичного аналізу: описового, статистичного, порівняльно-зіставного, зіставно-синхронічного, зіставно-діахронічного. Ключовим методом є описовий з його основними прийомами інвентаризації та класифікації мовних одиниць (онімів). За його допомогою чітко окреслено предмет дослідження, послідовно описано, класифіковано, систематизовано зібраний матеріал, докладно схарактеризовано систему особових імен ужгородців у ХХ ст.

За допомогою статистичного методу встановлено загальну кількість чоловічих і жіночих онімів, визначено статистичну структуру чоловічого та жіночого іменника (найуживаніші, широкоживані, маловживані та рідкісні), простежено якісне й кількісне оновлення іменника як на окремих хронологічних зрізах, так і в межах усього досліджуваного періоду.

Зіставно-синхронічним методом описано склад і динаміку імен, простежено їхній характер функціонування в кожному виділеному

хронологічному зрізі. Здійснено порівняльний аналіз українського іменника м. Ужгорода з ідентичними матеріалами інших регіонів та прилеглих територій суміжних країн за допомогою порівняльно-зіставного методу.

Визначено, що виразною особливістю ужгородського іменника є варіювання імен, характер якого змінювався впродовж століття. Більшість аналізованих антропонімів – це офіційні імена, однак трапляються і варіанти онімів, які виникли різним шляхом: унаслідок взаємодії мов (угорської, чеської, російської) переважно в першій половині ХХ ст.; словотвірним шляхом лексико-хронологічні варіанти, серед яких гіпокористики й демінутиви, зафіксовані протягом усього століття; а також як наслідок орфографічних помилок працівниками відділу РАЦСу, що найчастіше виявлені в 1950–1960 рр.

Констатовано, що структурно чоловічий і жіночий іменникі виявляють відносну стабільність: у межах кожного хронологічного зрізу виокремлено найуживаніші імена, широковживані, маловживані та рідкісні. Встановлено відмінності, пов'язані з різною кількістю онімів частотного десятка (від 10 до 15) у різних хронологічних зрізах, що пояснюється розташуванням на певних позиціях імен з однаковою кількістю фіксацій.

З'ясовано, що статистична група найуживаніших чоловічих імен ХХ ст. нараховує 10 онімів, які вирізняються відносною стійкістю, найбільшою кількістю носіїв і високою частотністю вживання: *Олександр, Михайло, Андрій, Василь, Володимир, Юрій, Степан/Стефан, Йосиф/Йосип, Іван, Микола*, та 10 жіночих онімів: *Наталія, Олена, Марія, Тетяна, Анна/Ганна, Вікторія, Ірина, Ольга, Катерина, Єлизавета*. Простежено оновлення й розширення асортименту імен першої статистичної групи протягом усього досліджуваного періоду: у першій половині ХХ ст. це відбувається завдяки трансформації імен на угорський, словацький або чеський лад, а в другій половині – через поповнення новими онімами.

Установлено, що центральна частина чоловічого і жіночого іменника м. Ужгорода ХХ ст. обслуговує найбільшу у відсотковому співвідношенні

кількість носіїв – 48% (4331) і 48,2% (4073). Оновлення та рух широкоживаних імен із групи в групу відбувається значно активніше, тому якісний і кількісний склад імен у кожному періоді різний. Статистична група маловживаних чоловічих імен нараховує 129 одиниць, а жіночих 167.

Простежено якісний і кількісний склад периферії ужгородського іменника в межах кожного хронологічного зрізу. Суттєве оновлення групи чоловічих маловживаних імен відбулося в 1950-х (IV зріз) і 1960-х роках (V зріз), а жіночих – у VII зрізі (1980–1985 рр.).

Дослідження рідкісних чоловічих та жіночих імен засвідчує численність цієї групи тільки в кількісному співвідношенні, а не в якісному: 377 чоловічих імен обслуговують 4,2% носіїв, 410 жіночих онімів – 4,8%.

З'ясовано специфіку чоловічого та жіночого іменника м. Ужгорода ХХ ст. – наявність у ньому великої кількості багатоконпонентних онімів. У матеріалах зафіксовано: 281 подвійне ім'я, 32 потрійні та 2 чотириконпонентні чоловічі антропоніми; 284 подвійні, 44 потрійні, 2 чотириконпонентні жіночі оніми.

З'ясовано основні мотиви вибору імен: релігія (приблизно 25% жителів Ужгорода керувалися церковним календарем); традиція (від 15% до 20% ужгородців дотримувалися родинних традицій, оскільки надавали першій дитині особове ім'я на честь батька або матері); мода.

Ураховуючи різні позамовні чинники, встановили залежність складу особових імен від конфесійної належності родини (католики, греко-католики, православні, реформати, євангелісти, адвентисти та ін.), від національності їхніх носіїв, (зокрема українців, росіян, угорців, чехів, словаків, євреїв, білорусів, поляків, румунів, ромів) та від соціально-політичного контексту, пов'язаного з входженням території сучасного Закарпаття до складу п'яти державних утворень. З'ясовано, що в іменному репертуарі Ужгорода протягом ХХ ст. серед різних релігійних конфесій і етнічних груп наявні традиційні оніми, які входять до статистичної групи найуживаніших і широкоживаних. Зафіксовано небагато імен, які вказують на національну

належність денотата. Вони структурують статистичну групу рідкісних імен і переважно засвідчують представників тюркських народів. Особливості віросповідання та етнічна належність найменувачів накладають свій відбиток на антропонімний репертуар, мають значення під час обрання імен для новонароджених, але воно не настільки суттєве, щоб вплинути на загальний іменник міста Ужгорода ХХ ст.

Схарактеризовано динаміку складу імен і визначено його специфіку порівняно з іншими містами України, зокрема Луцька, Тернополя, Донецька, Кіровограда, Хмельницького. Виявлено основні закономірності й тенденції розвитку іменного репертуару ужгородців. Зіставивши ужгородський іменник з результатами досліджень інших міст, з'ясували, що спільна для всієї України система імен має на деяких територіях свої відмінності, зумовлені регіональними, національними особливостями та віддаленістю міста від Центральної України, проте основу іменника м. Ужгорода ХХ ст. становлять українські традиційні імена, що й засвідчує його належність до загальноукраїнського іменника.

Практична цінність дисертації полягає в тому, що фактичний матеріал та одержані результати можна використати для укладання повного словника особових імен українців, застосувати в практиці найменування, а також у підготовці навчальних посібників і лекційних курсів з української ономастики. Матеріали дисертації можуть бути використані як практичні рекомендації батькам під час вибору імен для новонароджених.

Ключові слова: антропонім, антропонімна система, багатокомпонентні особові імена, динаміка іменника, іменник, маловживані імена, найуживаніші імена, рідкісні імена, статистична група, трансформація, хронологічний зріз, частотний десяток, широкоживані імена.

SUMMARY

Sholia I. S. The Dynamics of Name Vocabulary of Uzhhorod Citizens In The 20th Century. – Qualification Scientific Work, Manuscript Copyright.

Thesis for the degree of a candidate of philological sciences on the specialty 10.02.01 – Ukrainian language. – Uzhhorod National State University, Uzhhorod; Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, 2018.

The content and dynamics of the name repertoire of the citizens of Uzhhorod in the 20th century has been for the first time analyzed in the thesis.

Vast empirical data provided an in-depth research of male and female names in multinational Uzhhorod over a lengthy period - the 20th century. The analysis of 17481 names has been completed: 580 male (9026 persons) and 668 female (8455 persons) names. The data selection method allowed the investigation of the dynamics of the name vocabulary, changes in its content, as well as the frequency of usage of every name over the course of the century.

A set of methods of linguistic analysis including descriptive, statistical, contrastive-comparative, comparative-synchronic, and comparative-diachronic approaches has been applied in the thesis. The key method is the descriptive one with its main techniques of inventory and classification of linguistic units (onyms). It explicitly outlines the subject of the study, consistently describes, classifies, systematizes the collected data, describes in detail the system of personal names in Uzhhorod in the 20th century.

The statistical method determines the total number of male and female onymies, the statistical structure of the male and female name vocabulary (frequent names, commonly used names, little used names and rarely used names), qualitative and quantitative update of the name vocabulary using separate chronological reviews as well as the entire period studied.

The comparison-synchronous method describes the composition and dynamics of names, traces their functioning in each selected chronological slice. A comparative analysis of the Ukrainian name vocabulary in the city of Uzhhorod

with identical data from other regions and adjoining territories of neighboring countries has been carried out using the contrastive-comparative method.

It has been determined that the distinctive feature of the Uzhhorod name vocabulary is the variation of names, the nature of which has been changing for centuries. Most of the analyzed anthroponyms are official names, however, when registering newborns in Uzhhorod, various variants of onymies appeared because of a number of reasons: as a result of the interaction of languages (Hungarian, Czech, Russian) mainly in the first half of the 20th century; word-building lexical and chronological variants among which hypochoresitics and affectionate names are recorded throughout the century; as well as the misspelling by the authorities that most often occurred in the 1950–1960 s.

It was stated that structurally male and female name vocabularies exhibit relative stability: most frequently used names, commonly used names, little used names and rarely used names are distinguished within the framework of each chronological slice. The difference discovered lies in the unequal number of onymes of frequency ten throughout various chronological sections (from 10 to 15), which is explained by the location of names with the same number of cases on certain positions.

It was determined that the statistical group of the most used male names of the 20th century amounts to 10 onymes, which feature relative stability, the highest number of carriers and high frequency of use: *Alexander, Michael, Andrew, Vasyl, Vladimir, Yuri, Stepan/Stefan, Joseph/Josep, Ivan, Mykola*, and 10 women's onymes: *Natalia, Elena, Maria, Tatiana, Anna/Hanna, Victoria, Irina, Olga, Katerina, Yelizaveta*. The renewal and extension of the range of names of the first statistical group, which is observed throughout the investigated period, was traced. In the first half of the 20th century this is due to the transformation of names adapted to Hungarian, Slovak or Czech languages, while in the second half this occurred due to the addition of new onymes.

It was established that the central part of the male and female name vocabulary of the city of Uzhhorod of the 20th century serves the largest

percentage of carriers in percentage terms – 48% (4331) and 48,2 (4073). Updating and moving widely-used names from one group to another is much more active. Therefore, the qualitative and quantitative composition of names in each period is different. The statistical group of the little used male names numbers to 129 units and women's names 167.

The qualitative and quantitative composition of the periphery of the Uzhhorod name vocabulary within each chronological section is observed. Substantial upgrading of the group of the little used names in men occurred in the 1950 s (IV cut) and 1960 s (V cut), while this is true for women in the VII section (1980–1985).

The research of rare male and female names testifies to the size of this group. However, it has been defined that it is the largest one in quantitative terms, not in qualitative terms: 377 men's names serve only 4,2% of carriers, and 410 women's onymes – 4,8%.

The specific feature of the male and female name vocabulary of the city of Uzhhorod of the 20th century reveals the presence of a large number of multicomponent onymes. The data include 281 double, 32 triple and two four-component male names as well as 284 double, 44 triple, and two four-component female names.

The main reasons for choosing the names in the citizens of Uzhhorod include religion (about 25% of Uzhhorod residents are guided by the church calendar); tradition (from 15% to 20% of Uzhhorod citizens respect the family traditions giving their first child a personal name in honor of the father or mother); and fashion.

Taking into account various extralinguistic factors, the dependence of the composition of personal names on the confessional belonging of the family (Catholics, Greek Catholics, Orthodox, Reforms, Evangelists, Adventists, etc.), on the nationalities of their carriers (Ukrainians, Russians, Hungarians, Czechs, Slovaks, Jews, Byelorussians, Poles, Romanians, and Roma in particular) and on

the socio-political context associated with the entry of the territory of modern Transcarpathia into five state entities has been observed.

It was discovered that in the naming repertoire of Uzhhorod during the 20th century among the various religious denominations and ethnic groups, there are traditional onyms that are among the most commonly used and widely used statistical groups. There are few cases in which names indicate the nationality of the denotatum. They belong to the statistical group of rare names and mostly belong to the representatives of the Turkic people. The peculiarities of religion and the ethnic identity of the denominators impose their imprint on the anthroponymic repertoire, play an important role in the selection of names for newborns, but not so significant as to affect the general name vocabulary of the city of Uzhhorod of the 20th century.

The dynamics of the names composition and its specificity are described in comparison with other cities of Ukraine, in particular, Lutsk, Ternopil, Donetsk, Kirovograd, Khmelnytsky. The basic regularities and tendencies of development of the registered repertoire of Uzhgorod citizens are revealed. Comparing the Uzhgorod name vocabulary with the studies of other cities, it has been established that the system of names common for the entire Ukraine features its distinctions throughout certain territories caused by regional and national peculiarities as well as the remoteness of the city from Central Ukraine. However, the basis of the name vocabulary of the city of Uzhhorod of the 20th century is made of the Ukrainian traditional names, which allows it to remain within the framework of the all-Ukrainian name vocabulary.

The practical value of the dissertation lies in the fact that the empirical data and the results obtained can be used when concluding a complete vocabulary of personal names of Ukrainians, naming, as well as while compiling the textbooks and lecture courses on Ukrainian onomastics. The materials of the dissertation can be used as practical recommendations to parents when choosing names for newborns.

Key words: anthroponym, anthroponymic system, multicomponent personal names, dynamics of name vocabulary, name vocabulary, little used names, most commonly used names, rare names, statistical group, transformation, chronological cut, frequency ten, frequently used names.

Список публікацій здобувача

1. Шоля І. С. Жіночий іменник міста Ужгорода другої половини ХХ ст. // 19. Slovenská onomastická konferencia. Bratislava 28. – 29.04.2014. Bratislava, 2015. S. 186–190.
2. Шоля І. С. Мотиви вибору особових імен ужгородців у другій половині ХХ століття (чоловічі імена) // Записки з ономастики : зб. наук. праць. Вип. 18. Одеса, 2015. С. 767–775.
3. Шоля І. С. Мотиви вибору особових імен ужгородців у другій половині ХХ століття (жіночі імена) // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. 2015. Вип. 2 (34). С. 29–35.
4. Шоля І. С. Динаміка багатокomпонентних імен ужгородців у ХХ столітті (чоловічі імена) // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. 2017. Вип. 1 (37). С. 39–43.
5. Шоля І. С. Динаміка слов'янських чоловічих імен м. Ужгорода в ХХ сторіччі // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського : зб. наук. праць. Вип. 32. Київ: Освіта України, 2017. С. 160–167.
6. Шоля І. С. Антропонімічне вподобання ужгородців у першій половині ХХ століття // Студії з ономастики та етимології 2015–2016. Київ, 2017. С. 136–155.
7. Шоля І. С. Динаміка багатокomпонентних імен ужгородців у ХХ столітті (жіночі імена) // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. 2017. Вип. 2 (38). С. 41–46.

8. Шоля І. С. Динаміка частотного десятка чоловічих імен Ужгорода впродовж ХХ століття // Записки з ономастики: зб. наук. праць. Вип. 20. Одеса, 2017. С. 261–272.
9. Шоля І. С. Антропонімні уподобання ужгородців у період перебування Закарпаття у складі Чехословаччини // *Studia Slavica*. Випуск 17: Мови національних меншин в українсько-словацькому прикордонному регіоні: соціолінгвістичний аспект: зб. наук. ст.; [упоряд. і відп. ред.: С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород: Вид-во Олександра Гаркуші, 2017. С. 56–61.
10. Шоля І. С. Репертуар найуживаніших імен ужгородців у періоди перебування Закарпаття у складі Угорщини // *Взаємовплив мов, літератур і культур в епоху глобалізації : тези доповідей міжнародної наукової конференції*. Ужгород, 12 січня 2018 року. Ужгород, 2018. С. 23.
11. Шоля І. С. Репертуар найуживаніших імен ужгородців у періоди перебування Закарпаття у складі Угорщини // *Acta Hungarica*. Журнал Ужгородського центру гунгарології 2018, ХХІІІ-ій рік видання. Ужгород, 2018. С. 215–222.
12. Шоля І. С. Структура та динаміка багатокomпонентних чоловічих імен ужгородців у ХХ столітті // *Молодий вчений*. 2018. № 9. С. 124–127.

ЗМІСТ

ВСТУП	13
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ РЕПЕРТУАРУ ОСОБОВИХ ІМЕН ЖИТЕЛІВ м. УЖГОРОДА	19
1.1. Особові імена як об'єкт ономастичного дослідження.....	19
1.2. Методологія вивчення структури іменника.....	29
1.3. Екстралінгвальний контекст дослідження особових імен ужгородців.....	32
1.4. Проблема варіантності особових імен.....	42
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	60
РОЗДІЛ 2. ДИНАМІКА СКЛАДУ ЧОЛОВІЧОГО ІМЕННИКА УЖГОРОДЦІВ	62
2.1. Статистичний склад.....	62
2.2. Етимологічний склад чоловічих імен м. Ужгорода.....	88
2.2.1. Особові імена слов'янського походження.....	89
2.2.2. Християнські особові імена в антропонімному репертуарі ужгородців.....	95
2.2.3. Запозичені імена.....	101
2.3. Структура чоловічих імен.....	108
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	116
РОЗДІЛ 3. ДИНАМІКА СКЛАДУ ЖІНОЧОГО ІМЕННИКА	118
3.1. Статистичний склад.....	118
3.2. Етимологічний склад жіночих імен м. Ужгорода.....	148
3.2.1. Особові імена слов'янського походження.....	148
3.2.2. Християнські особові імена в антропонімному репертуарі ужгородців.....	156
3.2.3. Запозичені імена.....	165
3.3. Структура жіночих імен.....	171
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	181
РОЗДІЛ 4. ОСОБОВІ ІМЕНА УЖГОРОДЦІВ У ЗАГАЛЬНОУКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ	183
4.1. Специфіка іменного репертуару ужгородців у зіставленні з іменником інших міст України.....	183
4.2. Залежність вибору імен від національного і конфесійного складу населення.....	197
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 4	207
ВИСНОВКИ	209
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	215
ДОДАТКИ	235

ВСТУП

Власні особові імена займають важливе місце в лексичному складі сучасної української мови. Їхнє вивчення має велике пізнавальне та прикладне значення, адже вони тісно пов'язані з історією та психологією народу, духовною та матеріальною культурою. Як зазначає А. П. Коваль, це «часточка історії кожного народу. У них відображаються вірування, художня творчість народу, його історичні, господарські і культурні зв'язки» [75, с. 6].

Дослідження сучасної та історичної антропонімії має важливе значення як для мовознавства, зокрема етимології, діалектології, словотвору, лексикології, так і для низки інших гуманітарних наук, зокрема історії, соціології, етнографії, а також адміністративно-юридичної практики, для впорядкування та вдосконалення засобів офіційної ідентифікації населення й збагачення народного іменника. Національна антропонімія містить значну інформацію про особливості соціальної організації, економічний розвиток, культуру суспільства тощо.

Значний внесок у вітчизняну антропоніміку зробили українські вчені Г. Л. Аркушин [1], Л. О. Белей [2–6], Б. Б. Близнюк [10–11], С. Л. Брайченко [13–17], Т. В. Буга [18–24], Г. Є. Бучко [25–28], Д. Г. Бучко [29], С. О. Вербич [30–31], Н. Б. Вирста [35], В. О. Горпинич [43], М. О. Демчук [45–46], І. М. Желєзняк [49–53], О. Ю. Карпенко [59–62], Ю. О. Карпенко [63–66], О. П. Карпенко [57–58], О. Ю. Касім [67–69], Р. Й. Керста [70–73], Г. В. Кравченко [78], Л. О. Кравченко [79–80], Л. В. Кракалія [82–84], О. Ю. Медведєва [89], М. Я. Наливайко [96–97], В. В. Німчук [102–104], Р. І. Осташ [108–112], Л. Р. Осташ [105–107], С. П. Павелко [114–118], С. Є. Панцьо [118–120], С. М. Пахомова [90–95; 122–125], Г. П. Півторак [128–129], Ю. К. Редько [132–133], Н. О. Свистун [136–139], І. Д. Скорук [145–152], Л. Г. Скрипник [153], І. Д. Сухомлин [163–166], М. М. Торчинський [168–169], І. Д. Фаріон [175–

176], М. Л. Худаш [178–181], О. В. Чорноус [130; 183–189], П. П. Чучка [190–193], В. П. Шульгач [211–213], Н. М. Шульська [214] та інші.

В останні десятиріччя вивчення репертуару власних особових імен набуває особливої актуальності. Українську ономастику активно поповнюють дослідження про динаміку імен різних регіонів та міст України: Одещини (С. Л. Брайченко [13], О. Ю. Касім [69], О. Ю. Медведєва [89]); Донеччини (Т. В. Буга [19], Г. В. Кравченко [78]); Хмельниччини (О. О. Горобець [42]); Буковини (Л. В. Кракалія [84]); Львова (Л. Є. Луньо [86–87]); Лемківщини (С. Є. Панцьо [120]); Гуцульщини (С. П. Павелко [117]), Тернополя (Н. О. Свистун [136]), Луцька (І. Д. Скорук [146]), Кіровограда (О. В. Чорноус [189]).

Обґрунтування вибору теми дослідження. Антропонімія Закарпаття на ономастичній мапі України вирізняється багатством і своєрідністю, чим привертала увагу багатьох дослідників. Погляди на антропонімію цього регіону висловлювали у своїх працях вчені XIX–XX ст. В. М. Гнатюк [37], А. Годинка [38], угорські історики Т. Легоцький [221], І. Ачаді [215], російський історик О. Л. Петров [126]. Вершиною антропонімічних досліджень, присвячених власним особовим назвам Закарпаття, по праву вважають монографію «Антропонімія Закарпаття» та «Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник» П. П. Чучки [190, 193,]. Незважаючи на ці вагомі здобутки, деякі сторінки закарпатської антропонімії залишаються поза увагою дослідників. Зокрема склад і динаміка українського іменника міста Ужгорода у XX столітті дотепер не були об'єктом спеціального наукового вивчення. Актуальність обраної теми зумовлена потребою комплексного дослідження динаміки іменного репертуару ужгородців упродовж цілого століття.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано в межах комплексної науково-дослідної теми кафедри словацької філології Ужгородського національного університету «Проблеми сучасної славістики» (номер державної реєстрації 0116Ю003893).

Тема дисертації в уточненій редакції затверджена на засіданні вченої ради ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (протокол № 14 від 21 листопада 2017 р.).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційної праці – на базі метричних джерел м. Ужгорода з 1900 по 2000 роки дослідити склад та динаміку іменного репертуару ужгородців у ХХ столітті.

Досягнення поставленої мети передбачає розв’язання таких конкретних завдань:

- 1) встановити етимологічний склад іменникá мешканців Ужгорода;
- 2) проаналізувати структурний склад іменникá;
- 3) визначити статистичну структуру чоловічого й жіночого іменникá: найуживаніші, широкоживані, маложивані й рідкісні;
- 4) з’ясувати залежність складу імен від екстралінгвальних чинників (національної та конфесійної належності їхніх носіїв, впливу державних інституцій);
- 5) простежити якісне й кількісне оновлення іменникá протягом досліджуваного періоду;
- 6) здійснити порівняльний аналіз українського іменникá м. Ужгорода з ідентичними матеріалами інших міст України;
- 7) виявити основні закономірності й тенденції розвитку іменникá м. Ужгорода впродовж ХХ ст.;
- 8) зробити періодизацію іменника мешканців Ужгорода ХХ ст.

Об’єктом дослідження стали власні особові чоловічі та жіночі імена, надані новонародженим ужгородцям упродовж ХХ ст. Усього проаналізовано 17481 фіксацію імен: 580 чоловічих (9026 ім’явжитків) і 668 жіночих (8455 ім’явжитків) власних особових імен, зокрема 196 чоловічих (1184 ім’явжитків) та 211 жіночих (1187 ім’явжитків) імен за 1900–1920 рр. (австро-угорський період); 211 чоловічих (799 ім’явжитків) і 201 жіноче ім’я (738 ім’явжитків) за 1925–1930 рр. (чехословацький період); 178 чоловічих (529 ім’явжитків) і 175 жіночих (457 ім’явжитків) імен за

1940–1945 рр. (угорський період); 6073 чоловічих та 6514 жіночих ім'явжитків за 1950–2000 рр.

Предметом дослідження є динаміка якісного та кількісного складу іменника ужгородців.

Джерела фактичного матеріалу. Джерельною базою дослідження послужили матеріали метричних книг реєстрації актових записів м. Ужгорода за 1900–1945 рр., які зберігаються з Закарпатському державному обласному архіві, та записи в актових книгах про народження з архіву міського відділу реєстрації актів цивільного стану м. Ужгорода з 1950 до 2000 рр.

Опрацьовуючи архівні матеріали, брали до уваги ім'я, рік народження, конфесійну належність до 1925 року, оскільки в метричних книгах графа «національність» була відсутня, з 1950 року – національна належність, а також прізвища та імена батьків, їхній вік. Найменшу кількість новонароджених (984) у м. Ужгороді зафіксовано впродовж 1940–1945 рр. За свідченнями працівників архіву, не всі актові книги із записами про новонароджених у цей період збереглися. Це означає, що кількість носіїв імен теоретично могла бути більшою, та для аналізу взято тільки фактичний матеріал, зафіксований і збережений Закарпатським державним обласним архівом.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань, враховуючи специфіку аналізованого мовного матеріалу, використали кілька методів: описовий (для систематизації зібраного матеріалу, докладної характеристики системи особових імен ужгородців), статистичний (для систематизації та класифікації фактичного матеріалу, з'ясування співвідношення чоловічих та жіночих імен, вивчення кількості зафіксованих онімів в окремих хронологічних зрізах), порівняльно-зіставний (для порівняльного аналізу іменника Ужгорода з іменним репертуаром інших міст України).

Наукова новизна праці полягає в тому, що в ній уперше комплексно досліджено чоловічий і жіночий іменник жителів багатонаціонального Ужгорода протягом тривалого періоду – ХХ століття. Встановлено залежність складу особових імен від конфесійної належності родини (католики, греко-католики, православні, реформати, євангелісти, адвентисти та ін.), від національності їхніх носіїв, (зокрема українців, росіян, угорців, чехів, словаків, євреїв, білорусів, поляків, румунів, ромів) та від соціально-політичного контексту, пов'язаного з входженням території сучасного Закарпаття до складу семи державних утворень. Уперше схарактеризовано динаміку складу імен і визначено його специфіку порівняно з іншими містами України, зокрема Луцька, Тернополя, Донецька, Кіровограда, Хмельницького. Виявлено основні закономірності й тенденції розвитку іменного репертуару ужгородців.

Теоретичне значення. Результати дослідження є цінними та корисними, оскільки репрезентований у ньому фактичний матеріал, теоретичні положення, узагальнення й висновки поглиблюють уже відомі та дають нові знання про систему особових імен України ХХ ст. Вони можуть бути використані для подальшого вивчення сучасного іменника українців, а також національних меншин, особливо в таких регіонах як Закарпаття, де в антропонімії виявлено взаємодію різних мов.

Практичне використання. Практична цінність дисертації полягає в тому, що фактичні матеріали та одержані результати можна використати у викладанні лексикології української мови, спеціальних курсів з української і слов'янської ономастики; у лексикографічній практиці для укладання словників особових імен українців, загальнослов'янських словників власних особових імен; у практиці викладання курсів «Етнографія України», «Українознавство», «Історія рідного краю». Матеріали дисертації можуть бути використані як практичні рекомендації батькам для вибору імен новонародженим.

Особистий внесок дисертанта. Усі результати дослідження отримано самостійно. Наукових праць, які стосуються теми дисертації, написаних у співавторстві, немає.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації викладено в 12 публікаціях, зокрема в 11 статтях, 6 із яких опубліковано в провідних наукових фахових виданнях, 1 – у закордонному виданні, 1 – у науковому виданні, яке зареєстровано в міжнародних наукометричних базах, 3 – в інших вітчизняних наукових виданнях.

Основні питання дисертації обговорено на засіданнях кафедри словацької філології та на ономастичному семінарі Ужгородського національного університету. Основні теоретичні положення і практичні результати дослідження було викладено в доповідях і виголошено на XIII Всеукраїнській ономастичній конференції (Ужгород, 2009 р.), на 19-й Словацькій ономастичній конференції (Братислава, 2014 р.), на XVI Всеукраїнській ономастичній конференції «Українська ономастика: минуле, сучасне, перспективи» (Одеса, 2015 р.), на Міжнародній конференції «Мови національних меншин в українсько-словацькому прикордонному регіоні» (Ужгород, 2016 р.), на XVII Міжнародних славістичних читаннях (Київ, 2017 р.), на Міжнародній конференції «Через комунікацію до процвітання словацько-українського прикордонного руху» (Ужгород, 2017 р.), на Міжнародній науковій конференції «Взаємовплив мов, літератур та культур в епоху глобалізації» (Ужгород, 2018 р.), на 72-й підсумковій науковій конференції професорсько-викладацького складу УжНУ (Ужгород, 2018 р.).

Структура та обсяг роботи. Дослідження складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури (223 позиції), додатків. Загальний обсяг дисертації – 363 сторінки, основний зміст роботи викладено на 214 сторінках.

Розділ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ РЕПЕРТУАРУ ОСОБОВИХ ІМЕН м. УЖГОРОДА

1.1. Особові імена як об'єкт наукового дослідження

Власні назви привертали увагу вчених ще з давніх часів, та їхнє ґрунтовне дослідження розпочалося лише в ХІХ столітті. За словами М. М. Торчинського, «власні назви, або оніми, вважаються мовною універсалією, оскільки вони наявні майже в усіх мовах світу, функціонують із давніх часів, вживаються масово...» [168, с. 5]. Їх досліджує ономастика, визначення якої в Енциклопедії української мови подано як розділ «мовознавства, що вивчає власні назви, їх будову, системну організацію, функціонування, розвиток і походження» [171, с. 404]. Польський мовознавець, полоніст і славіст, праці якого сприяли розвиткові ономастики, В. Ташицький предметом ономастичного дослідження називає «власні імена в найширшому їх значенні» [167, с. 4]. Комплекс власних назв, «що використовує певний народ у певний час на певній території» у сучасній ономастиці визначають як ономастичний простір, або онімний простір [167, с. 6], усередині якого виділяють ономастичні поля – «частини ономастичного простору, що містять оніми певного класу» (антропонімія, зоонімія, фітонімія, астронімія) [131, с. 94–95].

Антропоніміка – один з основних розділів ономастики, об'єктом вивчення якого є власні особові назви, або антропоніми (від грец. *άνθρωπος* – «людина») – будь-які власні назви, що «може мати людина (або група людей), зокрема особове ім'я, ім'я по батькові, прізвище, прізвисько, псевдонім, криптонім, кличка, андронім, гінеконім, патронім» [131, с. 31]. Ця галузь ономастики досліджує специфіку їхнього творення, основні принципи номінації людини, зміни в часі, виникнення різних форм, функціонування на різних хронологічних зрізах [150, с. 72].

Найдавніші антропонімні утворення – власні особові імена людей завжди привертали увагу вчених. За словами відомого мовознавця А. П. Коваль, «наші імена – це та жива нитка, яка зв'язує нас з нашим родом і нашим народом, із рідною землею, культурою, мовою» [75, с. 6]. Вони пройшли довгий шлях у своєму розвитку і є невід'ємним складником національної культури.

У другій половині XIX ст. з'явилися невеликі праці М. Ф. Сумцова [156], В. Охрیمовича [113], І. Я. Франка [177], присвячені окремим питанням антропоніміки [47]. Початком дослідження власних назв стала праця професора М. Ф. Сумцова «Малорусские фамильные прозвания», надрукована 1885 р. в книжці «Киевская старина» [156]. Продовженням цієї теми була розвідка «Про сільські прізвища» В. Охрیمовича [113], І. Я. Франко запропонував власні методи дослідження антропонімного матеріалу, він називає ім'я «вірним і невідступним товаришем людини, який супроводжує її від колиски до могили» [177, с. 391–426].

Упродовж XX ст. спостерігається активна робота в галузі академічної ономастики. Її становлення С. О. Вербич пов'язує з діяльністю групи українських науковців, які зосередили свої зусилля на ономастичних студіях [30 с. 73]. Це, передусім, К. К. Цілуйко [182], О. С. Стрижак [155], І. М. Желєзняк [50], В. В. Німчук [103]. У сфері їх уваги – вивчення складу українського онімікону з погляду його походження, закономірностей розвитку на різних історичних етапах, функціонування в сучасній мові [30 с. 73].

Із другої половини XX ст. з'являються як фундаментальні загальнотеоретичні праці (А. О. Білецького [7], Ю. О. Карпенка [64], В. В. Німчука [104], К. К. Цілуйка [182] та ін.), так і вузькоспеціалізовані дослідження семантики та структури різних класів онімів, зокрема антропонімів (Г. Є. Бучко [26, 28], Д. Г. Бучко [29], М. О. Демчук [46], Р. Й. Керста [71, 72], С. Є. Панцьо [120], С. М. Пахомова [123–124], Ю. К. Редько [133], І. Д. Сухомлин [165], М. Л. Худаш [178], П. П. Чучка

[191] та ін.). Значним вкладом у розвиток української ономастики є праці з етимології онімів (С. О. Вербич [31], І. М. Желєзняк [50; 52], О. П. Карпенко [57–58], В. П. Шульгач [211–212]). Розпочинається цілеспрямований добір фактичного матеріалу, його систематизація, класифікація, узагальнення. З'являються праці, окремі статті, ґрунтовні дослідження Л. Л. Гумецької [44], присвячені історичному словотвору українських антропонімів XIV–XV ст.; М. О. Демчук [45] – дослідження слов'янських автохтонних особових власних імен в побуті українців XIV–XVII ст.; Р. Й. Керсти [73] – дослідження української антропонімії XVI ст.; М. І. Сенів [143] – дослідження української антропонімії XIV–XVIII ст. (жіночі найменування); дослідження особових назв Полтавщини (на матеріалах актових книг XVII ст.) І. Д. Сухомлина [163]. Особливо слід відзначити монографію М. Л. Худаша [181] «З історії української антропонімії», побудовану на великому фактичному матеріалі. Автор розглядає ряд антропонімічних проблем, розв'язує загальнотеоретичні, екстралінгвальні та джерелознавчі питання української антропоніміки. Власні імена розглядаються як основний засіб ідентифікації особи та основне лексичне джерело для формування українських прізвищ і прізвиськ. Окрема увага звернена на імена християнського походження та дохристиянські автохтонні імена, їх історико-етнографічні основи.

Розвиток української антропоніміки відбувався у тісному взаємозв'язку із становленням антропонімної галузі інших слов'янських мов. Через те праці білоруських, російських, польських, югославських, чеських, словацьких вчених, присвячені проблемам антропоніміки, дослідженню особових імен, статистичної організації чоловічого і жіночого іменника, особливостей змін на різних синхронних зрізах, викликають науковий інтерес (М. В. Бірила [8–9], В. О. Івашко [56], О. К. Устинович [172–174]; В. Д. Бондалетов [12], С. І. Зінін [55], В. А. Никонов [101], О. В. Суперанська [157–162]; В. Ташицький [167]; Т. Маретич [88]; В. Бланар [216–218], М. Кнаппова [219–220], М. Майтан [222], Й. Свобода [223]).

Сучасна українська ономастика вивчає склад та динаміку особових чоловічих і жіночих імен окремих регіонів України, про що свідчать фундаментальні дослідження О. Ю. Карпенко (Особові імена російського населення Півдня України) [60], О. Ю. Касім (Особові імена Одещини) [69], І. Д. Скорук (Динаміка антропонімікону м. Луцька у ХХ столітті) [146], Л. В. Кракалії (Антропонімія Буковини) [84], С. Є. Панцьо (Антропонімія Лемківщини) [120], Н. І. Рупової (Антропонімія Західного Полісся ХVIII–ХХ ст.) [134], І. Д. Сухомлина (Антропонімія Нижнього Дніпра і деякі питання заселення степової України) [164], Г. В. Кравченко (Динаміка українського іменника м. Донецька з 1890 по 1990-і рр.) [78].

За останні десять років ономастичну літературу дотичної проблематики поповнено вагомими здобутками – дисертаційними працями О. Ю. Медведєвої «Динаміка особових імен мешканців українського Придунав'я: на матеріалі Кілійського та Болградського районів Одеської області» [89], Н. О. Свистун «Динаміка антропонімікону м. Тернополя ХІХ–ХХ ст.» [136], О. В. Черноус «Динаміка особових імен м. Кіровограда у ХХ ст.» [189], монографією Т. В. Буги «Динаміка особових імен центральної Донеччини (кінець ХІХ – початок ХХІ століття)» [19].

Науковці досліджують національно-змішані іменники окремих регіонів України, вивчають їхні спільні тенденції та специфічні особливості порівняно з українським. Специфіку та спільні тенденції українського та українсько-німецького іменника Центральної Донеччини досліджувала Т. В. Буга. Авторка доходить висновку, що в екзогамних родинах новонародженим, як правило, надають імена, що звичні для українського населення [22]. Також дослідниця схарактеризувала склад та динаміку українсько-грецького іменника та констатувала, що він якісно майже не відрізняється від українського, містить канонічні імена, які передаються з покоління в покоління [23, с. 108]. Чоловічий іменник Донецька в українських та міжнаціональних сім'ях у 20–30-ті роки ХХ ст. був предметом розвідки Г. В. Кравченко [78].

Предметом сучасних досліджень стають такі важливі питання, як природа імені, його життя в суспільстві, склад іменника, чинники, що впливають на зміни іменного репертуару, ступінь популярності тих чи тих імен. Особливо цікавою й цінною є проблема мотиву вибору імен, вивчення якої допоможе виявити різноманітні екстралінгвальні фактори, від яких залежать динамічні зміни в антропоніміконі. Наприклад, С. М. Пахомова довела, що на вибір антропонімних формул іменування особи у слов'ян впливають такі екстралінгвальні фактори, «як вік, стать, соціальний статус поіменованої особи, ситуація спілкування, мода і смаки, традиції» [122]. Із цього приводу П. П. Чучка зауважує: «Ономаст повинен цікавитися,... за яких конкретно мотивів цим іменем названо ту чи іншу конкретну особу. Чому саме цим, а не іншим іменем названо дану особу, чим керувався найменував при виборі імені для неї. Така постановка питання є дуже важлива» [190, с. 73]. Саме тому до вказаної проблематики активно звертаються ономасти, досліджуючи вказаний об'єкт на антропонімному матеріалі різних регіонів України. До теми мотивів найменування у своїх працях зверталася С. П. Павелко. Дослідниця виокремила традицію й релігію як основні мотиви вибору імен гуцулів [114, с. 22]. Серед основних факторів, що сприяли популярності імен Тернополя, Н. О. Свистун виділяє милозвучність та красу імені, релігійний фактор, «фактор моди», який «підносить» те чи інше ім'я в певний період, збереження сімейних традицій – найменування новонародженого на честь батька, дідуся, близького родича [136, с. 112]. Проблему мотивації чоловічих та жіночих імен мешканців Луцька досліджувала І. Д. Скорук. До основних чинників, що впливають на вибір старих традиційних імен лучан, дослідниця додає бажання вибрати дитині оригінальне українське ім'я та прагнення відтворити занедбану культуру українського народу [146, с. 34]. Л. О. Белей вважає, що найпоширеніші на сьогодні «такі мотиви надання імен: християнські, родинні, національні, а також бажання дотримуватись модних тенденцій» [4, с. 59]. Дещо інакше підійшла до теми антропонімних уподобань мешканців

Одеської області України С. Л. Брайченко [13]. Дослідниця проаналізувала імена за ступенем їхньої суспільної оцінки, подаючи комплексний соціо- та психолінгвістичний аналіз факторів, що впливають на ставлення до імен українців різного віку наприкінці ХХ ст. С. Л. Брайченко вперше звернула увагу на вподобання батьків під час вибору імені для дитини. Вивчення уподобань жителів Одеської області стосовно вибору імені протягом 90-х років ХХ ст. свідчить, що такі імена, як *Володимир, Богдан, Вадим, Всеволод, Мирослав, Станіслав, Ярослав* (незважаючи на те, що інформатори різних вікових груп ставляться до них по-різному) можуть і надалі розраховувати на стабільне вживання. Дослідниця кваліфікує сучасний український іменник як «висококонцентрований», він потребує розширення й урізноманітнення [13]. У монографії «Антропонімія Закарпаття» П. П. Чучка зазначає: якими б не були мотиви найменування, у них «захований спосіб мислення народу, його психологія, різні вірування, погляд на світ, на життя і на смерть» [190, с. 73]. Враховуючи актуальність і важливість вищевказаної проблеми, особливу увагу акцентуємо на питанні мотивів вибору чоловічих і жіночих особових імен ужгородців.

Не менш важливе й актуальне питання сучасної ономастики – етимологія імен. Про це свідчить активізація наукових розвідок, присвячених проблемам етимологізування окремих власних імен людей. В українській ономастиці склад іменного репертуару в контексті походження імен неодноразово ставав об'єктом уваги багатьох дослідників. Етимологічні групи імен населення Закарпаття ґрунтовно проаналізував П. П. Чучка [190, с. 118]. Спостереження над етимологічним складом репертуару жіночих імен закарпатських німців представлені в наукових статтях Н. І. Головчак [39; 40]. Етимологічні групи у складі особового іменника м. Тернополя виявлено та проаналізовано Н. О. Свистун [136]. Порівнюючи чоловічий та жіночий іменники, дослідниця констатує найбільшу чисельність імен групи грецького й латинського походження [136, с. 84]. Окремі питання з теорії етимологічного аналізу особового іменника як предмета наукового

дослідження викладені в працях Ю. О. Карпенка [65]. За його спостереженням, «своє» в мові визначено як питоме, споконвічне, а «чуже» – як запозичення [65, с. 86]. Докладнішу класифікацію шарів у складі сучасних імен подано у вступі до Словника власних імен людей Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківської [153, с. 7–8]:

1. Візантійські християнські імена, або імена християнського календаря, наприклад: *Іван, Олексій, Михайло, Григорій, Петро, Федір, Ганна, Олена, Катерина*;

2. Давньоруські імена – *Володимир, Всеволод, Ростислав, Людмила* та ін., зокрема кальки з грецької мови на зразок *Богдан, Віра, Надія, Любов*, і окремі імена скандинавського походження, що побутували в Давній Русі – *Ігор, Олег, Ольга*;

3. Імена, запозичені із західнослов'янських і південнослов'янських мов: *Ванда, Ружена, Власта, Квітослава* та ін.;

4. Нові імена, які почали з'являтися після подій 1917 р.: *Воля, Свобода, Октябриня, Ленінслав, Кім, Лілія, Ідея, Новела* та ін.;

5. Імена, запозичені із західноєвропейських мов, на зразок *Альберт, Арнольд, Артур, Вільгельм, Франц, Жанна, Елеонора* тощо;

6. Індивідуальні імена-новотвори, які виникають у колі тієї чи тієї родини, наприклад: *Вальжанна*.

За наведеними прикладами класифікацій особових імен за походженням дослідниця О. В. Черноус [183] виокремлює основні етимологічні групи особового іменника української мови:

1. Імена, що належать до слов'янського антропонімного фонду;
2. Імена, запозичені з різних західних та східних мов;
3. Імена-новотвори [183, с. 390].

Серед вказаних етимологічних груп на особливу увагу заслуговують слов'янські автохтонні власні особові імена. Зазначена група імен вже давно стала об'єктом дослідження науковців. Зокрема, дискусійним було питання щодо єдиного терміна для визначення поняття «слов'янське автохтонне ім'я».

В антропонімічній літературі вживають різні терміни: нехристиянське, некалендарне, неканонічне, дохристиянське, давньоруське та ін. М. О. Демчук визначає цей термін як «ім'я праслов'янського походження» [45, с. 12], докладно досліджуючи цю групу імен у своїй монографії. У монографії С. М. Пахомова реконструює праслов'янську антропосистему, простежує причини і наслідки її трансформації в усіх слов'янських мовах, з'ясовує долю патронімічних назв [122].

Усебічне вивчення імен, глибокий інтерес до них змушує дослідників звертатися до не менш важливих і актуальних проблем. Підтвердженням цього є поява в сучасній ономастиці низки цікавих публікацій: Л. Є. Луньо [87] досліджувала вплив вікового чинника на формування чоловічого іменника у двох поколіннях львів'ян – новонароджених та батьків у першій половині ХХ ст. У розвідці трапляються складні (одно-, дво-, три-, чотири- та п'ятикомпонентні) імена, утворені шляхом передання родинного імені з покоління в покоління. Дослідниця зробила висновок, що віковий чинник у найменуванні сина та батька пов'язаний з історичними реаліями, які зумовлювали вибір імен у двох поколіннях [87, с. 156]. Також у статті Л. Є. Луньо розглядає причини появи багатоконпонентних жіночих назв львів'ян у першій половині ХХ ст., сімейні та церковні впливи на вибір імен [86].

Одиничні особові жіночі імена м. Іллічівська досліджувала Л. В. Шевчук [196]. Проаналізована група антропонімів (164 найменування) представлена лексемами різного походження, які сприяють оновленню та розширенню міського іменника [196, с. 238].

Багато дослідників вивчають проблему неофіційного іменування, аналізують варіанти імен, досліджують їхні види, причини і сферу функціонування. Зокрема, народно-побутову антропонімію Бойківщини досліджували Г. Є. Бучко та Д. Г. Бучко [26]; Наддніпрянщини – І. Д. Сухомлин [164]; Тернопільщини – О. С. Вербовецька [32; 34]; Гуцульщини – М. П. Лесюк [85]; Західного Полісся – Н. М. Шульська [214];

Львівщини – М. Я. Наливайко [96]; Одещини – Г. В. Сенік [141]. Офіційні й неофіційні (розмовні, пестливі, зневажливі та інші) варіанти українських чоловічих імен у контексті відмінкової парадигматики вивчала С. Л. Ковтюх [76]. О. Г. Нестерчук аналізувала варіанти імен Західного Полісся, утворені за допомогою неморфологічної деривації [99]. О. С. Вербовецька на матеріалах антропонімії Тернопільської області досліджувала мотиви виникнення одного з класів неофіційної антропонімної системи – сімейно-родових іменувань [33, с. 35]. Г. Л. Аркушин розглядав варіанти особових власних імен як джерело діалектологічних досліджень [1]. С. М. Пахомова пояснює започаткування антропонімної категорії офіційність/неофіційність у східних слов'ян особливостями поширення серед них християнства та християнізацією язичницького іменника [125].

Не менш важливі й необхідні у дослідженні особових імен лексикографічні джерела: «Словарь русских личных имён» за ред. Н. О. Петровського [127], «Словарь русской ономастической терминологии» Н. В. Подольської [131], «Словник-довідник «Власні імена людей» Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківської за редакцією В. М. Русанівського [153], «Словник українських імен» І. І. Трійняка [170], словник варіантів власних імен північно-західної України (упорядник Г. Л. Аркушин [154]), словник-довідник Л. О. Белея «Ім'я дитини в українській родині» [4], історико-етимологічний словник П. П. Чучки «Слов'янські особові імена українців» [192].

У словнику-довіднику «Власні імена людей» подано офіційні імена, вживані в Україні, варіанти та відомості про їхнє походження. У вступній статті до словника («У світі власних імен») Л. Г. Скрипник узагальнює думки дослідників щодо шарів у складі сучасних імен, а також подає основні мотиви, які в наш час визначають обрання імені для немовлят, виділяє такі основні: а) родинна традиція, за якою сина чи доньку називають іменем батька, дідуся, матері, бабусі; б) вшанування іменем дитини видатних осіб,

літературних персонажів, кіногероїв; в) милозвучність імені, його легкість у вимові [153, с. 12].

«Словник українських імен» І. І. Трійняка вміщує велику кількість особових імен у їх повній унормованій формі та скорочені пестливі, розмовні, згрубілі їх варіанти. До словника увійшло 2734 реєстрових офіційних імен, із них 1794 чоловічих і 940 жіночих. Це імена, які вживали або вживають українці протягом століть: канонічні (популярні колись і тепер, а також рідкісні й дуже рідкісні), західноєвропейського та іншого запозичення, слов'янські, нові [170].

Лексикографічна праця Л. О. Белея «Ім'я для дитини в українській родині» за принципом побудови, добору матеріалу відрізняється від інших ономастичних словників. Вказаний словник-довідник містить реєстр популярних на сьогодні та призабутих імен, які рекомендовано до офіційного вжитку. За словами автора, «джерельною базою словника послужили літературні твори українських класиків ХІХ–ХХ ст., українські літописи, а також словники власних імен українців» [4]. Зіставлення особових імен із цього словника зі словником Л. Г. Скрипник і Н. П. Дзятківської (2-ге вид., 1996 р.) свідчить, що Л. О. Белей пропонує розширити український іменник за рахунок відновлення давніх імен і залучення до офіційного вжитку тих народних варіантів, які, на його думку, нейтральні з погляду експресії [4].

Понад 1600 чоловічих і більше 400 жіночих імен слов'янського походження і староукраїнського періоду подано в історико-етимологічному словнику П. П. Чучки «Слов'янські особові імена українців». Словник охоплює всю етнічну територію України [192]. У рецензії до словника С. М. Пахомова зазначає, що «праця професора П. П. Чучки є першим в історії ономастики етимологічним словником, у якому особові імена українців зіставляються з календарними іменами іншомовного походження, вживаними народами центральних районів Європи. Своїм задумом та реалізацією Словник не має рівних у слов'янському світі» [121], він відіграє важливу роль у становленні єдиної системи імен в Україні.

Отже, завершуючи огляд праць, присвячених дослідженню особових імен та структури іменника, зазначаємо, що за останні десятиліття українська ономастика досягла значних успіхів. Науковці активно вивчають імена в усіх аспектах: склад та динаміку іменників різних регіонів, структуру, умови функціонування, мотиви вибору, ступінь популярності тих чи тих імен. Оскільки антропонімна система перебуває в постійному русі, склад, асортимент і кількість імен із кожним десятиліттям змінюється. Саме тому власні особові імена – важливий об’єкт наукового дослідження мовознавців, а вивчення їх динаміки в різних регіонах України залишається актуальним.

1.2. Методологія вивчення структури іменника

Антропонімна система, за словами В. Д. Бондалетова, рухома не тільки в діяхронічному плані (змінюється склад імен), а й у синхронічному (імена, вживані в конкретний період життя мови, взаємопов’язані між собою) [12, с. 92]. Тому синхронічний та діяхронічний аналізи доповнюють один одного й дають змогу простежити як сучасний стан іменника, так і його зміни в процесі історичного розвитку. Досліджуючи іменник певного регіону, доцільно виділяти в ньому синхронічні зміни для того, щоб вивчити системні зв’язки структурних елементів та їхнє функціонування в конкретний момент життя мови й уявити собі історію мови шляхом зіставлення якомога більшої кількості синхронічних зрізів [12, с. 17].

У дисертаційній роботі використовуємо також методику хронологічних зрізів, автором якого вважають В. Д. Бондалетова. Методика хронологічних зрізів є невід’ємним складником дослідження іменника будь-якого регіону. Вона полягає в тому, що всі імена, зафіксовані протягом досліджуваного періоду, розділені на групи, так звані хронологічні зрізи. В. Д. Бондалетов вважає, що можна брати зрізи 10, 20, 30 і більше років, їхня «глибина» залежить від матеріалу і завдань дослідження [12, с. 17]. Наприклад, для визначення статистичної організації чоловічого та жіночого іменників

м. Луцька у ХХ столітті І. Д. Скорук виділила 9 хронологічних зрізів: I-й вміщує ім'явжитики 1900–1909 рр.; II – 1910–1918; III – 1919–1931; IV – 1932–1944; V – 1945–1954; VI – 1955–1964; VII – 1965–1974; VIII – 1975–1984; IX – 1985–1995 [146, с. 8]. Для вивчення динаміки особових імен Донеччини кінця ХІХ – початку ХХ століття Т. В. Буга розподілила обраний для аналізу період на 12 хронологічних зрізів, кожен з яких охоплює одне десятиліття [18], а Г. В. Кравченко для дослідження іменника Донецька сторічний проміжок поділила на IV періоди [78].

Через історичні обставини досліджуваний нами матеріал у метричних книгах реєстрації актових записів у різні роки зафіксований по-різному – угорською, чеською, російською, українською мовами. Специфіка матеріалу зумовлена різними екстралінгвальними умовами, а саме: змінами в політичному, соціальному, національному, мовному, культурному житті ужгородців. Саме тому, використовуючи методику хронологічних зрізів для вивчення особових імен із метою аналізу динаміки іменного репертуару жителів м. Ужгорода у ХХ ст., вважаємо доцільним виділити такі хронологічні зрізи: I – 1900–1920 рр., II – 1925–1935 рр., III – 1940–1945 рр., IV – 1950–1955 рр., V – 1960–1965 рр., VI – 1970–1975 рр., VII – 1980–1985 рр., VIII – 1990–1995 рр. і IX – 2000 рік. Спосіб добору матеріалу дає можливість виявити специфіку функціонування й динаміки імен, встановити залежність їхнього складу від національності носіїв, пояснити зміни в якісному та кількісному співвідношенні, простежити зміни в іменному репертуарі жителів Ужгорода протягом століття.

Для визначення найуживаніших, широковживаних, маловживаних та рідкісних імен відповідно до кількості носіїв вдаємося до статистичного методу, ефективність якого було доведено в дослідженнях Т. В. Буги [19], О. О. Горобець [42], Г. В. Кравченко [78], С. П. Павелко [117], Н. О. Свистун [136], І. Д. Скорук [146], О. В. Черноус [189] та інші науковці. Він полягає в тому, що число носіїв кожного зрізу ділиться на кількість імен. Одержане число, заокруглене до цілого, є *середнім коефіцієнтом*

однойменності (СКО). Імена з кількістю носіїв вище й рівне СКО зараховуємо до групи широковживаних, нижче СКО – маловживані. За допомогою статистичного методу можна встановити, які саме імена належать до цих груп у кожному хронологічному зрізі.

Виявити діахронічні зміни іменника певної території є можливим тільки за суцільного обстеження особових імен протягом тривалого часу. Для порівняльного аналізу іменника міста Ужгорода з ідентичними матеріалами інших регіонів України обов'язковим є порівняльно-зіставний метод. Дослідниця С. Є. Панцьо, використовуючи вказаний метод, порівнює жіночий іменник Галицької Лемківщини з антропоніміконом західноукраїнського регіону, констатує їхню близькість [119]. І. Д. Скорук зіставляє найуживаніші імена м. Луцька з іменниками інших міських регіонів України, Росії та Білорусії, засвідчує їхню подібність [146].

Отже, специфіці нашого досліджуваного матеріалу та виконанню конкретних завдань сприяє застосування комплексу методів лінгвістичного аналізу: описового, статистичного, порівняльно-зіставного, зіставно-синхронічного, зіставно-діахронічного. Ключовим методом є описовий з його основними прийомами інвентаризації та класифікації мовних одиниць (онімів). Його застосування дасть можливість чітко окреслити предмет дослідження, послідовно описати, класифікувати, систематизувати зібраний матеріал, докладно схарактеризувати систему особових імен ужгородців у ХХ ст. Використання статистичного методу дає змогу підрахувати загальну кількість чоловічих і жіночих онімів, зробити цілісний аналіз, визначити статистичну структуру чоловічого та жіночого іменника (часті імена, найуживаніші, маловживані і рідковживані), простежити якісне й кількісне оновлення іменника як на окремих хронологічних зрізах, так і в межах усього досліджуваного періоду. Зіставно-синхронічний метод допоможе описати склад і динаміку імен, їхній характер функціонування в кожному виділеному хронологічному зрізі. Зіставно-діахронічний – порівняти іменники різних хронологічних зрізів. Порівняльно-зіставний метод дасть можливість

здійснити порівняльний аналіз українського іменника м. Ужгорода з ідентичними матеріалами інших регіонів та прилеглих територій суміжних країн.

1.3. Екстралінгвальний контекст дослідження особових імен ужгородців

Закарпатська область – це регіон сучасної України, який знаходиться на межі єднання Північної, Східної та Західної Європи. Його геополітичне розташування в самому серці Європи унікальне, оскільки край перебуває на перехресті не тільки економічних і торговельних шляхів, а й національно-культурних [54, с. 15]. Упродовж століття закарпатці переживали цілу низку політичних, економічних, культурно-освітніх змін, які наклали свій відбиток на офіційні назви краю (Руська Крайна, Гуцульська Республіка, Підкарпатська Русь, Карпатська Україна, Підкарпатська територія, Закарпатська Україна, Закарпатська область), вплинули на культурно-лінгвальну ситуацію, зрештою – й на антропонімні уподобання людей.

Ужгород – адміністративний центр Закарпатської області, одне з найдавніших слов'янських міст. Його історія налічує понад 1200 років. Місто пройшло довгий шлях – від городища слов'янського племені білих хорватів до найбільшого міста Закарпаття. Археологічні знахідки на території сучасного Ужгорода належать до епохи раннього палеоліту (близько 100 тис. р. до н. е.). Упродовж своєї історії місто мало різноманітні назви – *Унгвар*, *Гунгвар*, *Онгвар*, *Унгуйвар*, *Унгоград*, *Гункбар*, *Оуггород* тощо, але всі вони перекладені, як «замок або місто на річці Уж». Перша літописна згадка про місто Гунг у хроніці «*Gesta Hungarorum*» («Історія угорців») сягає 872 р. Ще одна з давніх згадок про місто під назвою Гункбар належить до 1154 р. і зафіксована у творі арабського географа-мандрівника Аль-Ідрісі «Книга Рожера».

Протягом багатовікової історії Ужгород був учасником і свідком багатьох історичних подій. У XI–XII ст. він перебував у володінні угорських королів. Із 1318 р. у місті розпочалося правління італійських аристократів Другетів, яке тривало 369 років. У 1631 р. в Ужгороді було 10 вулиць, 206 селянських дворів, 32 дворянські маєтки. Загальна кількість мешканців міста становила 1200 осіб.

У XVI до початку XVIII століття місто стає крайнім східним форпостом Габсбурзької Австрії на кордоні з Трансільванією. У першій половині XIX ст. Ужгород набуває характеру типового центральноєвропейського міста: з'являються фабрики, збільшується площа міста, впорядковуються вулиці, яких нараховувалося вже 36, працює друкарня, функціонує залізниця.

Тільки за останні 100 років населення міста почергово опинялося в складі щонайменше семи різних державних утворень, кожне з яких мало свою власну політику: Австро-Угорщина, 1-а Чехословацька Республіка, Карпатська Україна, Угорщина, Закарпатська Україна, Українська Радянська Соціалістична Республіка, Україна. Були навіть періоди, коли територія сучасного Закарпаття підпорядковувалась одночасно різним державам [54, с. 630]. Специфікою краю є й те, що тут часто існували протилежні мовно-політичні прагнення [54, с. 630]. Тому закономірно, що зі зміною державної політики змінювалася також і мовна. Жителі Закарпаття, які проживали тут упродовж двадцятого століття, у переважній більшості особисто пережили бодай одну зміну держави, а разом з цим хоча б одну мовну реформу [54, с. 630]. Це пояснює той факт, що більшість населення є білінгвами чи навіть полілінгвами.

У 1867–1918 роках Закарпаття перебувало в складі Австро-Угорщини. У цей період угорська мова як державна функціонувала в усіх сферах життя. Тому населення різних національностей, крім рідної мови, змушене було володіти й користуватися угорською мовою.

Після розпаду Австро-Угорської імперії за умовами Сен-Жерменського мирного договору 1919 р. Закарпаття з Ужгородом як адміністративним центром увійшло до складу 1-ї Чехословацької Республіки (1919–1938 р.) [210, с. 51]. Статус державної мови в цей період отримала чеська. Старше покоління жителів краю Підкарпатська Русь, які в шкільні роки навчалися угорською мовою, змушені були переходити на чеську.

15 березня 1939 р. відбулося проголошення державної самостійності нашого краю. Під назвою Карпатська Україна як автономна держава проіснувала лише півроку. І хоч 25 листопада 1938 року проголошено українську мову як офіційну, державною мовою цього короткого періоду, як свідчать історики, був переважно місцевий діалект української мови [54, с. 630].

За Віденським арбітражем від 2 листопада 1938 року, після підписання Мюнхенського договору, місцевість приєднано до Угорщини. Державною мовою цього недовготривалого періоду знову стала угорська. Між 1938 і 1939 та 1944 роками, крім угорської, обов'язковим було використання української мови в школах, установах, адміністраціях [54, с. 633].

У кінці 1944 року місто зайняли радянські війська. За угодою з Чехословаччиною від 29 червня 1945 року Закарпатська Україна увійшла до складу Української РСР, а 22 січня 1946 року була створена Закарпатська область УРСР з обласним центром у м. Ужгород. Для радянського періоду історії характерний українсько-російський білінгвізм, хоча функцію державної мови фактично виконувала російська як мова «міжнаціонального спілкування» [54, с. 630].

Із початку незалежності України (з 1991 р.) державною мовою на Закарпатті є українська.

Динамічні історичні події, входження краю до різних держав з їхньою мовною політикою – все це наклало своєрідний відбиток на культурно-мовну ситуацію, що особливо відобразилося на змінах у репертуарі власних

особових імен, адже вони тісно пов'язані з життям жителів міста в різні історичні зрізи.

Збережені архівні матеріали зафіксували рівень чисельності населення міста Ужгорода в історичному минулому: в 1900 році кількість жителів міста становила 13471 особа, зафіксовано 1050 житлових будинків, 20 підприємств. Населення складалося з таких національностей: русини-українці – 36,4%, угорці – 30,2%, словаки – 28%, німці – 4,6%, румуни – 0,1%, хорвати – 0,1%, інші – 0,6%. У місті існували релігійні громади греко-католиків (54,8), католиків (21,5%), кальвіністів (12,4%), євреїв (12,9%), лютеранів (0,4%), православних (0,1%). Склад населення Закарпаття фіксується переписами, які проводились майже кожні 10 років. Згідно з переписом 1921 року на Закарпатті проживало загалом 606568 осіб (із них громадян Чехословаччини – 599808), у національному поділі: русинів-українців – 372884, угорців – 102144, євреїв – 80059, чехів та словаків – 19737, німців – 10460. За переписом 1930 року загальна кількість населення становила 725357 осіб. За національною ознакою ці показники були такими: русинів-українців – 446916 (63%), угорців – 109472 (15,4%), євреїв – 91255 (12,9%), чехів і словаків – 33961 (4,8%), німців – 13249 (1,9%), румунів – 12641 (1,8%), ромів – 1357. Угорське населення в Ужгороді складало 17,8% [54, с. 151].

Розподіл населення за релігійною належністю був таким: греко-католики – 359167 (49,5%), православні – 112034 (15,4%), іудеї – 102542 (14,1%), євангелісти та реформати – 72425 (10,2%), римо-католики – 69262 (9,5%). Серед угорців показники були наступні: реформати – 68867, римо-католики – 25737, греко-католики – 14309, іудеї – 5870, православні – 10 [54, с. 151].

Із кожним десятиліттям кількість жителів Ужгорода збільшувалася: якщо у 1910 році в місті було зареєстровано 16044 мешканці, то в 1920 році – 20601, у 1930 – 26675, а в 1935 – близько 30 тисяч мешканців. У конфесійному співвідношенні в Ужгороді налічувалося 8674 римо-католиків, 7497 греко-католиків, 1647 реформатів, 263 православних,

7357 іудеїв, 799 невіруючих та 541 – інших віросповідань. Історики зауважують, що у 20–30-х роках на Закарпатті значний вплив на сфери суспільно-політичного та культурного життя мали церкви різних конфесій. Найвпливовішою серед них була греко-католицька, яка на 1944 рік налічувала 257 парафій, 6 монастирів, 2 учительські семінарії, десятки шкіл, соціально-культурних закладів тощо [54, с. 129].

Із другої половини ХХ ст. внаслідок урбанізаційних процесів кількість жителів Ужгорода помітно зростає. Якщо на початку 1945 року в місті було зареєстровано 19 тисяч осіб, то в 1965 році – вже 58 тисяч. Загальнодержавний перепис 1970 року зафіксував 65 тисяч жителів Ужгорода, а в 1979 тут проживала 91 тисяча осіб. У 1989 році в місті мешкало вже 117 тисяч, серед яких українців 69,2%, росіян 14,2% та угорців 7,8%. Отже, протягом ХХ століття відбулися значні демографічні зміни: кількість мешканців зросло аж удесятеро, а за неповних півстоліття (1945–1989) – ушестеро. У 1990 році згідно зі статистичними даними кількість населення міста досягла 120 тисяч осіб. Упродовж ХХ століття тривали значні зміни в національній структурі населення Ужгорода. Його особливістю залишається багатонаціональність. Співіснування представників більш ніж 70 національностей і народностей, серед яких українці, угорці, чехи, словаки, росіяни, білоруси, болгары, поляки, румуни, молдавани, роми, шваби, євреї, німці, азербайджанці, гагаузи, вірмени, узбеки та ін., безумовно, вплинуло на іменний репертуар та антропонімні уподобання ужгородців.

Досліджуваний нами матеріал (а саме: імена новонароджених, дата народження, прізвища та імена батьків, подекуди їхній вік, національна та конфесійна належність) у метричних книгах реєстрації актових записів у різні роки протягом століття зафіксовані по-різному: угорською, чеською, російською, українською мовами. У попередній період «мовою ділових паперів на Закарпатті впродовж тисячоліття була не українська, а латинська,

угорська, німецька мови» [190, с. 27], хоча українське населення становило більшість.

З 1900 до 1920 років інформація про новонароджених записана в Ужгороді угорською мовою. Ця традиція була продовженням багатовікової спадщини, оскільки впродовж XIV–XVI століть Закарпаття входило до складу Угорського королівства, з кінця XVII ст. до 1919 року – до складу Австро-Угорщини. Період перебування краю в складі Австро-Угорщини позначений зростанням утисків на місцеве населення, інтенсивною денаціоналізацією, «насильницькою мадяризацією», що, безумовно, не могло не вплинути на іменний репертуар ужгородців. Із цього приводу П. П. Чучка зазначав: «власні особові імена громадян ... в примусовому порядку перекладалися, тобто передавалися угорськими відповідниками. Люди, що в побуті відомі були під іменами *Василь, Ілько, Йосиф, Павло, Стефан, Федір, Юрко, Варвара, Єлизавета, Катерина...*, у документах могли виступати тільки як *László, Illes, Iozsef, Pál, István, Ferencz, György, Borbála, Erzsébet, Katalin*» [190, с. 142]. Такі факти утиску особливо виразно простежувалися серед місцевої інтелігенції. Про це писали Михайло Драгоманов, що відвідав Закарпаття в 1875 та 1876 роках, Володимир Гнатюк – у 1895–1896-х роках, Іван Петрушевич – у 1890-х роках. Прояв політики денаціоналізації підтверджують і статистичні дані. Згідно з переписом населення у 1900 році українською мовою розмовляло лише 8%, а угорською – 69% українців Закарпаття [36]. Це, безумовно, не могло не вплинути на іменний репертуар ужгородців. Саме тому в ці роки найпопулярнішими серед місцевого населення були такі угорські жіночі та чоловічі імена: *Blanka, Máriá, Márgit, Erzsébet, Etelka, Ilona, András, Yózsef, Sandor, István, Gunla, Ignácz, Lajos, László, Ernő, Jenő, Ferencz*, подвійні *Ilona Margit, Magdolna Erzsebet, Bela-Zoltan, Lászlo Zoltán*.¹

¹ У цьому випадку й надалі подаємо оригінальне написання однокомпонентних і багатокомпонентних (разом, окремо, через дефіс) імен та їхніх форм.

З 1919 року Ужгород уже перебував у складі 1-ї Чехословацької республіки. Зусилля чехословацького уряду були спрямовані на демократизацію, економічний і культурний розвиток краю. Толерантною була його позиція щодо мовного питання: «офіційною та викладовою повинна бути народна мова... Відносно навчання чеської (словацької) мови..., то не правильно запроваджувати її ... лише тому, що вона є державною» [81]. Наприкінці 1919 року на Закарпатті працювало 475 початкових шкіл, зокрема 321 з українською мовою навчання, 83 з угорською, 22 з чеською і словацькою, 7 з німецькою, 4 з румунською та 38 мішаних – двома мовами навчання [54, с. 127]. Отже, реєстрацію новонароджених ще деякий час проводили угорською мовою: *Kabati István, Geles Mihály, Molnar Yózsef*. Поряд із цим вже частіше зафіксовані й записи чеською: *Holeček Karel, Kovalkievics Ilona*. З 1925 до 1935 року реєстрацію здійснювали винятково чеською: *Petrašovič Mikulaš, Kára Petr, Malek Štěpan, Kovács-ová Alzběta, Kertešz-ová Iulie, Bandur-ová Katařina*.

З 1938 до 1944 року Ужгород уходив до складу Угорщини. Політика мадяризації набула нових обертів. Це, передусім, стосувалося мовного питання. За свідченнями істориків, розпорядженням крайового військового командування від 31 березня 1939 року були конфісковані для знищення «всі українські та протиугорські книги» [54, с. 209]. У школах 60% предметів (історія, географія, фізика, природа, читання) викладали угорською мовою, «а решту предметів неможливим мадярсько-руським язичієм» [54, с. 209]. 15 квітня 1940 року наджупан А. Шіменфалві видав розпорядження, в якому зобов'язував бургомістра Ужгорода «конфіденційно дати вказівку» керівнику міської бібліотеки закрити доступ до чеської, української та російської літератури [54, с. 210]. Ця політика пояснює повернення до вжитку угорських варіантів чоловічих та жіночих імен і витіснення українських, словацьких та чеських: *Бейло, Ласло, Мігаль, Шандор; Агнеш, Алице, Борбала, Ержебет, Магдолна, Моргіт, Серен*. За традицією 1900–1920 років, новонароджених у 1940-х роках називали угорськими, рідше

чеськими іменами, проте в актових книгах записи вели вже українською мовою. Отже, у католицьких та греко-католицьких сім'ях* імена, транслітеровані українською графікою, мали фонетичну структуру угорську або чеську, наприклад: *Моргіт, Каталін, Магдолна, Йолан, Ануєлка, Каталін-Ержібет, Дьордіке-Каталін; Ференц, Іштван, Імре-Янош, Андраш-Йосиф-Антал, Бейло, Ерно* та ін. У цьому разі ми можемо говорити про змішування мовних норм, оскільки записи в метричних книгах у різні роки велися угорською, чеською, словацькою, українською та російською мовами. І. Д. Скорук (на основі інших ономастичних матеріалів) називає таке явище *великою взаємодією* [146, с. 12].

Слід також зазначити, що в першій половині ХХ століття (до 1945 року) особових імен в українській традиційній формі в іменнику міста Ужгорода практично не зафіксовано, за винятком жіночих *Анна, Марія, Ольга* та чоловічих *Віктор, Іван, Ігор*. У 1945 році до антропонімного репертуару ужгородців долучаються, хоч і як поодинокі фіксації, чоловічі імена *Валерій, Генадій, Сергій, Станіслав*, жіночі – *Вікторія, Інна, Людмила, Світлана, Тетяна, Тамара*. Ці антропонімні зміни супроводжували такі історичні події, як визволення Закарпаття від фашистських загарбників та входження його території до складу УРСР. Підтвердженням цього є свідчення П. П. Чучки: «Серед дітей, які народилися після війни, все частішими і частішими є імена, яких до возз'єднання Закарпаття тут зовсім не було» [190, с. 81].

У 1950 році відомості про народження фіксували в актових записах російською мовою, до вжитку входять нові імена *Анатолій, Андрей, Виталій, Віктор, Ігорь, Іван, Геннадій, Глеб, Николай, Агата, Зоя, Любовь, Лидія, Надежда, Нина, Наталья, Поля, Рауса*, що засвідчує посилення русифікаторської політики на Закарпатті, яка зі сфери культури послідовно почала проникати у сферу освіти [54, с. 670]. Також на іменний

*У 1940 році в метричних книгах реєстрації актових записів м. Ужгорода сімей православного віросповідання не зафіксовано. У 1945 році – всього 9 випадків.

репертуар і соціолінгвальну ситуацію істотно впливали зміни в етнічному складі населення. Між 1946 та 1989 роками помітно зросла кількість етнічних росіян (з 12176 осіб до 49458), яких до 1945 року на цій території не було (за винятком невеликої кількості російських емігрантів після революції в чехословацький період). Такий факт зумовлений передусім цілеспрямованим і систематичним переміщенням у Закарпаття чисельних груп трудових мігрантів із різних кінців Радянського Союзу, а це, в свою чергу, – чужі культурні традиції, посилення етнічної строкатості населення [54, с. 293]. У відсотковому співвідношенні збільшилася кількість представників російської, білоруської, угорської, німецької, румунської національностей. Натомість значно поменшало представників словацької та єврейської національних меншин (таблиця 1.2.1).

Таблиця 1.3.1.

Зміни етнічного складу населення на території Закарпаття
(1910–1989 рр.) (у %)

Національність	1910 р.	1921 р.	1930 р.	1941 р.	1959 р.	1970 р.	1979 р.	1989 р.
Українці-Русини	55,54	60,79	60,80	58,81	74,6	76,42	77,75	78,41
Угорці	30,66	18,13	15,93	27,41	15,89	14,37	13,71	12,5
Росіяни	-	-	-	-	3,22	3,33	3,61	3,97
Німці	10,54	1,57	1,74	1,55	0,38	0,4	0,32	0,28
Румуни	1,90	-	-	1,83	1,99	2,22	2,35	2,37
Словаки	1,05	3,21	4,73	0,80	1,34	0,97	0,77	0,59
Євреї	-	13,08	12,51	9,25	1,32	1,03	0,33	0,21
Цигани (Роми)	-	-	-	0,14	0,54	0,56	0,48	0,97
Інші	0,31	3,23	4,29	0,19	0,72	0,71	0,67	0,69

Проте вже в 1955 році дані про новонароджених ужгородців в актових книгах російською мовою записували дуже рідко, частіше українською. У вказані роки відбувається змішування антропонімних норм української та російської мов. Унаслідок цього те саме ім'я зафіксоване в різних фоно-

графічних варіантах: *Олександр* та *Александр*, *Олексій* та *Алексей*, *Андрій* та *Андрей*, *Віктор* та *Виктор*, *Володимир* та *Владимир*, *Ігор* та *Игорь*, *Лариса* та *Ларіса*, *Любов* та *Любовь*, *Надія*, *Надежда* і *Надежда*, *Наталія*, *Наталя* і *Наталья* та інші. Таке явище отримало в ономастиці назву *мала антропонімна взаємодія* [146, с. 12]. Оскільки нас цікавить варіювання українського іменника, а не окремих імен, то за фіксації наведених вище форм до уваги беремо тільки інваріант (перше ім'я).

В усі наступні роки (1960–2000) реєстрували новонароджених в актових книгах українською мовою. Ужгородський іменник активно поповнився новими іменами, які в першій половині ХХ століття не вживали загалом (чоловічі *Вадим*, *Віталій*, *Едуард*, *Олег*, *Роман*, *Руслан*, *Федір*, *Ярослав*; жіночі *Віталія*, *Жанна*, *Оксана*, *Христина*) або використовували їх зрідка, популярними вони стали в другій половині ХХ століття (*Володимир*, *Владислав*, *Віра*, *Вікторія*, *Тетяна*). Не зникли з ужитку запозичені чоловічі й жіночі імена, що ввійшли до антропонімікону ужгородців посередництвом угорської та чеської мови: *Золтан*, *Лайош*, *Ласло*, *Карел*, *Шандор*, *Агнеса*, *Альбіна*, *Андрея*, *Беата*, *Власта*, *Емілія*, *Катеріна*, *Магдолна*, *Стелла* та ін.

Отже, зміна політичної влади впливала не тільки на мовні відносини й статус мови, а й на етнічний та національний склад населення Закарпатської області. Саме тому, зважаючи на наведені вище факти, ми можемо говорити про:

- взаємодію на антропонімному рівні мов чотирьох основних етнічних груп – українців, угорців, чехів та росіян;
- залежність складу імен від національності їхніх носіїв;
- екстралінгвальні чинники, що безпосередньо впливали на вибір особових імен ужгородців (мовна політика держави, вплив релігії, традиції, модні тенденції);
- якісну й кількісну трансформацію іменника протягом досліджуваного періоду.

1.4. Проблема варіантності особових імен

Особливістю власних особових імен є те, що вони, залежно від ситуації мовлення, можуть бути використані в кількох варіантах, відрізняючись при цьому своєю фонетичною, морфемною, словотвірною структурою. Проблема варіантності імен вже ставала об'єктом наукового дослідження. У різних аспектах її розглядали українські та російські вчені: Л. О. Белей [5], В. Д. Бондалетов [12], С. Л. Брайченко [13], Т. В. Буга [21], Л. Л. Гумецька [44], О. Ю. Карпенко [59], Р. Й. Керста [72], І. І. Ковалик [74], Г. В. Кравченко [78], Л. О. Кравченко [80], Л. В. Кракалія [82], М. Я. Наливайко [97], А. М. Нелюба [98], В. А. Никонов [101], О. Г. Нестерчук [100], С. П. Павелко [115, 116], С. М. Пахомова [125], Н. О. Свистун [136], Г. В. Сенік [142], І. Д. Скорук [146], О. В. Суперанська [160], І. Д. Сухомлин [166], О. В. Черноус [184], П. П. Чучка [190], В. О. Шевцова [194], Н. М. Шульська [214]. Залежно від часу, території, сфери вживання структура антропоніма постійно варіюється, тому, як зазначає Л. О. Белей, варіювання є нормальною умовою функціонування особових імен [2].

Розмежування різних імен (інваріантів) і різних видозмін одного імені (варіантів) є об'єктом дискусій вже досить тривалий час. Серед науковців немає єдиного погляду на поняття «варіант особового імені». Білоруська дослідниця А. К. Устинович стверджує, що «форми імен творилися в результаті морфологічних змін, а варіанти – внаслідок мінімальних фонетичних відхилень у структурі самого імені» [173, с. 7].

Більшість дослідників спираються на визначення П. П. Чучки, який терміном «іменний варіант» позначає всяку (фонетичну, словотворчу, офіційну й розмовну) модифікацію того ж самого імені, зокрема й основний, тобто стрижневий його варіант (*Анна, Анничка, Аннушка, Ганна, Ганище, Онушка* і т. д.), а вираз «різні форми імен» вживає тільки стосовно

парадигматичної словозміни, тобто лише в значенні «граматичні форми» [190, с. 38–39].

Тривала полеміка й щодо єдиної класифікації іменних варіантів. О. В. Суперанська виокремлює декілька типів варіювання: орфографічне, пов'язане з різним написанням імен (*Таусія – Таусья*); фонологічне, що супроводжується змінами в написанні та вимові (*Оксана – Ксеня, Ксана*); морфологічне (*Гавришл – Гаврил – Гаврила*); лексичне (*Іван, Ваня, Ханс*); синтаксичне [160].

Л. О. Белей виділив п'ять типів варіантів: фонетичні, морфологічні, словотвірні, лексичні та синтаксичні. Словотвірні варіанти (*Михайло – Мишко*), на думку дослідника, створюються завдяки засобам, спроможним виражати додаткові конотації, морфологічні ж (*Мишо – Миша*) виникають на основі паралелізму вираження функціональної еквівалентності граматичних значень, до того ж основною суттєвою ознакою їх є невідповідність морфологічного роду антропоніма біологічній статі його носія. Така невідповідність ліквідується шляхом морфологічного варіювання, наприклад шляхом елімінації кінцевого *-а*: *Захарія – Захарій, Зосима – Зосим* [2, с. 9–10]. Деякі дослідники (Р. Й. Керста [71], Р. І. Осташ [110], Л. О. Самійленко [135], В. А. Шевцова [194]) розглядають фонетичне та словотвірне (його інколи називають морфологічним) варіювання. Саме тому в дослідженні динаміки імен конкретного населеного пункту розв'язання вказаної проблематики має практичне значення. Від інтерпретації статусу окремих одиниць залежить не тільки загальна картина динаміки імен. Дуже часто на практиці в носіїв таких онімів виникають проблеми. У цьому ми переконалися з власного досвіду, працюючи в приймальній комісії з такими документами, як свідоцтво про народження, паспорт, атестат про середню освіту, диплом молодшого спеціаліста. Майже щороку траплялися випадки, коли в абітурієнтів усі перераховані вище документи були з різними, документально зафіксованими, варіантами імен: у свідоцтві про народження *Величко Євгеній Євгенійович, 19.02.1965 р. н.*; у паспорті – *Євген*, в атестаті

знову *Євгеній*, у дипломі, відповідно, *Євген*. Із такими ж труднощами стикалися носії імен *Микола* (із фіксаціями *Миколай*), *Наталя* (*Наталія*), *Арсен* (*Арсеній*), *Юлія* (*Юля*), *Олеся* (*Леся*). Через неухважність або неграмотність працівників відповідних структур громадяни змушені переробляти паспорт, атестат чи диплом про освіту. Саме тому з практичних міркувань доцільно визначити, що розуміємо під основним іменем і його варіантом.

Кожній людині традиційно надане одне ім'я. На думку І. Д. Скорук [146, с. 13] та Н. О. Свистун [136, с. 84], це ім'я є інваріантом, що реалізується в кількох варіантах. Вони відрізняються не формою, а функціональним змістом. У нашому дослідженні під особовим іменем розуміємо однопоколінну індивідуальну назву, яку отримує людина після народження і під якою ця людина відома протягом усього життя в суспільстві. Інваріантом імені вважаємо офіційне ім'я, що може надаватися різним людям. Варіант імені – його різновид, з незначними відхиленнями у фонетичній, морфемній або орфографічній будові. Наприклад, зафіксовані в наших матеріалах: інваріант *Анжеліка* та його варіанти *Анжела*, *Анжелла*; *Ілдіка* (*Ільда*, *Ілдика*); *Наталія* (*Наталя*, *Наталья*, *Наташа*); *Тетяна* (*Татьяна*, *Татяна*, *Таня*, *Тетьяна*); *Аттіла* (*Атілла*, *Аттило*, *Атило*, *Атіла*); *Вільгельм* (*Вілгелм*); *Людвіг* (*Людвиг*, *Людвик*, *Людвік*) та ін.

У словнику «Власні імена людей» Л. Г. Скрипник і Н. П. Дзятківська чоловічі імена *Євгеній* і *Євген*, *Антоній*, *Антон* і *Антонін*, *Арсен* і *Арсеній*, *Гнат*, *Ігнат* та *Ігнатій*, *Едуард* і *Едвард*, *Юрій* і *Георгій*, жіночі *Анжела* і *Анжеліка*, *Анна* і *Ганна*, *Дарія* і *Дар'я*, *Ірина* і *Ярина*, *Оксана* і *Ксенія*, *Роза* і *Розалія*, *Тереза* і *Терезія* [153] розглядають як варіанти одного імені. Н. О. Свистун, досліджуючи динаміку антропонімікону м. Тернополя, схиляється до думки, що імена *Євгеній* та *Євген*, *Назарій* та *Назар* також є варіантами [136, с. 87]. О. В. Суперанська вважає усічення суфікса *-ій* у російській мові природним процесом, внаслідок якого утворилися звичні імена, причому коротша форма стала світською, а довша – церковною

[161, с. 64–65]. Цієї думки не поділяє І. Д. Скорук. Аналізуючи іменник Луцька, дослідниця розглядає форми антропонімів із суфіксами *-ій* та без нього як різні імена. Різними іменами є також форми *Степан* та *Стефан*, *Захарій* та *Захар*, *Арсеній* та *Арсен* [146, с. 15]. Л. Г. Скрипник виділяє декілька основних фонетико-морфологічних явищ, що створюють варіанти імен:

- чергування голосних звуків (*Антон* – *Антін*, *Никон* – *Никін*, *Єремія* – *Ярема* та ін.);
- чергування приголосних звуків (*Амвросій* – *Амбросій*, *Устин* – *Устим*, *Степан* – *Стефан* та ін.);
- скорочення початку чи кінцівки імені, іноді – і початкової, і кінцевої частини (*Ігнатій* – *Ігнт* – *Гнат*, *Анастасій* – *Анастас*, *Арсеній* – *Арсен*);
- у жіночих іменах найпоширеніші варіювання закінчень *-ія*, *-а/я*: *Дарія* та *Дар'я*, *Наталія* та *Наталя* [153, с. 10].

У зібраних нами матеріалах варіанти імен з *-ій* та без цієї фінали зафіксовані часто: *Антон* та *Антоній*, *Арсен* та *Арсеній*, *Василь* та *Василій*, *Євгеній* та *Євген*, *Тібор* та *Тіберій* та ін. Занотовані також імена з чергуванням приголосних *ф/н*: *Стефан* та *Степан*, *Йосиф* та *Йосип*, *Філіп* та *Пилип*. Із практичних міркувань логічним було б вважати такі фіксації різними іменами (інваріантами), оскільки вони ідентифікують різних осіб. Тим більше, як зазначає С. М. Пахомова, за наявності таких демінутивів не можна не врахувати впливу західноєвропейської традиції, де етимологічно й словотвірно споріднені імена мають статус окремих імен, а не варіантів. Зокрема, у сучасній словацькій мові імена *Helena*, *Elena* і *Lenka*, *Hana* і *Anna*, *Jana* і *Janka*, *Natália* і *Nataša*, *Tatiana* і *Taňa*, *Martin* і *Maroš*, *Bohuslav* і *Bohuš* сприймаються як окремі (офіційні, паспортні) антропонімічні одиниці, тобто інваріанти [125, с. 75]. Самостійне функціонування аналогічних одиниць розширило б межі чоловічого та жіночого іменника. Та ми погоджуємося з думкою дослідників Т. В. Буги [21], Н. О. Свистун [136],

Л. Г. Скрипник [153], які вважають, що такі лексеми варто розглядати як варіанти одного імені. Доцільно, на нашу думку, узагальнити антропоніми з незначними графічними, фонетичними чи морфологічними змінами. Перевагу надаємо формі, яка є найпоширенішою в антропоніміконі Ужгорода. Наприклад, серед фіксацій *Антон*, *Антоній*, *Антонін* найпоширеніший варіант *Антон*, оскільки в другій половині ХХ ст. він мав найбільше носіїв (51), тоді як *Антонін* і *Антоній* зафіксовані в метричних книгах по одному разу: в 1960 та 1950 рр. На відміну від чоловічого іменника Центральної Донеччини, де у ХХ ст. з-поміж форм *Євген* (1663 носії) і *Євгеній* (234 носії) стрижневим вважається усічений варіант [21, с. 57], в ужгородському іменнику цього ж періоду переважає повна канонічна форма *Євгеній*. Популярне в першій половині ХХ ст. серед угорської, словацької та ромської національності жіноче ім'я *Ілдіко* (9) визначаємо основним (інваріантом), а *Ілдіка* (3), *Ільда* (2), *Ілдика* (1) – його варіантами. Варіантами імені *Жанна* (30) будемо вважати зафіксовані в джерелах: *Жанет* (2), *Жанета* (2), *Жанетт* (1), *Жанетта* (3), *Жаннета* (1). Для жіночих власних імен Ужгорода характерними є форми з варіюванням закінчень *-а*, *-ія*; *-ія*, *-я*: *Аліса* та *Алісія*, *Дар'я* та *Дарія*, *Сільва* та *Сільвія*, *Сінтіа* та *Сінтія*, *Таїса* та *Таїсія*, *Тереза* та *Терезія*, *Тімеа* та *Тімея*; *Наталя* та *Наталія*. Популярне серед угорського населення чоловіче ім'я *Аттіла* також має декілька варіантів. У метричних книгах зафіксовані: *Аттіла* (13 випадків), *Атілла* (5), *Аттило* (2), *Атило* (1), *Атіла* (5), *Аттила* (1), *Отілло* (1), *Оттіло* (1).

У сучасній українській мові популярні імена налічують по сто, двісті, а окремі навіть більше трьохсот варіантів: *Федір*, *Федор*, *Хведір*, *Педір*, *Ведір*, *Хведор*, *Федько*, *Хведько*, *Федур*, *Федорко*, *Федорище*, *Федорисько*, *Федь*, *Федик*, *Федунь* та ін. [4, с. 52]. У наших матеріалах зафіксовані оніми, які мають декілька варіантів і, групуючись навколо основної одиниці, утворюють так звані *іменні гнізда* [190, с. 40]. Наприклад, популярні в Ужгороді в 1990-х роках жіночі імена *Беата*, *Христина* вважаємо основними в іменних гніздах, до яких водять варіанти *Беатриса*, *Беатрис*, *Беатріс*,

Беатріса, Беатрікс; Хрістіна, Кристина, Крестіна, Крістіна, Крістіана. За словами С. М. Пахомової, словотвірні гнізда різних власних імен не збігаються за своїм обсягом: деякі імена мають лише кілька варіантів, тоді як перелік інших гіпокористичних і демінутивних варіантів займає по кілька сторінок [125, с. 75]. Наприклад, зафіксовані в наших матеріалах чоловічий онім *Людвіг* має три варіанти (*Людвиг, Людвик, Людвік*), а онім *Аттіла* – 7; жіночий *Жанна* – 5, *Віолета* тільки 2 (*Віола, Віолетта*) варіанти в іменному гнізді. Закономірно, що вони відрізняються один від одного звуковим і морфемним складом, особливостями відмінювання, сферою функціонування.

Л. О. Белей поділяє сучасні варіанти імен українців за сферою функціонування на офіційні та розмовні. Офіційним дослідник вважає емоційно нейтральний варіант імені, які використовують у ділових паперах (метрика, паспорт, атестат, диплом, реєстр виборців тощо), а неофіційним, розмовним – варіант імені – похідне, стилістично марковане утворення, що функціонує в літературно-художньому, побутовому, зокрема в діалектному мовленні. Наприклад: *Андрійко, Андрусь, Андрусик, Андрух, Андріїще, Анді; Борисик, Бориско, Боря; Вольга, Олечка, Олюня, Ляля; Люлія, Юлька, Люльця* тощо [4, с. 53].

Описуючи особові імена, відомі дослідники використовують термін «варіант» та вкладають в нього неоднаковий зміст. В. О. Суперанська називає їх офіційною та неофіційною формою імені [160], В. О. Никонов – офіційним та побутовим найменуванням [101], Г. Я. Сіміна – повним іменем та напівіменем [140]. Офіційними іменами, зазвичай, вважаються зареєстровані цивільним актом, записані у свідоцтві про народження, паспорті тощо відповідно до правописних норм і засвідчені словниками власних імен людей. У наших матеріалах із метричних книг фіксуються чоловічі та жіночі неофіційні імена, неповні, розмовно-побутові варіанти, що не відповідають правописним нормам та не засвідчені словниками. Причиною такого явища є брак філологічних знань, небажання мовців скористатися офіційними іменами або прагнення саме так виділити новонародженого: *Томі, Юрі, Leo,*

Славко, Петр, Іринка, Серен, Віта, Іва, Іра, Ія, Люба, Ніла, Нела, Нора, Поля, Сіма, Соня, Таня. М. Л. Худаш зазначав: «Скорочення імені, усічення якоїсь його частини – це, в першу чергу, своєрідна реакція на громіздкі та незручні для користування запозичення, а також на свої первинні утворення чи новіші деривати» [181, с. 78]. Із приводу способів виникнення таких варіантів існують різні міркування: Л. О. Белей [2], Р. Й. Керста [73], М. І. Сенів [144] та М. Л. Худаш [181], схиляються до думки щодо трьох способів творення варіантів: усічувальний (регресивний), суфіксальний та усічувально-суфіксальний (регресивно-суфіксальний). Досліджуючи антропонімію Буковини, Л. В. Кракалія в межах усічувально-суфіксального способу розглядає такі варіанти: суфіксально-усічені (*Туся – Артуся – Артур*); усічено-суфіксальні (*Толік – Толя – Анатолій*); регресивно-суфіксальні (*Дуня – Євдокія*); повторно-суфіксальні (*Ніна – Нінуськ*) [82]. І. І. Ковалик виділяє тільки два варіанти: суфіксальний і регресивний [74, с. 217]. Молдавська дослідниця М. А. Коснічану усічені імена називає короткими гіпокористиками, а суфіксальні – похідними гіпокористиками [77, с. 7]. Досліджуючи антропонімію Закарпаття, П. П. Чучка визначив декілька способів творення нових варіантів власних особових імен, характерних для цього регіону:

- суфіксальний (*Андрійко, Василько, Славко; Володька, Мішка, Федька; Борішка, Веронка, Маріка* та ін.);
- регресивний, або усічення (*Агафія – Гафія, Магдалена – Магда; Климентій – Клим* та ін.);
- регресивно-суфіксальний, тобто усічувально-суфіксальний (*Михайло – Миша, Станіслав – Стас, Зузана – Зузка, Софія – Соня* та ін.). До цих основних додав ще редуплікацію (подвоювання основ або якоїсь її частини) та зміну акцентуації [190, с. 89]. Деякі з наведених вище способів творення варіантів відзначено і в іменнику Ужгорода ХХ ст. У 1900–1950 рр. жіночих варіантів імен, утворених суфіксальним способом, зафіксовано набагато більше, ніж у 1950–2000. Серед чоловічих, навпаки, трапляється

лише декілька фіксацій – 1900 р.: *Etelka* (6), *Linka* (1), *Veronka* (8); 1905 р.: *Hanka* (10), *Yuliska* (1); 1910 р.: *Etelka* (5); 1915 р.: *Etelka* (3), *Lenka* (1); 1920 р.: *Etelka* (2), *Hajnalka* (1), *Idenka* (1), *Lenka* (1); 1925 р.: *Etelka* (1); 1930 р.: *Anežka* (1), *Boriška* (1), *Iolanka* (1), *Irinka* (1); 1940 р.: *Ануєлка* (1), *Етелка* (3), чол. *Мігало* (1); 1945 р.: жін. *Славка* (1), чол. *Славко* (1); 1960 р.: *Етелка* (1), *Ілдіка* (3). Найпродуктивнішим виявився регресивний спосіб усічення. Протягом ХХ ст. зафіксовано варіанти жіночих імен: *Magda* від *Magdolina* (10 випадків, зареєстрованих у 1900 р., 1905 р., 1910 р.); *Mari* від *Maria* (2 – у 1900 р., 1910 р.); *Rezi* від *Terezia* (7 випадків у 1900 р., 2 – у 1905 р.); *Zuza* від *Zuzanna* (у 1925 р.); *Агнес* від *Агнесса* (у 1940 р.); *Віола* від *Віолета* (4 випадки: 1960, 1970, 1990, 1995); *Зора* від *Зоряна* (у 2000 р.) та ін., рідше чоловічих: *Sami* від *Sámuel* (1900, 1905); *Leo* від *Leon* (1925); *Гнат*, *Ігнат* від *Ігнатій* (1975 р., 1985 р.).

П. П. Чучка [190, с. 104–105] часті випадки усічення основи імені вважає одним зі специфічних способів творення нових варіантів, що здійснюється не стихійно, а за певними внутрішньомовними закономірностями. Усічення частини імені – явище дуже давнє. Як зазначає Я. Свобода, воно сягає не лише спільнослов'янської, а й спільноіндоєвропейської єдності. У наш час воно характерне для індоєвропейських та деяких неіндоєвропейських мов, наприклад угорській [223, с. 105]. О. В. Суперанська також стверджує, що процес скорочення імен «властивий усім індоєвропейським мовам; пор. нім. *Welf* < *Welfhart*, *Klaus* < *Nikolaus*» [158, с. 125–126]. Різні способи скорочення імен на матеріалі старосербської мови описала С. М. Пахомова [122]. У давньоукраїнських писемних пам'ятках теж засвідчені варіанти *Фед*, *Клим*, *Кондр*, *Рафал*. Як зауважує Р. Й Керста, скорочені варіанти імен часто фіксуються в пам'ятках української мови ХVІ ст.: *Хведь*, *Тим*, *Куз/Кузь*, *Сай*, *Пан*, *Федь* та ін. [73, с. 75].

Власне припущення щодо причин появи усічених форм християнських імен (*Василь*, *Євген*, *Микола* і под.) від запозичених (*Василій*, *Євгеній*,

Миколай) висловлює А. М. Нелюба. Однією з таких він вважає «незручність запозичених імен у звертанні, в діалозі, а звідси їх усікання з подальшим нарощенням відповідних закінчень» [98, с. 52].

Усічення імені передбачає утворення нового варіанта імені шляхом скорочення певної її частини. У межах цього способу, залежно від того, яка саме частина випадає, виділяють п'ять моделей: афери́зу (усічення початку імені): *Дан* – *Богдан*, *Нуфрій* – *Онуфрій*; синкопу (усічення середини імені): *Филон* – *Филимон*; апокопу (усічення кінцевих складів імені): *Влад* – *Владислав*, *Макс* – *Максим*; змішаний тип усічень: *Стас* – *Станіслав* (синкопа та апокопа); усічення похідних імен, утворених шляхом суфіксації, при цьому діють усі описані способи усічення: *Тоша* – *Антоша* – *Антон* [80, с. 135].

Узагальнивши спостереження над фактичним матеріалом, з урахуванням його специфіки, в іменнику Ужгорода виділяємо такі основні групи:

- 1) варіанти, які виникли в результаті взаємодії мов;
- 2) варіанти, утворені внаслідок орфографічних та орфоепічних різночитань;
- 3) лексико-хронологічні варіанти, серед яких виділяємо гіпокористики і демінутиви.

До першої групи (варіанти, утворені в результаті взаємодії мов) належить найбільша кількість імен. Вони найчастіше трапляються в другій половині ХХ століття. Досліджуваний матеріал дає підстави стверджувати про змішування антропонімних норм не стільки української та російської мов, як це відбувається в іменниках переважної частини України – характерною специфікою антропонімного матеріалу досліджуваної території є взаємовпливи української і угорської, подекуди чеської або словацької мов. У 50-х роках, коли документацію вели російською мовою, а усне спілкування здійснювалося українською, у метричних книгах поруч з українськими

розмовними формами зафіксовані російські варіанти. У цій групі так званих *українських росіянізмів* можна виділити декілька реалізацій:

- зі збігом у написанні, у вимові з загальноприйнятими нормами російської мови: *Александр, Алексей, Глеб, Дарья, Екатерина, Ирина, Надежда, Наталья, Татьяна, Софья, Ульяна*;

- із морфологічною будовою та фонетичними особливостями української мови, але з використанням російської графіки: *Игор, Теодорий, Надия*;

- із морфологічною структурою й фонетичними ознаками російської мови, передані за допомогою української графіки: *Владімір, Міхаіл, Ріта, Парасков'я*.

Змішування норм української, угорської й чеської мов відбувається інакше. Серед досліджуваних матеріалів не зафіксовано випадків змішування графічних норм чи норм письма української і латинської мови, як, зокрема, в іменнику Тернополя (*Edwardus, Cheslaus, Faddaeus*) [136, с. 90]. Оригінальним і типовим явищем для ужгородського іменника першої половини ХХ ст. є транскрипція угорських, чеських та словацьких імен в українській графіці: жіночі – *Ануєлка, Ержібет, Йолан, Моргіт, Магдолна, Каталін*; чоловічі – *Андраш, Антал, Ерно, Імре, Іштван, Ференц, Янош*.

До другої групи належать варіанти імен, що виникли внаслідок написання без дотримання орфографічних норм українського правопису. Записані на слух, на основі транскрипції, вони є свідченням недостатнього рівня грамотності працівників міського відділу РАЦСу. Така ситуація характерна переважно для інших міст України, зокрема Донецька, Луцька, Одеси, Тернополя. Що ж стосується офіційних записів імен новонароджених Ужгорода, то тут вона найчастіше помічена в реєстраційних записах 50-х років: *Алефтіна, Ева, Едита, Диана, Зита, Ніла, Алексей, Ігорь, Ніколай*. У наших матеріалах спостерігаються випадки з подовженим приголосним та без нього. У більшості імен графічне подвоєння приголосних присутнє там, де за правилами української орфографії воно не відбувається: *Анжелла*,

Андріанна, Богданна, Діанна, Нелля, Савва, і, навпаки, там, де потрібно, відсутнє: Ала, Віолета, Ема, Генадій.

До третьої групи ми зарахували гіпокористики (скорочена форма імені). Н. В. Подольська називає такі варіанти хронологічними [131], а О. В. Суперанська – лексичними [159]. Вони документально зафіксовані працівниками РАЦСу, використані в писемних джерелах, при чому в різних хронологічних зрізах становлять невелику групу. Наприклад, жіночі гіпокористики, утворені шляхом елімінації початкової частини слова: *Rezi* (1905) від *Terezia*, *Славка* (1945) від *Мирослава, Святослава, Станіслава* або *Ярослава, Нора* (1980) від *Елеонора*;

утворені шляхом елімінації середини імені (синкопа): *Таня* (1950) від *Тетяна, Іра* (1950) від *Ірина, Віта* (1975) від *Вікторія, Поля* (1950) від *Поліна, Соня* (1940, 1945, 1950, 1970, 1990) від *Софія, Ніла* (1950, 1980) від *Неоніла), Нела* (1960) від *Натела*;

жіночі та чоловічі, утворені шляхом опущення кінцевої частини імені (апокопа): *Kveta* (1935) від *Kvetoslava, Іва* (1975) від *Іванна, Катя* (1995) від *Катерина, Люба* (1950) від *Любов, Ніка* (1980) від *Ніколетта, Томі* (1995) від *Томаш, Юрі* (2000) від *Юрій*.

Демінутиви (зменшувально-пестлива форма імені) в іменнику Ужгорода найчастіше засвідчені в першій половині ХХ ст. У наших матеріалах не зафіксовані варіанти на кшталт *Ванько, Васько, Грицько, Сашко, Петрик, Михась, Гануня, Євка, Маруся* та ін. характерні для іменника Центральної Донеччини [21, с. 59], ані варіанти *Аня, Ася, Маня, Муся, Яся, Льова, Славик*, зафіксовані в післявоєнних зрізах іменника Луцька [146, с. 19]. Натомість, в ужгородському іменнику ми знаходимо демінутиви, частіше жіночі, популярні серед населення в 1900–1945 рр.: *Etelka, Veronka, Yuliska, Idenka, Anežka, Boriška*, чол. *Славко* та ін., утворені суфіксальним способом.

У актових записах Ужгорода не зафіксовані аугментативні² варіанти із суфіксами *-ищ(е)*, *-иск(о)*, що трапляються в іменнику Центральної Донеччини (*Іванище*, зафіксоване в 1922 р., *Василиско* – 1935 р.) і мають згрубіло-зневажливу семантику. На думку Т. В. Буги, ці імена позбавлені відтінку зневажливості. Мотивом їхнього вибору могла послугувати вага новонароджених або те, що діти були первістками [21, с. 59].

Важливою особливістю варіантів імен є їхня мобільність. За останні десятиріччя значна кількість популярних розмовних імен вийшла зі статусу неофіційних і виконує функцію офіційних імен, а частовживані офіційні перейшли в розряд розмовних, адже, як слушно зауважує Л. О. Белей, межа, яка розділяє офіційні та розмовні варіанти імен, є історично мінливою [4, с. 59]. Деякі християнські імена в процесі адаптації до фонеморфемної структури української мови, що мали по два й більше варіантів, усвідомлені мовцями як окремі імена. Наприклад, давньогрецьке *γεωργός* [geôrgos] – *Георгій* і його слов'янська форма *Юрій*, що в перекладі з грецької мови означає «хлібороб», «землероб», популярне в ужгородському іменнику ХХ ст.; ім'я давньоєврейського походження *Іван*, що має декілька форм, зафіксованих у наших джерелах: *Yános*, *Yonos*, *Ianos*, *Ian*, *Ivan* – у першій половині ХХ ст., *Ян*, *Янош*, *Янек* – у другій. У Словнику-довіднику Л. Г. Скрипник і Н. П. Дзятківської зафіксовано: *Юрій* (*Юрко*) те саме, що *Георгій*; *Ян* те саме, що *Іван* [153, с. 96, 98]. Л. О. Белей у словнику імен українців подає *Юрій* як похідне від *Георгій*; *Ян* – західно- та південнослов'янський (словінський, хорватський) варіант імені *Іван* [4, с. 132]. За походженням це дійсно форми одного імені, але в сучасному використанні вони усвідомлені мовцями як окремі імена. Якщо хлопчика назвали *Георгієм*, то його скороченим іменем вживають *Жора*, *Гарик* і *Юра*

² Аугментатив – (лат. *augmentativus*, від *augmentum* – нарощення). У такому випадку варіант імені, утворений за допомогою суфіксів *-ищ(е)*, *-иск(о)*, *-ил(о)* та ін., що надають іменам збільшувально-залежувального, згрубілого та зневажливого відтінків: *Василище*, *Іванище*, *Федорище*, *Михайлиско*, *Юрило*, *Петрило*; *Аннище*, *Гафиско*, *Олениско* тощо. Досліджуючи антропонімію Закарпаття, П. П. Чучка засвідчує функціонування таких варіантів у цьому регіоні з давніх часів [190, с. 90–101], та в іменнику Ужгорода такі варіанти не зафіксовані. У ХХ ст. вони перебувають у статусі прізвиськ, а не особових імен.

зокрема. Та коли у свідоцтві про народження дитину зареєстрували як *Юрій*, то в побуті її найчастіше називають *Юрчик*, *Юрасик*, *Юрась*, *Юра*, але дуже рідко *Георгій* чи *Гоша*. Кожне з них має свої пріоритети серед представників різних національностей. Саме тому в нашій дисертації оніми *Юрій* і *Георгій*, *Іван* і *Ян* (*Янош*), *Іванна* і *Яна* в IV–IX зрізах ми аналізуємо як окремі інваріанти.

Отже, ми схарактеризували основні типи варіантів імен, зафіксованих в Ужгороді протягом ХХ ст. При аналізі чоловічих і жіночих онімів беремо до уваги повні офіційні імена, а оніми з незначними фонетичними та морфологічними відхиленнями узагальнюємо. Вважаємо, що інваріанта є форма особового імені, яка відповідає нормам сучасної української літературної мови, зафіксована в антропонічних словниках і є найпоширенішою в антропоніміконі міста. У таблиці 1.3.1. та 1.3.2. подаємо найпоширеніші чоловічі та жіночі імена (інваріанти) та їхні варіанти, які функціонували в іменнику Ужгорода в першій половині ХХ ст. (в угорський, чехословацький і початок радянського періоду), та варіанти, зафіксовані в досліджуваному матеріалі в другій половині ХХ ст.

Таблиця 1.4.1.

Найпоширеніші чоловічі імена та їхні варіанти
в іменнику м. Ужгород у ХХ ст.

Інваріант у першій половині ХХ ст. (1900–1945 рр.)	Інваріант у другій половині ХХ ст. (1950–2000 рр.)	Варіанти та кількість носіїв у першій половині ХХ ст. (1900–1945 рр.)		Варіанти та кількість носіїв у другій половині ХХ ст. (1950–2000 рр.)	
<i>Yózsef</i>	<i>Йосиф</i>	<i>Yózsef</i>	49	<i>Йосиф</i>	75
		<i>Iosef</i>	39	<i>Йосип</i>	40
		<i>Iozsef</i>	29	<i>Йожеф</i>	6
		<i>Yozsef</i>	13		
		<i>Йозеф</i>	10		
		<i>Йосиф</i>	8		
		<i>Yoztef</i>	7		
		<i>Йоцеф</i>	7		
		<i>Yózeſ</i>	6		
		<i>Yázsef</i>	2		
		<i>Iozef</i>	1		

Продовження табл. 1.4.1.

<i>Ivan</i>	<i>Ivan</i>	<i>Ivan</i>	9	<i>Ivan</i>	267
<i>Yános</i>	<i>Ян</i>	<i>Ivan</i>	7		
		<i>Yános</i>	75	<i>Ян</i>	17
		<i>Ian</i>	48	<i>Янош</i>	15
		<i>Янош</i>	24	<i>Янек</i>	1
		<i>Ianos</i>	12		
		<i>Yonos</i>	1		
		<i>Ян</i>	1		
<i>László</i>	<i>Василь</i>	<i>László</i>	25	<i>Василь</i>	281
		<i>Ласло</i>	24	<i>Василій</i>	55
		<i>Lasslo</i>	9	<i>Ласло</i>	15
		<i>Laszlo</i>	8		
		<i>Vasil</i>	8		
		<i>Lászlo</i>	5		
		<i>Laslo</i>	5		
		<i>Laszló</i>	4		
<i>István</i>	<i>Степан</i>	<i>István</i>	39	<i>Степан</i>	154
		<i>Iштван,</i>	23	<i>Iштван</i>	32
		<i>Stepán</i>	18	<i>Стефан</i>	10
		<i>Stepan</i>	16	<i>Стефано</i>	1
		<i>Istvan</i>	13		
		<i>Štěpan</i>	8		
		<i>Стефан</i>	5		
<i>Sándor</i>	<i>Олександр</i>	<i>Sándor</i>	33	<i>Олександр</i>	608
		<i>Sandor</i>	24	<i>Шандор</i>	12
		<i>Alexandr</i>	24	<i>Олесандр</i>	1
		<i>Шандор</i>	21	<i>Алекс</i>	1
		<i>Олександр</i>	3		
<i>Miklos</i>	<i>Микола</i>	<i>Miklos</i>	26	<i>Микола</i>	152
		<i>Міклош</i>	25	<i>Миколай</i>	27
		<i>Mikulaš</i>	14	<i>Ніколай</i>	11
		<i>Miklós</i>	6	<i>Міклош</i>	4
		<i>Nikolaj</i>	5	<i>Ніколас</i>	1
		<i>Ніколай</i>	3		
		<i>Mikulas</i>	1		
<i>Mihály</i>	<i>Михайло</i>	<i>Mihály</i>	38	<i>Михайло</i>	291
		<i>Мігаль</i>	13	<i>Міхаїл</i>	3
		<i>Michal</i>	11	<i>Міхаїл</i>	1
		<i>Mihaly</i>	6	<i>Мігаль</i>	1
		<i>Mihal</i>	4	<i>Мішель</i>	1
		<i>Михайло</i>	4		
<i>Gyula</i>	<i>Юлій</i>	<i>Gyula</i>	39	<i>Юлій</i>	19
		<i>Iulius</i>	25	<i>Дюла</i>	2
		<i>Дюло</i>	5		
		<i>Дюла</i>	2		
		<i>Юлій</i>	2		
		<i>Ulias</i>	1		

Продовження табл. 1.4.1.

<i>Lajos</i>	<i>Людвіг</i>	<i>Lajos</i>	33	<i>Людвик</i>	3
		<i>Ludvik</i>	12	<i>Людвік</i>	3
		<i>Lajouu</i>	7	<i>Людвіг</i>	3
		<i>Ludvih</i>	5	<i>Людвиг</i>	2
		<i>Lajós</i>	3		
		<i>Людвик</i>	2		
<i>György</i>	<i>Георгій</i>	<i>György</i>	16	<i>Георгій</i>	18
		<i>Gyorgy</i>	11	<i>Георг</i>	1
		<i>Дьордь</i>	12	<i>Дердь</i>	1
		<i>Георгій</i>	1		
<i>Jiri</i>	<i>Юрій</i>	<i>Jiri</i>	11	<i>Юрій</i>	304
		<i>Yiri</i>	9	<i>Юрі</i>	1
		<i>Iura</i>	1		
		<i>Юрій</i>	1		
<i>Ienö</i>	<i>Євгеній</i>	<i>Ienö</i>	11	<i>Євгеній</i>	100
		<i>Evžen</i>	10	<i>Євген</i>	21
		<i>Еньо</i>	7	<i>Евгеній</i>	13
		<i>Yenö</i>	7		
		<i>Jenö</i>	5		
		<i>Eugen</i>	3		
		<i>Ено</i>	3		
<i>Атілла</i>	<i>Аттіла</i>	<i>Атілла</i>	2	<i>Аттіла</i>	13
				<i>Атілла</i>	5
				<i>Аттіло</i>	2
				<i>Атило</i>	1
				<i>Атіла</i>	5
				<i>Аттіла</i>	1
				<i>Отілло</i>	1
				<i>Оттіло</i>	1
<i>Vadik</i>	<i>Вадим</i>	<i>Vadik</i>	2	<i>Вадим</i>	41
				<i>Вадім</i>	1
<i>Vilmos</i>	<i>Вілмош</i>	<i>Vilmos</i>	19	<i>Вілмош</i>	5
		<i>Вілмос</i>	4	<i>Вільгельм</i>	2
		<i>Vilhelm</i>	1	<i>Вілгелм</i>	1
		<i>Вілгелм</i>	1		
<i>Vladimir</i>	<i>Володимир</i>	<i>Vladimir</i>	12	<i>Володимир</i>	252
		<i>Владімір</i>	3	<i>Владимир</i>	56
		<i>Владімур</i>	2	<i>Владімур</i>	4
<i>Tivadar</i>	<i>Федір</i>	<i>Tivadar</i>	2	<i>Федір</i>	22
		<i>Fedor</i>	1	<i>Федор</i>	13
		<i>Тіводар</i>	1		
		<i>Федор</i>	1		

Таблиця 1.4.2.

Найпоширеніші жіночі імена та їхні варіанти
в іменнику м. Ужгород у XX ст.

Інваріант у першій половині XX ст. (1900–1945 рр.)	Інваріант у другій половині XX ст. (1950–2000 рр.)	Варіанти та кількість носіїв у першій половині XX ст. (1900–1945 рр.)		Варіанти та кількість носіїв у другій половині XX ст. (1950–2000 рр.)	
<i>Agnesa</i>	<i>Агнеса</i>	<i>Agnesa</i>	7	<i>Агнеса</i>	8
		<i>Agnes</i>	5	<i>Агнета</i>	7
		<i>Агнеш</i>	5	<i>Агнеш</i>	7
		<i>Агнес</i>	1	<i>Агнесса</i>	6
<i>Ангела</i>	<i>Анжеліка</i>	<i>Ангела</i>	3	<i>Анжеліка</i>	32
		<i>Angela</i>	1	<i>Анжела</i>	6
		<i>Angelie</i>	1	<i>Анжелла</i>	4
		<i>Anděla</i>	1		
<i>Анна</i>	<i>Анна</i>	<i>Анна</i>	113	<i>Анна</i>	94
		<i>Нана</i>	14	<i>Ганна</i>	76
		<i>Анна</i>	13		
		<i>Hanka</i>	10		
		<i>Háni</i>	4		
		<i>Anežka</i>	1		
		<i>Hanna</i>	1		
		<i>Ануєлка</i>	1		
<i>Не зафіксовано</i>	<i>Беата</i>			<i>Беата</i>	23
				<i>Беатрис</i>	1
				<i>Беатриса</i>	1
				<i>Беатріс</i>	1
				<i>Беатріса</i>	3
				<i>Беатрікс</i>	2
<i>Veronika</i>	<i>Вероніка</i>	<i>Veronika</i>	22	<i>Вероніка</i>	35
		<i>Veronka</i>	8	<i>Верона</i>	6
		<i>Вероніка</i>	7		
		<i>Veron</i>	2		
<i>Viola</i>	<i>Віолета</i>	<i>Viola</i>	6	<i>Віолета</i>	8
				<i>Віола</i>	4
				<i>Віолетта</i>	4
<i>Вікторія</i>	<i>Вікторія</i>	<i>Вікторія</i>	2	<i>Вікторія</i>	284
		<i>Vektorie</i>	1	<i>Віта</i>	1
		<i>Viktorie</i>	1		
		<i>Viktoria</i>	1		
<i>Erzsébet</i>	<i>Єлизавета</i>	<i>Erzsébet</i>	86	<i>Єлизавета</i>	29
		<i>Alzbeta</i>	15	<i>Єлизавета</i>	16
		<i>Ержібет</i>	13	<i>Єлизавета</i>	1
		<i>Ержебет</i>	12	<i>Єлизавета</i>	1
		<i>Alžbeta</i>	5	<i>Алжбета</i>	1
		<i>Betti</i>	4	<i>Елізабет</i>	1
		<i>Alizbeta</i>	3		
<i>Algbeta</i>	2				

Продовження табл.1.4.2.

		<i>Alibeta</i>	2		
		<i>Aliběta</i>	2		
		<i>Елізавета</i>	2		
		<i>Alisbetta</i>	1		
		<i>Alizabetta</i>	1		
		<i>Elizabetta</i>	1		
<i>Не зафіксовано</i>	<i>Жанна</i>			<i>Жанна</i>	30
				<i>Жанетта</i>	3
				<i>Жаннета</i>	1
				<i>Жанетт</i>	1
				<i>Жанет</i>	2
<i>Не зафіксовано</i>	<i>Ілдіко</i>			<i>Ілдіко</i>	9
				<i>Ілдіка</i>	3
				<i>Ільда</i>	2
				<i>Ілдика</i>	1
<i>Попа</i>	<i>Олена</i>	<i>Попа</i>	83	<i>Олена</i>	193
		<i>Helena</i>	33	<i>Елена</i>	26
		<i>Ілона</i>	16	<i>Альона</i>	26
		<i>Lenke</i>	8	<i>Єлена</i>	4
		<i>Helen</i>	5	<i>Елена</i>	1
		<i>Lenka</i>	3		
		<i>Elena</i>	1		
<i>Katerina</i>	<i>Катерина</i>	<i>Katerina</i>	14	<i>Катерина</i>	173
		<i>Katalin</i>	9	<i>Катеріна</i>	1
		<i>Каталін</i>	9	<i>Каталін</i>	3
		<i>Катерина</i>	3	<i>Каталіна</i>	4
		<i>Katařina</i>	1	<i>Катріна</i>	1
		<i>Ikaterina</i>	1	<i>Катя</i>	1
<i>Margit</i>	<i>Маргарита</i>	<i>Margit</i>	56	<i>Маргарита</i>	18
		<i>Marketa</i>	18	<i>Маргарета</i>	7
		<i>Morgit</i>	15	<i>Маргаріта</i>	2
		<i>Маргіт</i>	6		
		<i>Моргіт</i>	3		
		<i>Marhita</i>	2		
<i>Magdalena</i>	<i>Магдаліна</i>	<i>Magdalena</i>	28	<i>Магдаліна</i>	20
		<i>Magdolna</i>	14	<i>Магдалена</i>	13
		<i>Magda</i>	11	<i>Магдаліна</i>	8
		<i>Магдолна</i>	9	<i>Магда</i>	2
		<i>Magdalina</i>	3	<i>Магдолна</i>	1
		<i>Magdalona</i>	3		
		<i>Magdolona</i>	3		
		<i>Магдаліна</i>	3		
		<i>Магдалена</i>	2		
		<i>Magdolina</i>	1		
<i>Roza</i>	<i>Розалія</i>	<i>Roza</i>	17	<i>Розалія</i>	6

Продовження табл. 1.4.2.

		<i>Rozsa</i>	9	<i>Розалі</i>	1
		<i>Ruzena</i>	6	<i>Роза</i>	1
		<i>Rozália</i>	5		
		<i>Розалія</i>	4		
		<i>Rúžena</i>	3		
		<i>Rozalia</i>	3		
		<i>Роза</i>	3		
		<i>Rózsí</i>	1		
<i>Iulie</i>	<i>Юлія</i>	<i>Iulie</i>	5	<i>Юлія</i>	70
		<i>Yulia</i>	4		
		<i>Julia</i>	2		
		<i>Yuliska</i>	1		
		<i>Юлія</i>	1		
<i>Yulianna</i>	<i>Юліанна</i>	<i>Yulianna</i>	16	<i>Юліанна</i>	13
		<i>Iulianna</i>	3	<i>Юліана</i>	10
		<i>Julianna</i>	1		
		<i>Yuliana</i>	1		
		<i>Юліанна</i>	1		
<i>Natalia</i>	<i>Наталія</i>	<i>Natalia</i>	2	<i>Наталія</i>	359
				<i>Наталья</i>	50
				<i>Наталя</i>	6
				<i>Наташа</i>	1
<i>Terezia</i>	<i>Терезія</i>	<i>Terezia</i>	8	<i>Терезія</i>	8
		<i>Rezi</i>	6	<i>Тереза</i>	2
		<i>Terez</i>	4		
		<i>Rezsi</i>	3		
		<i>Terezie</i>	3		
		<i>Tereza</i>	1		
		<i>Терезія</i>	1		
<i>Tatjana</i>	<i>Тетяна</i>	<i>Tatjana</i>	1	<i>Тетяна</i>	249
		<i>Тетяна</i>	1	<i>Татьяна</i>	36
				<i>Татяна</i>	22
				<i>Тетьяна</i>	19
				<i>Таня</i>	1
<i>Не зафіксовано</i>	<i>Кристина</i>			<i>Кристина</i>	56
				<i>Христина</i>	33
				<i>Кристина</i>	2
				<i>Христина</i>	1
				<i>Кристина</i>	1
				<i>Кристиана</i>	1

Порівнюючи варіанти імен, можемо зробити висновок, що найбільша їх кількість, як чоловічих так і жіночих, зафіксована в першій половині ХХ ст. і належить до найулюбленіших імен. Не можна не відзначити, що більшість із вказаних імен – християнські, вони однаково вживані серед усіх

національних верств населення, а зазначені угорські форми імен однозначно асоціюються в закарпатців із відповідними українськими еквівалентами: *Yózsef* – Йосип, *Yános* – Іван, *Sándor* – Олександр, *László* – Василь, *István* – Степан, *Mihály* – Михайло, *Miklos* – Микола, *Ilona* – Олена, *Katerina* – Катерина, *Erzsébet* – Елізавета [208, с. 218].

Особливу категорію становлять складені імена – подвійні, подекуди навіть потрійні. Причини функціонування, популярності та тривалого забуття, частоту вживання таких імен в антропонімному репертуарі м. Ужгорода розглянемо в наступних розділах дисертації.

Висновки до розділу 1

За останні півстоліття українська ономастика досягла значних успіхів. У цей період з'явилися як фундаментальні загальнотеоретичні праці, так і вузькоспеціалізовані дослідження семантики та структури антропонімів. Мовознавці активно досліджують власні особові назви в усіх аспектах: склад та динаміку іменників різних регіонів, структуру, умови функціонування, мотиви вибору, ступінь популярності тих чи тих імен. Асортимент і кількість імен із кожним десятиліттям змінюється, тому вивчення їхньої динаміки в різних регіонах України відповідає актуальним завданням сучасної ономастики.

Антропоніміка Закарпаття своїм багатством і своєрідністю привертала увагу багатьох дослідників, однак динаміка особових власних м. Ужгорода ХХ ст. ще не була предметом спеціального дослідження. Вибір ономастичного матеріалу вказаного населеного пункту пояснюємо його віком (понад 1200 р.), унікальним геополітичним положенням, історією, низкою політичних, економічних, культурно-освітніх змін, які наклали свій відбиток на культурно-лінгвальну ситуацію та антропонімні уподобання жителів міста. Багаторазові зміни політичної влади протягом століття

вплинули на статус мов, етнічний та національний склад населення Закарпатської області і Ужгорода зокрема. Саме тому ми говоримо про:

- взаємодію на антропонімному рівні мов чотирьох основних етнічних груп – українців, угорців, чехів, росіян;
- залежність складу імен від національності їхніх носіїв;
- екстралінгвальні чинники, що безпосередньо впливали на вибір особових імен ужгородців (мовна політика, вплив релігії, традиція, демографічні зміни, модні тенденції);
- якісну та кількісну трансформацію іменника протягом досліджуваного періоду.

Власним особовим іменам властиве варіювання. Інваріантом імені вважаємо офіційне ім'я, яке надають різним людям. Варіант імені – це його різновид з незначними відхиленнями у фонетичній, морфемній або орфографічній будові, носії мови сприймають його як експонент (представник) інваріанта. В іменнику Ужгорода виділено основні групи варіантів:

- 1) які виникли внаслідок взаємодії мов (української та російської, української і угорської, рідше чеської або словацької);
- 2) які виникли через орфографічні та орфоепічні помилки;
- 3) лексико-хронологічні варіанти, серед яких виділяємо гіпокористики й демінутиви.

Подвійні, потрійні, а в деяких випадках чотиркомпонентні імена – характерне явище для Ужгородського іменника першої половини ХХ ст.

Застосовуючи методику хронологічних зрізів, для аналізу динаміки іменного репертуару жителів м. Ужгорода в ХХ ст. виділили такі: I – 1900–1920 рр., II – 1925–1935 рр., III – 1940–1945 рр., IV – 1950–1955 рр., V – 1960–1965 рр., VI – 1970–1975 рр., VII – 1980–1985 рр., VIII – 1990–1995 рр. і IX – 2000 рік.

Основні положення розділу викладено у чотирьох публікаціях [198, 203, 206, 207].

Розділ 2

ДИНАМІКА СКЛАДУ ЧОЛОВІЧОГО ІМЕННИКА УЖГОРОДЦІВ

2.1. Статистичний склад

Чоловічий іменник м. Ужгорода ХХ ст. нараховує 580 онімів, що обслуговують 9026 новонароджених. Він має багатий і різноманітний репертуар, який під впливом екстралінгвальних факторів помітно змінюється протягом 100 років. Поділ досліджуваного матеріалу на дев'ять хронологічних зрізів, доцільність якого ми визначили, дає можливість простежити й проаналізувати ці зміни.

Широкий асортимент імен в антропоніміконі ужгородців цього періоду дає змогу виділити чотири статистичні групи: 1) найуживаніші імена (перший десяток); 2) широкоживані (нижче десятка); 3) маловживані імена; 4) рідкісні імена, які зафіксовані тільки в одному із дев'яти хронологічних зрізів. Широковживані й маловживані імена визначаємо за якісно-кількісним методом, запропонованим В. Д. Бондалетовим. СКО досліджуваного періоду становить 16, оскільки 9026 поділене на 580 дає число 15.6, заокруглене до 16. Слід зазначити, що найменша кількість новонароджених хлопчиків (529) зафіксована в третьому хронологічному зрізі (1940–1945 рр.). За свідченнями працівників архіву, не всі актові книги із записами про новонароджених збереглися. Це означає, що кількість носіїв імен теоретично могла бути більшою, однак для аналізу взято тільки фактичний матеріал, зафіксований і збережений обласним архівом міста Ужгорода.

У таблиці 2.1.1 відображене співвідношення кількості носіїв та імен, що функціонують у кожному хронологічному зрізі, а також число середнього коефіцієнта однойменності. З таблиці видно, що до першої статистичної категорії в різних хронологічних зрізах входить неоднакова кількість онімів (від 10 до 15), оскільки деякі з них мають однакову кількість фіксацій.

Таблиця 2.1.1

Динаміка чоловічого іменника ХХ ст.

Зріз	Кількість носіїв	Кількість імен	Статистичні групи			Середній коефіцієнт однойменності
			Широковживані, зокрема й найуживаніші	маловживані	рідкісні	
I	1184	196	39 (10)	39	118	6
II	799	211	44 (11)	27	140	4
III	529	178	38 (15)	11	129	3
IV	782	76	18 (11)	31	27	10
V	864	89	22 (12)	36	31	10
VI	1104	125	30 (11)	47	48	9
VII	1507	112	28 (10)	50	34	13
VIII	1708	128	37 (12)	43	48	13
IX	549	98	30 (13)	29	39	6

У першому десятку чоловічого іменника ужгородців протягом ХХ ст. перебувало 29 онімів. У різні періоди в межах кожного хронологічного зрізу склад найуживаніших імен і їхній ранговий номер змінюється. Проте, серед них можна виділити найстійкіші, які функціонували в першому десятку 100 років поспіль і мають, порівняно з іншими, найбільшу кількість носіїв. Вони становлять досить стабільну основу чоловічого іменника, зокрема оніми *Іван* і *Олександр* як найуживаніші зафіксовані у всіх дев'яти хронологічних зрізах; *Михайло* – у восьми (I, II–IX); *Юрій* – у семи зрізах (II, IV–IX); у шести зрізах у цій групі перебувають імена *Андрій* (I, V–IX), *Василь* (VI–IX), *Микола* (II–VI, VIII), *Степан/Стефан* (II–VI); *Йосип/Йосиф* – перебуває серед найуживаніших у п'яти зрізах (I–V); *Володимир* – з IV-го по VIII-ий зріз.

Онім *Віктор* у групі найуживаніших перебував протягом шести зрізів (IV–IX) і за весь період мав 263 носії. У п'яти зрізах (IV–VIII) зафіксовано ім'я *Сергій* (273). У трьох зрізах зафіксовано онім *Юлій* (I–III-ій, 99 носіїв) (таблиця 2.1.2).

Таблиця 2.1.2

Імена, що перебували в першому десятку в різні періоди

№ з.п.	Ім'я	Номер зрізу								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
		Ранговий номер імені								
1.	<i>András/Áiäðàø/Áiäð³é</i>	10	III	III	III	9	7	2	3	2
2.	<i>Béla/Бейло</i>	8	-	8	М	М	-	М	М	-
3.	<i>Богдан</i>	-	М	-	М	М	М	М	III	9
4.	<i>Валерій</i>	-	-	М	8	III	М	М	М	М
5.	<i>Vasil/Василь</i>	-	III	III	3	2	2	3	7	10
6.	<i>Viktor/Віктор</i>	М	М	М	8	4	8	8	8	5
7.	<i>Vitaliï</i>	-	-	-	М	М	III	5	7	III
8.	<i>Vladimir/Володимир</i>	М	III	III	2	5	4	6	5	III
9.	<i>Dénes/Денис</i>	М	-	М	-	-	М	М	III	10
10.	<i>Demeder/Дмитро</i>	-	М	-	М	М	III	III	III	6
11.	<i>Đьордь/Георгій</i>	III	-	7	М	М	М	М	М	М
12.	<i>Ernő/Еньо/Євгеній</i>	III	III	9	III	III	III	III	III	8
13.	<i>Zoltán/Золтан</i>	III	III	9	М	М	М	М	М	-
14.	<i>Yózsef/Йосип/Йосиф</i>	1	2	4	6	10	III	III	III	-
15.	<i>Yános/Іван</i>	2	1	1	7	6	6	10	6	7
16.	<i>Igor/Ігор</i>	-	М	М	III	III	III	III	10	III
17.	<i>Károly/Karel/Кароль</i>	III	III	10	М	М	М	М	М	М
18.	<i>László/Ladislav/Владислав</i>	4	6	5	М	III	III	III	III	9
19.	<i>Lajos/Ludvik/Ludvih /Лайош/Людвик</i>	9	10	10	М	М	М	М	М	-
20.	<i>Miksa/Максим</i>	III	III	-	-	М	-	М	III	9
21.	<i>Mikulaš/Микола</i>	III	9	2	10	8	10	III	9	III
22.	<i>Mihály/Михайло</i>	6	III	6	9	5	9	7	2	4
23.	<i>Sándor/Alexandr/Олександр</i>	3	6	5	1	1	1	1	1	1
24.	<i>Sergii</i>	-	-	М	III	7	3	4	6	III
25.	<i>István/Štěpan/Степан/Стефан</i>	5	3	3	4	3	10	III	III	М
26.	<i>Tibor/Тиберій/Тібор</i>	М	4	6	III	М	III	М	М	М
27.	<i>Frantisek/František</i>	-	7	-	М	М	-	-	-	-
28.	<i>Gyula/Iulius/Yulius/Юлій</i>	7	5	10	М	М	М	М	М	М
29.	<i>Yiri/Iura/Юрій</i>	М	8	М	5	5	5	9	4	3

М – маловживані імена

III – широкоживані імена

Особові імена *Бейло* (59), *Віталій* (179), *Євгеній* (180), *Тиберій/Тібор* (90) переходили у групу лідерів з інших статистичних груп у двох зрізах, а *Богдан* (49), *Валерій* (72), *Денис* (44), *Дмитро* (135), *Георгій* (69), *Золтан* (76), *Ігор* (143), *Károly/Karel/Кароль* (50), *Максим* (52) і *Frantisek/František* (24) – тільки в одному з дев'яти хронологічних зрізів.

Отже, за кількістю носіїв до частотного десятка 1900–2000 років можна зарахувати 10 онімів, які були надані 3632 (40,2%) новонародженим: *Олександр* (728), *Михайло* (376), *Андрій* (351), *Василь* (350), *Володимир* (329), *Юрій* (328), *Степан/Стефан* (319), *Йосиф/Йосип* (292), *Іван* (283), *Микола* (276). Усі інші оніми, кількість носіїв яких не менша 16, належать до статистичної групи широкоживаних імен.

Оновлення й розширення асортименту найуживаніших імен відбувалося не тільки через поповнення новими онімами, але й у наслідок трансформації цих самих імен на угорський, словацький або чеський лад. Наприклад, онім *Олександр*, хоч і має найбільшу кількість носіїв протягом століття, все ж не є абсолютним лідером у всіх зрізах. У I-му, II-му і III-му зрізах він перебуває в десятці найуживаніших та займає тільки 3 і 5 позиції. Протягом півстоліття змінюється і його фіксація. Зокрема, у I-му зрізі (угорський період) зафіксована угорська форма *Sándor*, у II-му (чехословацький період) – *Alexandr*, у III-му – угорський варіант, транслітерований українською графікою *Шандор*, з IV-го по VIII-ий зрізи – *Александр*, *Олександр* і *Шандор*, у IX – зафіксований тільки онім *Олександр*. Указана трансформація стосується й решти імен. У таблиці 2.1.3 подані найуживаніші та широкоживані імена ужгородців, які протягом першої половини ХХ ст. зазнавали змін і через мовну ситуацією трансформувалися в угорські, словацькі, чеські, російські варіанти.

Таблиця 2.1.3

Трансформація найуживаніших чоловічих імен м. Ужгорода
в хронологічних зрізах

Найуживаніші особові імена	I зріз	II зріз	III	IV-IX
<i>Олександр</i>	<i>Sándor, Sandor</i>	<i>Alexandr</i>	<i>Шандор, Олександр</i>	<i>Александр, Олександр, Шандор</i>

Продовження табл. 2.1.3

Михайло	<i>Mihály, Mihaly</i>	<i>Michal, Mihal</i>	Мігаль, Михайло	Михайло, Михаїл, Міхаїл
Андрій	<i>András, Endre</i>	<i>Andrej Ondřej, Andras</i>	Андраш, Андрій	Андрей, Андраш
Юрій	<i>Yori</i>	<i>Jiri, Yiri, Iura</i>	Юрій	Юрій
Степан	<i>István, Istvan</i>	<i>Stepán, Stepan, Štěpan</i>	Іштван, Стефан	Степан, Стефан, Іштван
Йосип	<i>Yózsef, Yázsef, Yózef, Yozsef, Yoztef, Iozsef</i>	<i>Iosef, Iozef</i>	Йозеф, Йосиф, Йосеф	Йосиф, Иосиф
Ян	<i>Yános, Yonos, Ianos, Ian</i>	<i>Ian</i>	Янош (Ян)	Ян
Микола	<i>Miklos, Miklós</i>	<i>Mikulaš, Mikulas, Nikolaj</i>	Міклош, Ніколаї	Миколай, Ніколаї
Владислав	<i>László, Lasslo,</i>	<i>Ladislav</i>	Ласло	Ласло, Владислав
Євгеній	<i>Yenő</i>	<i>Evžen, Evgen</i>	Еньо, Ено	Евгеній, Евгений
Дмитро	-	<i>Demeder</i>	-	Дмитрій, Дмирий
Павло	<i>Pál, Pal</i>	<i>Pavel</i>	Пал	Павел, Павло
Петро	<i>Peter</i>	<i>Petr</i>	Петер, Петро	Петро, Петр
Юлій	<i>Gyula</i>	<i>Iulius, Ulias, Yulius</i>	Дюло, Дюла, Юлій	Юлій, Дюла
Людвіг	<i>Lajos, Lajós</i>	<i>Ludvik, Ludvih</i>	Лайош, Людвик	Людвік, Людвиг, Людвик
Антон	<i>Antal</i>	<i>Antonin</i>	Антал, Антоній	Антон, Антоній
Георгій	<i>György, Gyorgy</i>	-	Дьордь, Георгій	Георгій
Максим	<i>Miksa</i>	<i>Maximilian</i>	-	-
Ернест	<i>Ernő</i>	<i>Arnost, Arnoš</i>	Ерно	Ернест
Габріель	<i>Gábor, Gabor</i>	<i>Gabriel, Gábor</i>	Габор	Гавриил, Габор
Федір	<i>Tivadar</i>	<i>Fedor</i>	Тіводар, Федор	Федор
Дезидерій	<i>Dezső, Izidor</i>	<i>Dezider</i>	Дежо, Деже, Дежьо	Дезидерій, Дезидерій
Гнат	<i>Ignác, Ignác</i>	<i>Ignac</i>	-	-
Емерих	<i>Imre</i>	<i>Emerich, Imre</i>	Імре	Емерих, Імре

Крім відмінностей у складі чоловічих імен, їхньому розташуванні в середині десятка, спостерігаємо також переміщення онімів всередині статистичних груп. Це особливо помітно в першій половині ХХ ст. (I–III зрізи). Як уже зазначали, більшу частину першого періоду (1900–1925 рр.) Ужгород входив до складу Австро-Угорщини до 1918 р. і політика примусової мадяризації призвела до того, що найпопулярнішими серед місцевого населення були угорські чоловічі імена або традиційні українські імена в угорському фонографічному вигляді. Серед релігійних громад греко-католиків, католиків, реформатів, євреїв, євангелістів найуживанішими були

такі імена: *Yózsef* (100), *Yános* (90), *Sándor* (57), *László* (56), *István* (52), *Mihály* (44), *Gyula* (39), *Béla* (38), *Lajós* (36), *András* (33). Серед них більшість імен мала український варіант: *Йосип*, *Іван*, *Олександр*, *Василь*, *Степан*, *Михайло*, *Андрій*. Найпопулярніші імена I-го хронологічного зрізу обслуговували 46% (546) новонароджених у цей період. Онім *Yózsef* хоч і займає першу позицію за кількістю носіїв в угорський період, абсолютним лідером він є тільки в 1910 р. (22 носії) і 1920 р. (29 носіїв). У 1900 і 1905 роках його витісняє онім *Yános* (23 і 18 носіїв), який у 1915 р. розділяє цю позицію з онімом *László* (по 14 носіїв у кожного).

У другому хронологічному зрізі – чехословацькому періоді (1925–1935 рр.) – у метричних книгах зареєстровано 799 новонароджених хлопчиків, для найменування яких використано 211 онімів. У чоловічому іменнику чеські та словацькі* імена повністю витіснили угорські. Набір найуживаніших майже не змінився, за винятком оніма *Tibor* (30), який з 62 позиції перемістився на четверту й увійшов до десятки лідерів. З другого на перше місце за кількістю носіїв перемістилося західнослов'янське ім'я *Ian* (54), що замінило угорське *Yános*; з першого на друге опустився онім *Iosef/Iozef* (46), витіснивши угорський варіант *Yózsef*; ім'я *István* трансформувалося в *Štěpan* (42) і перемістилося з п'ятого на третє місце. Далі групу найуживаніших доповнюють оніми: *Iulius/Ulias/Yulius* (29) (замість угорського *Gyula*); *Alexandr* (24) (замість *Sándor*); *Ladislav* (24) (замість *László*); *František* (22) (замість *Ferencz*); *Yiři/Iura* (21) (замість *György*); *Mikulaš/Nikolaj* (20) (замість *Miklós*); *Ludvik/Ludvih* (17) (замість *Lajós*). Отже, до найуживаніших належить 11 онімів, оскільки *Alexandr* і *Ladislav* мають однакову кількість фіксацій (24) й обслуговують 329 (41,2%) новонароджених.

*Ми розглядаємо їх разом, тому що відрізнити чеське від словацького здебільшого неможливо, оскільки структурних диференційних відмінностей між ними немає.

Із 1938 року Ужгород знову увійшов до складу Угорщини, тому в III-му хронологічному зрізі повернулися до вжитку угорські варіанти чоловічих імен, витіснивши словацькі та чеські: *Ласло, Шандор, Мигаль, Бейло, Дюло*.

Упродовж 1940–1945 рр. група найуживаніших імен нараховує найбільшу кількість онімів – 15. Вони обслуговували трохи більше половини зареєстрованих новонароджених цього періоду – 52% (275). Із першого по четверте місце посіли оніми: *Янош/Ян* (34), *Міклош/Микола* (31), *Іштван/Стефан* (28), *Йозеф/Йосиф* (25). П'яту сходинку розділили оніми *Ласло* (24), *Шандор/Олександр* (24), шосту – *Мигаль/Михайло* (18) і *Тибор/Тиберій* (18). На сьомій і восьмій розташувалися оніми *Дьордь/Георгій* (14) та *Бейло/Бела* (12). До десятки лідерів потрапляють імена *Еньо/Ено* (10) і *Золтан* (10), що розділяють дев'яту позицію, та ім'я *Кароль* (9), яке разом з онімами *Дюло/Дюла/Юлій* (9) і *Лайош/Людвик* (9) у рейтингу найуживаніших займають десятку позицію. Відмітимо, що тільки в III-му зрізі оніми *Золтан* і *Кароль* потрапили до групи найуживаніших. Їхня популярність тимчасова, оскільки вже в IV-му хронологічному зрізі вони переходять у групу рідковживаних імен.

Слід також зазначити, що до 1945 року особових імен в українській традиційній формі в іменнику міста Ужгорода практично не було, за винятком онімів *Віктор* (1900, 1905, 1920, 1925, 1940), *Іван* (1905, 1925, 1930, 1935, 1940), *Ігор* (1930, 1935, 1940). Тільки в 1945 році до антропонімного репертуару ужгородців долучаються чоловічі імена *Валерій, Геннадій, Сергій, Станіслав*. Як уже зазначено, такі антропонімні зміни пов'язані насамперед з історичними подіями. Вказані оніми дуже швидко стають популярними, поповнюючи групу широковживаних. Отже, склад найуживаніших імен I–III зрізів відрізняється від десятки лідерів усього XX ст. У період 1900 – 1945 рр. до найулюбленіших імен ужгородців належали традиційні угорські імена, які в наступних зрізах більше ніколи не потрапляли до групи найуживаніших, а деякі в IX-му зрізі загалом вийшли з ужитку: *László/Ladislav/Ласло, Gyula/Iulius/Ulias, Béla/Bela/Бейло, Lajos/Lajós/Ludvik, Tibor/Тиберій*.

У IV-му хронологічному зрізі (1950–1955 рр.) відбувається оновлення складу імен першої статистичної групи. Його залишають переважно угорські імена *Ласло, Тіберій, Дьордь, Бейло, Еньо, Золтан, Кароль, Дюло/Юлій, Лайош/Людвик*, натомість з'являються: *Володимир, Василь, Валерій, Віктор*. Група представлена одинадцятьма іменами, що обслуговують 65% (509) носіїв цього зрізу: *Олександр (83), Володимир (65), Василь (57), Степан (52), Юрій (49), Йосиф (45), Іван (40), Валерій (31), Віктор (31), Михайло (29), Микола (27)*.

У V-му хронологічному зрізі (1960–1965 рр.) до групи найуживаніших долучаються імена *Андрій і Сергій*. До неї входить дванадцять онімів, оскільки деякі з них мають однакову кількість носіїв. Склад частотного десятка такий: *Олександр (82), Василь (66), Степан (50), Віктор (44), Володимир, Михайло і Юрій (42), Іван (41), Сергій (36), Микола (30), Андрій (29), Йосип/Йосиф (27)*. Він обслуговує 61,5% (531) новонароджених у цьому зрізі.

Частотний десяток VI-го хронологічного зрізу (1970–1975) обслуговує 51,4% новонароджених цього періоду (568 носіїв) і практично не відрізняється від попереднього, за винятком зміни рангового номера деяких імен та виходу з групи оніма *Йосип/Йосиф*, який перемістився на 3 позицію статистичної групи широковживаних. Імена розміщені в такому порядку: *Олександр (91), Василь (59), Сергій (58), Володимир (57), Юрій (55), Іван (50), Андрій (45), Віктор (43), Михайло (38), Микола (36), Степан (36)*.

Десять найуживаніших імен VII-го зрізу мають 52,5% (792) новонароджених. У його складі відбуваються незначні оновлення за рахунок оніма *Віталій*. У попередньому зрізі він перебував на першій позиції широковживаних імен, а в цьому – перемістився на п'яту сходинку найуживаніших. Переходять у групу широковживаних оніми *Микола й Степан*. Склад першої статистичної групи такий: беззаперечним лідером протягом кількох зрізів із значним відривом кількості носіїв є онім *Олександр (155)*, із сьомої на другу позицію перейшов *Андрій (89)*, далі групу

доповнюють *Василь* (84), *Сергій* (80), *Віталій* (73), *Володимир* (69), *Михайло* (68), *Віктор* (61), *Юрій* (58), *Іван* (55).

До частотного десятка VIII-го хронологічного зрізу (1990–1995 рр.) входить дванадцять імен, які обслуговують 52% (888) носіїв. Його оновлення відбулося за рахунок оніма *Ігор*, який із 1950-х років перебуває в групі широкоживаних і в наступних зрізах досить активно піднімається вгору. Найбільшою популярністю він користувався в 1990 р. У групу найуживаніших знову повертається онім *Микола*. Однакову кількість носіїв знайшли імена *Іван* і *Сергій* (64) та *Василь* і *Віталій* (57). Отже, імена у цій статистичній групі розміщені так: *Олександр* (161), *Михайло* (98), *Андрій* (84), *Юрій* (76), *Володимир* (70), *Іван*, *Сергій* (64), *Василь* і *Віталій* (57), *Віктор* (56), *Микола* (51), *Ігор* (50).

Частотний десяток IX-го хронологічного зрізу (2000 р.), порівняно з усіма попередніми, відрізняється помітною різноманітністю імен. Він оновився майже на 42% за рахунок входження до нього нових онімів, які жодного разу не перебували в групі найуживаніших (*Дмитро*, *Богдан*, *Максим*), і повернення вже призабутих, але популярних в першій половині XX ст.: *Євгеній* у 1940-х роках і *Владислав/Ладислав/Ласло* з 1900 по 1945 рр. Найуживаніших імен нараховано тринадцять. Вони обслуговують 49,2% (270) ужгородців цього зрізу й розміщені в такому порядку: *Олександр* (50), *Андрій* (34), *Юрій* (25), *Михайло* (22), *Віктор* (21), *Дмитро* (18), *Іван* (17), *Євгеній* (15), *Богдан*, *Владислав* і *Максим* (14), *Василь* (13), *Денис* (13).

Отже, серед найуживаніших чоловічих імен м. Ужгорода впродовж досліджуваного періоду найчастіше на першому місці перебувало всього три імені: *Олександр* – з IV по IX зріз (1950–2000 рр.), *Йосип/Йосиф* – у I-му зрізі (1900–1920 рр.), *Іванос/Іван* – у II і III зрізах (1925–1945 рр.).

Друге місце в різних хронологічних зрізах посідає п'ять онімів: *Андрій* (VII, IX), *Василь* (V–VI), *Володимир* (IV), *Микола* (III), *Михайло* (VIII).

Третю позицію найчастіше займали оніми *Степан/Стефан* (II–III і V зрізи) і *Юрій* (VIII і IX зрізи).

Десятка найуживаніших чоловічих імен, обслуговуючи 40,2% (3632) новонароджених, становить незначний відсоток від загальної кількості онімів чоловічого іменника ужгородців ХХ ст. – всього 1,7%.

До статистичної групи широкоживаних імен нижче десятка, вище та рівне СКО (16) належить 64, або 11,1% від загальної кількості онімів. Центральна частина чоловічого іменника м. Ужгорода ХХ ст. обслуговує найбільшу у відсотковому співвідношенні кількість носіїв – 48% (4331). У дев'яти хронологічних зрізах асортимент і кількість онімів різна. Характерною ознакою імен є їхня мобільність, оскільки тільки два оніми (*Петро* і *Ярослав*) не виходять за межі групи. Решта – переходять із групи маловживаних до найуживаніших і навпаки (таблиця 2.1.4).

Таблиця 2.1.4

Широковживані чоловічі імена протягом ХХ ст.

№ з.п.	Ім'я	Номер зрізу								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
		Ранговий номер імені								
1.	<i>Альберт</i>	м	м	ш	м	м	м	м	м	м
2.	<i>Анатолій</i>	-	-	-	ш	ш	ш	ш	ш	м
3.	<i>Антон</i>	ш	ш	ш	м	м	м	ш	ш	ш
4.	<i>Арнольд</i>	ш	ш	м	-	м	м	-	-	-
5.	<i>Арпад</i>	м	м	ш	м	м	м	м	м	м
6.	<i>Артур</i>	м	м	-	-	м	м	м	ш	ш
7.	<i>Атілла</i>	-	-	м	м	м	ш	м	м	-
8.	<i>Бейла</i>	н	-	н	м	м	-	м	м	-
9.	<i>Богдан</i>	-	м	-	м	м	м	м	ш	н
10.	<i>Борис</i>	м	м	-	м	-	м	м	м	м
11.	<i>Вадим</i>	-	м	-	м	м	м	м	ш	ш
12.	<i>Валентин</i>	-	-	-	м	м	м	м	м	ш
13.	<i>Валерій</i>	-	-	м	н	ш	м	м	м	м
14.	<i>Віктор</i>	м	м	м	н	н	н	н	н	н
15.	<i>Вільгельм</i>	ш	ш	ш	м	м	м	-	-	-
16.	<i>Віталій</i>	-	-	-	м	м	ш	н	н	ш
17.	<i>Владислав</i>	н	н	н	м	ш	ш	ш	ш	н
18.	<i>В'ячеслав</i>	-	-	-	м	м	ш	м	ш	р
19.	<i>Габріель</i>	ш	ш	ш	м	м	м	м	м	-
20.	<i>Геннадій</i>	-	-	-	м	ш	м	м	-	-
21.	<i>Георгій</i>	ш	-	н	м	м	м	м	м	м
22.	<i>Герман</i>	ш	ш	ш	-	-	-	-	м	-
23.	<i>Гнат</i>	ш	ш	-	-	-	м	м	-	-
24.	<i>Давид</i>	ш	м	м	-	-	м	м	м	м

Продовження табл. 2.1.4

25.	<i>Даніель</i>	М	-	-	М	-	-	М	М	Ш
26.	<i>Дезидерій</i>	Ш	Ш	Ш	М	М	М	М	М	-
27.	<i>Денис</i>	М	-	М	-	-	М	М	Ш	Н
28.	<i>Дмитро</i>	-	М	-	М	М	Ш	Ш	Ш	Н
29.	<i>Едуард</i>	-	М	-	-	М	Ш	Ш	Ш	р
30.	<i>Емерих</i>	Ш	Ш	Ш	М	М	-	М	-	М
31.	<i>Еміл</i>	М	Ш	М	М	М	М	М	-	М
32.	<i>Ернест</i>	Ш	Ш	Ш	М	М	М	М	М	М
33.	<i>Євгеній</i>	Ш	Ш	Н	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш	Н
34.	<i>Золтан</i>	Ш	Ш	Н	М	М	М	М	М	-
35.	<i>Ігор</i>	-	М	М	Ш	Ш	Ш	Ш	Н	Ш
36.	<i>Карл</i>	Ш	Ш	Н	М	М	М	М	М	М
37.	<i>Костянтин</i>	-	М	-	М	М	М	М	М	М
38.	<i>Крістіан</i>	-	-	-	-	-	М	М	Ш	М
39.	<i>Леонід</i>	-	-	-	М	М	М	М	М	-
40.	<i>Людвіг</i>	Н	Н	Н	М	М	М	М	М	-
41.	<i>Максим</i>	Ш	Ш	-	-	М	-	М	Ш	Ш
42.	<i>Мартин</i>	М	Ш	Ш	М	М	М	-	М	М
43.	<i>Мирослав</i>	-	Ш	-	-	М	Ш	М	Ш	Ш
44.	<i>Мілан</i>	-	М	М	М	М	М	М	М	М
45.	<i>Олег</i>	-	-	-	М	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш
46.	<i>Олексій</i>	-	М	-	М	М	Ш	Ш	Ш	М
47.	<i>Павло</i>	Ш	Ш	Ш	М	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш
48.	<i>Петро</i>	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш
49.	<i>Роберт</i>	-	М	М	-	М	Ш	Ш	Ш	-
50.	<i>Роман</i>	-	М	-	-	М	Ш	Ш	Ш	М
51.	<i>Ростислав</i>	-	-	-	М	-	-	М	М	М
52.	<i>Руслан</i>	-	-	-	-	-	М	Ш	М	М
53.	<i>Сергій</i>	-	-	М	Ш	Н	Н	Н	Н	Ш
54.	<i>Станіслав</i>	-	-	р	М	М	М	М	Ш	Ш
55.	<i>Тарас</i>	-	-	-	-	М	М	М	Ш	М
56.	<i>Тиберій</i>	М	Н	Н	Ш	М	Ш	М	М	М
57.	<i>Томаш</i>	-	М	Ш	М	М	М	М	М	М
58.	<i>Федір</i>	М	М	М	М	М	М	М	М	М
59.	<i>Ференц</i>	Ш	-	Ш	-	М	М	М	-	М
60.	<i>Франтішек</i>	-	Н	-	М	М	-	-	-	-
61.	<i>Найва</i>	Ш	-	-	-	-	-	-	-	-
62.	<i>Юлій</i>	Н	Н	Н	М	М	М	М	М	М
63.	<i>Ян</i>	Н	Н	Н	-	М	М	М	М	М
64.	<i>Ярослав</i>	-	Ш	-	-	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш

н – найуживаніші імена

ш – широкоживані імена

м – маловживані імена

р. – рідкісні

Отже, рух широкоживаних імен відбувався значно активніше, ніж найуживаніших, тому якісний і кількісний склад груп у кожному періоді різний.

У I-му хронологічному зрізі в статистичній групі широкоживаних імен зафіксовано 29 онімів. Їхніми носіями є 399, або 33,7% новонароджених у 1900–1920 рр. 14 імен входить до першої десятки і 15 до периферії вказаної групи. Як і у випадку з найуживанішими, деякі з них мають однакову кількість носіїв. Отже, до десятки лідерів широкоживаних імен належать такі: *Miklós* (32), *Ferencz* (28), *György* (27), *Yenő* (23) *Ignác* (22), *Ernő* і *Dezső* (20) *Vilmos* (19), *Halva*, *Pál* та *Zoltan* (16), *Károly* (12), *Moricz* і *Peter* (11). Відзначимо, що онім *Halva* не зафіксований більше в жодному зрізі. У 1920 р. відбувся його перший і останній стрибок на вершину популярності. Засвідчено активне використання імені *Микола*, яке, крім VII і IX зрізів, весь час перебувало в групі найуживаніших.

Периферію групи складають такі імена: *Adolf*, *Andor*, *Miksa* і *Sámuel* (10), *Antal*, *Herman* та *Géza* (9), *Arnold*, *Dávid*, *Gábor*, *Nándor* і *Salamon* (8), *Yakab* (7), *Armin* та *Imre* (6). Онім *Moricz* у наступний зріз переходить у статусі маловживаного, а з III-го й загалом вибуває з ужитку. Така ж доля спіткала оніми *Armin* (одинична фіксація у V зрізі) та *Самуїл* (маловживане у II–IV зрізах).

З угорського в чехословацький період у статусі широкоживаних переходять оніми: *Michal/Mihal* (15), *Zoltan* (14), *Evžen/Evgen* (13), *Karel/Karol* (13), *Andrej/Ondřej/Andras* (13), *Arnost/Arnošt* (11), *Antonin* (10), *Pavel* (9), *Gabriel* (8), *Emerich/Imre* (7), *Dezider* (6), *Herman* (6), *Ignac* (6), *Maximilian* (5), *Petr* (5), *Adolf* (4), *Arnold* (4).

Порівняно з попереднім, група широкоживаних імен II-го зрізу збільшилася в якісному й кількісному співвідношенні. Оновлення центральної частини іменника 1925–1935 рр. відбулося за рахунок 16 нових імен: *Iaroslav* (12), *Vojtech/Vojtěch/Vojth* (11), *Emilian/Emil* (11), *Vladimir* (9), *Zdenek* (9), *Vilem/Viliam* (9), *Vasil* (8), *Ervin* (7), *Leopold* (7), *Martin* (7),

Oskar/Oskár (7), *Abraham* (4), *Bernard* (4), *Miroslav* (4), *Otto/Oto* (4), *Rudolf* (4). Отож, у II хронологічному зрізі в групі широковживаних виявилася найбільша кількість імен (33), носіями яких є 267 (33,4%) новонароджених.

Зменшення кількості широковживаних імен у III-му хронологічному зрізі можна пояснити найменшою кількістю новонароджених, зафіксованих у період з 1940–1945 рр., і як наслідок – найнижчий середній коефіцієнт однойменності за весь досліджуваний період (3). 23 широковживаних імені отримали 103 ужгородців або 19,5%. До репертуару попередніх зрізів у III-му долучилося декілька нових імен: *Томаш* (4), *Андор* (3), *Гедвіг* (3), *Гуго/Хуго* (3), *Ервін* (3), *Зігмунд* (3) та одне подвійне *Ласло-Янош* (3). Онім *Дезидерій* (зафіксований як *Дежо*, *Деже*, *Дежьо*) (4) поступово втрачає свою популярність й у всіх наступних зрізах перебуває в групі маловживаних.

У IV-му хронологічному зрізі до десяти збільшився СКО, а тому зменшилася кількість широковживаних онімів. Їх у 1950-х роках зафіксовано всього 7, носіями яких є 110 новонароджених, або 14%. Уперше потрапили в статистичну групу оніми *Сергій* (23), *Анатолій* (18), *Ігор* (16). Із попередніх зрізів перейшли оніми *Андрій* (16), *Петро* (15), *Євгеній* (12), *Тиберій* (10).

У V-му зрізі в статусі широковживаних із попередніх років залишилося п'ять онімів: *Ігор* (22), *Павло* (16), *Петро* (16), *Євгеній* (12), *Анатолій* (10); повернув свій статус онім *Ярослав* (11) і підвищив *Владислав* (10). Уперше до групи широковживаних потрапили оніми *Валерій* (12), *Геннадій* (11), *Олег* (11). Отож, 10 онімів цього зрізу обслуговують 15% носіїв (131).

Частотна група широковживаних імен VI-го хронологічного зрізу складається з 19 імен й обслуговує 317 ужгородців (28,7%). Вона суттєво розширилася за рахунок онімів, які в попередніх зрізах перебували в групі маловживаних або не функціонували зовсім: *Віталій* (30), *Олексій* (26), *Едуард/Едвард* (22), *Дмитро* (18), *Роберт* (16), *Аттіла/Атілла* (13), *Роман* (11), *В'ячеслав* (9). Уже вдруге в групу потрапляє онім *Мирослав* (12) (у I-му, III-му, IV-му зрізах він не зафіксований у жодній з груп). Решта імен мають таку кількість носіїв: *Йосиф/Йосип* (23), *Євгеній* (20), *Ігор* (19),

Владислав (18), *Олег* (17), *Петро* (15), *Ярослав* (14), *Анатолій* (13), *Павло* (12), *Тиберій* (10).

VII-ий зріз суттєво не відрізняється від попереднього. 18 широковживаних імен обслуговують 440 (29,2%) носіїв. Іменем-неологізмом у цьому періоді є онім *Руслан*. Швидким темпом із групи маловживаних, маючи всього 8 носіїв у попередньому зрізі, він піднявся до групи широковживаних, у VII-му зрізі це ім'я було присвоєно вже 22 новонародженим. Та в 1990-х роках закінчується швидкоплинна популярність цього імені, із кожним зрізом зменшується кількість його носіїв: від 11 у VIII-му зрізі до 2 у IX-му. Повертається й уже до кінця досліджуваного періоду не виходить із групи маловживане в попередніх трьох зрізах ім'я *Антон* (17). Оніми *Микола* (43) і *Степан* (28) перемістилися з групи найуживаніших попереднього зрізу. 14 інших онімів залишаються в статусі широковживаних: *Роман* (43), *Дмитро* (41), *Євгеній/Євген* (31), *Павло* (29), *Ігор* (25), *Анатолій* (22), *Роберт* (22), *Ярослав* (21), *Олексій* (20), *Олег* (19), *Владислав/Ласло* (16), *Едуард* (14), *Петро* (14), *Йосип/Йосиф* (13).

Репертуар широковживаних імен VIII-го хронологічного зрізу збільшився в якісному та кількісному співвідношенні. Для найменування 573 новонароджених хлопчиків у 1990-х роках було використано 25 онімів, що становить 33,5% від усіх новонароджених дітей чоловічої статі цього десятиліття. Із них 7 імен, які протягом досліджуваного періоду жодного разу не піднімалися з групи маловживаних, у 90-х отримали значну кількість носіїв: *Артур* (28), *Богдан* (20), *Вадим*, *Станіслав* і *Тарас* (16), *Денис* і *Крістіан* (15). Звертає на себе увагу розташування цих імен: *Артур*, *Вадим*, *Станіслав* і *Денис* як широковживані переходять у наступний зріз; *Богдан* піднімається на восьму позицію частотного десятка найуживаніших імен; *Крістіан* і *Тарас* опускаються до маловживаних, маючи по одному носію. Не втрачають актуальності й упевнено зберігають статус широковживаних оніми *Дмитро* (49), *Євгеній* (44), *Роман* (43), *Владислав* (36), *Павло* (32), *Роберт* (27), *Степан/Стафан/Литван* (26), *Едуард* (22), *Олег* (19),

Олексій (19), *Петро* (19), *Ярослав* (19), *Антон* (16), *Анатолій* (15), *Йосип/Йосиф* (13). Імена *Мирослав* (21), *Максим* (14), *В'ячеслав* (13) повертають колишню популярність, переміщуючись із групи маловживаних у групу широкоживаних.

Центральну частину іменника останнього зрізу доповнили 3 нові оніми, які ніколи не піднімалися вище статусу маловживаних: *Валентин* (9), *Микита* (9) і *Даніель* (6). 17 широкоживаних імен цього зрізу обслуговують 143, або 26% новонароджених хлопчиків. У IX-му зрізі в групі знову спостерігаємо переміщення: її залишають і піднімаються у статус найуживаніших оніми *Владислав*, *Євгеній*, *Дмитро*; опускаються до маловживаних *Анатолій*, *В'ячеслав*, *Тарас*, *Крістіан*; повертаються з найуживаніших *Сергій*, *Ігор*, *Володимир*, *Віталій*, *Микола*. Раптовий спад популярності спостерігаємо в оніма *Йосип/Йосиф*: із групи широкоживаних, різко оминувши групу маловживаних, він вийшов з ужитку (у 2000 році не зафіксовано жодного носія цього імені). Отже, склад імен IX хронологічного зрізу такий: *Олег* (12), *Сергій* (10), *Станіслав* (10), *Артур* (9), *Валентин* (9), *Віталій* (9), *Володимир* (9), *Микита* (9), *Петро* (9), *Антон* (8), *Микола* (8), *Павло* (8), *Вадим* (7), *Ігор* (7), *Мирослав* (7), *Даніель* (6), *Ярослав* (6).

За характером динаміки всі широкоживані імена можна поділити на декілька груп:

- такі, що не змінювали свого статусу й не переходили в іншу статистичну групу: *Петро*, *Halva* і *Ярослав* (широковживані);
- перебуваючи в першій і другій статистичній групі, жодного разу не опускалися до маловживаних: *Євгеній* (найуживаніше і широкоживане);
- тільки в одному зрізі перебували в статусі маловживаних і більше не виходили за межі групи: *Павло* (у IV-му зрізі);
- які в межах кожного окремого зрізу були тільки маловживаними, та загальне число носіїв вище СКО (15), що дало змогу їм потрапити в категорію широкоживаних: *Борис*, *Кирило*, *Леонід*, *Мілан*, *Ростислав*, *Федір*;

- перебували в статусі тільки найуживаніших і маловживаних, загальне число носіїв вище СКО: *Бейла/Бейло, Віктор, Людвіг/Людвік, Франтішек, Юлій*;

- перебували у статусі тільки широкоживаних і маловживаних: *Альберт, Анатолій, Антон, Арнольд, Арпад, Артур, Атілла, Вадим, Валентин, Вільгельм, В'ячеслав, Габріель, Герман, Гнат, Давид, Даніель, Дезидерій, Едуард, Емерих, Еміл, Ернест, Костянтин, Крістіан, Максим, Мартин, Мирослав, Олег, Олексій, Роберт, Роман, Рудольф, Руслан, Станіслав, Тарас, Томаш, Ференц*;

- неодноразово змінювали свій статус і переходили в групу найуживаніших і маловживаних: *Богдан, Валерій, Віталій, Владислав, Геннадій, Георгій, Денис, Дмитро, Золтан, Ігор, Карл, Сергій, Тиберій, Ян*.

За періодами функціонування імен, що перебували в центральній частині іменника, можемо виділити три групи:

- наскрізні імена, зафіксовані на всіх хронологічних зрізах;
- переривчасті, надані новонародженим із перервами в зрізах від двох і більше десятиліть;
- тимчасові імена, що були популярними декілька років підряд на початку, всередині чи наприкінці століття.

Наскрізних імен у досліджуваній роботі виявилось 32, або 50% від усіх представлених у цій групі. До них належать такі оніми: *Альберт, Антон, Арпад, Віктор, Владислав, Габріель* (за винятком IX зрізу), *Георгій* (за винятком II), *Дезидерій* (за винятком IX), *Еміл* (за винятком IX), *Ернест, Євгеній, Золтан* (за винятком IX), *Карл, Людвіг* (за винятком IX), *Мартин* (за винятком VII), *Павло, Петро, Тиберій, Федір, Юлій, Ян* (за винятком IV). До цієї групи можемо також віднести імена, які, потрапивши в іменник з II-го, III-го чи IV-го зрізів, не переставали функціонувати в усіх наступних: *Анатолій* (IV–IX зрізи), *Валентин* (IV–IX), *Валерій* (III–IX), *Віталій* (IV–IX), *В'ячеслав* (IV–IX), *Ігор* (II–IX), *Мілан* (II–IX), *Олег* (IV–IX), *Сергій* (IV–IX), *Станіслав* (IV–IX), *Томаш* (II–IX).

Велику групу (27 онімів, що становить 42% від загальної кількості всіх широкоживаних) становлять імена, які виходили з ужитку на деякий час і знову поверталися до використання: *Арнольд, Артур, Атілла, Бейла, Богдан, Борис, Вадим, Геннадій, Герман, Гнат, Давид, Даніель, Денис, Дмитро, Едуард, Емерих, Костянтин, Леонід, Максим, Мирослав, Олексій, Роберт, Роман, Ростислав, Ференц, Франтішек, Ярослав.*

Найменшу групу становлять тимчасові імена. До неї належить 5 (7,8%) онімів, які ужгородці використовували нетривалий час: *Вільгельм (I–VI), Крістіан (VI–IX), Руслан (VI–IX), Тарас (V–IX), Halva (I).*

Отже, найбільшою стабільністю і стійкістю в статистичній групі широкоживаних імен відзначаються наскрізні антропоніми.

Третю статистичну групу чоловічого іменника становлять маловживані оніми. До них належать імена з кількістю носіїв нижче середнього коефіцієнта однойменності (16) і вище за одиницю. Цьому критерію відповідають 129 (22,3%) чоловічих імен (із них 32 подвійних). Вони обслуговують 686 носіїв, що становить 7,6% від загальної кількості осіб чоловічої статі, народжених в Ужгороді у ХХ ст. Для зручності й об'єктивності дослідження умовно поділимо всі маловживані імена на дві групи: власне маловживані, з кількістю носіїв вище СКО і більше 3, та найменш уживані, із кількістю носіїв не більше 3. До групи маловживаних потрапили оніми, відносно популярні в першій половині ХХ-го ст.: *Abraham, Adolf, Aladár, Andor, Ervin, Géza, Maricz/Móricz, Vojtěch, Salamon, Sámuel, Zsigmond/Isigmond, Nándor, Bernard, Kálmán*, а також ті, що потрапили в ужгородський іменник тільки з 50-х, деякі з 70-х років. Це власне маловживані імена: *Всеволод (1950), Аркадій (1955), Вікентій (1955), Мирон (1955), Савва (1955), Кири/Кирило (1965), Мар'ян (1965), Артем (1970), Едгар/Едгард (1970), Тимур (1970), Броніслав (1975), Микита (1975), Ерік (1975), Захар (1975), Мстислав (1975), Прокон/Проконій (1975), Сільвестр (1975), Юсуп (1975), Жолт (1980), Радим/Радмир (1980), Тимофій (1980), Назар/Назарій (1985), Семен (1985),*

Андріан (1995), Домінік (1995), Нестор (1995). У таблиці 2.1.5 подано 60 власне маловживаних імен, кількість носіїв яких вища СКО і більша 3 із зазначенням статистичної групи, в якій вони перебувають у межах хронологічного зрізу. Вони обслуговують 532 ужгородці.

Таблиця 2.1.5

Власне маловживані чоловічі імена ХХ ст.

№ з.п.	Ім'я	Номер зрізу								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
		Ранговий номер імені								
1	<i>Armin/Амін</i>	ш	-	-	-	н/у	-	-	-	-
2	<i>Aron</i>	н/у	н/у	-	-	-	-	-	-	-
3	<i>Hedvig</i>	-	н/у	ш	-	-	-	-	-	-
4	<i>Hugó</i>	н/у	-	ш	-	-	-	-	-	-
5	<i>Iolan</i>	м	-	-	-	-	-	-	-	-
6	<i>Jakab/Yakab/Яків/</i>	ш	-	-	н/у	-	н/у	н/у	-	-
7	<i>Leopold/Lipós/Lipók</i>	н/у	ш	-	-	-	-	-	-	-
8	<i>Maricz/Móricz</i>	ш	н/у	-	-	-	-	-	-	-
9	<i>Mór</i>	м	н/у	-	-	-	-	-	-	-
10	<i>Ódón/Едмунд</i>	н/у	-	-	-	-	-	н/у	-	-
11	<i>Salamon/Соломон</i>	ш	н/у	н/у	-	-	-	-	-	-
12	<i>Sámuel</i>	ш	н/у	н/у	н/у	-	-	-	-	-
13	<i>Zdenek</i>	-	ш	-	-	-	-	-	-	-
14	<i>Абрагам</i>	м	м	н/у	-	-	н/у	-	-	-
15	<i>Адам</i>	н/у	н/у	-	-	-	н/у	-	-	-
16	<i>Адольф</i>	ш	ш	н/у	-	-	-	-	-	-
17	<i>Аладар</i>	м	н/у	-	-	н/у	н/у	н/у	н/у	-
18	<i>Алан/Ален</i>	-	-	-	-	-	н/у	-	н/у	-
19	<i>Алфред/Альфред</i>	-	н/у	-	-	н/у	-	-	н/у	-
20	<i>Андор</i>	ш	-	ш	-	н/у	-	-	-	-
21	<i>Аркадій</i>	-	-	-	н/у	-	н/у	н/у	н/у	-
22	<i>Арсен/Арсеній</i>	-	-	-	-	-	-	н/у	н/у	н/у
23	<i>Артем</i>	-	-	-	-	-	н/у	м	м	м
24	<i>Bernard/Бернат</i>	н/у	ш	н/у	-	н/у	-	-	-	-
25	<i>Bertalan/Bartolomej/Бертолон/</i>	м	н/у	н/у	-	-	н/у	-	-	-
26	<i>Вацлав</i>	-	н/у	-	-	-	н/у	-	-	-
27	<i>Вікентій</i>	-	-	-	н/у	-	н/у	н/у	-	-
28	<i>Войтех</i>	-	ш	-	-	-	н/у	-	-	-
29	<i>Всеволод</i>	-	-	-	н/у	-	н/у	-	н/у	-
30	<i>Гейза</i>	ш	-	н/у	н/у	-	н/у	-	-	-
31	<i>Генрих/Генрік</i>	ш	-	-	н/у	-	н/у	-	-	-
32	<i>Rehor/Григорій/Григор</i>	-	н/у	-	н/у	н/у	н/у	н/у	-	-
33	<i>Густаф</i>	-	н/у	-	н/у	н/у	-	-	-	н/у
34	<i>Едгар/Едгард</i>	-	-	-	-	-	н/у	н/у	м	н/у
35	<i>Емануїл</i>	м	-	-	-	-	-	-	н/у	-
36	<i>Ервін</i>	-	м	ш	-	н/у	-	н/у	н/у	
37	<i>Ерік</i>	-	-	-	-	-	н/у		м	м

Продовження табл. 2.1.5

38	<i>Zsigmond/Isigmond/ Cigizmund/Зигмунд</i>	м	н/у	ш	-	-	н/у	-	-	-
39	<i>Illés/Ілля</i>	н/у	-	-	-	-	н/у	н/у	н/у	м
40	<i>Калман</i>	м	н/у	-	-	-	-	-	н/у	-
41	<i>Кирило</i>	-	-	-	-	н/у	н/у	н/у	н/у	н/у
42	<i>Любомир</i>	-	н/у	-	-	-	-	н/у	н/у	н/у
43	<i>Márk/Márkusz/Марк</i>	м	н/у	-	-	-	-	н/у	н/у	м
44	<i>Мар'ян/Мар'ян</i>	-	-	-	-	н/у	-	м	м	н/у
45	<i>Mátyás/Мат'яш/Матвій</i>	н/у	-	-	-	н/у	н/у	-	н/у	-
46	<i>Микита</i>	-	-	-	-	-	н/у	-	н/у	ш
47	<i>Мирон/Міран</i>	-	-	-	н/у	н/у	н/у	-	н/у	-
48	<i>Назарій/Назар</i>	-	-	-	-	-	-	н/у	м	м
49	<i>Нандор</i>	ш	-	н/у	-	-	-	н/у	-	-
50	<i>Норберт</i>	н/у	-	-	-	-	-	-	м	н/у
51	<i>Омелян</i>					н/у	н/у	н/у	-	-
52	<i>Оскар</i>	-	ш	-	н/у		н/у	н/у	-	-
53	<i>Отто</i>	н/у	ш	н/у	-	н/у	н/у	-	-	-
54	<i>Пилип/Філіп</i>	-	м	-	н/у	-	-	н/у	н/у	-
55	<i>Річард/Ріхард</i>	-	-	-	-	-	-	-	м	-
56	<i>Роланд/Ролан</i>	-	-	-	-	-	н/у	н/у	-	н/у
57	<i>Рудольф</i>	н/у	ш	н/у	н/у	н/у	н/у	н/у	н/у	-
58	<i>Satislav/Святослав</i>	-	н/у	-	-	н/у		н/у	м	-
59	<i>Семен</i>	-	-	-	-	-	н/у	н/у	-	-
60	<i>Чаба/Чобо</i>	-	-	-	н/у	-	н/у	н/у	-	н/у

ш – широкоживані імена

м – маловживані імена

н/у – найменш уживані імена

Низка імен у різних зрізах виходили за межі групи маловживаних і поповнювали ряд широкоживаних, але ніколи не потрапляли до групи найуживаніших. Таких зафіксовано 15: *Géza* (I), *Salamon* (I), *Nándor* (I), *Yakab/Jakab/Яків* (I), *Armin* (I), *Andor* (I, III), *Vojtěch* (II), *Abraham* (II), *Oskár* (II), *Zdenek* (II), *Otto* (II), *Bernard* (II), *Ervin* (II, III), *Hugó/Гуго/Хуго* (III), *Gedwig* (III).

Усі інші оніми з групи маловживаних жодного разу не підвищували свого статусу, залишаючись на периферії іменника. Кількість носіїв таких імен не більше трьох. 69 найменш уживаних онімів обслуговують 154 хлопчиків – носіїв маловживаних імен (таблиця 2.1.6.). Серед маловживаних знаходимо значну кількість подвійних імен (31).

Таблиця 2.1.6

Найменш уживані чоловічі імена ХХ ст. *

№ з.п.	Ім'я	Номер зрізу								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
		Ранговий номер імені								
1.	<i>Alois</i>	-	3	-	-	-	-	-	-	-
2.	<i>Béla Sándor</i>	3	-	-	-	-	-	-	-	-
3.	<i>Benjamin/Веніамін</i>	1	-	-	-	-	-	1	1	-
4.	<i>Ласло Янош</i>	-	-	3	-	-	-	-	-	-
5.	<i>Владлен</i>	-	-	-	-	1	1	-	-	-
6.	<i>Данило</i>	-	-	-	-	-	-	1	1	-
7.	<i>Zoltan Iozsef/Золтан-Йозеф</i>	1	1	1	-	-	-	-	-	-
8.	<i>Iozsef Sandor/Йосиф Шандор</i>	2	-	1	-	-	-	-	-	-
9.	<i>Izsák/Ісак</i>	2	1		-	-	-	-	-	-
10.	<i>Leont/Leon</i>	-	-	3	-	-	-	-	-	-
11.	<i>Нестор</i>	-	-	-	-	-	-	-	3	-
12.	<i>Repe/Ренат</i>	-	1	-	-	-	-	1	1	-
13.	<i>Савва</i>	-	-	-	1	-	2	-	-	-
14.	<i>Тимур</i>	-	-	-	-	-	2	-	-	1
15.	<i>Hentek/Hentik</i>	3	-	-	-	-	-	-	-	-
16.	<i>Valter/Вальтер</i>	-	1	-	-	1	-	-	1	-
17.	<i>Agoston</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
18.	<i>Андріан</i>	-	-	-	-	-	-	-	2	-
19.	<i>Андраш-Іштван</i>	-	-	2	-	-	-	-	-	-
20.	<i>Antal Ferencz</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
21.	<i>Béla Istvan</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
22.	<i>Bela Zoltan</i>	-	1	1	-	-	-	-	-	-
23.	<i>Bili</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
24.	<i>Brétislaw/Bratislav</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
25.	<i>Бронислав</i>	-	-	-	-	-	1	-	1	-
26.	<i>Viktor Ian</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
27.	<i>Laszlo Istvan</i>	1	-	1	-	-	-	-	-	-
28.	<i>Lászlo Zoltán</i>	1	-	-	-	-	-	-	-	-
29.	<i>Vladimir Roman</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
30.	<i>Габор Йозеф/Габор Йозеф</i>	-	-	2	-	-	-	-	-	-
31.	<i>Дьордь Міклош</i>	-	-	2	-	-	-	-	-	-
32.	<i>Домінік</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	1
33.	<i>Душан</i>	-	-	-	-	-	1	1	-	-
34.	<i>Elemor</i>	1	-	1	-	-	-	-	-	-
35.	<i>Елек</i>	-	-	-	-	-	-	-	2	-
36.	<i>Жолт</i>	-	-	-	-	-	-	1	1	-
37.	<i>Захар</i>	-	-	-	-	-	2	-	-	-
38.	<i>Zoltán Géza</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
39.	<i>Zoltán Gyula/Золтан Дюло</i>	1	-	1	-	-	-	-	-	-
40.	<i>Iosef Stepan/Йозеф Іштван</i>	-	1	1	-	-	-	-	-	-
41.	<i>Karel Iosef</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42.	<i>Карл-Олександр/Кароль Шандор</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
43.	<i>Лазар</i>	-	-	2	-	-	-	-	-	-

Продовження табл. 2.1.6

44.	<i>Lajos István/Лайош Іштван</i>	1	-	1	-	-	-	-	-	-
45.	<i>Mano</i>	-	2		-	-	-	-	-	-
46.	<i>Marczel/Марсель</i>	1	-	-	-	-	1	-	-	-
47.	<i>Menyhért</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
48.	<i>Mikulas Ian/ Міклош Янош</i>	-	1	1	-	-	-	-	-	-
49.	<i>Milan Frantisek</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
50.	<i>Мстислав/Мстіслав</i>	-	-	-	-	-	1	-	1	-
51.	<i>Sandor-Mihaly</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
52.	<i>Sandor-Laszlo/Шандор Ласло</i>	1	-	1	-	-	-	-	-	-
53.	<i>Олександр Стефан/Шандор-Іштван</i>	-	-	2	-	-	-	-	-	-
54.	<i>Орест</i>	-	-	-	-	1	-	-	-	1
55.	<i>Pinkas/Пінкас</i>	-	1	-	1	-	-	-	-	-
56.	<i>Прокон/Прокопій</i>	-	-	-	-	-	2	-	-	-
57.	<i>Радмир/Радим</i>	-	-	-	-	-	-	2	-	-
58.	<i>Сілард</i>	-	-	1	-	-	-	1	-	-
59.	<i>Сільвестр</i>	-	-	-	-	-	1	-	1	-
60.	<i>István László/Іштван Ласло</i>	1	-	1	-	-	-	-	-	-
61.	<i>Тимофій</i>	-	-	-	-	-	-	2	-	-
62.	<i>Tibor Ladislav/Тібор Ласло</i>	-	1	1	-	-	-	-	-	-
63.	<i>Тиводар Ласло</i>	-		2	-	-	-	-	-	-
64.	<i>Ferencz-Iozsef</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
65.	<i>Frantisek Ladislav</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
66.	<i>Чілла</i>	-	-	-	-	-	1	1	-	-
67.	<i>Юсуп</i>	-	-	-	-	-	1	-	-	1
68.	<i>Yanos- Imre/Янош Імре</i>	1	-	1	-	-	-	-	-	-
69.	<i>György Iozsef/ Дьордь Йожсеф</i>	1	-	1	-	-	-	-	-	-

* у таблиці цифрами зазначена кількість носіїв найменш уживаних імен.

Таблиця 2.1.6 показує, що декілька найменш уживаних імен зафіксовані тільки в першій половині ХХ ст., в одному або сусідніх зрізах. Наприклад по три носії в одному зрізі мають імена: *Alois* (II), *Hentek/Hentik* (I), подвійні *Béla Sándor* (I), *Ласло Янош* (III), *Нестор* (VIII); по два – *Agoston* (I), *Андріан* (VII), *Brétislav/Bratislav* (II), *Захара* (VI), *Лазар* (III), *Прокон/Прокопій* (VI), *Радмир/Радим* (VII), *Тимофій* (VII), подвійні *Antal Ferencz* (I), *Béla Istvan* (I), *Андраш-Іштван* (III), *Олександр Стефан/Шандор-Іштван* (III), *Тиводар Ласло* (II) та ін. У суміжних зрізах зафіксовані імена: *Izsák/Iсак* (I і II), *Владлен* (V і VI), *Веніамін* (VII і VIII), *Данило* (VII і VIII), *Ренат* (VII і VIII), *Душан* (VI і VII),

Чілла (VI і VII), Домінік (VIII і IX), подвійні *Zoltan Iozsef/Золтан-Йозеф* (I, II і III), *Bela Zoltan* (II і III), *Tibor Ladislav/Тібор Ласло* (II і III). Також є 5 імен, функціонування яких зафіксоване як на початку століття, так і наприкінці, хоч і з великою перервою у використанні: *Benjamin/Веніамін* (I і VII, VIII зрізи), *Marczel/Марсель* (I і VI), *Rene/Ренат* (II і VII, VIII), *Valter/Вальтер* (II, V і VIII), *Cілард* (II і VII).

У 1900–1920 рр. у групу маловживаних потрапило 39 онімів, носіями яких є 121 (10,2%) новонароджений хлопчик. Найбільшим попитом серед антропонімів цієї групи користувалися імена: *Abraham, Henrik/Henrich, Kálmán, Mór, Viktor*, які мали по 5 носіїв. Менш популярними, що мали по 4 денотати були оніми: *Aladár, Arpád, Bertalan, Emánuel, Emil, Iolan, Marton, Márkusz/Márk, Zsigmond, Leopold*. По 3 носії знайшли імена: *Adam, Aron, Hentek/Hentik, Hugó, Ödön, Tibor, Vladimir* і подвійне *Béla Sándor*. Найменш уживаних імен (число носіїв не перевищує 2) із статистичної групи маловживаних зафіксовано 16, серед яких 7 подвійних: *Agoston, Antal Ferencz, Béla Istvan, Bernat, Dániel, Ferencz-Iozsef, Iozsef-Sandor, Lászlo Zoltán, Mano, Menyhért, Ottó, Rudolf, Sandor-Mihaly, Tivadar, Zoltán Géza, Izsákmór/Izsak*.

У 1925–1935 рр. (II хронологічний зріз) налічується 27 маловживаних імен, носіями котрих є 63 (7,9%) новонароджених. Із них: 5 подвійних онімів: *Frantisek Ladislav, Karel Iosef, Milan Frantisek, Viktor Ian, Vladimir Roman*; 8 онімів на деяких зрізах входили до групи найуживаніших або широкоживаних: *Artur* (VIII–IX), *Igor* (IV–IX), *Moric* (I), *Robert* (VI–VIII), *Samuel* (I), *Běla* (I–II), *Tomas* (III), *Vadik* (VIII–IX); 14 онімів у жодному з періодів не піднімалися вище статистичної групи маловживаних: *Alois, Filip, Kolomon, Leont/Leon, Adam, Alfred, Bartolomej, Bili, Boris, Gera, Milan, Salamon, Vaclav*.

У 1940–1945 рр. (III зріз) виявлено 11 маловживаних імен, носіями яких є 22 новонароджені хлопчики (питома вага 4,2%). Чотири з них мають подвійні імена: *Андраш-Іштван, Тиводар Ласло, Габор Йозеф/Габор Йозеф*,

Дьордь Міклош. Оніми *Арнольд, Атілла, Валерій, Сергій, Соломон, Тіводар/Федор* трапляються в інших статистичних групах хронологічних зрізів, крім імені *Лазар*, яке зафіксовано тільки в 1940 р.

Приблизно однакова кількість імен (31 і 36) потрапила до статистичної групи маловживаних у 1950-х (IV зріз) і 1960-х роках (V зріз). Їхніми носіями є 307 осіб, або 18,7% від усіх новонароджених у двох зрізах. Порівняно з попередніми, репертуар IV-го і V-го періодів значно розширився за рахунок нових імен, не зафіксованих у жодній статистичній групі попередніх зрізів. У 1950-х роках до іменника ужгородців долучаються такі нові оніми: *Олег* (9 носіїв), *В'ячеслав* (7), *Геннадій* (5), *Валентин* (3), *Віталій* (2), *Ростислав* (1), *Леонід* (1), *Даніїл* (1), *Мирон* (1), *Аркадій* (1), *Чабо* (1), *Яків* (1), *Вікентій* (1), *Всеволод* (1); у 1960-х – ще сім онімів: *Тарас* (4), *Кирило* (1), *Мар'ян* (1), *Омелян* (2), *Владлен* (1), *Едвард* (1), *Орест* (1).

Оніми *Адальберт/Альберт, Алексей/Олексій, Антон/Антоній, Атила/Атілла, Валентин, Вільгельм/Вілгелм/Вілмош, Віталій, В'ячеслав, Гаврило/Гавриил/Габор/Габріел, Георгій/Дьєрдь, Григорій, Дмитро/Дмитрій/Дмитрий, Емерих/Імре, Ернест/Ерне, Золтан, Карл/Карел, Людвік/Людвіг/Лайош, Федір/Федор, Юлій/Дюла* зафіксовані в обох зрізах.

Список маловживаних імен VI-го хронологічного зрізу поповнили нові антропоніми (45 одиниць), що обслуговують 163 або 14,8% носіїв. Оніми *Руслан* (8), *Роланд/Ролан* (2), *Алан/Ален* (2), *Захар* (2), *Прокон/Проконій* (2), *Тимур* (2), *Семен* (3) одразу опинилися в групі маловживаних та, за винятком імені *Руслан*, вище цього рівня ніколи не піднімалися. Також у групу маловживаних вказаного періоду потрапили імена: *Золтан* (8), *Станіслав* (8), *Федір/Федор* (7), *Габор/Габріел/Гаврило/Гаврііл* (7), *Адальберт/Алберт* (5), *Антон* (5), *Богдан* (5), *Ернест* (5), *Леонід* (5), *Томаш* (5), *Ференц/Франц* (5), *Янош/Ян* (5), *Георгій/Дьордь/Єгор/Дєрдь* (5), *Вадим* (4), *Людвік/Людвіг/Лайош* (4), *Мілан* (4), *Тарас* (4), *Адам* (3), *Аладар* (3), *Артур* (3), *Борис* (3), *Валерій* (3), *Кирил* (3), *Мирон* (3), *Яків* (3), *Юлій/Дюла* (3), *Аркадій* (2), *Вацлав/Вілмош/Вілям* (2), *Владлен* (2), *Гейза* (2), *Геннадій* (2),

Григорій (2), Денис (2), Ілля (2), Роланд (2), Омелян (2), Савва (2), Мартин/Мартон.

У VII-му хронологічному зрізі зафіксовано 50 імен. Вони обслуговують 241 ужгородця, що становить 16% новонароджених у 1980-х роках. У якісному співвідношенні група маловживаних імен поповнилася 8 новими онімами. Уперше потрапили до групи оніми *Ростислав*, знайшовши 11 денотатів, та *Мар'ян* – 7. По два носії мають імена *Вікентій, Даніель, Любомир, Радмир/Радим, Святослав, Тимофій*. Найпопулярнішими серед вказаної групи є імена *Вадим, Денис, Тарас*, які мають по 12 носіїв. Також тут є імена: *Валерій (10), Мілан (10), Томаш (10), В'ячеслав (8), Костянтин (8), Станіслав (8), Ян/Янек/Янош (8), Артур (7), Аттило/Отілло/Аттіла/Аттила/Атілла/Атило (7), Георгій (7), Максим (7), Богдан (6), Мирослав (6), Федір (6), Артем (5), Валентин (5), Юлій (5), Альберт (3), Борис (3), Габор/Габріель (3), Еміл (3), Золтан (3), Ілля (3), Кирило (3), Крістіан/Крістіян (3), Леонід (3), Людвиг/Людвик (3), Тиберій/Тіберій (3), Аркадій (2), Арпад (2), Григорій (2), Давид (2), Дезидерій/Дезидер (2), Імре (2), Карло/Карл (2), Марк (2), Роланд/Ролан (2), Рудольф (2), Чаба (2).*

У наступному, VIII-му, зрізі опинилося 43 оніми, носіями яких є 199 (11,7%) новонароджених. У 1990-их роках групу маловживаних імен урізноманітнили десять нових: *Ерік (8), Назарій/Назар (7), Річард/Ріхард (7), Норберт (6), Микита/Нікіта (5), Едгар/Едгард (4), Нестор(3), Андріан (2), Всеволод (2), Елек (2)*. У групі маловживаних залишаються імена: *Валерій (11), Руслан (11), Томаш (11), Ростислав (10), Золтан (8), Тиберій/Тіберій (8), Даніель/Данієль/Даніел (7), Костянтин (7), Ян (7), Кирило (6), Мартін (5), Святослав (5), Арпад (4), Артем (4), Борис (4), Валентин (4), Мар'ян (4), Атіла/Атілла (3), Єгор (3), Любомир (3), Марк (3), Мілан (3), Ален (2), Альберт (2), Давид (2), Ервін (2), Карл/Карло (2), Леонід (2), Мирон (2), Пилип/Філіп (2), Рудольф (2), Федір (2), Юлій (2).*

У IX-му зрізі зафіксовано 29 імен, носіями яких виявилось 97 новонароджених хлопчиків цього періоду, що становить 17,7%. У кінці

століття нових імен у групі не зафіксовано, але з'явилися нові варіанти вже популярних: італійське ім'я *Стефано* як варіант популярного серед ужгородців імені *Степан/Стефан*; *Гарік і Єгор* як варіанти імені *Георгій*. Із групи широковживаних попереднього зрізу переходять імена: *Анатолій* (5), *Степан/Стефано* (5), *Едуард* (4), *Крістіан* (4), *Роман* (4), *Олексій* (3), *В'ячеслав* (2). Не змінюється статус маловживаних таких імен: *Ілля* (5), *Артем* (4), *Георгій* (4), *Ерік* (4), *Марк* (4), *Мартін* (4), *Назарій/Назар* (4), *Ростислав* (4), *Томаш* (4), *Ян* (4), *Арсен/Арсеній* (3), *Борис* (3), *Валерій* (3), *Давид* (3), *Едгард* (3), *Кирило* (2), *Костянтин* (2), *Мілан* (2), *Норберт* (2), *Руслан* (2), *Федір* (2), *Юлій* (2).

Останню, четверту, статистичну групу чоловічого іменника ужгородців становлять рідкісні імена, зафіксовані в джерелах тільки в одному році. Таких онімів нараховуємо 377 одиниць, що становлять 65% від загального чоловічого іменника. Хоч за кількістю група рідкісних імен найбільша, обслуговує вона лише 4,2% новонароджених чоловічої статі.

Найбільшу кількість рідкісних однокомпонентних імен зафіксовано в трьох перших зрізах: *Adrös* (1915), *Almos* (1920), *Bohumir* (1920), *Ede* (1910), *Edith* (1900), *Iamu* (1905), *Iberman* (1920), *Idnos* (1910), *Klement* (1920), *Oliver* (1915), *Rezsö* (1915), *Janacz* (1915) – належать до I-го хронологічного зрізу; *Balint* (1930), *Benedek* (1925), *Blagoslav* (1935), *Vlastimil* (1930), *Vlastislav* (1935), *Gugen* (1925), *Eliaš* (1930), *Indrich* (1935), *Mariucius* (1930), *Modar* (1925), *Mexandr* (1925), *Miloš* (1935), *Oldrich* (1925), *Simon* (1925), *Tihamer* (1925), *Chaim* (1935), *Hubert* (1935), *Ferdinand* (1935), *Frjtech* (1925), *Iaromir* (1935) – зафіксовано у II-му зрізі; *Гержон* (1940), *Ізрасл* (1940), *Рейхел* (1940), *Славко* (1945) – у III-му.

У IV-му періоді функціонує найменша кількість рідкісних онімів – всього три. Іменник ужгородців у 1950 р доповнили оніми *Гліб* і *Теодорій*, а 1955 р. – онім *Ерінг*.

П'ять імен четвертої статистичної групи знаходимо в наступному, V-му зрізі. Оними *Барна*, *Єрнев*, *Єрома*, *Стоян* зафіксовано у 1960 р., *Бахтийор* – у 1965 р.

До 12 збільшилася кількість антропонімів у 1970-х роках. У VI-му зрізі в групу рідкісних увійшли такі оніми: *Айвар* (1970), *Аким* (1975), *Амбросій* (1975), *Балаж* (1975), *Зіновій* (1975), *Зоран* (1970), *Кузьма* (1975), *Лев* (1975), *Леонтій* (1975), *Лорант* (1970), *Платон* (1975), *Руф* (1975).

Одинадцять нових онімів увійшли в іменник ужгородців у 1980-х роках: *Графо* (1985), *Остан* (1980), *Равшан* (1980), *Радж* (1980), *Румулус* (1985), *Титус* (1980), *Форкош* (1985), *Інтах* (1980), *Каміль* (1985), *Колош* (1985), *Юхим* (1980).

Прагнення до самобутності, оригінальності, бажання виділити дитину нетрадиційним іменем стало причиною значного зростання кількості рідкісних імен у VIII-му і IX-му зрізах: до 24 імен у 1990-х і до 22 у 2000-х роках. Після довготривалої перерви повертаються у вжиток подвійні імена. Вісім таких онімів зареєстровано у 1995 р., 11 – у 2000 р. Список решти рідкісних антропонімів представлений такими іменами: VIII-ий зріз – *Арланд* (1990), *Арутюн* (1990), *Джатдай* (1995), *Жан* (1990), *Карен* (1995), *Карой* (1990), *Ноемі* (1995), *Нормундз* (1995), *Онисим* (1995), *Равшан* (1995), *Рустам* (1990), *Саболч* (1995), *Тихін* (1990), *Тігран* (1990), *Фішта* (1990); IX-ий зріз – *Авіель*, *Божеслав*, *Джиран*, *Евелін*, *Едвін*, *Лука*, *Малік*, *Наргіз*, *Натан*, *Стівен*, *Христофор*.

Набір антропонімів статистичної групи рідкісних імен різноманітний і вирізняється передусім наявністю багатоконпонентних особових імен, що становлять 74,4 %. Велику кількість таких онімів можна пояснити насамперед багатонаціональністю міста Ужгорода, адже практично всі рідкісні імена вказують на певну національну належність їхніх носіїв. З'ясувати залежність вибору імен від національного складу населення й аналізувати багатоконпонентні імена будемо в наступних розділах.

Отже, результати дослідження статистичного складу чоловічого іменника показали, що з 580 антропонімів, зафіксованих протягом дев'яти зрізів, 10 (1,7%) належить до найуживаніших імен, 64 (11%) – широкоживаних, 129 (22,3%) становлять маловживані імена. Найбільший відсоток належить рідкісним іменам – 377 (65%). Із 9026 новонароджених чоловічої статі найуживаніші оніми використані 3632 (40,2%) носіями; широкоживані обслуговують 4331 (48 %) носіїв; маловживані – 686 (7,6%). Рідкісні імена обслуговують найменшу кількість носіїв – 377 (4,2%).

2.2. Етимологічний склад чоловічих імен м. Ужгорода

В етимологічному співвідношенні іменник м. Ужгорода ХХ ст. дуже строкатий. Причиною цього стали нашарування різних соціально-економічних, суспільно-політичних, етнічних, історико-культурних і побутових процесів, культурно-освітні зміни, що відбувалися в Ужгороді протягом століття. Історичні зміни в національному складі населення і, як наслідок, співіснування представників багатьох національностей, не могли не позначитися на системі особових імен у плані їхньої етимологічної належності.

У сучасній ономастиці усталася традиція поділяти іменний фонд українців за походженням на дві групи – слов'янські та неслов'янські імена. Залежно від мови-джерела серед неслов'янських імен виділяють передусім християнські – грецькі, латинські, давньоєврейські, перські та інші.

За національно-мовним походженням неслов'янські імена ужгородців, як і українців Закарпаття, неоднорідні [190, с. 127]. В іменнику Ужгорода серед уподобань багатонаціонального населення, крім християнських, трапляються також угорські, німецькі, кельтські, тюркські, арабські, скандинавські та інші імена. Отже, аналіз чоловічого репертуару імен ужгородців дає змогу виділити три групи за походженням:

- особові імена слов'янського походження;

- християнські особові імена;
- запозичені імена.

Розглянемо кожну з цих груп окремо.

2.2.1. Особові імена слов'янського походження

Слов'янські особові імена становлять хоч і незначний у кількісному співвідношенні, але вагомий і самобутній пласт української антропонімійної системи. За часом творення вони є найдавнішою групою онімів. Дослідники антропонімії вже давно звернули увагу на той факт, що в східнослов'янських мовах питома вага особових імен слов'янського походження дуже низька – від до 2% до 5% від загальної кількості особових імен перебувають в ужитку. На основі закарпатських антропонімних матеріалів П. П. Чучка робить висновок, що традиційні імена слов'янської етимології витіснені календарними іменами староеврейського, грецького та латинського походження через надмірне виконання церковних приписів у східних слов'ян, зокрема в Україні, тоді як західні та південні слов'яни зберегли від сотні до однієї тисячі традиційних слов'янських імен, а українці скоротили цей список до двох десятків праслов'янських іменувань [192, с. 84]. С. М. Пахомова пояснює це явище особливостями поширення християнства в Київській Русі [91]. На відміну від українського, іменників інших слов'янських мов – болгарської, словацької, сербської, польської тощо – багаті й різноманітні передусім завдяки збереженню великої кількості імен слов'янського походження, наприклад: *Богомил, Зоран, Златан, Душан, Драган, Калоян, Милош, Мілан, Радан, Радован, Слободан, Стоян, Ярослав* та ін. Натомість, досліджуючи слов'янський шар в антропоніміконі м. Луцька, І. Д. Скорук виявила 39 таких онімів. Серед них найпоширенішими в корінних лучан є такі імена-композиції: *Богдан, Володимир, Всеволод, В'ячеслав, Мирослав, Ростислав, Святослав, Ярослав* [146, с. 141]. Аналізуючи динаміку давніх слов'янських чоловічих імен м. Кіровограда у

XX ст., О. В. Черноус виявила всього 20 слов'янських онімів [188, с. 224]. Т. В. Буга в іменнику Центральної Донеччини кінця XIX – початку XXI ст. зафіксувала всього 7,14% автохтонних слов'янських імен [18, с. 8]. У чоловічому іменнику XX ст. м. Тернополя Н. О. Свистун спостерігає тенденцію зростання кількості імен слов'янського походження до 19 одиниць [136, с. 79]. Дослідження антропонімії Закарпаття П. П. Чучки виявили всього 30 імен (10% від загальної кількості) слов'янської етимології [190, с. 120].

У системі чоловічих особових імен м. Ужгорода XX ст. зафіксовано 33 (5,7%) імені слов'янського походження. Більшість із цих дохристиянських імен, обраних ужгородцями для найменування хлопчиків, належать до прадавніх слов'янських імен-комполітів, у структурі яких є компоненти *-дан*, *-слав*, *-мир*, *-волод*: *Богдан*, *Bohumir*, *Божеслав*, *Blagoslav*, *Bratislav*, *Броніслав*, *Володимир*, *Владислав*, *Vlastimil*, *Vlastislav*, *Всеволод*, *В'ячеслав*, *Любомир*, *Мирослав*, *Мстислав*, *Радмир*, *Ростислав*, *Святослав*, *Станіслав*, *Tihamer*, *Iaromir*, *Ярослав*. До цієї групи зараховуємо також імена-комполіти, які з часом зазнали структурних змін і трансформувалися внаслідок усічення. В іменнику ужгородців зафіксовані імена *Борис* (від *Борислав*), *Вадим* (від *Вадимир*), *Vojtěch/Войтех* (від *Wojcieszlaw*), *Зоран* (від *Зореслав*), *Zdenek* (від *Zdeslav*), *Радим* (від *Радмир*), *Славко* (від комполіта з усіченням 1-ї частини). Крім того, в антропонімному репертуарі ужгородців засвідчено західнослов'янські імена *Вацлав*, *Душан*, *Miloš*, *Мілан* і південнослов'янське *Стоян*.

Ім'я *Vaclav/Вацлав* є маловживаним серед ужгородців, зафіксоване в 1925 р., 1930 р. і два випадки у 1975 р. Поширене серед чехів і словаків, що вказує на його походження – чеське, утворене поєднанням компонентів зі значенням «більше» та «слава».

Онім *Miloš* належить до рідкісних, оскільки зафіксований тільки в 1935 р., походить від поширеного слов'янського комполіта *Miloslav*. А от

інший дериват від цього ж композита – ім'я *Мілан* є широковживаним (24 носії) і популярним серед українців Закарпаття.

Західнослов'янське ім'я *Душан* зафіксоване серед новонароджених ужгородців у 1970 та 1985 роках, воно поширене в Словаччині та Чехії, часто трапляється серед українців-русинів Словаччини. В іменнику міста Ужгород зафіксоване переважно серед представників ромської національності.

Надзвичайно популярне болгарське особове ім'я *Стоян*, зафіксоване в Ужгороді в 1960 р., належить представникові болгарської національності.

Наявні в ужгородському іменнику слов'янські імена становлять усього 5,7% від загальної кількості досліджуваних імен й обслуговують 997 осіб, або 11% від усіх носіїв імен чоловічої статі. Ці дохристиянські імена увійшли до вжитку мешканців міста в різні періоди, тому тривалість їхнього функціонування серед ужгородців також неоднакова (таблиця 2.2.1.1).

Таблиця 2.2.1.1

Динаміка слов'янських чоловічих імен м. Ужгорода у ХХ ст.

№ з.п.	Ім'я	Номер зрізу								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
		Кількість носіїв імені								
1.	<i>Богдан</i>	-	1	-	2	1	5	6	20	14
2.	<i>Bohumir</i>	-	1	-	-	-	-	-	-	-
3.	<i>Божеслав</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	1
4.	<i>Blagoslav</i>	-	1	-	-	-	-	-	-	-
5.	<i>Борис</i>	1	2	-	9	-	3	3	4	3
6.	<i>Bratislav</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
7.	<i>Броніслав</i>	-	-	-	-	-	1	-	1	-
8.	<i>Вадим</i>	-	2	-	1	2	4	12	16	7
9.	<i>Вацлав</i>	-	2	-	-	-	2	-	-	-
10.	<i>Володимир</i>	3	9	5	65	42	57	69	70	9
11.	<i>Vojtěch</i>	-	11	-	-	-	1	-	-	-
12.	<i>Владислав</i>	56	24	24	6	10	18	16	36	14
13.	<i>Vlastimil</i>	-	1	-	-	-	-	-	-	-
14.	<i>Vlastislav</i>	-	1	-	-	-	-	-	-	-
15.	<i>Всеволод</i>	-	-	-	1	-	1	-	2	-
16.	<i>В'ячеслав</i>	-	-	-	7	7	9	8	13	2
17.	<i>Душан</i>	-	-	-	-	-	1	1	-	-
18.	<i>Зоран</i>	-	-	-	-	-	1	-	-	-
19.	<i>Любомир</i>	-	-	1	-	-	-	2	3	1
20.	<i>Мирослав</i>	-	4	-	-	3	12	6	21	7
21.	<i>Мілан</i>	-	2	1	1	1	4	10	3	2
22.	<i>Miloš</i>	-	1	-	-	-	-	-	-	-

Продовження табл. 2.2.1.1

23.	<i>Мстислав</i>	-	-	-	-	-	1	-	1	-
24.	<i>Радмир/Радим</i>	-	-	-	-	-	-	2	-	-
25.	<i>Ростислав</i>	-	-	-	1	-	-	11	10	4
26.	<i>Святослав</i>	-	1	-	-	1	-	2	5	-
27.	<i>Славко</i>	-	-	1	-	-	-	-	-	-
28.	<i>Станіслав</i>	-	-	1	4	1	8	8	16	10
29.	<i>Стоян</i>	-	-	-	-	1	-	-	-	-
30.	<i>Тіхатер</i>	-	1	-	-	-	-	-	-	-
31.	<i>Іаротір</i>	-	1	-	-	-	-	-	-	-
32.	<i>Ярослав</i>	-	12	-	-	11	14	21	19	6
33.	<i>Zdenek</i>		9							
Всього носіїв		60	88	33	97	80	142	177	240	80

Серед усієї кількості імен вказаної етимологічної групи, протягом дев'яти хронологічних зрізів незмінним є наявність імені *Володимир* (329 носіїв). За кількістю носіїв воно стоїть першим у рейтингу автохтонних слов'янських імен.

Друге місце за кількістю носіїв посідає онім *Владислав* (204). Його популярність, за винятком IV-го зрізу, де воно знаходиться в групі маловживаних, зафіксована в усіх дев'яти зрізах.

У межах ужгородського іменника третім за стійкістю вживання є онім *Ярослав* (83). У вжитку він з'явився тільки з 1925 р. й одразу потрапив в групу широкоживаних. У III–IV-му зрізах він не був використаний жодного разу, і тільки з 1960 р. його популярність знову зростає.

Аналогічне відбувається з онімом *Мирослав* (53), який серед імен слов'янського походження посідає четверту сходинку популярності.

Наступним за популярністю вказаної етимологічної групи є онім *Богдан* (49), уперше зафіксований у 1935 р. У групі маловживаних перебував із II-го по VII-ий зріз. Його популярність різко зросла в 1990-х роках, що пов'язане з набуттям Україною незалежності. Отже, онім *Богдан* входить у третє тисячоліття в статусі найуживанішого імені.

Майже такою ж поширеністю серед носіїв характеризується ім'я *Станіслав* (48). Як маловживане воно увійшло в іменник міста з 1940 р. і на кінець століття вже закріпилося в групі широковживаних.

Онім *В'ячеслав* (46), у складі групи маловживаних імен уперше зафіксований у 1950 р. Його продуктивність зростає в VI-му і VIII-му зрізах.

Восьме місце в списку популярних слов'янських імен посідає онім *Вадим* (44). До ужгородського іменника він увійшов із 1935 р. і протягом досліджуваного періоду перебував у групі широковживаних. Найбільша кількість носіїв (12) цього імені зафіксована в 1990 р.

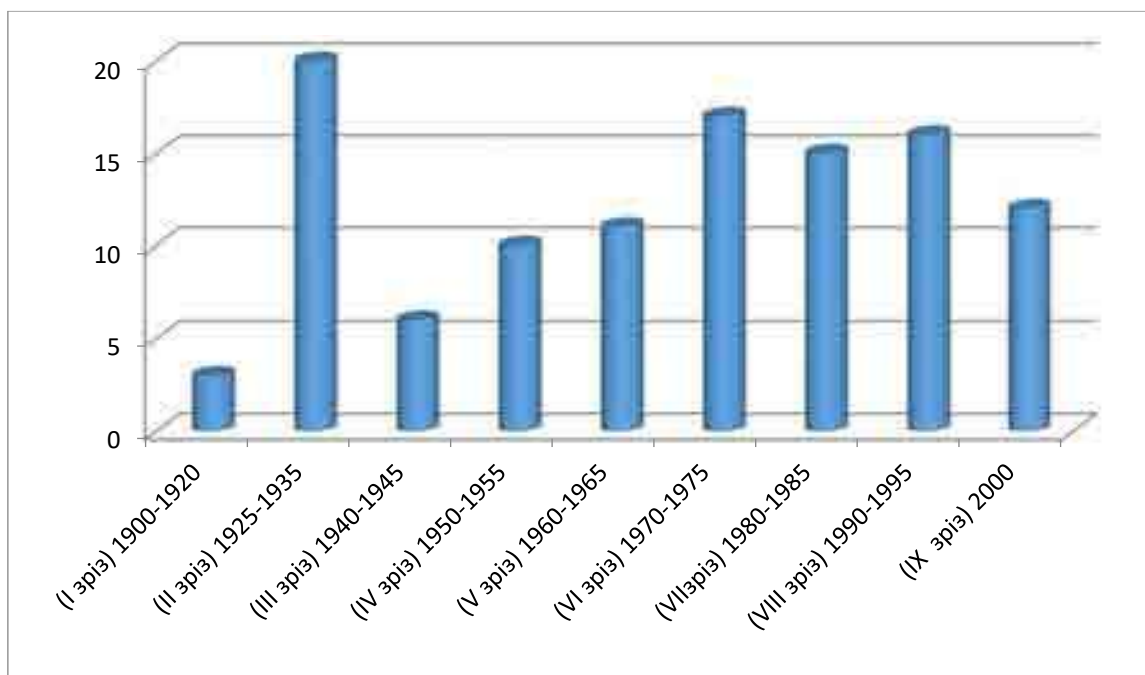
Майже однакову кількість носіїв мають імена *Ростислав* (26), *Борис* (25), *Мілан* (24), розташовані відповідно на дев'ятій, десятій та одинадцятій позиції. Маючи тільки одного носія, ім'я *Борис* зафіксоване ще з 1910 р., *Мілан* з'явилося в 1925 р., а *Ростислав* – тільки в 1955 р. Проте, незважаючи на невисоку фреквенцію, вказані слов'янські імена протягом досліджуваного періоду перебувають у групі широковживаних.

Одинадцять слов'янських онімів вживано ужгородцями значно рідше, кількість їхніх носіїв не перевищує 12: *Vojtěch* (12), *Святослав* (9), *Zdenek* (9), *Любомир* (7), *Вацлав* (4), *Всеволод* (4), *Bratislav* (2), *Броніслав* (2), *Душан* (2), *Мстислав* (2), *Радмир/Радим* (2).

Одинадцять слов'янських імен, використаних ужгородцями для найменування хлопчиків, належать до групи рідкісних, оскільки в різних хронологічних зрізах мають тільки по одному носієві. У 1920 р. один носій отримало ім'я *Bohumir*; у 1925 р. одного новонародженого назвали – *Tihamer*; у 1930 р. – *Vlastimil*; у 1935 р. зафіксовано чотири оніми – *Blagoslav*, *Iaromir*, *Miloš* і *Vlastislav*; у 1945 р. – *Славко*; у 1960 р. – *Стоян*; у 1970 р. – *Зоран*; у 2000 р. – слов'янське ім'я *Божеслав*.

Отже, внаслідок проведеного аналізу чоловічих імен слов'янського походження, зафіксованих у м. Ужгороді, можна зробити такі висновки: найбільш популярні українські автохтонні імена в 1990-х р. (VIII зріз). У цей період зафіксовано 240 носіїв, яких обслуговували 16 онімів, 177 носіїв

користувалися 15 іменами в 1980-х р. (VII зріз), 142 денотати послуговувалися 17 іменами в 1970-х р (VI зріз), 10 імен обслуговували 97 носіїв у IV зрізі. По 80 носіїв і майже однакову кількість імен (11 і 12) зафіксовано в V і IX зрізах. Слід відзначити, що в чехословацький період (II зріз) в іменнику міста зафіксовано найбільшу кількість слов'янських імен – 22, хоч обслуговували вони всього 88 носіїв, тоді як три імені I зрізу обслуговували 60 денотатів. У III-му зрізі зафіксовано 33 оніми слов'янського походження. Динаміка функціонування чоловічих слов'янських імен відображена у графіку 1.

Графік 1. Динаміка функціонування чоловічих імен слов'янського походження в м. Ужгороді протягом ХХ ст.

Найактивнішими чоловічими іменами слов'янського походження є всього два оніми: *Володимир* і *Владислав*. Вони функціонують в усіх без винятку хронологічних зрізах і в різні періоди перебувають у першому десятку найуживаніших імен.

Отже, особові імена слов'янського походження якісно збагатили іменник м. Ужгорода. Порівнюючи частоту вживання таких імен у наведених хронологічних зрізах ХХ ст., можемо говорити про поступове зростання

їхньої популярності серед населення з 1950-х р. Найбільша продуктивність припадає на кінець ХХ ст. Однак порівняно з іншими етимологічними групами, відсоток використання слов'янських імен серед жителів міста дуже низький.

2.2.2. Християнські особові імена в антропонімному репертуарі ужгородців

До другої етимологічної групи іменника жителів Ужгорода належать християнські імена. Вони прийшли з Візантії разом із уведенням християнства і є іменами святих. Крім давньогрецьких за походженням (*Анатолій, Андрій, Василь, Георгій, Леонід, Олександр, Олексій, Петро* тощо), до них належать латинські (*Валентин, Віктор, Костянтин, Сергій, Павло* тощо), давньоєврейські (*Адам, Данило, Іван, Михайло, Яків* тощо) імена. Як зазначає О. В. Суперанська, переважна більшість цих імен належала жителям різних частин Римської імперії, які на той час постраждали в боротьбі за віру [159, с. 22].

В ужгородському іменнику ХХ ст. серед християнських імен також можемо виділити декілька груп за походженням. Як засвідчують дані різних років, протягом ХХ ст. найбільші етнічні групи населення – це українці, угорці, чехи, словаки, румуни, роми (цигани), німці, євреї – є представниками різних конфесій, основу яких переважно становлять римо-католики, греко-католики і православні. А, як відомо, літургійний календар римо-католицької церкви суттєво відрізняється від православного. Католицькі та православні святці збігаються лише частково, у тому випадку, якщо святий був канонізований до ХІ століття, до Великого розколу церков у 1054 році. Західна традиція найменування ґрунтується на католицьких іменах, закріплених в церковних календарях. До них належать імена з Біблії (*Адам, Йосиф, Самуїл* тощо), а також латинського походження (*Адріан, Бенедек, Валентин, Юлій* тощо). Основу ж православного християнського іменника

становлять давньоєврейські (*Іван, Ілля, Михайло, Назарій тощо*) і грецькі (*Анатолій, Андрій, Василь тощо*) імена.

В іменнику м. Ужгорода серед християнських імен за походженням можемо виділити декілька груп: давньоєврейські, грецькі, латинські. У кількісному співвідношенні, порівняно зі слов'янськими (33 одиниці, 5,7%), християнські імена становлять значно більший відсоток – 17,3% (100 одиниць) від загальної кількості досліджуваних імен та обслуговують 6371 особу, або 70,6% від усіх носів чоловічої статі. 42,4% (42 одиниці) від усіх зафіксованих в межах ужгородського іменника християнських імен належить до найуживаніших і широковживаних. Вони обслуговують 6074 носії, або 67,3% від усіх новонароджених хлопчиків. Християнські імена також входили до вжитку в різні періоди, і тривалість їхнього функціонування серед мешканців міста була різною. У таблиці 2.2.1.1 подано найуживаніші та широковживані християнські православні й католицькі чоловічі імена.

Таблиця 2.2.1.1

Динаміка християнських чоловічих імен м. Ужгорода у ХХ ст.

№ з.п.	Ім'я	Номер зрізу								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
		Кількість носіїв імені								
1.	<i>Анатолій</i>	-	-	-	18	10	13	22	15	5
2.	<i>Андрій</i>	34	13	7	16	29	45	89	84	34
3.	<i>Антон/Антоній</i>	9	10	3	2	5	5	17	16	8
4.	<i>Валентин</i>	-	-	-	3	6	1	4	4	9
5.	<i>Валерій</i>	-	-	2	31	12	3	10	11	3
6.	<i>Василь</i>	-	8	6	57	66	59	84	57	13
7.	<i>Віктор</i>	5	1	1	31	44	43	61	56	21
8.	<i>Віталій</i>	-	-	-	2	8	30	73	57	9
9.	<i>Гавріїл/Габріель</i>	8	9	6	3	3	7	3	1	-
10.	<i>Геннадій</i>	-	-	1	5	11	2	-	-	-
11.	<i>Георгій</i>	27	-	13	3	7	5	7	3	4
12.	<i>Гнат/Ігнат</i>	22	6	-	-	-	1	1	-	-
13.	<i>Давид</i>	8	1	1	-	-	1	2	2	3
14.	<i>Даніель</i>	2	-	-	1	-	-	2	7	6
15.	<i>Денис</i>	1	-	1	-	-	2	12	15	13
16.	<i>Дмитро</i>	-	1	-	3	5	18	41	49	18
17.	<i>Євгеній</i>	23	13	10	12	12	20	31	44	15
18.	<i>Йосип/Йосиф</i>	100	46	25	45	27	23	13	13	-

Продовження табл. 2.2.1.1

19.	<i>Іван</i>	1	6	9	40	41	50	55	64	17
20.	<i>Костянтин</i>	-	1	-	1	4	9	8	7	2
21.	<i>Леонід</i>	-	-	-	1	5	5	3	2	-
22.	<i>Максим</i>	10	5	-	-	2	-	7	14	14
23.	<i>Мартин/Мартін</i>	4	7	4	2	1	2	-	5	4
24.	<i>Микола</i>	32	20	31	27	30	36	43	51	8
25.	<i>Михайло</i>	44	15	18	29	42	38	68	98	22
26.	<i>Олександр</i>	58	24	24	83	82	91	155	161	50
27.	<i>Олексій</i>	-	-	-	4	9	26	20	19	3
28.	<i>Павло</i>	16	9	4	8	16	12	29	32	8
29.	<i>Петро</i>	11	5	6	15	16	15	14	19	9
30.	<i>Роман</i>	-	1	-	-	2	11	43	43	4
31.	<i>Сергій</i>	-	-	2	23	36	58	80	64	10
32.	<i>Степан/Стефан</i>	52	42	28	52	50	36	28	26	5
33.	<i>Тарас</i>	-	-	-	-	4	4	12	16	1
34.	<i>Федір</i>	2	1	2	9	9	7	6	2	2
35.	<i>František/Франтішек</i>		22	1	1					
36.	<i>Хрiстiян/Крiстiян</i>	-	-	-	-	-	1	3	15	4
37.	<i>Юлій</i>	39	29	9	7	4	3	4	2	2
38.	<i>Юрiй</i>	1	21	1	49	42	55	58	76	25
39.	<i>Ян/Янош</i>	89	48	25	-	9	5	8	7	4
40.	<i>Ігор</i>	-	3	1	16	22	19	25	50	7
41.	<i>Олег</i>	-			9	11	17	19	19	12
42.	<i>Томаш/Томас</i>	-	2	4	2	1	5	10	11	4
Всього імен		24	28	28	33	36	39	39	39	36
Всього носіїв		598	368	244	610	684	783	1170	1237	378

Із таблиці видно, що в I-му хронологічному зрізі наявні 24 християнські чоловічі імені, що обслуговують 598 носіїв. Серед них найуживаніший онім давньоєврейського походження *Yózsef* (100 носіїв). Наступний за кількістю носіїв онім *Yános* (89) – угорська форма імені *Іван*.

У II-му і III-му періодах зафіксовано однакову кількість християнських імен – 28, які обслуговують 368 і 244 носії. Найпопулярнішим у II зрізі стали оніми *Yános/Янош* (48) і *Йосип/Йосиф* (46), у III-му – *Микола* (31) і *Степан/Стефан* (28).

Із кожним наступним зрізом популярність християнських імен зростає. Із розширенням їхнього репертуару збільшується і кількість носіїв: від 33 у IV - му зрізі (610 носіїв) до 39 у VIII-му (1237 носіїв). Найуживанішим

іменем вказаної етимологічної групи серед ужгородців у другій половині ХХ ст. виявився онім грецького походження *Олександр*.

Серед найпопулярніших християнських онімів у м. Ужгороді протягом ХХ ст. за походженням виділяємо такі групи:

- грецькі: *Олександр* (728 носіїв), *Андрій* (351), *Василь* (350), *Юрій* (328), *Степан/Стефан* (319), *Микола* (278), *Євгеній* (180), *Дмитро* (135), *Петро* (110), *Анатолій* (83), *Олексій* (82), *Георгій* (69), *Федір* (40), *Денис* (44), *Тарас* (37), *Крістіан/Хрістіан* (23), *Геннадій* (19), *Леонід* (16);

- давньоєврейські: *Михайло* (374), *Йосип/Йосиф* (292), *Іван* (283), та його західнослов'янська форма *Yános/Янош* (195), *Габріель* (40), *Томаш/Томаш/Томас* (39), *Давид* (18), *Даніель* (18);

- латинські: *Сергій* (273), *Віктор* (263), *Віталій* (179), *Павло* (134), *Роман* (104), *Юлій* (99), *Антон/Антоній* (75), *Валерій* (72), *Максим* (52), *Костянтин* (32), *Ігнат* (30), *Мартин/Мартін* (29), *Валентин* (27), *František/Франтішек* (24).

До популярних належать також імена *Igor/Igor* та *Олег* – давні запозичення зі скандинавських мов, канонізовані й записані у святцях. В іменнику міста вони з'явилися в різні періоди. Онім *Igor/Igor* зафіксований вже в 1930 р. у групі маловживаних, а онім *Олег* – тільки з 1950 р. До кінця досліджуваного періоду ці імена вподобала значна кількість носіїв (*Igor/Igor* – 143, *Олег* – 87), отож вони зареєстровані у групі широковживаних.

Отже, найбільшу групу з-поміж широковживаних становлять християнські імена грецького походження (18 онімів). Група імен латинського походження нараховує 14 онімів. Зафіксовано 8 християнських імен давньоєврейського походження та 2 – давні скандинавські запозичення.

59,2% (57 одиниць) належить маловживаним і рідковживаним іменам цієї групи, проте обслуговують вони 291 особу, або 3,3% від усіх новонароджених чоловічої статі. Найчисленнішу групу утворюють християнські імена грецького походження – зафіксовано 27 онімів: *Амбросій*, *Аркадій*, *Арсеній/Арсен*, *Артем*, *Bartolomej/Bertalan/Бертолон*, *Григорій*,

Зіновій, Іларіон, Кирило/Кирил, Кузьма, Лев, Леонтій, Микита, Мирон, Нестор, Онисим, Орест, Остап, Пилип, Платон, Проконій/Прокоп, Савва, Теодорій, Тимофій, Тихін, Христофор, Юхим.

Другу позицію займають антропоніми давньоєврейського походження: *Абрагам, Адам, Аким, Веніамін, Данило, Захар, Емануїл, Єрома, Ілля, Ісак, Лазар, Mátyás/Матяш/Матвій, Назар/Назарій, Самуїл, Соломон, Семен, Jakab/Yakab* – 17 онімів.

Зафіксовано всього 12 онімів латинського походження: *Agoston, Андріан, Benedek, Вікентій, Домінік, Лука, Мар'ян, Maricz/Móricz, Márk/Márkusz/Марк, Омелян, Сільвестр, Титус.*

Зафіксоване одне християнське ім'я давньогерманського походження – *Bernard/Бернат*. Давньоскандинавське ім'я *Гліб* також має тільки одного носія.

Отже, одна частина ужгородців є прихильниками східної традиції найменування, оскільки ними були обрані християнські імена, записані в Православному церковному календарі. Найбільша їх кількість зафіксована в другій половині ХХ ст. Інша частина жителів міста обрала імена з церковних календарів Римо-католицької церкви. Таких онімів значно менше, і майже всі вони трапляються в першій половині ХХ ст. З одного боку, ці імена мали б розглядати в третій етимологічній групі як запозичені, та ми зарахували їх до групи християнських, оскільки всі ці оніми пов'язані з іменами святих Римо-католицької церкви. Наприклад, ім'я *Agoston* (угорський варіант імені *Августин*) зафіксоване тільки у I-му хронологічному зрізі, в угорський період (1900, 1920 роках). *Августин* походить від римського імператорського титулу «*augustus*», із латинської мови перекладається як «*благородний*». Августин Блаженний – християнський теолог і церковний діяч, головний представник західної патристики, родоначальник християнської філософії історії, є одним із найавторитетніших отців Церкви.

Прихильниками імені *Bartolomej/Bertalan/Бертолон* у межах ужгородського іменника є винятково представники католицького

віросповідання. У християнстві святий *Варфоломій* – один із дванадцяти апостолів, що проповідував на території Малої Азії. Його вважають покровителем Вірменії, Маастріхта (Нідерланди), Пльзня (Чехія) і Франкфурта-на-Майні (Германія).

Benedek зафіксоване в 1925 р. й походить від латинського *Бенедикт* (*benedictus* – «благословенний»). У католицькому світі особливо вшановують святого Бенедикта Нурсійського, засновника монахського ордену бенедиктинців – найстарішого чернечого ордену Римо-католицької церкви. Святого Бенедикта вважають покровителем Німеччини, Палермо (Італія) та Сандерленду (Великобританія), а також заступником школярів, вчителів, музикантів і художників. У 1964 році папа Павел VI проголосив святого Бенедикта Нурсійського покровителем Європи. Очевидно, це ім'я поширене саме в представників католицького віросповідання.

Онім *Bernard/Бернат*, зафіксований з I-го по III-ій зрізи, має 8 носіїв. У католицьких святцях є декілька святих із таким іменем. Найвідоміші з них – Берnard Клервоський, французький теолог епохи середньовіччя, на честь якого названий монахський орден бернардинців. Інший святий – Берnard із Монжуа заснував у Альпах монастир, який був притулком для подорожуючих. На честь монастиря назву отримало й місто Сен-Бернар (Saint-Bernard), а також місцева порода собак (сенбернар), яку монахи монастиря святого Бернарда використовували для порятунку людей, постраждалих у снігових лавинах.

Досить популярним у 1900-х роках серед населення міста був угорський варіант імені *Маврикій* – *Maricz/Móricz*. У католицтві святого мученика *Маврикія* (воїна) вшановують як покровителя солдат, альпійських стрільців, папської швейцарської гвардії, Австрії, П'ємонту, Савойї та Сардинії. За переказами, до нього зверталися хворі, що страждали судомами й спазмами. Це пояснює перебування в першому хронологічному зрізі вказаного імені в групі широковживаних.

Звернемо увагу на функціонування в Ужгороді оніма *František/Франтішек*. Його можна було б зарахувати до запозичених імен. Та якщо заглибитися в етимологію та історію походження, то цілком можливим є його перебування в групі християнських імен. Указаний онім походить від латинського імені *Franciscus*. Уперше як особове ім'я зафіксоване у XII ст., коли італійський купець П'євро Бернардоне назвав свого новонародженого сина *Франческо Джованні (Francesco Giovanni, лат. Franciscus Joannes)*. *Франческо Джованні Бернардоне* став відомий як *Франциск Ассізький* і в 1288 році був зарахований до лику святих. Отже, ім'я *Франциск* потрапило до католицького календаря, ним називали новонародженим під час хрещення. Святого *Франциска Ассізького* вважають покровителем Італії, італійських міст Ассізі й Сорбо, Фрайзинга (Германія) та Санта-Фе (Нью-Мексико, США). Також його вважають небесним покровителем тварин і птахів. Зафіксоване в наших матеріалах *František/Франтіше* є чеським варіантом цього імені та популярним серед ужгородців саме в чехословацький період – 1925–1935 рр. У II-му хронологічному зрізі воно входило до десятка найуживаніших імен і мало 22 носії та по одному – у 1950-му і 1960-му роках.

Отже, вважаємо обґрунтованим належність вказаних вище антропонімів до етимологічної групи християнських імен. В іменнику м. Ужгорода XX ст. із зафіксованих 100 християнських онімів, відчутно переважає група імен грецького походження – 45 онімів. Другу позицію займають антропоніми латинського походження – 26 одиниць. Зафіксовано 25 одиниць давньоєврейського походження, 3 – давньоскандинавського та 1 онім давньогерманського походження.

2.2.3 Запозичені імена

До третьої етимологічної групи належать запозичені імена. У випадку з іменником м. Ужгорода поняття «запозичення» є неоднозначним. Як уже

було зазначено, протягом довготривалого періоду Закарпаття перебувало під владою різних держав, що не могло не вплинути на іменний репертуар ужгородців. Політика «насильницької мадяризації» призвела до того, що мовою ділових паперів була не українська, а латинська, угорська, німецька. Саме тому традиційні українські імена до 1940-х р. на позначення місцевого населення в офіційних документах практично не використовували. Натомість замість імен *Василь, Павло, Степан, Федір*, що використовували в побуті українці, ужгородців записували *László, Pál, István, Ferencz*. Уже на початку століття зафіксовано імена, які з погляду сучасної української мови є запозиченими, та на думку жителів міста – свої, оскільки їх використовували тут віками. До таких належать імена, що потрапили в антропонімікон ужгородців переважно через посередництво угорської мови, зокрема власне угорські, давньогерманські, німецькі. Серед найбільш уживаних угорських імен зафіксовані такі: *Zoltán/Золтан, Béla/Бейла/Бейло, Амілла/Отілло, Arpád/Арпад, Andor Aladár/Аладар, Nándor, Kálmán/Калман, Чаба/Чабо, Iolan, Hentek/Hentik, Elemor, Елек, Жолт, Сілард, Чілла*; давньогерманські: *Вільгельм* і його угорська форма *Vilmos*, *Емерих* і його угорська форма *Imre/Имре, Ervin, Ерік, Zsigmond/Зигмунд, Leopold, Едагар/Едгард, Norbert, Otto, Armin/Армін, Henrik/Henrich/Генріх, Ричард/Ріхард, Hugó/Hugo, Роланд/Ролан, Hedvig, Alois, Bili, Menyhert*; німецькі: *Людвіг* і його найуживаніша угорська форма *Lajós/Лайош, Роберт, Károly/Karel/Карл, Ernő/Ернест, Ferencz/Ференц, Albert/Адальберт/Альберт, Emil/Еміл/Еміль, Adolf/Адольф, Rudolf/Рудольф, Arnold/Арнольд*.

Серед інших етимологічних пластів, використаних жителями міста, є латинські запозичення – *Herman/Герман, Mór/Mor* (угорська форма латинського імені *Maurus*), *Leon, Rene/Ренат, Tibor/Тиберій/Тіберій, Дезидерій* і його угорська форма *Dezső*; англійські – *Едуард/Едвард, Oskár, Alfred/Альфред, Ľodň/Eдмунд, Valter/Вальтер*; французькі – *Алан/Ален, Marczel/Марсель*; чеські – *Eliaš, Jindřich*; єврейські – *Pinkas/Пінкас, Chaim*; давньоскандинавські – *Gustav/Густав*.

Найбільшу групу становлять давньогерманські запозичення. У наших матеріалах зафіксовано 30 таких онімів. Серед них можемо виділити десяток найпопулярніших серед місцевого населення імен: *Вільгельм* і його угорська форма *Vilmos* (42 носії), *Емерих* та його угорської форма *Imre/Імре* (29), *Ervin* (14), *Ерік* (13), *Zsigmond/Зигмунд* (10), *Leopold* та його угорська форма *Lipót* (10), *Едаґр/Едґард* (9), *Norbert/Норберт* (9), *Otto* (9), *Armin/Армін* (7), *Henrik/Henrich/Генріх* (7), *Ричард/Ріхард* (7), *Hugó/Hugo* (6), *Роланд/Ролан* (5), *Hedvig* (4).

Наступним за кількістю одиниць є угорський етимологічний пласт – 24 оніми. Серед них виділяємо десятку найуживаніших: *Zoltán/Золтан* (76), *Béla/Бейла/Бейло* (59), *Атілла/Отілло* (29), *Arpád/Арпад* (21), *Andor/Андор* (14), *Aladár/Аладар* (11), *Nándor/Нандор* (11), *Kálmán/Калман* (7), *Чаба/Чабо* (5), *Iolan* (4) (таблиця 2.2.1.2).

Таблиця 2.2.1.2

Етимологічні пласти запозичених чоловічих імен

Етимологічний пласт	Імена	Кількість носіїв
Давньогерманський	<i>Вільгельм</i> (його угорська форма <i>Vilmos</i>)	42
	<i>Емерих</i> (його угорська форма <i>Imre/Імре</i>)	29
	<i>Ervin</i>	14
	<i>Ерік</i>	13
	<i>Zsigmond/Зигмунд</i>	10
	<i>Leopold</i> (його угорська форма <i>Lipót</i>)	10
	<i>Едаґр/Едґард</i>	9
	<i>Norbert/Норберт</i>	9
	<i>Otto</i>	9
	<i>Armin/Армін</i>	7
	<i>Henrik/Henrich/Генріх</i>	7
	<i>Ричард/Ріхард</i>	7
	<i>Hugó/Hugo</i>	6
	<i>Роланд/Ролан</i>	5
	<i>Hedvig</i>	4
	<i>Alois</i>	3
	<i>Bili</i>	2
	<i>Meinhard</i> (його угорська форма <i>Menyhert</i>)	2
	<i>Adrehar</i> (його угорська форма <i>Adrös</i>)	1
	<i>Арланд</i> (можливо скорочення від <i>Artaland</i>)	1
<i>Едвін</i>	1	
<i>Jarfas</i>	1	

Продовження табл. 2.2.1.2

	<i>Hubert</i>	1
	<i>Ferdinand</i>	1
	<i>Rezső</i>	1
	<i>Oldrich</i>	1
	<i>Oliver</i>	1
	<i>Нормундз</i>	1
	<i>Manfréd</i>	1
	<i>Лорант</i>	1
Угорський	<i>Zoltán/Золтан</i>	76
	<i>Béla/Бейла/Бейло</i>	59
	<i>Атілла/Отілло</i>	29
	<i>Arpád/Арпад</i>	21
	<i>Andor/Андор</i>	14
	<i>Aladár/Аладар</i>	11
	<i>Nándor/Нандор</i>	10
	<i>Kálmán/Калман</i>	7
	<i>Чаба/Чабо</i>	5
	<i>Iolan</i>	4
	<i>Hentek/Hentik</i>	3
	<i>Elemor/Елемор</i>	2
	<i>Елек</i>	2
	<i>Чілла</i>	2
	<i>Сілард</i>	2
	<i>Жолт</i>	2
	<i>Atmos</i>	1
	<i>Балаж</i>	1
	<i>Valint</i>	1
	<i>Барна</i>	1
	<i>Саболч</i>	1
	<i>Magor</i>	1
	<i>Єрнев (від Ерпые)</i>	1
	<i>Карой</i>	1
Єврейський	<i>Rinkas/Пінкас</i>	2
	<i>Авіель</i>	1
	<i>Inтах</i>	1
	<i>Рейхел</i>	1
	<i>Chaim</i>	1
	<i>Simon</i>	1
	<i>Ноемі</i>	1
	<i>Натан</i>	1
	<i>Iati</i>	1
	<i>Iberman</i>	1
	<i>Nácsi</i>	1
	<i>Ізрасл</i>	1
	<i>Гержон</i>	1
	<i>Gugen</i>	1
Німецький	<i>Людвіг (його угорська форма Lajos/Лайош)</i>	79

Продовження табл. 2.2.1.2

	<i>Роберт</i>	77
	<i>Károly/Karel/Карл</i>	50
	<i>Ernő/Arnošt/Ернест</i>	48
	<i>Ferencz/Ференц</i>	44
	<i>Albert/Адальберт/Альберт</i>	30
	<i>Emil/Емил/Еміль</i>	23
	<i>Arnold/Арнольд</i>	16
	<i>Adolf/Адольф</i>	15
	<i>Rudolf/Рудольф</i>	15
	<i>Колош</i>	1
Латинський	<i>Tibor/Тиберій/Тіберій,</i>	90
	<i>Дезидерій (його угорська форма Dezső)</i>	38
	<i>Herman/Герман</i>	21
	<i>Maurus (його угорська форма Mór/Mor)</i>	6
	<i>Leon</i>	3
	<i>Repe/Ренат</i>	3
	<i>Румулус</i>	1
	<i>Руф</i>	1
	<i>Klement</i>	1
	<i>Marius</i>	1
Англійський	<i>Едуард/Едвард</i>	72
	<i>Oskár</i>	10
	<i>Alfred/Альфред</i>	4
	<i>Ódón/Едмунд</i>	4
	<i>Valter/Вальтер</i>	3
	<i>Ede (можливо скорочення від Edvárd)</i>	1
	<i>Edith</i>	1
	<i>Ерінг</i>	1
	<i>Стівен</i>	1
Арабський	<i>Halva</i>	16
	<i>Aron</i>	4
	<i>Юсун</i>	2
	<i>Малік</i>	1
	<i>Радж</i>	1
Французький	<i>Алан/Ален</i>	4
	<i>Marczel/Марсель</i>	2
	<i>Жан</i>	1
	<i>Евелін</i>	1
Чеський	<i>Eliaš</i>	1
	<i>Jindřich</i>	1
	<i>Fřjtech</i>	1
Давньоскандинавський	<i>Gustav/Густав</i>	4
	<i>Айвар</i>	1
Кельтський	<i>Артур</i>	55
Іспанський	<i>Мапо</i>	2
Азербайджанський	<i>Джиран</i>	1
	<i>Наргіз</i>	1

Продовження табл. 2.2.1.2

	<i>Равшан</i>	1
Вірменський	<i>Арутюн</i>	1
	<i>Карен</i>	1
	<i>Тігран</i>	1
Карачаївський	<i>Джатдай</i>	1
Монгольський	<i>Тимур</i>	3
Татарський	<i>Рустам</i>	1
	<i>Рашид</i>	1
Тюркський	<i>Руслан</i>	43
	<i>Géza/Гейза</i>	15
Перський	<i>Бахтийор</i>	1
Узбецький	<i>Каміль</i>	1
Ромський	<i>Графо</i>	1
	<i>Фішта</i>	1
	<i>Форкош</i>	1
Новотвір	<i>Владлен</i>	1

Жодне ім'я із вказаних у таблиці 2.2.1.2 етимологічних пластів у групі найуживаніших не зафіксоване, оскільки її складають переважно християнські та слов'янські оніми. З усіх запозичених, тільки 21 онім зафіксований у групі широкоживаних: *Tibor/Тиберій/Тіберій*, *Роберт*, *Lajós/Лайош/Людвіг*, *Zoltán/Золтан*, *Едуард/Едвард*, *Béla/Бейла/Бейло*, *Артур*, *Károly/Karel/Карл*, *Ernő/Arnošt/Ернест*, *Ferencz/Ференц*, *Руслан*, *Vilmos/Вільгельм*, *Dezső/Дезидерій*, *Albert/Адальберт/Альберт*, *Атілла/Отілло*, *Imre/Імре/Емерих*, *Emil/Еміл/Еміль*, *Arpád/Арнад*, *Herman/Герман*, *Arnold/Арнольд*, *Halva*. Більшість із них були популярними серед місцевого населення у першій половині ХХ ст. Угорські, німецькі, латинські, давньогерманські імена *Tibor/Тиберій/Тіберій*, *Lajós/Лайош/Людвіг*, *Zoltán/Золтан*, *Béla/Бейла/Бейло*, *Károly/Karel/Карл*, *Ernő/Arnošt/Ернест*, *Ferencz/Ференц*, *Vilmos/Вільгельм*, *Dezső/Дезидерій*, *Imre/Імре/Емерих*, *Emil/Еміл/Еміль*, *Arpád/Арнад*, *Herman/Герман*, *Arnold/Арнольд*, активно вживані ужгородцями у 1900–1945 рр., трансформуються з угорського на словацький, чеський, український лад (*Lajós – Ludvik/Ludvih – Лайош – Людвіг*). Указані оніми функціонують серед жителів міста протягом усього досліджуваного періоду, але з 50–60-х років

поступово втрачають свою популярність. Натомість у другій половині ХХ ст. до антропонімікону міста потрапляють нові імена, зокрема й запозичені з англійської (*Едуард/Едвард, Ерінг, Стівен*), кельтської (*Артур*), німецької (*Адальберт/Альберт, Роберт*), угорської (*Атілла/Отілло, Сілард*) мов. Та кількість таких імен значно менша, ніж у першій половині досліджуваного періоду. Невелику групу запозичень утворюють так звані східні імена. Вони з'являються в іменнику міста з 1970-х років і, зазвичай, вказують на національну належність їхніх носіїв. Наприклад: *Джиран, Наргіз, Равшан* – азербайджанці, *Арутюн, Карен, Тігран* – вірмени, *Джатдай* – карачаївець, *Каміль* – узбек, *Рустам, Рашид* – татари. Ці імена функціонують у групі рідкісних, оскільки зафіксовані тільки в одному році. Також до східних запозичень належать монгольське *Тимур* (3), перське Бахтийор (1), тюркське *Руслан* (43) і *Géza/Гейза* (15).

У наших матеріалах зафіксовані імена невідомого походження. Їхніми носіями є представники ромської національності. Роми – одна з національних меншин, які віками проживали на території Закарпаття й Ужгорода зокрема. Ромські імена мають власне циганське або індійське походження, часто вони запозичені з інших мов чи культур. До рідкісних, власне циганських імен належать *Графо, Гудада, Гожо, Джанко, Ману, Ферка* та ін. Інколи роль імені в представників цієї національності можуть виконувати і прізвища. Зокрема, наприклад 10.12.2009 р. у Середнянській сільській раді Ужгородського району Закарпатської області ромська родина зареєструвала свого новонародженого сина ім'ям *Янукович Іванович Бережанський*. Тому маємо всі підстави зафіксовані нами імена *Графо, Фішта, Форкош* вважати ромськими. Вони мають тільки по одному носієві й у межах ужгородського іменника належать до групи рідкісних.

Функціонування в іменнику Ужгорода досить великої групи запозичених імен із давньо-германської, латинської, німецької, угорської мов є наслідком довготривалого перебування Закарпаття під Австро-Угорщиною. Найбільше таких запозичень зафіксовано в I-му хронологічному зрізі –

50 імен, носіями яких виявилось 348 осіб. Загалом за першу половину ХХ ст. ужгородцями було використано 83 імені, що увійшли в іменник міста посередництвом угорської мови. Їхніми носіями є 684 ужгородці. Особові імена в українській традиційній формі жителями міста і першій половині ХХ ст. практично не використовувалися. Зміни в іменному репертуарі Ужгорода почали відбуватися з 1940-х років, особливо після входження Закарпаття до складу УРСР (1945 р.). До активного вжитку долучаються не тільки традиційні українські імена. З потоком трудових мігрантів із різних кінців Радянського Союзу до антропонімікону міста потрапляють імена, запозичені з азербайджанської, вірменської, татарської, узбецької мов. Також унаслідок модних тенденцій з'являються нові запозичені імена з англійської, німецької, французької, іспанської, хоч їхня кількість значно менша, ніж у попередні роки. У другій половині ХХ ст. до іменного репертуару ужгородців долучається всього 49 нових запозичених імен. Отже, за кількістю одиниць запозичені імена значно перевищують групу християнських і слов'янських онімів та становлять 132 оніми, або 22,8%. Проте обслуговують запозичені імена 1307 носіїв, або близько 14,5%, що на 3,5% більше за кількість прихильників слов'янських імен і на 56,1% менше за кількість носіїв християнських імен. Отже, на іменний репертуар ужгородців та його етимологічний склад протягом ХХ ст. переважно впливали політична влада та належність краю до певної держави й доміантної нації.

2.3. Структура чоловічих імен

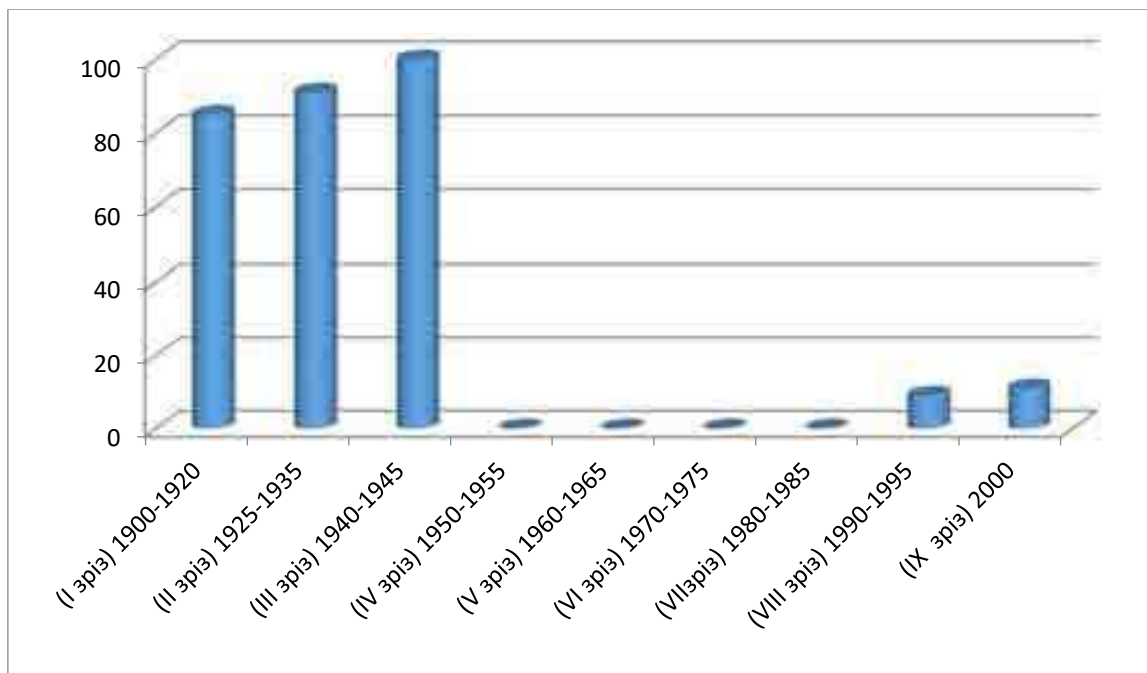
Однією з особливостей іменника м. Ужгорода ХХ ст. є наявність у ньому великої кількості багатокомпонентних онімів. Нами зафіксовано 281 подвійне чоловіче ім'я, що обслуговує 317 носіїв, 32 потрійні – 32 носії і 2 чотирикомпонентні оніми, які мають по одному носієві – це *Дьордь-Пал-Бейло-Ференц* та *Жолт-Міклош-Кароль-Шандор*. Отже, 315 багатокомпонентних одиниць, що становить 54,3% від усіх зафіксованих

в Ужгороді чоловічих імен, обслуговують 351, або 3,9% носіїв. 89,2% від усіх багатоконпонентних імен належить подвійним онімам, тобто таким, що утворені з двох повних самостійних імен однієї категорії, наприклад: *Béla-Sándor, Iaroslav-Zdenek, Ferencz-Iozsef, Sandor-Vilmos, Ласло-Янош, Юрій-Даніель* та ін.

Історія виникнення багатоконпонентних антропонімів дуже давня. Л. Є. Луньо знаходить функціонування таких імен ще в дохристиянській Русі, коли, крім основного імені, дитині надавали додаткове, непривабливе, яке мало виконувати функцію оберегу [86, с. 136]. Із прийняттям християнства церковні імена поступово витісняли язичницькі, співіснуючи одночасно з ними протягом декількох століть. С. М. Пахомова вважає, що поєднання двох імен особи з'явилося в східних слов'ян унаслідок християнсько-язичницького антропонімного дуалізму [122, с. 29]. Причини появи та функціонування багатоконпонентних антропонімів різні. Л. Є. Луньо їх убаचाє в явищі однойменності, що є залишком системи найменування в дохристиянський період [86, с. 139]. Язичницькі уявлення слов'ян про Рода, про духів-покровителів сім'ї, віра в імена-обереги зумовлювали антропонімну єдність представників однієї родини [122, с. 9]. Це пояснює бажання назвати дитину за іменем батька чи матері, бабусі чи дідуся, дядька чи тітки, що, у свою чергу, також є причиною появи подвійних імен. Серед дослідників існує думка, що багатоконпонентні імена є носієм соціальної інформації і «виступають маркером належності до вищих прошарків» [86, с. 137]. В. А. Никонов, дослідивши архівні матеріали уніатських церков Львова, зробив висновок, що подвійні та потрійні імена в другій половині XIX ст. були привілеями забезпечених верств населення [101, с. 20]. Цю теорію підтверджує І. В. Єзерська » [48], яка вивчала чоловічі та жіночі антропоніми католицького населення Львова XVII ст. Зафіксовані дослідницею дво-, три- і п'ятикомпонентні імена, мода на які прийшла до Львова з Німеччини, «давалися здебільшого дітям аристократії, вельможам і шляхтичам» [48, с. 206]. Деякі мовознавці пов'язують появу таких імен із

релігійним чинником. Л. О. Белей [4] пояснює вибір батьками подвійних чи навіть потрійних імен прагненням дотримуватися християнських традицій. Інша причина – прагнення забезпечити найменованій дитині двох або трьох небесних заступників [4, с. 68]. Ця практика дуже поширена в представників римо-католицького віросповідання. Традиційним є подвійне найменування й у євреїв. Воно також пов'язане з уявленнями про захисну силу імені. Вважали, якщо після хвороби хлопчик залишався живий, то йому обов'язково потрібно надати друге ім'я *Хайм*, що в перекладі означає «життя». Воно виконувало функцію своєрідного оберегу, заклинання, щоб дитина дожила до старості [130, с. 154]. У межах ужгородського іменника зареєстровано два таких випадки: *Chájm Wolf* (1900) і *Pinkasz Chájem* (1905).

Досліджуючи функціонування багатоконпонентних онімів в іменнику Ужгорода протягом ХХ ст. спостерігаємо своєрідну динаміку. Формування й активне використання двокомпонентних імен тривало до 1945 р.: у I-му хронологічному зрізі (1900–1920 рр.) функціонувало 85 подвійних імен, у II-му (1925–1935 рр.) – 91, у III-му (1940–1945 рр.) зафіксована найбільша кількість – 100 імен (графік 2).

Графік 2. Динаміка функціонування багатоконпонентних чоловічих імен у м. Ужгороді протягом ХХ ст.

Трикомпонентні особові імена використовували в Ужгороді до 1940 р. Їхня кількість значно менша: у I зрізі зафіксовано всього 22 імені, у II – 8, у III – всього 7. Два чотирикомпонентні імені зафіксовані тільки в 1940 р.

Популярність багатоконпонентних антропонімів у першій половині ХХ ст. підтверджує ще й той факт, що не всі з них були разового вжитку, тобто не всі перебували в групі рідковживаних. 32 оніми (10,2% від усіх багатоконпонентних) функціонували у групі маловживаних, оскільки мали по три носії: *Béla Sándor* (1900, 1905, 1910), *Ласло-Янош* (1940), *Zoltan Iozsef* (1920, 1925, 1940), *Iozsef-Sandor* (1915, 1920, 1940) та по два носії: *Андраш-Іштван* (1940), *Antal Ferencz* (1905, 1915), *Béla Istvan* (1905, 1920), *Bela Zoltan* (1930, 1940), *Viktor Ian* (1925), *Laszlo Istvan* (1920, 1940), *Lászlo Zoltán* (1910), *Vladimir Roman* (1935), *Габор Йозеф* (1940), *Дьордь Міклош* (1940), *Zoltán Géza* (1910), *Zoltán Gyula* (1910, 1940), *Iosef Stepan* (1925, 1940), *Karel Iosef* (1925), *Карл-Олександр* (1940, 1995), *Lajos István* (1905, 1940), *Mikulas Ian* (1935, 1940), *Milan Frantisek* (1925), *Sandor-Mihaly* (1915, 1920), *Sandor-Laszlo* (1920, 1940), *Олександр Стефан* (1940, 1945), *Tibor Ladislav* (1930, 1940), *Тиводар Ласло* (1940), *Ferencz-Iozsef* (1915), *Frantisek Ladislav* (1935), *Yanos-Imre* (1915, 1940), *György Iozsef* (1920, 1940), *István László* (1910, 1940).

Із 1950 до 1995 рр. в іменнику міста не зафіксовано жодного подвійного імені, а потрійні зовсім припинили своє функціонування. Традиція надавати дитині такі імена була перервана, коли Закарпаття увійшло до складу СРСР. Помітне відновлення цього звичаю розпочалося з 1995 р., тут зафіксовано 9 подвійних імен: *Кароль Шандор*, *Джеймс-Іван*, *Джовані-Філіпо*, *Зорян-Олександр*, *Кирило-Євгеній*, *Крістіан-Арсеній*, *Крістіан-Іштван*, *Роберт-Давид*, *Юрій-Олександр*. У 2000 р. кількість таких імен збільшується до 11: *Августин-Дмитро*, *Вільгельм-Віктор*, *Владимір-Даніель*, *Дмитро-Ілля*, *Ерене-Лайла*, *Іоан-Артур*, *Микола-Мирослав*, *Роман-Даніель*, *Станіслав-Ян*, *Юліан-Ілля*, *Юрій-Даніель*.

Найпоширенішими компонентами подвійних і потрійних антропонімів є популярні імена угорського походження, такі як *Arpad*, *Béla*, *Gyula*, *Zoltán*. У наших матеріалах зафіксовано:

- 12 багатоконпонентних особових імен з антропонімним компонентом *Arpad*: *Arpad Bela* (1900), *Sandor Arpad* (1900), *Gynla Arpad* (1905), *Zoltan-Béla-Arpad* (1905), *Lazslo Arpad* (1920), *Ian Arpad* (1930), *Arpad Габор* (1940), *Arpad Дьордь* (1940), *Arpad Ласло* (1940), *Петер-Arpad* (1940), *Міклош Arpad* (1940), *Arpad Олександр* (1945);

- 14 фіксацій двокомпонентних імен зі складником *Béla*: *Yános Bela* (1900), *Károly Béla* (1900), *Arpad Bela* (1900), *Béla Sándor* (1900, 1905, 1910), *András Bela* (1905), *Béla Istvan* (1905, 1920), *Béla József* (1910), *Béla Péter* (1910), *Aba-Bela* (1915), *Attila Béla* (1930), *Bela Zoltan* (1930, 1940), *Бела Антал* (1940), *Бела Гейза* (1940), *Бела Янош* (1940), три фіксації цього антропоніма в трикомпонентних особових іменах – *Zoltan-Béla-Arpad* (1905), *Béla-Endre Aladár* (1905), *Левенте-Ендре-Бейло* (1940) та одне – в чотирикомпонентному – *Дьордь-Пал-Бейло-Ференц* (1940);

- 20 випадків з іменем *Zoltán*: *Zoltan-Béla-Arpad* (1905), *Zoltan Istvan* (1905), *Adolf Zoltán* (1910), *István Zoltán* (1910), *Zoltan Anta* (1910), *László Zoltán* (2 випадки в 1910), *Zoltán Géza* (2 випадки в 1910), *Zoltán Gyula* (1910, 1940), *Zoltán Kálmán* (1915), *Zoltan Iozsef* (1920, 1925, 1940), *Zoltan Emil* (1925), *Bela Zoltan* (1930, 1940), *Ladislav Zoltan* (1930), *Zoltan Augustin* (1935);

- 9 випадків з іменем *Gyula*/Дюло: *Gynla Arpad* (1905), *Gyula György* (1905), *Antal Gyula* (1910), *László Donát Gyula* (1910), *Zoltán Gyula/Золтан Дюло* (1910, 1940), *Gyula Laslo* (1920), *Иштван Дюло* (1940), *Дюло Рудольф* (1940).

Крім того, у разі дво- і триіменності спостерігаємо поєднання християнських імен, серед яких найпоширенішими є компоненти *Андрій*, *Йосип/Йосиф*, *Микола*, *Михайло* і їхні угорські та чеські варіанти *András/Endre*, *Andrej*; *Yózsef/Iosef*; *Miklós/Mikulas*; *Mihály/Michal*. Слід

зауважити, що протягом першої половини ХХ ст. ці імена в різні періоди перебували в групі найуживаніших і широковживаних, тому і в багатоконпонентних антропонімах вони були також популярними. У наших матеріалах зафіксовано декілька десятків таких поєднань: *András Bela* (1905), *Istvan Endre* (1905), *Tobiás András* (1910), *Gábor-Ödon-Endre* (1910), *Andrej Ludvik* (1935), *Ondrej Michal* (1925), *Oliver Andrej* (1925), *Андраш-Ласло* (1940), *Андраш Дежо* (1940), *Андраш-Іштван* (два в 1940), *Єно Андраш* (1940), *Міклош Ендре* (1940), *Андраш-Йосиф-Антал* (1940), *Левенте-Ендре-Бейло* (1940), *Іштван-Янош-Ендре* (1940);

Yozesef Salamon (1900), *Viktor Yózsef* (1910), *Yózsef-Vincze-Pál* (1910), *Mihály Yoysesf* (1910), *Iozsef Sandor/Iozsef-Sandor/Йосиф Шандор* (1915, 1920, 1940), *Ferencz-Iozsef* (два в 1915), *Pál Iozsef* (1915), *Iozsef-Istvan-Osrkar* (1920), *Zoltan Iozsef/Золтан-Йозеф* (1920, 1925, 1940), *Karel Iosef* (два в 1925), *Iosef Ferdinand* (1925), *Iosef Otto* (1925), *Oskar Iosef* (1925), *Iosef Stepan/Йозеф Іштван* (1925, 1940), *Evžen Yosef* (1930), *Miron Iosef* (1930), *Iosef František* (1935), *Iosef Georgi* (1935), *Iosef Ivan* (1935), *Iosef Petr* (1935), *Alexej Iosef* (1935), *Richard Iosef* (1935), *Robert Iosef* (1935), *Йозеф Ференц* (1940), *Йосеф Томаш* (1940), *Ерно Йозеф* (1940), *Йосип Мирослав* (1945), *Йосеф Лайош* (1940), *Йосиф Ласло* (1940), *Іштван Йозеф* (1940), *Шандор Йозеф* (1940), *Янош Іштван* (1940), *Андраш-Йосиф-Антал* (1940), *Пал-Ференц-Йосиф* (1940), *Йосиф Павел* (1945);

Miklós-István-Mihaly (1910), *Mikulas Ian/Міклош Янош* (1935, 1940), *Mikulas Alexandr* (1935), *Tomaš Mikulaš* (1935), *Mikulas-Antonin-Frantisek* (1935), *Гейза Міклош* (1940), *Дьордь Міклош* (1940), *Міклош Ласло* (1940), *Міклош Ференц* (1940), *Міклош Арпад* (1940), *Міклош Ендре* (1940), *Мігаль Міклош* (1940), *Йосиф-Гампар-Міклош* (1940), *Жолт-Міклош-Кароль-Шандор* (1940), *Микола-Мирослав* (2000);

Mihály Yoysesf (1910), *Sandor-Mihaly* (1915, 1920), *Ödön Mighaly* (1920), *Istvan Mihaly* (1920), *Ladislav Michal* (1935), *Michal Petr* (1935), *Inray-Michal*

(1935), *Дьордь–Мігаль* (1940), *Кароль Мігаль* (1940), *Мігаль Міклош* (1940), *Мігаль Пал* (1940), *Михайло Адальберт* (1945).

Зафіксовані також випадки подвійних іменувань із слов'янськими онімами. Найулюбленішим серед ужгородців було поєднання з іменем *Владислав*, угорський варіант якого *László*, чеський – *Ladislav*. Таких випадків досить багато – 34 фіксації: *Laszlo Gyorgy* (1905), *Laslő Ferencz* (1905), *László András* (1910), *István László/Іштван Ласло* (1910, 1940), *Sandor-Laszlo/Шандор Ласло* (1915, 1940), *László Zoltán* (два – в 1920), *Lazslo Arpad* (1920), *Laszlo Istvan* (1920, 1940), *Gynla Laslo* (1920), *Ladislav Karel* (1925), *Kamilla Ladislav Pavel* (1925), *Ladislav Zoltan* (1930), *Tibor Ladislav/Тібор Ласло* (1930, 1940), *Frantisek Ladislav* (два – в 1935), *Bartolomej Ladislav* (1935), *Ladislav Ian* (1935), *Ladislav Michal* (1935), *Ласло-Янош* (три – в 1940), *Тіводар Ласло* (два – в 1940), *Арпад Ласло* (1940), *Ласло Маріан* (1940), *Ласло-Імре* (1940), *Янош Ласло* (1940), *Андраш–Ласло* (1940), *Йосиф Ласло* (1940).

Популярними були багатоконпонентні імена з онімом слов'янського походження *Володимир*: *Vladimir Karel* (1920), *Vladimir Miloslav* (1925), *Vladimir Roman* (два – в 1935), *Роберт-Владімір* (1940), *Володимир Федір* (1945), *Владімір-Даніель* (2000).

Однак найуживанішими були багатоконпонентні антропоніми з компонентом *Олександр* (угорський варіант *Sándor*, чеський – *Alexandr*). У наших матеріалах зафіксовано 35 таких випадків: *Béla Sándor* (1900, 1905, 1910), *Sandor Arpád* (1900), *Jozsef-Ivojn-Sandor* (1900), *Sandor-Ede-Geza* (1905), *Sandor Vilmos* (1905), *Ernő Sándor* (1910), *Iozsef Sandor/Iozsef-Sandor/Йосиф Шандор* (1915, 1920, 1940), *Sandor-Mihaly* (1915, 1920), *Sandor-Laszlo/Шандор Ласло* (1915, 1940), *Geza Sandor* (1920), *Sandor Ferencz* (1920), *Alexandr Dimitriy* (1930), *Milan Alexandr* (1935), *Alexandr Pavel* (1935), *Alexandr Robert* (1935), *Iosef-Alexandr-Benadik* (1935), *Карл-Олександр/Кароль Шандор* (1940, 1995), *Шандор Гейза* (1940), *Шандор Йозеф* (1940), *Шандор-Імре* (1940), *Жолт-Міклош-Кароль-Шандор* (1940), *Олександр*

Стефан/Шандор-Іштван (1940, 1945), *Арпад Олександр* (1945), *Едуард Олександр* (1945), *Петро Олександр* (1945), *Юрій-Олександр* (1995), *Зорян-Олександр* (1995).

Серед основних причин функціонування багатоконпонентних онімів у іменнику Ужгорода ми можемо назвати декілька. Не виняток, що використання другого імені зумовлене прагненням батьків здобути для дитини не одного, а декількох захисників. Ця традиція поширена в представників римо-католицької та греко-католицької конфесій, а вони є найчисельнішими в Ужгороді в першій половині ХХ ст.

Надавати старшому сину батькове ім'я – одна з особливостей Закарпаття. Очевидно, ця традиція пояснюється угорським впливом (слов'яни звичайно називали старших синів за дідом). За нашими дослідженнями, 14,3% новонароджених у 1900 р. хлопчиків отримали ім'я на честь батька [199, с. 771]. Тому наступною причиною функціонування складених імен є бажання, щоб в одному з компонентів звучало саме батькове ім'я. Наведемо приклади таких фіксацій: 26.02.1900 р. *Pasztor Sándor* зареєстрував свого сина подвійним іменем *Sándor Arpád*; 16.05.1920 р. *Kassai Zoltán* зареєстрував новонародженого іменем *Zoltan Iozsef*; ужгородець *Petrasovič Mikulaš Iosef Alexandr* 17.10.1935 р. зареєстрував свого сина також потрійним іменем *Mikulas-Antonin-Frantisék*.

Релігійний фактор є вагомим при виборі імен ужгородців [199, с. 769]. Цілком ймовірно, що однин із компонентів вказаних імен дається за церковним календарем на честь святого, у день якого або декілька днів до чи після народилася дитина.

Отже, функціонування багатоконпонентних онімів є поширеним явищем як для ужгородського іменника, так і для іменників західних регіонів України. Спостерігаємо і схожу динаміку їх використання: активне вживання в першій половині ХХ ст., особливо в 1940-х роках, та довготривала перерва аж до 1995 р.

Висновки до розділу 2

Репертуар чоловічого іменника м. Ужгорода ХХ ст. нараховує 580 онімів, які обслуговують 9026 новонароджених. Він багатий, різноманітний і протягом 100 років під впливом екстралінгвальних факторів зазнав значних змін. Широкий асортимент імен в антропоніміконі ужгородців дає можливість виділити чотири статистичні групи: 1) найуживаніші імена (перший десяток); 2) широковживані; 3) маловживані імена; 4) рідкісні імена, які зафіксовані тільки в одному з дев'яти хронологічних зрізів.

Результати дослідження статистичного складу чоловічого іменника показали, що з 580 антропонімів, зафіксованих протягом дев'яти зрізів, 10 (1,7%) належить до найуживаніших імен, 64 (11,%) – широковживаних, 129 (22,3%) становлять маловживані імена. Найбільший відсоток належить рідкісним іменам – 377 (65%). Із 9026 новонароджених чоловічої статі найуживаніші оніми використані 3632 (40,2%) носіями; широковживані обслуговують 4331 (48%) носія; маловживані – 686 (7,6%). Рідкісні імена обслуговують найменшу кількість носіїв – 377 (4,2%).

Найуживанішими чоловічими іменами впродовж досліджуваного періоду були визначені такі:

- перше місце в хронологічних зрізах займали імена *Олександр, Йосип/Йосиф, У́анос/Іван*;
- друге місце в різних хронологічних зрізах посідає п'ять онімів: *Андрій, Василь, Володимир, Микола, Михайло*;
- третю позицію найчастіше займали оніми *Степан/Стефан і Юрій*.

У етимологічному співвідношенні іменник м. Ужгорода ХХ ст. строкатий. Причиною цього стали нашарування різних соціально-економічних, суспільно-політичних, етнічних, історико-культурних і побутових процесів, культурно-освітні зміни, що відбувалися в Ужгороді протягом століття

Увесь чоловічий репертуар імен поділено на такі групи:

- особові імена слов'янського походження;
- християнські особові імена;
- запозичені імена.

33 антропоніми слов'янського походження якісно збагатили іменник м. Ужгорода. Їхня популярність серед населення міста поступово зростає з 1950-х р. Найбільша їх продуктивність припадає на кінець ХХ ст.

100 зафіксованих християнських імен за походженням формують декілька груп. За кількістю переважає група імен грецького походження – 45 онімів; другу позицію займають антропоніми латинського походження – 26 одиниць; зафіксовано 25 одиниць давньоєврейського походження; 3 – давньоскандинавського та 1 онім давньогерманського походження.

Функціонування в іменнику Ужгорода досить великої групи запозичених імен із давньо-германської, латинської, німецької, угорської мов є наслідком довготривалого перебування Закарпаття під Австро-Угорщиною.

За кількістю одиниць запозичені імена значно перевищують групу християнських і слов'янських онімів та нараховують 132 оніми. Проте обслуговують вони всього 1307 носіїв.

Особливістю чоловічого іменника м. Ужгорода є наявність у ньому великої кількості багатоконпонентних антропонімів. Із зафіксованих 315 імен, 281 належить подвійним, 32 потрійним і 2 чотириконтонентним онімам.

На іменний репертуар ужгородців, його етимологічний склад протягом ХХ ст. впливали політична влада й належність міста до певної держави та домінантної нації.

Основні положення розділу викладено у семи публікаціях [201, 202, 203, 205, 206, 207, 209].

Розділ 3

ДИНАМІКА СКЛАДУ ЖІНОЧОГО ІМЕННИКА УЖГОРОДЦІВ

3.1. Статистичний склад

Досліджені матеріали жіночого іменника м. Ужгорода ХХ ст. нараховують 668 онімів. Загальна його кількість більша за чоловічий іменник на 88 одиниць. Проте використані жіночі імена мають меншу кількість носіїв – 8455, що на 571 менше осіб чоловічої статі.

За зразком чоловічого іменника виявляємо динаміку жіночих особових імен, поділяючи їх на найуживаніші, широковживані, маловживані та рідкісні. Число середнього коефіцієнта однойменності (СКО) досліджуваного періоду – 13. Найменшу кількість новонароджених дівчаток (як і хлопчиків) зафіксовано в III-му хронологічному зрізі (1940–1945 рр.) – 457, оскільки не всі актові книги із записами про новонароджених у воєнні роки збереглися.

Найбільшу кількість (1581) новонароджених дівчаток зафіксовано в 1990-х роках (VIII хронологічний зріз). У таблиці 3.1.1. відображено співвідношення кількості носіїв та імен, які зафіксовані у кожному хронологічному зрізі, й число СКО.

Таблиця 3.1.1

Динаміка жіночого іменника ХХ ст.

Зріз	Кількість носіїв	Кількість імен	Статистичні групи			Середній коефіцієнт однойменності
			Широковживані, зокрема й найуживаніші	Маловживані	Рідкісні	
I	1187	211	35 (15)	56	120	7
II	738	201	33 (10)	37	131	4
III	457	175	27 (12)	19	129	3
IV	759	84	27 (12)	30	27	9
V	814	104	29 (10)	37	38	8
VI	905	124	35 (10)	42	47	7
VII	1458	162	38 (13)	57	67	9
VIII	1581	185	42 (10)	62	81	9
IX	556	114	30 (13)	37	47	5

Таблиця 3.1.1 показує, що в статистичній категорії найуживаніших імен у різних хронологічних зрізах перебуває від 10 до 15 онімів, оскільки на певних позиціях розташовані імена з однаковою кількістю фіксацій.

До активу жіночого іменника ужгородців у ХХ ст. потрапило 38 онімів, що на 23,7% більше за актив чоловічого іменника (29 онімів) (таблиця 3.1.2).

Таблиця 3.1.2

Імена, що перебували у першому десятку в різні періоди

№ з.п.	Ім'я	Номер зрізу								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
		Ранговий номер імені								
1.	<i>Angela-Ibolya-Livia</i>	10	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	<i>Аліна</i>	-	-	-	-	-	м	м	ш	9
3.	<i>Анастасія</i>	-	м	-	-	-	-	м	ш	1
4.	<i>Анжеліка</i>	-	м	-	м	м	7	м	м	-
5.	<i>Анна/Ганна</i>	1	3	7	10	10	ш	9	7	8
6.	<i>Вероніка</i>	8	ш	ш	м	м	м	ш	ш	ш
7.	<i>Вікторія</i>	м	м	м	-	ш	3	3	2	5
8.	<i>Діана</i>	-	-	-	м	м	ш	8	ш	6
9.	<i>Etel/Etelka</i>	6	ш	ш	м	м	м	м	м	-
10.	<i>Єва</i>	ш	8	3	3	ш	ш	м	м	-
11.	<i>Єлизавета/Erzsebet/ Alžbeta</i>	2	5	2	9	ш	ш	м	м	м
12.	<i>Йолана/Yolán</i>	10	ш	ш	м	м	м	-	м	-
13.	<i>Ірина/Iréna</i>	5	10	9	5	7	9	6	9	ш
14.	<i>Карина</i>	-	-	-	-	м	-	м	м	7
15.	<i>Катерина</i>	ш	ш	8	6	8	ш	7	6	8
16.	<i>Клара</i>	ш	ш	8	ш	ш	м	м	м	м
17.	<i>Кристина/Христина</i>	-	-	м	-	м	ш	ш	4	3
18.	<i>Людмила</i>	м	м	м	4	ш	ш	9	ш	м
19.	<i>Магдалина/Magdolna</i>	8	4	6	ш	ш	м	-	м	-
20.	<i>Маргарита/Margit</i>	4	9	9	ш	м	ш	м	м	-
21.	<i>Марина</i>	-	-	-	-		ш	10	ш	ш
22.	<i>Маріанна</i>	м	м	м	м	ш	10	ш	м	м
23.	<i>Марія</i>	2	1	1	1	3	8	ш	10	ш
24.	<i>Марта</i>	м	ш	10	ш	ш	м	м	м	-
25.	<i>Наїва</i>	7	-	-	-	-	-	-	-	-
26.	<i>Наталія</i>	-	м	-	2	1	1	1	1	ш
27.	<i>Ніколетта</i>	-	-	-	-	-	-	м	ш	10
28.	<i>Оксана</i>	-	-	-	м	4	4	5	ш	м
29.	<i>Олександра</i>	-	-	-	-	м	м	ш	ш	2
30.	<i>Олена/Ilona/Helena</i>	3	2	5	7	5	2	4	8	ш
31.	<i>Ольга</i>	ш	7	ш	8	9	ш	4	5	10
32.	<i>Роза/Rozália/Růžena</i>	7	ш	ш	м	м	м	м	-	-
33.	<i>Світлана</i>	-	-	м	8	6	5	5	ш	м

Продовження табл. 3.1.2

34.	<i>Терезія</i>	9	ш	м	м	м	м	м	м	-
35.	<i>Тетяна</i>	м	-	-	3	2	6	2	3	7
36.	<i>Юдіта/Yudita</i>	м	6	4	ш	ш	м	м	м	-
37.	<i>Юліанна/Yulianna</i>	7	-	м	-	-	-	м	ш	ш
38.	<i>Юлія</i>	м	-	-	ш	м	ш	ш	ш	4

м – маловживані імена

ш – широкоживані імена

Аналогічно до чоловічого, склад найуживаніших імен та їхній ранговий номер змінюється залежно від їх популярності. Серед них вирізняються найстійкіші, які мають найбільшу кількість носіїв і функціонують безперервно протягом ста років, найчастіше в групі найуживаніших. До таких належать оніми: *Анна/Ганна, Вероніка, Єлизавета, Ірина, Катерина, Людмила, Маріанна, Марія, Олена, Ольга*. На відміну від чоловічого іменника у жіночому немає жодного імені, яке б в усіх дев'яти хронологічних зрізах мало статус найуживанішого. Оніми *Анна/Ганна, Ірина, Олена* у цій групі зафіксовані у восьми зрізах; *Марія* – у семи (I–VI, VIII); у шести – *Катерина* (III–V, VII–IX) і *Ольга* (II, IV–V, VII–IX); *Єлизавета* знаходиться серед найуживаніших у чотирьох зрізах – з I-го по IV-ий; *Людмила* – у IV-му та VII - му; *Вероніка* тільки у першому зрізі, *Маріанна* – у VI-му.

Проте не всі з перерахованих імен протягом століття входять до десятка найуживаніших. Оніми *Вероніка* (80), *Людмила* (144) і *Маріанна* (71) за загальною кількістю носіїв перемістилися в групу широкоживаних. Натомість серед лідерів першу, четверту й шосту позицію займають імена, кількість носіїв яких, відповідно й популярність, швидкими темпами зростає тільки з другої половини ХХ ст. Зокрема, на першій позиції в рейтингу найпопулярніших опинилося ім'я *Наталія*, хоч у I-му та III-му хронологічних зрізах воно не мало фіксацій, а в II-му – увійшло до складу маловживаних імен. Динаміка його популярності розпочинається вже з IV-го зрізу (1950 роки), де воно займає другу позицію, а з V-го по VIII-ий – першу. Отож, за

шість зрізів кількість носіїв оніма *Наталія* зросло до 418, що надало йому можливість очолити десяток лідерів.

Четверту позицію посіло ім'я *Тетяна* (329 носіїв). З IV-го до IX зрізу воно перебувало в групі найуживаніших на 2, 3, 6 і 7 позиціях.

З 1960-х років зростає популярність імені *Вікторія*, яке впродовж VI – IX зрізів належало до найуживаніших. Воно обслуговує 289 носіїв і займає шосте місце у групі лідерів.

Вісім із 38 онімів переходили з інших статистичних груп і перебували в першому десятку протягом чотирьох, трьох чи двох хронологічних зрізів: *Світлана* (IV, V, VI, VII зрізи); *Єва* (II, III, IV зрізи), *Магдалина* (I, II, III), *Маргарита* (I, II, III), *Оксана* (V, VI, VII); *Діана* (VII, IX зрізи), *Кристина/Христина* (VIII, IX), *Юдіта* (II, III).

15 онімів зафіксовані в лідерах тільки в одному з дев'яти хронологічних зрізів, а решту досліджуваного періоду не функціонували зовсім чи перебували в статистичній групі широковживаних і маловживаних імен: *Аліна* (IX зріз), *Анастасія* (IX), *Анжеліка* (VI), *Etel/Etelka* (I), *Йолана* (I), *Карина* (IX), *Клара* (III), *Марина* (VII), *Марта* (III), *Ніколетта* (IX), *Олександра* (IX), *Роза* (I), *Терезія* (I), *Юліанна* (I), *Юлія* (IX). Два оніми взагалі вийшли з іменного репертуару: *Angela-Ibolya-Livia* (I), *Halva* (I).

Отже, за кількістю носіїв до першого десятка 1900–2000 років зараховуємо 10 жіночих онімів: *Наталія* (418), *Олена* (408), *Марія* (388), *Тетяна* (329), *Анна/Ганна* (328), *Вікторія* (289), *Ірина* (268), *Ольга* (260), *Катерина* (241), *Єлизавета* (201). Вони обслуговують 3130 (37%) новонароджених дівчат. Усі інші оніми, кількість носіїв яких не менша 13, належать до статистичної групи широковживаних імен.

Оновлення й розширення асортименту найуживаніших жіночих імен відбувається в основному шляхом поповнення новими та, аналогічно до чоловічого, за рахунок трансформації цих імен на угорський, словацький, чеський, російський лад. Наприклад, одне з найпопулярніших імен *Єлизавета* протягом століття зафіксоване як угорське *Erzsebet* у I-му

хронологічному зрізі, як *Alžbeta* і *Elizabetta* у II-му зрізі, як транслітерований українськими літерами угорський варіант *Ержебет/Ержібет* у III-му хронологічному зрізі, як *Єлизавета* й *Алжбета* в VI-му зрізі. Указана трансформація торкнулася й інших жіночих імен. У таблиці 3.1.3. подані популярні імена, які протягом століття зазнали таких змін.

Таблиця 3.1.3

Трансформація найуживаніших жіночих імен м. Ужгорода
в хронологічних зрізах

Найуживаніші особові імена	I зріз	II зріз	III	IV-IX
<i>Олена</i>	<i>Ilona, Helena, Helen</i>	<i>Helena, Elena, Ilona</i>	<i>Ілона, Гелена, Єлена,</i>	<i>Єлена, Олена</i>
<i>Марія</i>	<i>Maria, Mari, Mória, Mariska</i>	<i>Marie, Maria</i>	<i>Марія</i>	<i>Марія</i>
<i>Анна/Ганна</i>	<i>Anna, Hanka, Hana, Háni</i>	<i>Anna, Hana, Hanna, Anežka</i>	<i>Анна</i>	<i>Анна/Ганна</i>
<i>Ірина</i>	<i>Iren, Iréna</i>	<i>Irena, Irene, Irinka</i>	<i>Ірен, Ірина</i>	<i>Іра, Ірина</i>
<i>Катерина</i>	<i>Katalin</i>	<i>Katerina, Katařina, Ikaterina, Katalina</i>	<i>Каталін, Катерина</i>	<i>Каталін, Катерина, Катерина</i>
<i>Єлизавета</i>	<i>Erzsebet</i>	<i>Algběta, Algbeta, Alisbetta, Alizabetta, Alizbeta, Alzbeta, Alžbeta, Elizabetta</i>	<i>Ержебет, Ержібет, Елізавета</i>	<i>Єлизавета, Єлизавета</i>
<i>Маргарита</i>	<i>Margit, Morgit</i>	<i>Marketa, Marhita</i>	<i>Маргіт, Моргіт</i>	<i>Маргарита, Маргарета</i>
<i>Магдаліна</i>	<i>Magdolna, Magdolina, Magda</i>	<i>Magdalena, Magda, Magdalina, Magdalona, Magdolona</i>	<i>Магдолна, Магдалена, Магдаліна</i>	<i>Магдаліна, Магдалена</i>
<i>Едіта</i>	<i>Edit</i>	<i>Iudita, Yudita, Yudit, Edita, Edit</i>	<i>Юдіт, Юдіта, Едіт</i>	<i>Юдіта, Едіта, Едіта</i>
<i>Сусанна</i>	<i>Zsuzsanna, Zuzsanna, Susanna</i>	<i>Zuzana, Zuzanna, Susa</i>	<i>Зузана, Жужанна</i>	<i>Зузанна, Сусанна</i>

Продовження табл. 3.1.3

<i>Тереза</i>	<i>Terezia, Terez, Rezi</i>	<i>Terezie, Terezia, Tereza</i>	<i>Терезія</i>	<i>Терезія, Терезія, Тереза</i>
<i>Аліса</i>	<i>Alisz, Alice</i>	<i>Alice</i>	Аліце, Аліс	<i>Аліса, Алісія, Аліце</i>
<i>Варвара</i>	<i>Borbála</i>	<i>Barbora</i>	<i>Барбала</i>	<i>Варвара</i>

Протягом ХХ ст. актив жіночого іменника постійно оновлюється. У статистичну групу найуживаніших імен із кожним десятиліттям потрапляє від 3 до 5 нових антропонімів. Також спостерігаються значні переміщення онімів всередині статистичних груп упродовж всього досліджуваного періоду.

У метричних книгах I-го хронологічного зрізу (1900–1920 рр.) зареєстровано 1187 носіїв, для найменування яких використано 211 онімів. Усі вони зафіксовані угорською мовою. До групи найуживаніших жіночих імен потрапила найбільша кількість онімів – 15, що пояснюється розташуванням на певних позиціях імен з однаковою кількістю фіксацій: *Anna/Hanka* (100), *Erzsebet* (86), *Maria/Mória* (86), *Ilona/Helena* (81), *Margit/Morgit* (71), *Iren/Iréna* (43), *Etel/Etelka* (30), *Halva* (29), *Roza/Rózsi* (29), *Yulianna/Julianna* (29), *Magdolna/Magdolina* (25), *Veronika* (25), *Terezia* (21), *Yolán/Iolan* (20), потрійне – *Angela-Ibolya-Livia* (20). Вони обслуговують 695 (58,6%) новонароджених дівчаток у цей період. Беззаперечним лідером I-го зрізу є онім *Anna*, хоча найбільшу кількість фіксацій він має тільки в 1900 р. – 34. У 1905 р. він поступається місце потрійному антропоніму *Angela-Ibolya-Livia* (20). У 1910 і 1915 рр. його витісняє онім *Erzsebet* (30 і 21 носій), у 1920 – *Ilona* (22).

У другому хронологічному зрізі (1925–1935 рр.) у метричних книгах зареєстровано 738 новонароджених дівчаток, для найменування яких використано 201 онім. У наборі найуживаніших жіночих імен цього періоду відбулися суттєві зміни. По-перше, чеські та словацькі імена повністю витіснили угорські. Наприклад угорське *Erzsébet* набуває чеського

оформлення *Algběta*, *Algbeta*, *Alisbetta*, *Alizabetta*, *Alizbeta*, *Alzbeta*, *Alžbeta*, *Elizabetta*; *Margit* фіксується як чеське *Markéta*; *Magdolna* як *Magdalena*, *Magda*, *Magdalina*, *Magdalona*, *Magdolona*; *Roza* як *Ruzena*, *Růžena*. Кількість найуживаніших імен II-го хронологічного зрізу зменшилася до 10 онімів. Із десятка лідерів вибули імена *Etel/Etelka*, *Halva*, *Roza/Rózsi*, *Yulianna/Julianna*, *Veronika*, *Terezia*, *Yolán/Iolan* і потрійне – *Angela Ibolya Livia*. Натомість активно заявили про себе оніми *Iudita/Yudita/Edita* (27), *Olga* (26), *Eva* (22). Імена-лідери цього періоду обслуговують 331 (44,9%) носіїв і розташовані у такій послідовності: *Marie/Maria* (53), *Helena/Elena* (49), *Anna/Hanna/Anežka* (45), *Magdalena* (38), *Algběta/Alžbeta/Elizabetta* (32), *Iudita/Edita* (27), *Olga* (26), *Eva* (22), *Marketa/Marhita* (20), *Irena/Irene/Irinka* (19).

У III-му хронологічному зрізі зафіксовано 457 новонароджених дівчаток, яких обслуговують 175 онімів. Це переважно імена, трансформовані на угорський лад, оскільки з 1938 р. Ужгород знову перебував під владою Угорщини. У групі найуживаніших зафіксовано 12 онімів, що обслуговують 219 (48%) носіїв. Актив групи оновився на 25% за рахунок імен, що перемістилися із широковживаних: *Клара*, *Катерина/Каталіна*, *Марта*. Склад частотного десятка виглядає так: *Марія* (46), *Ержебет/Ержібет/Елізавета* (28), *Єва/Ева* (27), *Юдіт/Юдіта/Едіт* (21), *Ілона/Гелена/Елена* (20), *Магдолна/Магдалена/Магдаліна* (14), *Анна* (13), *Клара* (12), *Каталін/Катерина* (12), *Маргіт/Моргіт* (9), *Ірен/Ірина* (9), *Марта* (8).

У другій половині ХХ ст. з IV-го хронологічного зрізу оновлення складу імен першої статистичної групи проходить ще активніше. Це відбувається за рахунок антропонімів, які в першій половині ХХ ст. перебували у групі рідковживаних чи зовсім не зафіксовані в архівних джерелах. Вони з'явилися тільки з другої половини ХХ ст. як результат історичних подій – возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною та відповідних демографічних змін: *Анжеліка*, *Анастасія*, *Вікторія*, *Діана*, *Наталія*, *Карина*, *Людмила*, *Марина*, *Маріанна*, *Ніколетта*, *Оксана*,

Олександра, Світлана, Тетяна, Христина. Їм поступаються місцем імена, що були популярні серед ужгородців у першій половині ХХ ст.: *Етелка, Єлизавета, Ілона, Йолана, Юдіта, Магдалина, Маргарита, Роза, Терезія*. Вказані оніми поступово з групи широкоживаних опускаються до рідковживаних або ж виходять з ужитку.

Склад найуживаніших імен ІV-го хронологічного зрізу оновлений на 33,3%. 12 антропонімів обслуговують 429 (56,5%) носіїв жіночої статі. Через посилення русифікаторської політики на Закарпатті в 1950 р. відомості про народження в актових книгах зафіксовані російською мовою. Десяток лідерів утворюють такі імена: *Марія (71), Наталья/Наташа (49), Татьяна/Таня (39), Ева (39), Людмила (35), Ира/Ирина (33), Каталін/Екатерина/Катерина (30), Елена/Олена (29), Ольга (28), Светлана (28), Елизавета (25), Анна (23)*.

У V-му хронологічному зрізі до найуживаніших долучається онім *Оксана*, як варіант імені *Олена* з'являється антропонім *Альона*. Перший десяток імен цього періоду обслуговує 397 (49%) носіїв. Зауважимо, що з 1960 р. абсолютним лідером за кількістю носіїв є онім *Наталія*. Тільки у 2000 р. він поступається місцем імені *Анастасія*. Отже, склад активу V-го хронологічного зрізу такий: *Наталія (65), Тетяна (48), Марія (43), Оксана (40), Олена (39), Світлана (38), Ирина (35), Катерина (32), Ольга (30), Анна/Ганна (27)*.

VI-ий хронологічний зріз поповнили нові імена *Анжеліка* та *Маріанна*, які витіснили в групу широкоживаних оніми *Катерина* та *Анна*. Тут зафіксовано 124 антропоніми, які обслуговують 905 новонароджених дівчаток. Із них майже 50% (449) належить до найуживаніших імен: *Наталія (81), Олена (62), Вікторія (58), Оксана (50), Світлана (48), Тетяна (42), Анжеліка (33), Марія (27), Ирина (25), Маріанна (23)*.

До лідерів VII-го хронологічного зрізу долучилися імена *Діана* та *Марина*. Оскільки оніми *Олена* та *Ольга*, *Світлана* та *Оксана*, *Анна* та *Людмила* мають однакову кількість носіїв, до найуживаніших імен цього зрізу потрапило 13 онімів: *Наталія (123), Тетяна (99), Вікторія (97),*

Олена (73), *Ольга* (73), *Світлана* (57), *Оксана* (57), *Ірина* (51), *Катерина* (47), *Діана* (35), *Анна* (34), *Людмила* (34), *Марина* (29). Разом вони обслуговують 809 новонароджених, або 55,5% від усіх зареєстрованих (1458) у цей період.

До частотного десятка VIII-го хронологічного зрізу (1990–1995 рр.) входить 10 імен, які обслуговують 39,7% (627) носіїв: *Наталія* (90), *Вікторія* (85), *Тетяна* (82), *Христина* (73), *Ольга* (60), *Катерина* (59), *Анна* (52), *Олена* (47), *Ірина* (44), *Марія* (35). Його оновлення відбулося за рахунок оніма *Христина*, який з 1970-х років потрапив до групи широкоживаних і в наступних зрізах входить до активу імен. У 1990–1995 рр. зафіксовано декілька фонетичних варіантів цього імені: *Кристина* (44 фіксації), *Кристіна* (2), *Крістіна* (19), *Крістина* (1), *Христина* (7).

Частотний десяток останнього, IX-го хронологічного зрізу, поповнили шість онімів, оновивши його на 46,2%. Це відбулося за рахунок імен, які в попередніх зрізах зафіксовані в групі маловживаних, а з 1990-х років їхня популярність дозволила їм переміститися до групи широкоживаних – *Анастасія*, *Юлія*, та імена, що з'явилися в ужитку з другої половини ХХ ст. – *Аліна* (з VI зрізу), *Каріна* (з V), *Олександра* (з V), *Ніколетта* (з VII). У 2000 р. 13 найуживаніших імен обслуговує 288 (41%) носіїв: *Анастасія* (52), *Олександра* (31), *Крістіна/Христина* (28), *Юлія* (26), *Вікторія* (24), *Діана* (18), *Каріна* та *Тетяна* (17), *Анна* та *Катерина* (16), *Аліна* (15), *Ніколетта* і *Ольга* (14). Абсолютний лідер попередніх зрізів онім *Наталія* перемістився в групу широкоживаних і має всього 8 фіксацій.

Отже, серед найуживаніших жіночих імен найчастіше на першому місці перебував онім *Наталія* – чотири рази, з V по VIII зріз (1960–1995 рр.). Онім *Марія* очолював групу лідерів у трьох зрізах поспіль – з II по IV (1925–1955 рр.). По одному разу найактивнішими виявилися оніми *Анастасія* – у IX (2000 р.) зрізі та *Анна/Гана* – у першому (1900–1920 рр.). Друге місце в різних хронологічних зрізах двічі посідають три оніми: *Єлизавета* (I, III зрізи), *Олена* (II, VI), *Тетяна* (V, VII); по одному разу оніми: *Вікторія* (VIII), *Марія* (I), *Наталія* (IV). Третю позицію найчастіше обіймали оніми

Вікторія (VI, VII), Єва (III, IV), Тетяна (IV, VIII), Крістіна/Христина (IX), Марія (V), Олена (I). Десять найуживаніших жіночих імен обслуговують 37% від усіх новонароджених і становить 1,5% від загальної кількості онімів жіночого іменника.

До статистичної групи широковживаних імен належить 81 онім, або 12,1% від загальної кількості жіночих особових імен. Центральна частина жіночого іменника м. Ужгорода ХХ ст., як і чоловічого, обслуговує найбільшу у відсотковому співвідношенні кількість носіїв – 48,2%, або 4073 новонароджених. Упродовж дев'яти хронологічних зрізів широковживані імена неодноразово змінювали свій статус. Тільки одне ім'я (*Валентина*) не виходило за межі групи. В ужгородському жіночому іменнику цей онім з'явився тільки з 1940-х років і протягом шести зрізів не втратив своєї позиції. Решта імен переходять із групи широковживаних до маловживаних і навпаки (таблиця 3.1.4).

Таблиця 3.1.4

Широковживані жіночі імена протягом ХХ ст.

№ з.п.	Ім'я	Номер зрізу								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
		Ранговий номер імені								
1.	<i>Angela Ibolya Livia</i>	Н	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	<i>Агнеса</i>	М	М	Ш	Ш	М	М	М	М	-
3.	<i>Аліна</i>	-	-	-	-	-	М	М	Ш	Н
4.	<i>Аліса/Алісія,</i>	М	Ш	М	М	-	-	М	М	М
5.	<i>Алла</i>	-	-	М	М	М	Ш	Ш	М	-
6.	<i>Анастасія</i>	-	М	-	-	-	-	М	Ш	Н
7.	<i>Андреа/Андрея</i>	М	-	-	-	М	М	Ш	-	М
8.	<i>Андріана/Андріанна</i>	-	-	-	-	М	Ш	Ш	Ш	Ш
9.	<i>Анжеліка</i>	-	М	-	М	М	Н	М	М	-
10.	<i>Антоніна</i>	-	-	-	М	М	М	Ш	М	М
11.	<i>Аранка</i>	Ш	-	Ш	М	М	-	М	-	-
12.	<i>Беата/Беатриса</i>	-	-	-	М	М	М	Ш	М	М
13.	<i>Бланка</i>	Ш	-	М	-	-	-	-	-	-
14.	<i>Божена</i>	-	Ш	-	-	М	М	М	-	-
15.	<i>Валентина</i>	-	-	-	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш
16.	<i>Валерія</i>	-	М	Ш	Ш	Ш	М	М	Ш	Ш
17.	<i>Варвара</i>	Ш	М	М	-	-	М	-	-	-
18.	<i>Вероніка</i>	Н	Ш	Ш	М	М	М	Ш	Ш	Ш
19.	<i>Віра</i>	М	Ш	-	Ш	Ш	Ш	М	М	-

Продовження табл. 3.1.4

20.	<i>Віталія</i>	-	-	-	-	-	-	М	М	-
21.	<i>Габрієла/Габрієлла</i>	М	Ш	-	-	М	М	М	М	-
22.	<i>Галина</i>	М	-	-	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш	М
23.	<i>Гізела/Гізела</i>	Ш	М	М	М	-	М	М	М	-
24.	<i>Діана/Діанна</i>	-	-	-	М	М	Ш	Н	Ш	Н
25.	<i>Ельвіра</i>	М	М	М	М	М	-	М	М	-
26.	<i>Емілія</i>	М	-	-	М	М	-	Ш	М	М
27.	<i>Емма</i>	Ш	Ш	Ш	М	-	М	-	-	-
28.	<i>Еріка</i>	-	-	-	М	Ш	Ш	Ш	Ш	М
29.	<i>Етела</i>	Н	Ш	Ш	М	М	М	М	М	-
30.	<i>Єва</i>	Ш	Н	Н	Н	Ш	Ш	М	М	-
31.	<i>Євгенія</i>	-	-	-	М	М	М	Ш	Ш	Ш
32.	<i>Жанна</i>	-	-	-	М	М	Ш	Ш	Ш	-
33.	<i>Зоряна</i>	Ш	М	-	-	-	М	М	М	-
34.	<i>Зузанна/Сюзанна</i>	Ш	Ш	Ш	М	Ш	Ш	М	М	-
35.	<i>Йолана</i>	Н	Ш	Ш	М	М	М	-	М	-
36.	<i>Іболя/Іболя</i>	М	-	М	М	М	М	М	-	-
37.	<i>Іванна</i>	-	-	-	-	М	М	М	Ш	М
38.	<i>Ільда/Ілдика</i>	-	-	-	-	М	Ш	М	М	-
39.	<i>Інна</i>	-	-	М	М	-	М	Ш	Ш	М
40.	<i>Каріна/Карина</i>	-	-	-	-	М	-	М	М	Н
41.	<i>Кароліна</i>	-	-	-	-	М	М	М	М	Ш
42.	<i>Клара</i>	Ш	Ш	Н	Ш	Ш	М	М	М	М
43.	<i>Крістіна/Христина</i>	-	-	М	-	М	Ш	Ш	Н	Н
44.	<i>Лариса</i>	-	-	-	Ш	Ш	Ш	М	М	-
45.	<i>Леся</i>	-	-	-	-	-	М	Ш	М	-
46.	<i>Лідія</i>	-	М	-	М	М	М	М	М	М
47.	<i>Лілія</i>	-	-	-	М	М	М	М	Ш	Ш
48.	<i>Любов</i>	-	-	-	Ш	Ш	М	Ш	М	-
49.	<i>Людмила</i>	М	М	Ш	Н	Ш	Ш	Н	Ш	М
50.	<i>Магдалина</i>	Н	Н	Н	Ш	Ш	М	-	М	-
51.	<i>Маргарита</i>	Н	Н	Н	Ш	М	Ш	М	М	-
52.	<i>Марина</i>	-	-	-	-		Ш	Н	Ш	Ш
53.	<i>Маріанна</i>	М	М	М	М	Ш	Н	Ш	М	М
54.	<i>Марта</i>	М	Ш	Н	Ш	Ш	М	М	М	-
55.	<i>Мар'яна/Мар'яна</i>	-	-	-	-	М	Ш	Ш	Ш	М
56.	<i>Мирослава</i>	-	М	-	М	М	Ш	Ш	Ш	М
57.	<i>Наїва</i>	Н	-	-	-	-	-	-	-	-
58.	<i>Надія</i>	-	М	-	Ш	Ш	Ш	Ш	Ш	М
59.	<i>Неля</i>	-	-	-	-	М	М	М	М	-
60.	<i>Ніколетта/Ніколета</i>	-	-	-	-	-	-	М	Ш	Н
61.	<i>Ніна</i>	-	-	-	Ш	М	М	М	М	-
62.	<i>Оксана</i>	-	-	-	М	Н	Н	Н	Ш	М
63.	<i>Олександра</i>	-	-	-	-	М	М	Ш	Ш	Н
64.	<i>Олеся</i>	-	-	-	-	-	М	Ш	Ш	М
65.	<i>Регіна</i>	Ш	М	-	-	М	-	М	М	-
66.	<i>Рената</i>	-	-	-	-	-	М	М	Ш	М

Продовження табл. 3.1.4

67.	<i>Роза</i>	Н	Ш	Ш	М	М	М	М	-	-
68.	<i>Руслана</i>	-	-	-	-	-	М	М	М	М
69.	<i>Світлана</i>	-	-	М	Н	Н	Н	Н	Ш	М
70.	<i>Сільвія/Сільва</i>	М	Ш	М	М	М	М	М	М	М
71.	<i>Софія</i>	М	М	М	М	М	М	М	Ш	М
72.	<i>Тамара</i>	М	М	М	Ш	М	Ш	М	М	-
73.	<i>Терезія/Тереза</i>	Н	Ш	М	М	М	М	М	М	-
74.	<i>Тімея</i>	-	-	-	-	-	М	М	М	М
75.	<i>Юдіта/Едіта</i>	М	Н	Н	Ш	Ш	М	М	М	-
76.	<i>Юліана</i>	Н	-	М	-	-	-	М	Ш	Ш
77.	<i>Юліанна Анна</i>	-	-	М	-	-	-	-	Ш	-
78.	<i>Юлія</i>	М	-	М	Ш	М	Ш	Ш	Ш	Н
79.	<i>Юстина</i>	М	-	-	-	-	-	М	Ш	-
80.	<i>Яна</i>	М	-	-	-	-	-	Ш	Ш	Ш
81.	<i>Ярослава</i>	-	М	-	-	М	М	М	М	-

Н – найуживаніші імена

Ш – широкоживані імена

М – маловживані імена

У п'яти зрізах, у групі широкоживаних зафіксовані п'ять онімів: *Валерія* (III–V, VIII–IX), *Вероніка* (II, III, VII–IX), *Галина* (IV–VIII), *Зузанна/Сюзанна* (I–III, V–VI), *Надія* (IV–VIII). У чотирьох зрізах тут перебувають шість онімів: *Андріана* (VI–IX), *Віра* (II, IV–VI), *Еріка* (V–VIII), *Клара* (I–II, IV–V), *Людмила* (II, V–VI, VIII), *Юлія* (IV, VI–VIII). 11 онімів зафіксовані у цій групі у трьох зрізах: *Емма* (I–III), *Єва* (I, V–VI), *Євгенія* (VII–IX), *Жанна* (VI–VIII), *Лариса* (IV–VI), *Любов* (I–II, V), *Марина* (VI, VIII–IX), *Марта* (II, IV–V), *Мирослава* (VI–VIII), *Мар'яна* (V–VIII), *Яна* (VII–IX). Двічі за досліджуваний період у групу широкоживаних потрапляли чотирнадцять онімів: *Крістіна/Христина* (VI, VII), *Маргарита* (IV–VI), *Магдалина* (IV, V), *Діана* (VI, VIII), *Юдіта/Едіта* (IV, V), *Маріанна* (V, VII), *Тамара* (IV, VI), *Етела* (II, III), *Агнеса* (III, IV), *Інна* (VII, VIII), *Олеся* (VII, VIII), *Аранка* (I, III), *Юліана* (VIII, IX), *Роза* (II, III)

Якісний і кількісний склад антропонімів у кожному періоді різний. Найменшу кількість широковживаних імен виявлено в III-му хронологічному зрізі – 14, найбільша кількість зафіксована у VIII-му – 32 оніми. Основним джерелом поповнення вказаної групи в першій половині XX ст. були як найуживаніші імена, так і маловживані. Проте в другій половині XX ст. уподобання ужгородців зазнають кардинальних змін: вони найчастіше обирають нові імена, що увійшли до іменника міста з 1950-х років. Рух широковживаних жіночих імен відбувається ще активніше, ніж чоловічих.

У I-му хронологічному зрізі в групі широковживаних імен зафіксовано 20 онімів. Їхніми носіями є 202 особи, або 17% новонароджених 1900–1920 рр. 20 онімів розмістилися на восьми позиціях у такій послідовності: *Blanka* (18), *Izerena/Izrena* (17), *Gizella* (13), *Fani/Fanni* (12), *Mária-Iren* (12), *Emma* (11), *Klara* (11), *Aranka* (9), *Borbála/Barbola* (9), *Hermin/Hermina* (9), *Katalin* (9), *Malvin/Malvina* (9), *Olga* (9), *Berta* (8), *Irma* (8), *Regina* (8), *Zsuzsanna/Zuzsanna/Susanna* (8), *Iarolka* (8), *Eva* (7), *Frida* (7). 40% із перерахованих антропонімів функціонували в групі широковживаних лише у вказаний період. Оніми *Fani/Fanni*, *Frida* не зафіксовані більше в жодному зрізі, а подвійне ім'я *Mária-Iren* опинилося серед популярних тільки в 1920 р. Інші імена як маловживані зафіксовані в наступних одному-двох зрізах: *Berta* – у II і IV, *Hermin/Hermina* – у III і V, *Malvin/Malvina* – у VII, *Irma* – у IV, *Iarolka* – тільки у II.

Решта 60% імен I-го зрізу продовжують активно набирати носіїв і закріплюють свій статус широковживаних протягом всього досліджуваного періоду.

У чехословацький період до другої статистичної групи увійшли нові імена, не зафіксовані в попередньому зрізі: *Olva* (6), *Viola* (6), *Božena/Bozena* (5), *Zlata* (4). Також до них долучилися найуживаніші (*Iolán*, *Etelka*, *Růžena*, *Terezia*) та маловживані імена (*Iulie*, *Alice*, *Estera/Ester*, *Libuše*, *Silvia*) з попереднього зрізу. Отже, до широковживаних імен II-го періоду увійшло 23 імені, що були надані 183 носіям (24,8%): *Vera* (17), *Katerina/Katařina* (17),

Iolán/Iolana (15), *Ruzena/Růžena* (15), *Marta* (12), *Klara* (11), *Zuzana/Zuzanna* (11), *Gabriella/Gabriela* (9), *Agnesa/Agnes* (8), *Veronika* (8), *Olva* (6), *Viola* (6), *Božena* (5), *Etela/Etelka* (5), *Iulie* (5), *Terezie/Terezia/Tereza* (5), *Alice* (4), *Emma/Ema* (4), *Estera/Ester* (4), *Libuše* (4), *Lili* (4), *Silvia* (4), *Zlata* (4).

У III-му хронологічному зрізі спостерігаємо найнижчий середній коефіцієнт однойменності (3), оскільки з 1940–1945 рр. зафіксована найменша кількість новонароджених дівчаток. Кількість широковживаних жіночих імен цього періоду навіть менша, ніж чоловічих (23). 15 онімів обслуговує 71 особу жіночої статі (15,5%). Репертуар широковживаних імен розширився за рахунок подвійних: *Єва Марія* (5) (перейшло з групи маловживаних), *Каталін Марія/Катерина Марія* (4), *Марія Магдалена* (3) (не зафіксовані більше в жодному зрізі) та *Людмила* (3) (у наступному зрізі вже перейшло до групи найуживаніших).

П'ятнадцять онімів IV-го зрізу обслуговує 209 (27,5%) носіїв. Суттєве оновлення відбулося за рахунок імен, що з'явилися тільки у 1950-х роках: *Валентина*, *Любов*, *Лариса*, *Ніна*. Також у групу потрапили антропоніми, зафіксовані як маловживані в попередніх зрізах: *Надія/Надежда* (в 1920 р.), *Галина* (в 1920 р.), *Тамара* (1920, 1935). Отже, центральна частина іменника IV-го зрізу представлена такими антропонімами: *Валентина* (21), *Тамара* (21), *Магдаліна* (19), *Любов* (17), *Надія/Надежда* (14), *Вера/Вєра* (14), *Галина* (13), *Марта* (13), *Лариса/Ларіса* (13), *Маргарита* (12), *Юдіта/Едіта* (12), *Клара* (12), *Агнеса* (10), *Валерія* (9), *Ніна* (9).

У V-му хронологічному зрізі склад широковживаних імен майже не відрізняється від попереднього. Не втратили свого статусу й залишилися в групі 12 антропонімів: *Галина* (22), *Людмила* (21), *Любов* (17), *Магдаліна* (16), *Лариса* (13), *Валерія* (12), *Віра* (12), *Валентина* (10), *Едіта* (10), *Клара* (9), *Марта* (9), *Надія* (9). З групи найуживаніших опустилися 2 оніми: *Єва* (12), *Єлизавета* (11), а з маловживаних піднялися 4 – *Маріанна* (23), *Вікторія* (20), *Еріка* (13), *Зузана/Сусана* (10). Оновлення відбулося за рахунок одного оніма – *Марина* (17), яке з'явилося в межах ужгородського іменника тільки в

1960 р. й одразу стало популярним. Отже, 19 онімів цього зрізу обслуговує 32,7% носіїв (266).

Склад широковживаних імен VI-го хронологічного зрізу збільшився до 25 онімів, якими послуговувалися 267 (29,5%) новонароджених. Оновлення відбулося за рахунок імен, уперше зафіксованих у групі широковживаних: *Алла/Ала* (11), *Діана/Діанна* (11), *Жанна/Жана* (9), *Кристина/Христина* (9), *Мирослава* (8), *Андріана/Андріанна* (7), *Ілдико/Ілдика* (7), *Мар'яна* (7). Змінюють статус найуживаніші у попередньому зрізі оніми *Катерина* (19), *Анна/Ганна* (18), *Ольга* (13). Залишилися у групі імена *Людмила* (17), *Валентина* (15), *Лариса* (15), *Галина* (14), *Еріка* (12), *Віра* (11), *Надія* (10), *Єва* (9), *Тамара* (9), *Єлизавета* (8), *Маргарита* (7), *Зузана/Жужана* (7), *Марина* (7), *Юлія* (7). Натомість втрачають свої позиції й переходять до групи маловживаних оніми *Марта*, *Магдалина*, *Юдіта/Едіта*, *Валерія*.

До групи широковживаних імен VII-го хронологічного зрізу долучилося 10 онімів, які в попередні роки мали від двох до п'яти носіїв і перебували в групі маловживаних. Із 1980-х років зростає популярність таких імен: *Олександра* (16), *Яна* (16), *Леся* (14), *Євгенія* (12), *Інна* (12), *Беата* (11), *Олеся* (11), *Андреа/Андрея* (10), *Антоніна* (9), *Емілія* (9). Не втрачають актуальності й зберігають статус широковживаних імена *Кристина/Христина* (28), *Андріана/Андріанна* (24), *Надія* (22), *Мар'яна* (22), *Мирослава* (21), *Еріка* (19), *Валентина* (15), *Алла* (15), *Галина* (13), *Юлія* (12), *Жанна* (11), *Любов* (10), *Вероніка* (9), *Маріанна* (9). Переходить із найуживаніших до широковживаних онім *Марія* (16). Отже, 25 широковживаних онімів цього зрізу обслуговує 366 носіїв (25,1%).

У VIII-му хронологічному зрізі збільшився репертуар широковживаних імен. Для найменування 610 дівчаток було використано 32 оніми, що становить 38,6% від усіх новонароджених дітей жіночої статі в 1990 та 1995 рр. Ця група розширилася за рахунок імен, які до цього періоду жодного разу не піднімалися вище статусу маловживаних: *Анастасія* (29), *Аліна* (28), *Ніколетта/Ніколета* (20), *Софія* (9), *Іванна* (12), *Лілія* (9), *Юстина* (16),

Рената (10), подвійне *Юліанна Анна* (26), зафіксоване 1940 р., ім'я *Юліанна/Юліана* (12), яке в I-му хронологічному зрізі перебувало в групі найуживаніших, а в III-му і VIII-му – маловживаних. У 1995 р. вперше в іменнику зафіксоване ім'я *Фружина*. Воно має всього 9 носіїв, тому перебуває на периферії статистичної групи. Декілька імен перемістилися з частотного десятка найуживаніших: *Оксана* (31), *Діана* (30), *Людмила* (27), *Марина* (25), *Світлана* (22). Зберегли свій статус з попереднього зрізу оніми *Олександра* (32), *Марна* (26), *Мирослава* (26), *Яна* (24), *Андріана/Андріанна* (22), *Юлія* (22), *Євгенія* (18), *Інна* (18), *Надія* (18), *Вероніка* (16), *Галина* (15), *Еріка* (13), *Валентина* (12), *Жанна* (11) з його варіантами *Жаннета/Жанетта/Жанетт/Жанета*, *Валерія* (11), *Олеся* (11).

Центральна частина жіночого іменника IX-го хронологічного зрізу налічує 17 онімів, що обслуговують 128 (23%) новонароджених дівчаток. Якісне оновлення відбулося за рахунок чотирьох імен: *Кароліна* (9), яке увійшло в іменник міста як маловживане з 1960 р.; *Даніела* (7) – один випадок зафіксований у 1990 р; *Аніта* (5) і *Ангеліна* (5) як одиничні, зафіксовані з 1970 р. Оніми *Марія* (11), *Ірина* (9), *Наталія* (8), *Олена* (8) перемістилися в групу широкоживаних із десятка лідерів попереднього зрізу. Решта імен закріпили свої позиції і в статусі широкоживаних перейшли в наступне століття: *Валерія* (10), *Юліанна* (10), *Валентина* (9), *Яна* (8), *Лілія* (7), *Андріана* (6), *Вероніка* (6), *Євгенія* (5), *Марина* (5).

Отже, за характером функціонування всі широкоживані жіночі імена поділяємо на такі групи:

- які впродовж досліджуваного періоду неодноразово змінювали свій статус, переходили в групу найуживаніших, широкоживаних і маловживаних: *Аліна*, *Анастасія*, *Вероніка*, *Діана*, *Етела*, *Єва*, *Йолана*, *Клара*, *Людмила*, *Магдалина*, *Маргарита*, *Маріанна*, *Марта*, *Ніколетта/Ніколета*, *Оксана*, *Олександра*, *Роза*, *Світлана*, *Тереза/Терезія*, *Христина*, *Юдіта*, *Юліана*, *Юлія*;

- які перебували в статусі найуживаніших і широковживаних:
Марина;

- які перебували в статусі широковживаних і маловживаних. Ця група імен найчисленніша: *Агнеса, Аліса/Алісія, Алла, Андріана, Андреа/Андрея, Антоніна, Аранка, Беата, Бланка, Божена, Валерія, Варвара, Віра, Габріела/Габріелла, Галина, Гізела/Гізела, Емілія, Емма, Еріка, Євгенія, Жанна, Зоряна, Іванна, Ільда/Ілдика, Інна, Кароліна, Лариса, Леся, Лілія, Любов, Мар'яна, Мирослава, Надія, Ніна, Олеся, Рената, Регіна, Сільвія/Сільва, Софія, Сюзанна/Зузанна, Тамара, подвійне Юліанна Анна, Юстина, Яна;*

- які перебували в статусі тільки найуживаніших: *Halva* та потрійне *Angela Iboya Livia;*

- які перебували в статусі найуживаніших і маловживаних:
Анжеліка, Каріна/Карина;

- які в межах кожного окремого зрізу перебували в статусі тільки маловживаних, та загальне число носіїв вище СКО (13) надало їм можливість потрапити до широковживаних імен: *Ваталія, Ельвіра, Іболя/Іболя Лідія, Неля, Руслана, Тімеа/Тімея, Ярослава;*

- які, перебуваючи в центральній частині іменника, жодного разу не змінювали свого статусу й не переходили в іншу статистичну групу: *Валентина* (широковживане протягом усього досліджуваного періоду і в межах кожного окремого зрізу).

За періодами функціонування імен центральну частину жіночого іменника, як і чоловічого, поділяємо на такі групи:

- наскрізні, що функціонували на всіх хронологічних зрізах;
- переривчасті, яким називали новонароджених із перервами в зрізах від двох і більше десятиліть;
- тимчасові імена, що були популярними декілька років підряд на початку, всередині чи наприкінці століття.

У роботі зафіксовано 27 (33,3%) наскрізних імен: *Вероніка, Клара, Людмила, Маріанна, Сільвія/Сільва, Софія* (зафіксовані в усіх зрізах без винятку); *Агнеса, Етела, Єва, Зузанна/Сюзанна, Маргарита, Марта, Тамара, Тереза/Терезія, Юдіта/Едіта* (за винятком ІХ-го зрізу); *Валерія* (за винятком І); *Юлія* (за винятком ІІ). До цієї групи також належать імена, які потрапили в іменник з ІІ-го, ІІІ-го та ІV-го зрізів і не припиняли свого функціонування в усіх наступних: *Валентина, Діана, Еріка, Світлана* (ІІІ–ІХ зрізи), *Антоніна, Беата, Євгенія, Лілія, Мар'яна, Оксана* (ІV–ІХ).

Переривчастих імен, які виходили з ужитку на деякий час і знову поверталися в іменник, зафіксовано 37 одиниць, або 45,7% від загальної кількості усіх широкоживаних імен. Це найбільша за кількістю група: *Анастасія, Андреа/Андрея, Алла, Аліса/Алісія, Анжеліка, Аранка, Бланка, Божена, Варвара, Віра, Габріела/Габрієлла, Гізела/Гізела, Галина, Ельвіра, Емма, Емілія, Жанна, Зоряна, Іболя/Ібоя Інна, Йолана, Каріна/Карина, Крістіна/Христина, Лариса, Лідія, Любов, Магдалина, Мирослава, Надія, Ніна, Регіна, Роза, Яна, Юліана, Юстина, Ярослава, подвійне Юліанна Анна.*

Тимчасові імена становлять найменшу групу. До неї належить 17 (21%) онімів, які і використовували ужгородці нетривалий час: *Halva* та потрійне *Angela Iboya Livia* (І); *Ільда/Ілдика* (V–VIII); *Андріана/Андріанна, Іванна, Кароліна, Олександра* (V–IX); *Леся, Неля* (VI–VIII); *Аліна, Марина, Олеся, Рената, Руслана, Тімеа/Тімея* (VI–IX); *Віталія* (VII–VIII); *Ніколета/Ніколетта* (VII–IX).

Отже, найчисленнішими серед широкоживаних жіночих антропонімів виявилися переривчасті імена (45,7%), на відміну від чоловічого іменника, де в центральній частині за періодами функціонування найбільшою кількістю (58%), стабільністю та стійкістю позначені наскрізні.

Маловживані оніми становлять третю статистичну групу жіночого іменника. Розглядаємо їх аналогічно до чоловічих, тобто маловживаними вважаємо імена, кількість носіїв яких нижча від середнього коефіцієнта однойменності (13) і вища за одиницю. Під цей критерій підходить 167 (25%)

жіночих онімів, серед яких 33 подвійні і 2 потрійні. Вони обслуговують 842 носії, що становить 10% від загальної кількості осіб жіночої статі. Усі маловживані імена ділимо на власне маловживані, кількість носіїв яких менша від 12 і більша за 3, та найменш уживані з числом носіїв від 1 до 3.

У групі власне маловживаних за досліджуваний період зафіксовано 91 онім для найменування 665 осіб жіночої статі, що становить 80% від усіх носіїв маловживаних імен (таблиця 3.1.5).

Таблиця 3.1.5

Власне маловживані жіночі імена ХХ ст.

№ з.п.	Ім'я	Номер зрізу								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
		Ранговий номер імені								
1.	<i>Adel/Adela/Адель</i>	М	М	М	-	-	-	-	-	М
2.	<i>Agata/Агата</i>	М	М	-	М	-	-	-	-	-
3.	<i>Anna Maria/Анна Марія</i>	М	М	М	-	-	-	-	М	М
4.	<i>Aurelia/Aurelie</i>	М	М	-	-	-	-	-	-	-
5.	<i>Bella/Белла</i>	М	н/у	-	-	н/у	-	-	-	-
6.	<i>Berta/Берта</i>	Ш	н/у	-	н/у	-	-	-	-	-
7.	<i>Betti</i>	М	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	<i>Dora/Дора</i>	М	н/у	-	-	-	н/у	-	-	-
9.	<i>Ella/Елла</i>	М	М	-	н/у	М	-	-	н/у	-
10.	<i>Emilia Kornelia</i>	М	-	-	-	-	-	-	-	-
11.	<i>Eszter/Естер</i>	М	Ш	н/у	-	-	-	-	н/у	М
12.	<i>Etelka Emma</i>	М	-	-	-	-	-	-	-	-
13.	<i>Eva Maria/Єва Марія</i>	-	н/у	Ш	-	-	-	-	-	-
14.	<i>Fani/Fanni</i>	Ш	-	-	-	-	-	-	-	-
15.	<i>Flora/Флора</i>	М	-	-	-	-	н/у	-	н/у	-
16.	<i>Frida</i>	Ш	-	-	-	-	-	-	-	-
17.	<i>Friderika/Фридерика</i>	М	-	-	н/у	-	-	-	-	-
18.	<i>Hedvig/Hedviga</i>	-	М	М	-	-	-	-	-	-
19.	<i>Hermína/Герміна</i>	Ш	-	М	-	н/у	-	-	-	-
20.	<i>Iarmila/Yarmila/Ярміла</i>	-	М	-	-	н/у	-	н/у	М	-
21.	<i>Iarolka/Iarolta</i>	Ш	М	-	-	-	-	-	-	-
22.	<i>Ida/Іда</i>	М	М	-	-	н/у	н/у	н/у	-	-
23.	<i>Irma/Ірма</i>	Ш	-	-	М	-	-	-	н/у	-
24.	<i>Iveta/Іветта/Івета</i>	-	н/у	-	-	-	н/у	М	М	-
25.	<i>Izabella/Ізабелла</i>	М	н/у	-	н/у	-	н/у	М	н/у	-
26.	<i>Kamila/Каміла/Камілла</i>	-	н/у	-	-	-	н/у	М	М	М
27.	<i>Katalin Maria/Каталін Марія/Катерина Марія</i>	н/у	-	Ш	-	-	-	-	-	-
28.	<i>Kornelia/Корнелія</i>	н/у	н/у	-	н/у	М	н/у	н/у	М	М
29.	<i>Laura/Лаура</i>	М	-	-	-	-	-	-	н/у	-
30.	<i>Libusé/Libuše</i>	н/у	Ш	-	-	-	-	-	-	-
31.	<i>Lili</i>	М	Ш	-	-	-	-	-	-	-

Продовження табл. 3.1.5

32.	<i>Lina/Linka/Lenke</i>	М	М	-	-	-	-	-	-	-
33.	<i>Livia/Лівія</i>	н/у	-	н/у	-	н/у	М	М	н/у	-
34.	<i>Lujza</i>	М	-	-	-	-	-	-	-	-
35.	<i>Malvina/Мальвіна</i>	Ш	-	-	-	-	-	н/у	-	-
36.	<i>Maria Magdolna/Maria Magdalena/Марія Магдалина</i>	М	М	Ш	-	-	-	-	-	-
37.	<i>Mária-Iren</i>	Ш	-	-	-	-	-	-	-	-
38.	<i>Matilda/Матілда</i>	М	н/у	н/у	-	-	-	-	-	-
39.	<i>Melán/Melania/Melanie/Меланія</i>	М	н/у	-	-	-	-	-	н/у	-
40.	<i>Milada/Мілада</i>	-	М	-	-	-	-	-	н/у	-
41.	<i>Milena/Милена/Мілена</i>	-	М	-	-	н/у	-	-	-	н/у
42.	<i>Olva</i>	-	Ш	-	-	-	-	-	-	-
43.	<i>Paula/Павла</i>	М	-	-	-	н/у	-	-	н/у	-
44.	<i>Paulin/Paulina/Павліна</i>	М	-	-	-	-	М	-	-	-
45.	<i>Piroska/Пірошка</i>	М	-	н/у	-	-	-	-	-	-
46.	<i>Sarolta/Шарлота</i>	М	М	н/у	-	-	-	-	-	-
47.	<i>Stefania/Стефанія</i>	н/у	-	н/у	-	-	-	-	н/у	М
48.	<i>Serena/Серена</i>	М	М	Ш	н/у	-	-	-	н/у	-
49.	<i>Vilma/Вільма</i>	М	-	-	-	н/у	-	-	н/у	-
50.	<i>Viola/Віола</i>	-	Ш	-	-	н/у	н/у	-	М	-
51.	<i>Vlada/Влада</i>	-	н/у	-	-	-	-	-	н/у	М
52.	<i>Vlasta/Власта</i>	-	М	-	-	н/у	М	М	н/у	-
53.	<i>Zina/Зінаїда</i>	М	-	-	-	М	М	-	н/у	-
54.	<i>Zlata/Злата</i>	-	Ш	-	-	-	н/у	М	-	н/у
55.	<i>Альбіна</i>	-	-	-	-	н/у	-	М	М	н/у
56.	<i>Ангеліна</i>	-	-	-	-	-	н/у	н/у	М	Ш
57.	<i>Аніта</i>	-	-	-	-	-	н/у	н/у	М	Ш
58.	<i>Богдана/Богданна</i>	-	-	-	-	-	-	н/у	М	н/у
59.	<i>Василина</i>	-	-	-	н/у	-	н/у	н/у	М	-
60.	<i>Віолета/Віолетта</i>	-	-	-	-	М	М	М	М	-
61.	<i>Георгіна</i>	-	-	-	М	М	н/у	н/у	-	-
62.	<i>Даніела/Данієлла</i>	-	-	-	-	-	-	-	М	Ш
63.	<i>Дарина</i>	-	-	-	-	-	н/у	н/у	М	н/у
64.	<i>Дарія/Дар'я/Дар'я</i>	-	-	-	-	-	-	н/у	М	М
65.	<i>Джулета/Джулета</i>	-	-	-	-	-	М	н/у	н/у	-
66.	<i>Евеліна</i>	-	-	-	-	-	-	М	М	н/у
67.	<i>Елеонора/Еліонора</i>	-	-	-	н/у	н/у	-	М	М	-
68.	<i>Зіта</i>	-	-	-	М	М	-	н/у	-	-
69.	<i>Зоя</i>	-	-	-	М	-	М	н/у	-	-
70.	<i>Інга</i>	-	-	-	-	-	М	М	М	н/у
71.	<i>Інесса/Інеса</i>	-	-	-	-	н/у	н/у	-	М	-
72.	<i>Клавдія</i>	-	-	-	-	н/у	М	-	-	-
73.	<i>Ксенія</i>	-	-	-	-	-	н/у	М	М	М
74.	<i>Мая</i>	-	-	н/у	-	М	-	-	-	-
75.	<i>Милана/Мілана</i>	-	-	-	-	-	-	М	н/у	-
76.	<i>Міла</i>	-	-	-	-	-	-	н/у	М	-
77.	<i>Моніка</i>	-	-	-	-	-	М	М	н/у	-

Продовження табл. 3.1.5

78.	<i>Неллі</i>	-	-	-	-	м	м	м	-	-
79.	<i>Ніколь</i>	-	-	-	-	-	-	-	н/у	м
80.	<i>Поліна/Поля</i>	-	-	-	н/у	-	м	м	-	-
81.	<i>Прасков"я/Парасков"я/Параска</i>	-	-	-	м	н/у	м	-	-	-
82.	<i>Раїса</i>	-	-	-	м	-	-	н/у	-	м
83.	<i>Рита</i>	-	-	-	м	-	-	м	-	-
84.	<i>Роксолана</i>	-	-	-	-	-	-	м	м	м
85.	<i>Сабіна</i>	-	-	-	-	н/у	-	-	м	м
86.	<i>Сніжана</i>	-	-	-	-	-	м	н/у	н/у	н/у
87.	<i>Стелла/Стела</i>	-	-	-	-	м	-	н/у	н/у	-
88.	<i>Таїсія/Таїсія/Таїса</i>	-	-	-	-	-	н/у	м	м	м
89.	<i>Таміла</i>	-	-	-	-	н/у	-	м	-	-
90.	<i>Ульяна/Уляна</i>	-	-	-	-	-	-	н/у	м	н/у
91.	<i>Фружина</i>	-	-	-	-	-	-	-	ш	н/у

ш – широкоживані імена

м – маловживані імена

н/у – найменш уживані

Із таблиці 3.1.5. видно, що з 91 власне маловживаного оніма, деякі імена у різні періоди по одному разу виходили за межі групи й поповнювали ряди широкоживаних. Таких зафіксовано 22: у I зрізі – *Berta, Fani/Fanni, Frida, Hermina, Iarolka/Iarolta, Irma, Malvina, Mária-Iren*; у II зрізі – *Eszter, Libusé/Libuše, Lili, Olva, Viola, Zlata*; у III зрізі – подвійні *Єва Марія, Katalin Maria/Каталін Марія/Катерина Марія, Марія Магдалина* та *Серен/Серена*; у VIII зрізі – *Фружина*; у IX зрізі – *Ангеліна, Аніта, Даніела/Даніелла*. Крім того, деякі з цих імен, зафіксовані як широкоживані тільки в одному з періодів, на цьому припиняють своє функціонування в досліджуваній зоні. Набрана за певний зріз кількість носіїв дає їм можливість утримуватися у групі маловживаних протягом усього XX ст.: *Fani/Fanni* – 12 носіїв у I зрізі, *Frida* – 7 носіїв у I зрізі, *Mária-Iren* – 12 носіїв у I зрізі, *Olva* – 6 носіїв у II зрізі. Схожа ситуація склалася з іншими іменами. Зафіксовані в одному із зрізів як маловживані, вони отримали достатню кількість носіїв для перебування в групі й більше протягом досліджуваного періоду не були

використані: *Lujza* (6 носіїв у I зрізі), подвійне *Etelka Emma* (5 носіїв у I зрізі), *Betti* (4 носії у I зрізі), подвійне *Emilia Kornelia* (4 носії у I зрізі).

69 онімів жодного разу не залишали периферії іменника й не підвищували свій статус. У групі найменш уживаних перебуває 76 онімів, з яких 29 багатокомпонентних. Вони обслуговують 177 (21%) дівчат – носіїв маловживаних імен (таблиця 3.1.6).

Таблиця 3.1.6

Найменш уживані жіночі імена ХХ ст. *

№ з.п.	Ім'я	Номер зрізу								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
		Ранговий номер імені								
1.	<i>Amalia</i>	2	1	-	-	-	-	-	-	-
2.	<i>Anna Erzsebet</i>	-	3	-	-	-	-	-	-	-
3.	<i>Hajnalka/Hajnal</i>	3	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	<i>Ibolya Fáni</i>	3	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	<i>Klara-Mária/Клара Марія</i>	1	-	2	-	-	-	-	-	-
6.	<i>Kvetoslava/Kveta/Kvetuše</i>	-	3	-	-	-	-	-	-	-
7.	<i>Lea/Lia/Лея</i>	1	1	1						
8.	<i>Maria-Anna</i>	3	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	<i>Maria-Terezia/Марія Терезія</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	1
10.	<i>Olga Mária</i>	1	2	-	-	-	-	-	-	-
11.	<i>Priska/Priška</i>	-	3	-	-	-	-	-	-	-
12.	<i>Rebeka/Ребека</i>	-	1	1	-	-	-	-	1	-
13.	<i>Sidonia/Сідонія</i>	-	1	1	-	-	-	-	1	-
14.	<i>Zdenka</i>	-	3	-	-	-	-	-	-	-
15.	<i>Анетта/Анетт</i>	-	-	-	-	-	1	-	2	-
16.	<i>Антонія</i>	-	-	-	-	1	-	-	2	-
17.	<i>Ванда</i>	-	-	-	-	-	1	2	-	-
18.	<i>Владислава</i>								1	2
19.	<i>Владлена</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	2
20.	<i>Каталін Марія</i>	-	-	3	-	-	-	-	-	-
21.	<i>Kira</i>	-	-	-	-	-	1	1	1	-
22.	<i>Ноемі</i>	-	-	1	-	-	-	1	1	-
23.	<i>Sintia/Сінтія</i>	-	-	-	-	-	-	-	3	-
24.	<i>Фатіма</i>	-	-	-	-	1	2	-	-	-
25.	<i>Alexandra Maria</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
26.	<i>Elza</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
27.	<i>Erzsébet Mária</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
28.	<i>Etelka Roza</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
29.	<i>Etelka-Edit</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
30.	<i>Eva Alzbeta</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
31.	<i>Gabriela Marta</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-

Продовження табл. 3.1.6

32.	<i>Gertruda/Гертруда</i>	-	1	-	-	-	-	-	1	-
33.	<i>Iлона Mária</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
34.	<i>Keli</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
35.	<i>Láli</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
36.	<i>Léni</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
37.	<i>Margit Malvin Anna</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
38.	<i>Maria Anna Alzbeta</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
39.	<i>Mária-Katalin</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
40.	<i>Marta-Iren</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
41.	<i>Nora/Нора</i>	-	1	-	-	-	-	1	-	-
42.	<i>Olga Anna</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
43.	<i>Rachel/Рахель</i>	1	-	1	-	-	-	-	-	-
44.	<i>Sesilia/Cecilia</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
45.	<i>Teodora/Теодора</i>	-	1	-	-	-	-	-	1	-
46.	<i>Vlasta Maria</i>	-	2	-	-	-	-	-	-	-
47.	<i>Vlastimila/Властимила</i>	-	1	-	-	-	-	-	1	-
48.	<i>Yetti</i>	2	-	-	-	-	-	-	-	-
49.	<i>Алевтина/Алефтіна</i>	-	-	-	-	-	-	2	-	-
50.	<i>Brigita/Бригіта</i>	-	-	1	-	-	-	-	1	-
51.	<i>Gedi/Геди</i>	-	-	-	1	-	-	1	-	-
52.	<i>Gretta/Грета</i>	-	-	-	-	-	-	1	1	-
53.	<i>Даяна</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	2
54.	<i>Дженія/Джені</i>	-	-	-	-	-	-	-	2	-
55.	<i>Домініка</i>	-	-	-	-	-	-	1	1	-
56.	<i>Ева Ержебет</i>	-	-	2	-	-	-	-	-	-
57.	<i>Єва Клара</i>	-	-	2	-	-	-	-	-	-
58.	<i>Єва Магдолна</i>	-	-	2	-	-	-	-	-	-
59.	<i>Ева Ілона/Єва Ілона</i>	-	-	2	-	-	-	-	-	-
60.	<i>Євдокія/Докія</i>	-	-	-	-	-	1	-	-	1
61.	<i>Ingrid/Інгрет</i>	-	-	-	-	-	-	1	-	1
62.	<i>Marieta/Маріетта</i>	-	-	-	2	-	-	-	-	-
63.	<i>Марія Зузана</i>	-	-	2	-	-	-	-	-	-
64.	<i>Марія Ілона</i>	-	-	2	-	-	-	-	-	-
65.	<i>Марія Олександра</i>	-	-	-	-	-	-	-	2	-
66.	<i>Мелінда</i>	-	-	-	-	-	-	1	1	-
67.	<i>Melita/Міліта</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	1
68.	<i>Михайлина</i>	-	-	-	-	1	-	1	-	-
69.	<i>Ніла/Нила</i>	-	-	-	1	-	-	1	-	-
70.	<i>Нонна</i>	-	-	-	-	-	1	1	-	-
71.	<i>Роберта</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	2
72.	<i>Родіка</i>	-	-	-	-	-	-	1	1	-
73.	<i>Роксана</i>	-	-	-	-	-	-	2	-	-
74.	<i>Сімона</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	1
75.	<i>Стелла Елізавета</i>	-	-	1	-	-	-	-	1	-
76.	<i>Толянна</i>	-	-	-	-	-	-	1	1	-

* у таблиці цифрами зазначена кількість носіїв найменш уживаних імен.

Як видно з таблиці 3.1.6, найменш уживаних імена зафіксовані в одному або суміжних зрізах переважно на початку чи наприкінці століття. Наприклад, по 3 носії тільки в I зрізі мають імена *Hajnalka/Hajnal*, подвійні *Ibolya Fáni, Maria-Anna*; тільки в II зрізі – *Kvetoslava/Kveta/Kvetuše, Priska/Priška, Zdenka*, подвійне *Anna Erzsebet*. Із трьома носіями у VIII зрізі зафіксоване ім'я *Сінтія/Сінтія*, з двома в IX зрізі – імена *Даяна* та *Роберта*, з трьома у VIII і IX – *Владлена* і т. д. Також трапляються імена, функціонування яких зафіксоване як на початку століття, так і наприкінці, хоч і з великою перервою у використанні. До таких належать: *Nora/Hopa* (II і VII зрізи), *Vlastimila/Властиміла* (II і VIII), *Gertruda/Гертруда* (II і VIII), *Teodora/Теодора* (II і VIII), *Rebeka/Ребека* (II, III і VIII), *Sidonia/Сідонія* (II, III і VIII), *Ноемі* (III і VII, VIII), *Брігіта/Бругіта* (III і VIII), подвійні *Maria-Terezia/Марія Терезія* (I і IX), *Стелла Елізавета* (I і VIII).

У I-му хронологічному зрізі (1900–1920 рр.) до маловживаних імен потрапило 56 онімів, носіями яких є 170 (14,3%) новонароджених жіночої статі. Найбільш популярні серед антропонімів цієї групи були імена *Bella, Lujza, Marta*, розташовані найближче до центральної частини іменника й зафіксовані із 6 носіями. Цікава їхня динаміка. Ім'я *Bella* ніколи не виходило за межі групи: як маловживане зафіксоване в I, II і V зрізах, а в решті періодів не функціонувало загалом. Ім'я *Lujza* зафіксоване лише в першому зрізі. Ім'я *Marta* як маловживане зафіксоване в I, VI–VIII зрізах, в II, IV–V – як широкоживане, а в III зрізі як найуживаніше. Отже, загальна кількість носіїв за весь досліджуваний період дала йому можливість закріпитися серед широкоживаних імен. Оніми *Dora, Edit, Elvira, Matild, Piroska, Vilma*, подвійне *Etelka Emma* мають по п'ять носіїв. Менш популярними в I-му зрізі виявилися імена *Agnes, Betti, Emilia, Kornelia, Gabriella, Melán/Melania, Paulin/Paulina*, що мають по 4 денотати. По 3 носії знайшли такі імена: *Adel, Ella, Eszter, Flora, Friderika, Hajnalka/Hajnal, Ida/Idenka, Laura, Lina/Linka, Paula*, подвійні *Anna Erzsebet, Ibolya Fáni, Maria-Anna*. Найменш уживаних імен, кількість носіїв яких не перевищує 2, зафіксовано 27, серед яких

10 багатоконпонентних: *Agata/Agatta, Amalia, Alisz/Alice, Aurelia, Elza, Emilia, Hedvig, Izabella, Láli, Léni, Lili, Sarolta, Szerena, Yetti, Yusztina/Yusrtinia, Zina, Sesilia/Cecilia*; подвійні *Anna Maria, Erzsébet Mária, Etelka-Edit, Etelka Roza, Ilona Mária, Maria Magdolna, Mária-Katalin, Maria-Terezia, Marta-Iren*; потрійне *Margit-Malvin-Anna*.

У 1925–1935 рр. (II хронологічний зріз) налічується 37 маловживаних імен, носіями яких є 93 (12,6%) новонароджених. Багато імен, як маловживані, перейшли з попереднього або поповнили іменник у II-му зрізі та протягом досліджуваного періоду жодного разу не покращували свого статусу: *Agata* (3 носії), *Hedviga* (3), *Iarolta* (3), *Milada* (3), *Vlasta* (3), *Iarmila/Yarmila* (3), *Ella* (2), *Ida* (2), *Milena* (2), *Sarlota* (2), подвійне *Anna-Maria* (2). Одне ім'я *Serena* (3) у III-му зрізі перемістилося в групу широкоживаних. 14 онімів у II-му зрізі припинили своє функціонування: *Kvetoslava* (3), *Lenke* (3), *Priska/Priška* (3), *Zdenka* (3), *Aurelie* (2), *Keli* (2), подвійні *Maria-Magdalena* (3), *Gabriela Marta* (2), *Eva Berta* (2), *Olga Anna* (2), *Olga Maria* (3) *Vlasta Maria* (2), *Alexandra Maria* (2), потрійне *Maria-Anna-Alzbeta* (2). Також у групі маловживаних II-го зрізу зафіксовані імена, які протягом досліджуваного періоду переходили до групи широкоживаних і набрали достатню кількість носіїв, що дозволило їм там закріпитися: *Regina, Barbora, Angela/Angelie, Elvira, Gisela/Gizella, Valeria/Valerie, Zofie/Sonia, Ludmila*, а іменам *Vektorie/Viktorie i Natalia* навіть переміститися в групу найуживаніших.

У межах III-го хронологічного зрізу виявлено найменшу кількість маловживаних імен (19), носіями яких є 38 (8,3%) осіб. Усі вони мають по 2 денотати. Продовжують функціонувати у групі маловживаних такі антропоніми: *Адель, Алице/Аліс, Борбала/Барбала, Вікторія, Гермін/Гермін, Гізела, Ельвіра, Соня*, подвійне *Анна Марія*. Список маловживаних поповнили подвійні імена *Ева Ержебет, Ева Ілона/Єва Ілона, Єва Клара, Єва Магдолна, Каталін Єва/Катерина Єва, Клара Марія, Марія Зузана, Марія Ілона, Юліанна Юлія* та онім *Маріанна*.

У IV зрізі (1950–1955 рр.) зафіксовано 30 маловживаних імен, носіями яких виявилися 94 дівчинки (12,4%). Порівняно з минулим десятиліттям список маловживаних антропонімів новився за рахунок 13 імен, що ввійшли в іменник міста з 1950-х р. Шість із них, хоч і мали від восьми до двох фіксацій у цьому зрізі, швидкими темпами знаходили своїх носіїв у наступних зрізах і поповнили групу широкоживаних: *Лідія* (8), *Алла* (6), *Оксана* (4), *Жанета* (3), *Еріка* (2), *Беатрис* (2). Решта 4 оніми ніколи не піднімалися вище групи: *Зіта* (4), *Зоя* (3), *Георгіна* (2), *Параска* (2), *Раїса* (2), *Рита* (2), *Маріета/Маріетта* (2 зафіксовано тільки в цьому зрізі). Продовжили функціонувати в групі маловживаних: *Іболя/Ібоя* (7), *Йолана* (5), *Вероніка* (4), *Ельвіра* (4), *Маріанна* (3), *Мирослава* (3), *Зузанна* (3), *Софія* (3), *Сільва/Сільвія* (3), *Емілія* (3), *Розалін* (2), *Етела* (2), *Терезія* (2), *Гізела/Гізела* (2), *Аранка* (2), *Ірма* (2), *Агата* (2).

У V зрізі (1960–1965 рр.) зафіксовано 37 маловживаних онімів: *Йолана*, *Алла*, *Антоніна*, *Сільвія/Сільва*, *Тамара*, *Жанна*, *Ілдіка*, *Ільда/Ілдика*, *Агнесса/Агнеса*, *Божена*, *Мая*, *Олександра*, *Віолета/Віолетта*, *Георгіна/Георгіна*, *Мирослава*, *Ніна*, *Андріана/Андріанна*, *Анжеліка/Анжела*, *Беата/Беатриса*, *Вероніка*, *Елла*, *Євгенія*, *Зінаїда*, *Зіта*, *Іболя/Ібоя*, *Іванна*, *Каріна/Карина*, *Корнелія*, *Мар'яна*, *Неллі*, *Неля*, *Регіна*, *Розалія*, *Софія*, *Стелла/Стела*, *Терезія/Тереза*, *Юлія*, *Ярослава*. Носіями вказаних імен є 113 дівчат, що становить 13,9% від усіх новонароджених жіночої статі цього періоду. До списку маловживаних долучилися антропоніми, які в наступних зрізах знайшли досить велику кількість носіїв та поповнили групу широкоживаних імен XX ст.: *Андріана/Андріанна*, *Антоніна*, *Євгенія*, *Іванна*, *Каріна/Карина*, *Неля*, *Олександра*, *Ярослава*, та антропоніми, які протягом досліджуваного періоду не виходили з групи маловживаних: *Віолета/Віолетта*, *Мая*, *Неллі*, *Стелла/Стела*. Решта імен продовжили своє функціонування у межах вказаної групи.

У наступному VI зрізі (1970–1975 рр.) групу маловживаних доповнили імена: *Леся* (6), *Руслана* (6), *Інна* (4), *Клавдія* (3), *Лівія* (2), *Аліна* (2),

Джулета/Жулетта (2), *Інга* (2), *Моніка* (2), *Олеся* (2), *Поліна* (2), *Сніжана/Снежана* (2), *Тімеа/Тімея* (2), *Фатіма* (2). Після довгої перерви повернулося до використання маловживане в I зрізі ім'я *Павліна* (2) та продовжили своє функціонування як маловживані: *Лідія* (6), *Марта* (6), *Беата* (6), *Магдалена* (5), *Софія* (5), *Андреа/Андрея* (4), *Юдіта/Едіта* (4), *Габрієлла/Габрієла* (4), *Зоряна* (4), *Клара* (4), *Сільвія* (4), *Вероніка* (4), *Власта* (4), *Йолана* (4), *Зінаїда* (4), *Любов* (4), *Ніна* (4), *Прасков"я/Парасков"я/Параска* (4), *Розалія* (3), *Євгенія* (3), *Олександра* (3), *Агнеса* (2), *Валерія* (2), *Віолета/Віолетта* (2), *Зоя* (2), *Неллі* (2), *Неля* (2). Отож, носіями цих 42 онімів є 142 дівчинки, що становить 15,7% від усіх новонароджених жіночої статі у вказаному періоді.

Суттєве оновлення групи жіночих маловживаних онімів відбулося в VII зрізі (1980–1985 рр.) за рахунок імен, які вже були зафіксовані у попередніх зрізах як одиничні: *Анастасія* (II зріз), *Іветта/Івета* (II, VI), *Каміла/Камілла* (II, VI), *Елеонора/Еліонора* (IV, V), *Лілія* (IV, V, VI), *Альбіна* (V), *Кароліна* (V, VI), *Ванда* (VI), *Ксенія* (VI), *Рената* (VI), *Таїсія* (VI) та онімів, як потрапили в іменник міста з 1980-х років: *Віталія* (6), *Евеліна* (4), *Милана/Мілана* (3), *Таміла* (3), *Роксолана* (2), *Алевтина/Алефтіна* (2), *Роксана* (2), причому два останні не знайшли своїх носіїв більше в жодному періоді. Решта імен перейшла з групи найуживаніших – *Анжеліка* (5) і широкоживаних з попереднього зрізу – *Віра* (8), *Лариса* (8), *Жужанна/Зузанна* (5), *Єва* (5), *Тамара* (4), *Маргарита* (3), *Єлизавета* (2), *Ілдіко* (2). Інші оніми й надалі продовжують функціонувати в групі маловживаних: *Неля* (8), *Руслана* (7), *Марта* (6), *Іванна* (6), *Юдіта/Едіта* (5), *Аліна* (5), *Ніна* (5), *Тімея/Тімеа* (5), *Ярослава* (5), *Лівія* (5), *Агнета/Агнеса* (4), *Софія* (4), *Інга* (4), *Моніка* (4), *Валерія* (3), *Тереза/Терезія* (3), *Габрієла/Габрієлла* (3), *Сільва/Сільвія* (3), *Лідія* (3), *Ельвіра* (3), *Власта* (3), *Віолета/Віолетта* (3), *Ізабелла* (3), *Рита* (3), *Клара* (2), *Зоряна* (2), *Аліса* (2), *Злата* (2), *Неллі* (2), *Поліна* (2). Отже, у

VII хронологічному зрізі зафіксовано 57 антропонімів, носіями яких стали 216 (14,8%) новонароджених дівчат.

VIII хронологічний зріз нараховує 62 маловживані оніми, які обслуговують 263 (16,6%) новонароджених у 1990, 1995 рр. Групу цього періоду поповнили 14 нових імен. Серед них 8 таких, що вже були зафіксовані в попередніх зрізах як одиничні: *Дарина* (VI, VII), *Сабіна* (V), *Ангеліна* (VI, VII), *Богдана/Богданна* (I, VI), *Василина* (IV, VI), *Дарія/Дар'я* (VII), *Аніта* (VI, VII), *Антонія* (V). Інші 6 з'явилися в іменнику міста з 1990 р.: *Уляна/Ульяна* (5 носіїв), *Даніела/Даніелла* (4), *Міла* (4), *Сінтіа/Сінтія* (3), *Дженія/Джені* (2), а подвійне *Марія-Олександра* (2) – у 1995 р. Декілька імен перемістилися з групи широковживаних попереднього зрізу: *Леся* (8), *Маріанна* (8), *Беата* (7), *Алла* (6), *Антоніна* (6), *Любов* (4). Стабільно функціонують у групі маловживаних оніми *Віталія* (8), *Каріна* (8), *Габріела/Габріелла* (7), *Єлизавета* (7), *Кароліна* (6), *Ксенія* (6), *Неля* (6), *Тімеа/Тімея* (6), *Єва* (5), *Лариса* (5), *Марта* (5), *Ніна* (5), *Жужанна/Сюзанна* (5), *Тамара* (5), *Ярослава* (5), *Агнеса* (4), *Альбіна* (4), *Анжеліка* (4), *Віолета* (4), *Віра* (4), *Інга* (4), *Маргарита* (4), *Руслана* (4), *Едіта* (3), *Евеліна* (3), *Елеонора* (3), *Івета* (3), *Каміла* (3), *Корнелія* (3), *Лідія* (3), *Магдалина* (3), *Таїсія* (3), *Ярміла* (3), *Аліса* (2), *Анета* (2), *Божена* (2), *Віола* (2), *Йолана* (2), *Інеса* (2), *Роксолана* (2), *Терезія* (2), подвійне *Анна Марія* (2).

IX хронологічний зріз нараховує 37 маловживаних імен, які використані 93 ужгородцями (17,7%). 2000 р. урізноманітнив групу двома новими онімами, які з'явилися в іменнику тільки в цьому році – *Даяна* (2) і *Робертіна/Роберта* (2). Також до них долучилися три імені, зафіксовані в попередніх зрізах як одиничні – *Владлена* (VIII), *Ніколь* (VIII), *Стефанія* (I, III, VIII). Втратили свою популярність порівняно з попередніми роками й перемістилися з групи широковживаних на периферію імена *Людмила* (4), *Олеся* (4), *Андреа* (3), *Еріка* (3), *Світлана* (3), *Галина* (2), *Мар'яна* (2), *Мирослава* (2), *Надія* (2), *Оксана* (2), *Рената* (2), *Софія* (2). Продовжують функціонувати в групі маловживаних із попередніх зрізів такі оніми:

Антоніна (4), *Дар'я/Дарія* (4), *Іванна* (4), *Анна Марія/Аннамарія* (3), *Беата* (3), *Емілія* (3), *Ксенія* (3), *Тімеа/Тімея* (3), *Аделіна* (2), *Аліса* (2), *Влада* (2), *Владислава* (2), *Єлизавета* (2), *Естер* (2), *Каміла* (2), *Корнелія* (2), *Раїса* (2), *Роксолана* (2), *Сабіна* (2), *Таїсія/Таїсія* (2).

Четверту статистичну групу становлять рідкісні антропоніми. У жіночому іменнику виявилось 410 (61,4%) онімів, зафіксованих у джерелах тільки в одному з дев'яти зрізів. Із них 293 (71,5%) – багатоконпонентні. Група рідкісних жіночих імен, як і чоловічих, найбільша, проте вона обслуговує тільки 4,8% новонароджених жіночої статі. Найбільша кількість таких імен зафіксована в I, II і III зрізах: 100, 103 і 103 одиниць. Найменше рідкісних імен у IV і V зрізах – по 6 одиниць у кожному.

У I хронологічному зрізі зафіксовано 15 рідкісних однокомпонентних онімів: *Eliz* (1900), *Mina* (1900), *Zseni* (1900), *Pólíka* (1905), *Jázmin* (1905), *Rene* (1905), *Fezér* (1910), *Lotti* (1910), *Rella* (1910), *Zelma* (1910), *Sára* (1910), *Sugárka* (1910), *Ernesztina* (1920), *Netti* (1920), *Svatoslava* (1920).

Склад рідкісних жіночих імен II зрізу такий: *Cilia* (1925), *Floriána* (1925), *Korina* (1925), *Makana* (1925), *Pepi* (1925), *Rut* (1925), *Tünde* (1925), *Boriška* (1930), *Erna* (1930), *Kreola* (1930), *Leib* (1930), *Frantiska* (1935), *Iozefa* (1935), *Noemi* (1935), *Otilie* (1935).

III хронологічний зріз також багатий на рідкісні імена (103), проте тільки 6 із них однокомпонентні: *Ануєлка* (1940), *Армін* (1940), *Реллі* (1940), *Фрума* (1940), *Цілла* (1940), *Славка* (1945). Решта 97 онімів – багатоконпонентні.

По шість імен четвертої статистичної групи знаходимо в IV і V хронологічних зрізах. Крім оніма *Анне-Грета* (1950), усі решта є однокомпонентними: *Йозефіна* (1950), *Наїна* (1950), *Ружена* (1950), *Діна* (1955), *Фаїна* (1955), *Нела* (1960), *Онїка* (1960), *Аріна* (1965), *Віорїка* (1965), *Джаміла* (1965), *Еліна* (1965).

У 1970-х роках кількість рідкісних антропонімів збільшилася до 12. У VI-му хронологічному зрізі у цій групі зафіксовані такі оніми:

Йоанна (1970), *Зухра* (1970), *Рахта* (1970), *Антрієтта* (1975), *Єфросинья* (1975), *Іва* (1975), *Ізольда* (1975), *Маркуца* (1975), *Віта* (1975), *Гафія* (1975), *Данііла* (1975), *Сіма* (1975).

У VII-му хронологічному зрізі спостерігаємо зростання кількості рідкісних жіночих імен. У 1980-х роках у іменник ужгородців увійшло 24 антропоніми: *Алексина* (1980), *Антуанета* (1980), *Діана* (1980), *Едіна* (1980), *Захаріна* (1980), *Кінга* (1980), *Леоніда* (1980), *Люціна* (1980), *Натела* (1980), *Ніка* (1980), *Римма* (1980), *Романа* (1980), *Сібілла* (1980), *Дінара* (1985), *Заміра* (1985), *Златослава* (1985), *Ія* (1985), *Ліана* (1985), *Лінда* (1985), *Наіра* (1985), *Пінеса* (1985), *Рада* (1985), *Сандра* (1985), *Устина* (1985).

Оригінальними й самобутніми є рідкісні імена VIII-го хронологічного зрізу. Їхня кількість у 1990-х роках зросла до 32. Серед них знову з'явилися багатоконпонентні, хоч їхня кількість незначна порівняно з першою половиною XX ст. (6 імен). Список інших рідкісних антропонімів VIII-го зрізу такий: 1990 р. – *Аріадана*, *Віталіна*, *Еліана*, *Ельміра*, *Іларія*, *Ірада*, *Іца*, *Кіанна*, *Ладислава*, *Лонта*, *Лусік*, *Радана*; 1995 р. – *Есміральда*, *Жаклін*, *Иргина*, *Калина*, *Лоріана*, *Нана*, *Неоніла*, *Патріція*, *Рузана*, *Синди*, *Соломія*, *Яніна*, *Ярина*.

Репертуар рідкісних імен IX-го хронологічного зрізу вирізняється великою кількістю подвійних імен. Як і в чоловічому іменнику, популярність жіночих багатоконпонентних імен у цей період помітно зростає. З 24 рідкісних антропонімів, зафіксованих у 2000 р., 16 (66,7%) належить саме їм. Решта – 33,3% належить оригінальним, нетрадиційним на досліджуваних теренах іменам: *Аміна*, *Анатолія*, *Віргінія*, *Вислава*, *Денісія*, *Леонарда*, *Любомира*, *Урсула*.

Отже, результати вивчення статистичного складу жіночого іменника показали, що з 668 антропонімів, зафіксованих протягом дев'яти зрізів, 10 (1,5%) належить до найуживаніших імен, 81 (12,1%) – широкоживаних, 167 (25%) становлять маложивані імена. Найбільший відсоток належить рідкісним іменам – 410 (61,4%). З 8455 новонароджених дівчаток 3130 (37%)

обслуговують найуживаніші оніми; 4073 (48,2%) носіїв обслуговують широкоживані імена; 842 (10%) – маловживані. Хоч рідкісні імена обслуговують найменшу кількість носіїв – 410 (4,8%), проте вони розширили межі ужгородського іменника XX ст. та урізноманітнили його склад.

3.2. Етимологічний склад жіночих імен м. Ужгорода

В етимологічному співвідношенні жіночий іменник м. Ужгорода XX ст., як і чоловічий, дуже різноманітний. Цьому також сприяли соціально-економічні, суспільно-політичні, історико-культурні й побутові процеси, етнічні зміни в національному складі населення, культурно-освітні зміни, що відбувалися в Ужгороді протягом століття.

У жіночому іменнику міста серед уподобань ужгородців трапляються угорські, німецькі, чеські, румунські, французькі, італійські, тюркські, арабські, скандинавські та інші імена. Водночас зафіксована значна кількість носіїв слов'янських та християнських імен. Отже, аналізуючи жіночий репертуар імен ужгородок за походженням, аналогічно до чоловічого, виділяємо три групи:

- особові імена слов'янського походження;
- християнські особові імена;
- запозичені імена.

Розглянемо кожну з цих груп окремо.

3.2.1. Особові імена слов'янського походження

Питома вага (6,3%) жіночих особових імен слов'янського походження, як і чоловічих, невисока. Проте в системі жіночих антропонімів м. Ужгорода XX ст. зафіксовано 42 оніми, що на 9 одиниць більше за кількість чоловічих імен аналогічної етимології. Тенденція до збільшення (хоч і незначного) кількості жіночих імен указаної групи порівняно з чоловічими спостережена

і в інших регіонах України. І. Д. Скорук, досліджуючи слов'янський шар в антропоніміконі м. Луцька, виявила 43 таких оніми, серед яких найпоширенішими виявились імена *Людмила, Мирослава, Ярослава*. У поодиноких випадках зафіксовані *Богумила, Богуслава, Святослава* [146, с. 141]. У складі кіровоградського іменника ХХ ст. О. В. Черноус виявила 8% слов'янських жіночих онімів. Серед них *Богдана, Зоряна, Лада, Радмила* [189, с. 13]. Т. В. Буга зафіксувала в іменнику Центральної Донеччини кінця ХІХ–початку ХХІ ст. 33 (9,40%) жіночі автохтонні слов'янські антропоніми. Дослідниця вважає, що стабільність функціонування слов'янських онімів в іменнику міста забезпечують наскрізні оніми *Віра, Любов, Людмила, Надія* та постійно вживані *Світлана, Лілія, Сніжана, Злата*, а також спостерігає зростання їхньої кількості з 1970-х рр. і відродження таких давніх лексем як *Богдана, Златослава, Любава, Мілена, Росина, Славяна, Станіслава*. [18, с. 12]. У жіночому іменнику ХХ ст. м. Тернополя Н. О. Свистун спостерігає тенденцію збільшення кількості імен слов'янського походження порівняно з попереднім століттям до 19 одиниць [136, с. 79].

Репертуар прадавніх жіночих особових імен м. Ужгорода ХХ ст. досить цікавий і різноманітний. У наших матеріалах зафіксовані імена-композиції (*Богдана, Kvetoslava, Мирослава, Святослава* тощо), імена, які з часом зазнали структурних змін й утворилися внаслідок елімінації – одноосновні (*Дана, Злата, Міла* тощо), а також запозичені з інших слов'янських мов (*Boriška, Libusé/Libuše, Priska/Priška* тощо).

Найпоширеніші в ужгородському іменнику імена-композиції з компонентами – слав: *Вислава, Владислава, Златослава, Kvetoslava, Ладислава, Мирослава, Святослава, Ярослава*; – дан: *Богдана, Радана*; – міл/мил: *Ludmila/Людмила, Iarmila/Yarmila/Ярміла, Мілада, Milena/Мілена, Милана/Мілана, Vlastimila/Властиміла*; одне прадавнє ім'я з компонентом – мир: *Любомира*.

Зафіксовані також імена, утворені шляхом скорочення одного з компонентів двочленного імені, як першого, так і другого. До таких

гіпокористичних особових назв належать імена: *Božena/Божена* (від *Božeslava/Божеслава*), *Boriška* (від *Borislava*), *Vlada/Влада* (від *Vladislava/Владислава*), *Vlasta/Власла* (від *Vlastimila/Властиміла*), *Дана* (від композита з усіченням 1-ї частини), *Zdenka* (від *Zdeslava*), *Zlata/Злата* (від *Zlatoslava/Златослава*), *Zora/Зоряна* (від *Зореслава*), *Libusé/Libuše* (від *Liboslava*), *Міла* (від композита з усіченням 1-ї частини), *Priska/Priška* (від *Přibyslava*), *Рада* (від *Радана*), *Славка* (від композита з усіченням 1-ї частини).

У репертуарі ужгородців широко використані імена *Віра*, *Надія*, *Любов*. Запозичені зі старослов'янської мови, їх вважають кальками грецьких Πίστις «віра», Ελπίς «надія», Αγάπη «любов». Також поширеним є давньослов'янське ім'я *Світлана*. Деякі дослідники кваліфікують його як запозичення з болгарської мови, яке найкраще зберегло слов'янський іменний фонд (болг. *Светла*, *Светлана*, *Светлена* тощо) [146, с. 147].

Крім того, в жіночому іменнику міста зафіксовані оніми, що також можна розглядати як запозичення зі слов'янських мов. Наприклад, *Даяна*, *Сніжана*, *Родіка*, *Ружена* – з південнослов'янських, *Ванда* – із західнослов'янських. Існує декілька версій на походження імені *Даяна*: його вважають варіантом імені *Діана*; іменем єврейського походження; перекладом з тюркського як «мандрівник», «паломник». Ми схильні розглядати вказане ім'я як похідне від чоловічого *Даян*, що в давньослов'янській мові має значення «дай йому Бог». У болгарському іменнику використовують також форму *Дайна*.

Неоднозначні думки щодо етимології імені *Калина*. На перший погляд, це ім'я співвідносне з апелятивом – назвою кушової рослини – червоної калини. Г. П. Півторак трактує його як скорочений варіант офіційного імені *Калінікія* від церковнослов'янського *Калиникия*, запозичене з грецької мови під час поширення християнства [129]. Ми схильні вважати його спільнослов'янським, утвореним від «калити», «накаляти» і зараховуємо ім'я *Калина* до слов'янської етимологічної групи.

Продовження табл. 3.2.1.1

27.	<i>Златослава</i>							1		
28.	<i>Калина</i>								1	
29.	<i>Ладислава</i>							1		
30.	<i>Любов/Люба</i>				17	17	4	10	4	
31.	<i>Любомира</i>									1
32.	<i>Милана/Мілана</i>							3	1	
33.	<i>Міла</i>							1	4	
34.	<i>Неля</i>					2	2	8	6	
35.	<i>Рада</i>							1		
36.	<i>Радана</i>								1	
37.	<i>Родіка</i>							1	1	
38.	<i>Ружсена</i>				1					
39.	<i>Світлана/Светлана</i>	-	-	1	28	38	48	60	22	3
40.	<i>Славка</i>			1						
41.	<i>Сніжана/Снежана</i>						2	1	1	1
42.	<i>Таміла</i>					1		3		
Всього носіїв		21	56	5	112	112	114	188	138	24

Лідером за кількістю носіїв слов'янських імен є онім *Світлана* (197). Перша одинична його фіксація в іменнику міста з'явилася тільки в 1945 р. Та в другій половині ХХ ст. його популярність швидко зросла, що дало йому можливість закріпитися в групі широковживаних.

Серед усієї кількості жіночих імен вказаної етимологічної групи протягом дев'яти хронологічних зрізів незмінним є функціонування імені *Людмила/Ludmila* (144 носії). За кількістю носіїв воно стоїть другим у рейтингу автохтонних слов'янських імен.

У межах ужгородського іменника третім за стійкістю вживання є онім *Надія/Nadezda* (76). Перший носій цього імені був фіксований у 1925 р. Після перерви майже у чверть століття його активність почала зростати з 1950 рр.

Наступним у рейтингу популярних слов'янських імен є онім *Віра/Vera* (67). За винятком III і IX зрізів воно функціонує протягом всього досліджуваного періоду.

П'ятим у списку популярних автохтонних імен є онім *Мирослава/Mirolava* (64). Історія його функціонування аналогічна долі імені

Надія – одна фіксація в 1925 р. та після перерви в 25 років активне використання ужгородцями з 1950 рр.

Онім *Любов/Люба* (52) з'явився в іменнику міста тільки в 1950 р. Та до кінця століття його популярність швидко зростає. Кількість носіїв цього імені закріпила його в статусі широкоживаних і на шостій рейтинговій сходинці вказаної етимологічної групи.

Серед усіх зафіксованих слов'янських імен активністю у використанні, саме в I хронологічному зрізі, виділяється онім *Зоряна/Izerena/Zora* (25). Із 1970 рр. після тривалої перерви настала друга хвиля популярності цього імені. Воно закріпилося в групі широкоживаних загального ужгородського іменника та посіло сьому позицію у рейтингу прадавніх антропонімів.

Восьме місце у списку популярних слов'янських імен посідає онім *Неля* (18). До вжитку він увійшов у 1960 р. і протягом досліджуваного періоду перебував у групі широкоживаних.

Майже однакову кількість носіїв мають імена *Ярослава/Yaroslava* (14) та *Божена/Božena* (13), розташовані відповідно на дев'ятій і десятій позиціях. Вони зафіксовані в 1930 р. та з 1960 рр. Проте, незважаючи на невисоку продуктивність, вказані слов'янські імена протягом досліджуваного періоду перебувають у групі широкоживаних.

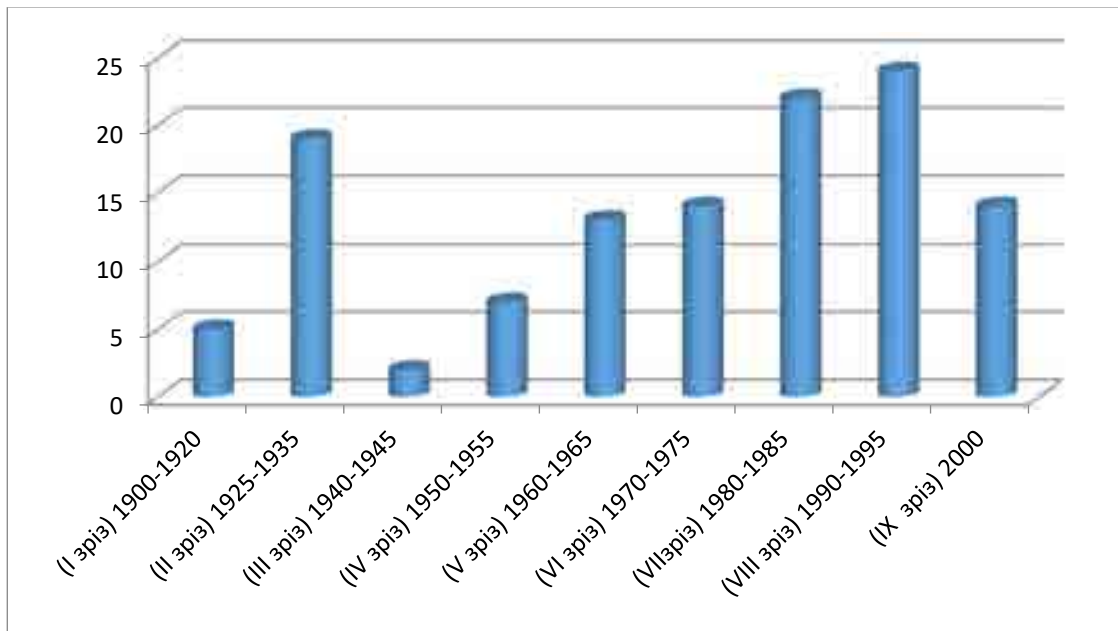
20 слов'янських онімів вживані значно рідше. Усі вони перебувають у групі маловживаних. Із них найбільшу кількість носіїв отримав онім *Власта/Vlasta* – 12. Далі імена розташовані в такій послідовності: *Ярміла/Iarmila/Yarmila* (8), *Злата/Zlata* (8), *Богдана/Богданна* (7), *Libusé/Libuše* (5), *Міла* (5), *Сніжана/Снежана* (5), *Влада/Vlada* (4), *Мілада/Milada* (4), *Мілена/Milena/Милена* (4), *Милана/Милана* (4), *Таміла* (4), *Владислава* (3), *Kvetoslava* (3), *Priska/Priška* (3), *Zdenka* (3), *Ванда* (3), *Властиміла/Vlastimila* (2), *Даяна* (2), *Родіка* (2). Цікавою є динаміка функціонування вказаних вище імен. Оніми *Власта/Vlasta*, *Ярміла/Iarmila/Yarmila*, *Kvetoslava*, *Злата/Zlata*, *Libusé/Libuše*, *Влада/Vlada*, *Мілада/Milada*, *Мілена/Milena/Милена*, *Priska/Priška*, *Zdenka*,

Властиміла/Vlastimila з'явилися в іменнику міста у III хронологічному зрізі. Ця група, крім імен *Kvetoslava* та *Libusé/Libuše*, після тривалої перерви, хоч і не дуже активно, та все ж функціонувала в другій половині ХХ ст. Решта антропонімів з'явилися в іменнику міста значно пізніше, з 1960-х, 1980-х, а деякі з 2000 рр.: *Сніжана/Снежана* (з 1965 р.), *Таміла* (з 1965 р.), *Ванда* (з 1975 р.), *Богдана/Богданна* (з 1980 р.), *Милана/Мілана* (з 1980 р.), *Міла* (з 1985 р.), *Родіка* (з 1985р.), *Владислава* (з 1990 р.), *Даяна* (з 2000 р.).

Дванадцять слов'янських жіночих імен належать до групи рідкісних, оскільки в різних хронологічних зрізах мають тільки одного носія. У 1920 р. зафіксоване ім'я *Svatoslava*; у 1930 р. одну новонароджену назвали – *Boriška*; у 1945 р. – *Славка*; у 1950 р. – *Ружена*; у 1980 р. – *Дана*; у 1985 р. – *Златослава* і *Рада*; у 1990 р. – *Ладислава* і *Радана*; у 1995 р. – *Калина*; у 2000 р. були зафіксовані імена *Вислава* та *Любомира*.

Отже, аналіз жіночих імен слов'янського походження, зафіксованих у м. Ужгороді в ХХ ст., показав наступне: найпопулярнішими українські автохтонні імена були в другій половині ХХ ст.: у 1980-х р. (VII зріз) зафіксовано 188 носіїв, яких обслуговували 22 оніми; 138 осіб мали 24 антропоніми в 1990-х р. (VIII зріз); у 1970-х р (VI зріз) 14 імен обслуговували 114 дівчаток; у IV і V зрізах зафіксована однакова кількість носів – 112, та кількість слов'янських імен зросла майже вдвічі – із 7 у четвертому зрізі до 13 в п'ятому; у ХХІ ст. входило 14 імен, якими у 2000 р. були названі 24 дівчинки. Найменш популярними особові імена слов'янського походження були в 1940-х роках, тут зафіксовано всього два оніми, що обслуговували 5 носіїв. У I-му зрізі зафіксовано п'ять імен слов'янського походження, використаних 21 особою; у II-му зрізі 19 імен були присвоєні 59 дівчаткам. Найактивнішим жіночим іменем слов'янського походження є всього одне – *Людмила/Ludmila*. Воно функціонувало в усіх без винятку хронологічних зрізах і в різні періоди перебувало в першому десятку найуживаніших імен (IV і VII).

Динаміка функціонування жіночих слов'янських імен відображена в графіку 3.

Графік 3. Динаміка функціонування слов'янських жіночих імен у м. Ужгороді протягом ХХ ст.

Отже, жіночі слов'янські особові імена займають особливе місце в іменнику м. Ужгорода. Вони досить поширені навіть у I половині ХХ ст., коли умови для їхнього функціонування були не зовсім сприятливі. Порівнюючи частоту вживання цих імен у наведених хронологічних зрізах ХХ ст., можемо говорити про поступове зростання їхньої популярності серед населення з 1950-х р. Найбільша продуктивність припадає на 1980–1990 рр. Таке помітне захоплення давніми слов'янськими найменуваннями в другій половині ХХ ст. можна пояснити лінгвальним фактором, адже ці імена ніжні, милозвучні, легкі у вимові. А можливо, екстралінгвальним, зокрема, прагненням батьків якимось чином вплинути на добробут своєї дитини, побажанням новонародженим дітям певних позитивних духовних і фізичних якостей. Однак, порівняно з іншими етимологічними групами, відсоток використання таких імен серед жителів міста невеликий.

3.2.2. Християнські особові імена в антропонімному репертуарі ужгородців

До другої етимологічної групи жіночого іменника м. Ужгорода належать християнські імена. З-поміж усіх груп та багатоконпонентних антропонімів (їх ми розглядаємо окремо), у наших матеріалах зафіксовано 187, або 28% таких імен. У кількісному співвідношенні вони становлять навіть більший відсоток, ніж чоловічі (17,1%), й обслуговують 6479, або 76,6% від усіх носіїв жіночої статі (натомість чоловічі обслуговують 6074 носії, або 67,3% від усіх новонароджених хлопчиків).

Серед багатонаціонального жіночого населення (угорці, чехи, словаки, румуни, цигани) є представники різних конфесій, основу яких становлять римо-католики. Із нашого фактичного матеріалу видно, що в 1950 році з 448 новонароджених дівчат зафіксовано 95 словачок та 54 угорки, що становить 33,3% римо-католиків, у 1960 році – 15,8%, у 1985 – 11,5%, у 1995 – 8,2%. А, як відомо, літургійний календар Римо-католицької Церкви, де відмічені дні *Агнеш* (21 січня), *Ангеліни* (27 січня), *Агати* (05 лютого), *Єлизавети* (04 липня), *Терези* (09 серпня), суттєво відрізняється від Православного не тільки іменами святих, але й датами, на які припадає свято на їхню честь. Наприклад, за Літургійним календарем Римо-Католицької Церкви день *Святої Катерини* святкують два рази в році – 29 квітня (*Святої Катерини Сієнської, Діви і вчительки церкви, покровительки Європи*) та 25 листопада (*Святої Катерини Олександрійської, діви і мучениці*). У православному ж церковному календарі день *Катерини* зазначено п'ять разів на рік і вони абсолютно не збігаються з римо-католицьким: 5 лютого, 17 лютого, 20 березня, 7 грудня і 17 грудня. Найбільш відомою й важливою датою вважають 7 грудня – день *Святої великомучениці Катерини Олександрійської*. Тому, як і в чоловічому іменнику, до списку жіночих християнських онімів входять імена західної, Римо-католицької традиції найменування (*Aurelia, Робертіна, Otilie, Люціна* та ін.), східної,

Православної (*Ганна, Лариса, Olga/Ольга, Оксана* та ін.), а також загальнохристиянські, зазначені в обох церковних календарях (*Katařina/Катерина, Maria/Марія, Natalia/Наталія*). Тому в іменнику м. Ужгорода в другій етимологічній групі за походженням виділяємо давньоєврейські, грецькі, латинські імена.

34,8% (65 одиниць) від усіх зафіксованих в межах ужгородського іменника християнських імен належить до найуживаніших і широкоживаних. Вони обслуговують 6053 носії, або 71,6% від усіх новонароджених дівчаток і 93,4% від усіх носіїв християнських імен. Відмітимо також, що всі 10 найуживаніших імен жіночого іменника міста Ужгорода належать саме до вказаної етимологічної групи: *Natalia/Наталія, Iлона/Helena/Олена, Mória/Maria/Марія, Tatjana/Тетяна, Anna/Анна/Ганна, Viktoria/Вікторія, Iréna/Ірина, Olga/Ольга, Katařina/Катерина, Erzsebet/Alžbeta/Єлізавета*.

Християнські імена також входили до вжитку в різні періоди, і тривалість їхнього функціонування серед мешканців міста була різною. У таблиці 3.2.2.1 подано найуживаніші та широкоживані християнські православній католицькі жіночі імена.

Таблиця 3.2.2.1

Динаміка християнських жіночих імен м. Ужгорода у ХХ ст.

№ з.п.	Ім'я	Номер зрізу								
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
		Кількість носіїв імені								
1.	<i>Natalia/Наталія</i>		2		49	65	81	123	90	8
2.	<i>Iлона/Helena/Олена</i>	81	49	20	29	39	62	73	47	8
3.	<i>Mória/Maria/Марія</i>	86	53	46	71	43	27	16	35	11
4.	<i>Тетяна/Tatjana</i>	1		1	39	48	42	99	82	17
5.	<i>Анна/Ганна/Anna</i>	100	45	13	23	27	18	34	52	16
6.	<i>Вікторія/Viktoria</i>	1	2	2		20	58	97	85	24
7.	<i>Ірина/Iréna</i>	43	19	9	33	35	25	51	44	9
8.	<i>Olga/Ольга</i>	9	26	7	28	30	13	73	60	14
9.	<i>Катерина/Katařina</i>	9	17	12	30	32	19	47	59	16
10.	<i>Erzsebet/Alžbeta/Єлізавета</i>	86	32	28	25	11	8	2	7	2
11.	<i>Оксана</i>				4	40	50	57	31	2

Продовження табл. 3.2.2.1

12.	<i>Кристина/Христина</i>			1		1	9	28	73	28
13.	<i>Ева/Єва</i>	7	22	27	39	12	9	5	5	1
14.	<i>Morgit/Marketa/ Маргарита</i>	71	20	9	12	1	7	3	4	
15.	<i>Магдалина/Magdolna/ Magdalena</i>	25	38	14	19	16	5	1	3	
16.	<i>Діана/Діанна</i>				1	1	11	35	30	18
17.	<i>Anastasia/Анастасія</i>		1					5	29	52
18.	<i>Олександра</i>					4	3	16	32	31
19.	<i>Марина</i>					17	7	29	25	5
20.	<i>Yulia/Юлія</i>	6	5	1	1	2	7	12	22	26
21.	<i>Валентина</i>				21	10	15	15	12	9
22.	<i>Halina/Галина</i>	1			13	22	14	13	15	2
23.	<i>Veronika/Вероніка</i>	24	8	7	4	2	4	9	16	6
24.	<i>Marianna/Маріанна</i>	1	1	2	3	23	23	9	8	1
25.	<i>Marta/Марта</i>	6	12	8	13	9	6	6	5	
26.	<i>Klara/Klara</i>	11	11	12	12	9	4	2	1	1
27.	<i>Andriana/Андріанна</i>					2	7	24	22	6
28.	<i>Roza/Роза</i>	29	15	7	2	2	3	1		
29.	<i>Mar'яna</i>					2	7	22	26	2
30.	<i>Valeria/Valeria</i>		3	4	9	12	2	3	11	10
31.	<i>Zsuzsanna/Susanna/ Зузанна/Сюзанна</i>	8	11	5	3	10	7	5		
32.	<i>Larisa</i>				13	13	15	8	5	
33.	<i>Alina</i>						2	5	28	15
34.	<i>Iana/Yana</i>	1						16	24	8
35.	<i>Angelie/Анжеліка</i>		3		1	2	33	5	4	
36.	<i>Tamara/Tamara</i>	1	1	1	21	6	9	4	5	
37.	<i>Yuliana/Yulianna/ Юліана/Юліанна/</i>	23		1				1	12	10
38.	<i>Alla/Ala</i>			1	6	6	11	15	6	
39.	<i>Agnes/Агнеса</i>	4	8	6	10	4	2	4	4	
40.	<i>Євгенія</i>				1	2	3	12	18	5
41.	<i>Жанна</i>				3	5	9	11	11	
42.	<i>Terezia/Терезія</i>	21	5	1	2	2	1	3	2	
43.	<i>Inna</i>			1	1		4	12	18	1
44.	<i>Nikolotta/Nikolotta</i>							1	20	14
45.	<i>Zsofia/Софія</i>	1	3	2	3	2	5	4	9	2
46.	<i>Beata</i>				2	2	6	11	7	3
47.	<i>Gabriella/Габрієлла</i>	4	9		1	1	4	3	7	
48.	<i>Karina/Karina</i>					2		1	8	17
49.	<i>Lesya</i>						6	14	8	
50.	<i>Olesya</i>						2	11	11	4
51.	<i>Antonina</i>				1	6	1	9	6	4
52.	<i>Nina</i>				9	3	4	5	5	
53.	<i>Ivanna</i>					2	1	6	12	4
54.	<i>Silvia/Cil'va</i>	1	4	1	3	6	4	3	1	1

Продовження табл. 3.2.2.1

55.	<i>Лілія</i>				1	1	1	5	9	7
56.	<i>Gizella/Гізелла</i>	13	3	2	2		1	1	1	
57.	<i>Lidie/Лідія</i>		1		8	1	6	3	3	1
58.	<i>Кароліна</i>					1	1	6	6	9
59.	<i>Blanka/Бланка</i>	18		1						
60.	<i>Emilia/Емілія</i>	2			3	1		9	1	3
61.	<i>Yusztina/Юстина</i>	2						1	16	
62.	<i>Рената</i>						1	6	10	2
63.	<i>Borbála/Барвара</i>	9	3	2			1			
64.	<i>Regina/Регіна</i>	8	3			2		1	1	
65.	<i>Віталія</i>							6	8	
Всього імен		34	32	32	43	51	55	63	61	44
Всього носіїв		713	435	254	574	617	686	1117	1222	435

Таблиця 3.2.2.1 показує, що в I-му хронологічному зрізі функціонує 34 християнських жіночих імені, що обслуговують 713 носіїв. Найуживанішими виявилися оніми давньоєврейського походження: *Anna/Анна/Ганна* (100 носіїв), *Mória/Maria/Марія* (86) та *Erzsebet/Alžbeta/Єлізавета* (86).

У II-му і III-му періодах зафіксовано однакову кількість християнських імен – 32, які обслуговують 435 і 254 носіїв. Найпопулярнішими в II зрізі стали оніми *Mória/Maria/Марія* (53) та *Ilona/Helena/Олена* (49), у III-му – також *Mória/Maria/Марія* (46) і *Erzsebet/Alžbeta/Єлізавета* (28).

Із кожним наступним зрізом кількість християнських імен збільшується, отже, зростає їхня популярність і кількість носіїв: від 43 у IV-му зрізі (574 носії) до 61 у VIII-му (1222 носії). Найуживанішим іменем вказаної етимологічної групи серед ужгородців у другій половині XX ст. виявився онім латинського походження *Наталія*.

Серед найпопулярніших (найуживаніших і широковживаних) жіночих християнських онімів у м. Ужгороді протягом XX ст. виділяємо такі групи за походженням:

- латинські: *Natalia/Наталія* (418 носіїв), *Tatjana/Тетяна* (329), *Viktoria/Вікторія* (289), *Kristina/Христина* (140), *Morgit/Маргарита* (127), *Magdolna/Magdalen/Magdalena/Магдаліна* (121), *Diana/Діанна* (96), *Марина* (83),

Yulia/Юлія (82), *Valentina* (82), *Marianna/Mаріанна* (71), *Klara/Клара* (63), *Andriana/Андріанна* (61), *Roza/Роза* (59), *Мар'яна* (59), *Valeria/Валерія* (54), *Angelie/Анжеліка* (48), *Yulianna/Yuliana/Юліанна/Юліана* (47), *Інна* (37), *Beata* (31), *Каріна/Карина* (28), *Антоніна* (27), *Silvia/Сільва* (24), *Лілія* (24), *Blanka/Бланка* (19), *Emilia/Емілія* (19), *Yusztina/Юстина* (19), *Рената* (19), *Regina/Регіна* (15), *Віталія* (14);

- грецькі: *Ilona/Helena/Ілона/Єлена* (408 носіїв), *Iréna/Ірина* (268), *Katařina/Катерина* (241), *Оксана* (184), *Anastasia/Анастасія* (87), *Олександра* (86), *Halina/Галина* (80), *Veronika/Вероніка* (80), *Лариса* (54), *Алла/Ала* (45), *Agnes/Агнеса* (42), *Євгенія* (41), *Terezia/Терезія* (37), *Ніколетта/Ніколета* (35), *Zsofia/Софія* (31), *Леся* (28), *Олеся* (28), *Ніна* (26), *Lidie/Лідія* (23), *Borbála/Барвара* (15);

- давньоєврейські: *Mória/Maria/Марія* (388), *Anna/Анна/Ганна* (328), *Erzsebet/Alžbeta/Єлізавета* (201), *Eva/Єва* (127), *Zsuzsanna/Susanna* (54), *Іванна* (25) та його західнослов'янська форма *Iana/Яна* (49), *Tamara/Тамара* (48), *Жанна* (39), *Gabriella/Габрієлла* (29).

Популярним серед ужгородців стало ім'я *Olga/Ольга* (260) – давнє запозичення зі скандинавських мов, канонізоване й записане у святцях. В іменнику міста воно функціонує протягом усього досліджуваного періоду як найуживаніше. Найбільшу кількість носіїв отримало в 1980 рр.

У наших матеріалах зафіксовані оніми давньогерманського походження. На перший погляд їх потрібно було б розглядати як запозичені. Та ми зарахували їх до групи християнських, оскільки вони пов'язані з іменами святих Римо-католицької церкви. Наприклад, популярне у 1900 рр. серед представників католицького віросповідання ім'я *Gizella/Gizella/Гізєлла/Гізєла*. Походить від давньогерманського *Gisela*, що перекладається як *gisal*, *gīsel* – «залог, зложник» або *gīsil* – «стріла». У католицькому світі вшановують святу *Гізєлу Баварську*, іменини якої, за церковним календарем, припадають на 7 травня.

Аліна – жіноче особове ім'я, запозичене із західноєвропейських мов у ХХ ст. В іменнику міста, як маловживане, воно з'явилося з 1970 рр. (VI зріз). Найпопулярнішим стало в 1990 рр., коли було зафіксовано 28 його носіїв. Існує декілька версій походження вказаного оніма. За першим припущенням, *Аліна* є короткою формою давньогерманського імені *Аделіна* (*Adelina*). В «Оксфордському словнику особових імен» зазначено, що *Alina* має арабські корені й походить від слова зі значенням «благородний», «популярний». У «Словнику російських особових імен» Н. А. Петровського є версія походження цього імені від імен *Акилина* або *Альбіна* як скороченої форми, яка стала самостійним іменем [127, с. 45]. Оскільки, теоретично, *Аліна* може бути похідною формою від усіх перерахованих вище імен, ми розглядаємо його як християнське, католицьке самостійне ім'я давньогерманського походження. Іменини (дні *Ангела*) за католицьким календарем носії цього імені можуть святкувати 20 жовтня – у день *Аделіни*, 23 листопада, 24 грудня – у день *Адели*, 23 вересня, 16 грудня – у день діви великомучениці святої *Альбіни*. У православній традиції ці імена не канонічні.

Популярне в другій половині ХХ ст. ім'я *Кароліна* у Словнику власних імен людей Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківської [153, с. 45] зазначене як запозичене німецьке. За іншими джерелами, ім'я *Кароліна* має давньогерманські корені, є жіночою формою чоловічого імені *Карл*, що означає «чоловік», «король», звідси й значення імені *Кароліна* як «мужня», «королева». Оскільки ім'я *Кароліна* записане у католицьких (18 листопада) і православних (20 травня) святцях, то це дає нам підстави зарахувати його до групи християнських імен.

Популярний серед ужгородців протягом усього досліджуваного періоду (за винятком IX зрізу) онім *Марта* в Словнику власних імен людей Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківської [153, с. 45] також зазначений як німецьке запозичення. В інших джерелах воно трактується як жіноче ім'я арамейського походження מרת (Martâ) – «пані», «володарка» (у католицькій

традиції святу *Марту* вважають покровителькою домашнього господарства, поварів, офіціантів, прислуг, прачок, а з недавнього часу і дієтологів). Це ім'я декілька разів на рік записане в православних і католицьких святцях, що дає нам підстави розглядати онім *Марта* у групі християнських імен.

Отже, найбільшу групу з-поміж найуживаніших і широковживаних становлять імена латинського походження, яких нараховано 30 одиниць. Група християнських імен грецького походження налічує 20 онімів. Також зафіксовано 10 давньоєврейських імен, 3 оніми давньогерманського походження, 1 – арамейського та одне давнє скандинавське запозичення.

65,2% (122 одиниці) належить маловживаним і рідковживаним іменам цієї групи, які обслуговують 426 осіб, або 5,0% від усіх новонароджених жіночої статі та 6,6% від усіх носіїв християнських імен.

Найчисленнішу групу утворюють християнські імена грецького походження – зафіксовано 46 жіночих онімів: *Agata/Агата, Алевтина, Ангеліна, Алексина, Анатолія, Аріадна, Аріна, Василина, Гафія, Дарина, Дарія/Дар'я, Денісія, Dora/Дора* (від *Доротей*), *Есміральда, Євдокія/Докія, Єфросинья, Зінаїда, Зоя, Zseni* (зменшена форма від *Eugénia*), *Ія* (від *Соломія*), *Кіра, Ксенія, Леоніда, Мая, Melán/Melania/Меланія, Меліта/Міліта* (від *Мелітина*), *Міна, Моніка, Ніка, Ніколь, Ніла, Нела* (можливо скорочене від *Неоніла*), *Неоніла, Парасковія/Параска, Поліна* (від *Аполлінарія*), *Pólíka* (від *Polixénia*), *Раїса, Сандра, Сібілла, Сінтія/Сінтія, Stefania/Стефанія, Таїсія/Таїсія/Таїса, Teodora/Теодора, Фаїна, Фружина* (угорська форма давньогрецького *Єфросинія*), *Ярина*.

Другу позицію за кількістю одиниць займають християнські імена латинського походження (38): *Альбіна, Антонія, Антуанета, Aurelia/Aurelie, Віта, Вірґінія, Віталіна, Джулета/Джулета/Жулетта, Домініка, Зіта* (зменшена угорська форма латинського імені *Felicitas*), *Іларія* (від чоловічого *Іларій*), *Katila/Каміла/Камілла, Клавдія, Kornelia/Корнелія, Laura/Лаура, Ліонелла, Люціна, Нонна, Патріція, Paula/Павла, Paulin/Paulina/Павліна, Rene* (французький варіант латинського *Renatus*), *Pima/Pіма* (від

Margarita), *Rella* (можливо скорочення від *Aurélia*), *Римма*, *Романа*, *Сабіна*, *Sidonia*/Сідонія, *Szerena*/Серена, *Sesilia*/*Cecilia*, *Cilia* (можливо скорочення від *Cecilia*), *Стела*/Стелла, *Уляна*/Ульяна, *Урсула*, *Устина* *Flora*/Флора, *Floriána*, *Frantiska*.

Третю позицію з групи християнських імен посідають оніми давньоєврейського походження: *Betti* (скорочення від *Bettina*, *Elizabetta*), *Данііла*, *Даніела*/Даніелла, *Eliz* (скорочення від *Elizabetta*), *Eszter*/*Estera*/Естер, *Захаріна* (від чоловічого Захарій), *Iva* (скорочення від давньоєврейського *Іванна*), *Iozefa*, *Izabella*/*Izabela*/Ізабелла/Ізабела (іспанський варіант імені Єлизавета), *Йозефина* (від чоловічого Йозеф), *Йоанна*, *Lea*/*Lia*/Лея (походить від давньоєврейського слова «віця»). Відомо, що саме так звали сестру Рахілі й дружину Якова. Католики вшановують святу *Лію Римську* – покровительку вдів. День ангела імені *Lea* відзначають 22 березня), *Мариета*/Мариетта, *Михайлина*, *Наина*, *Noemi*, *Rachel*/Рахель, *Rebeka*/Ребека, *Rut*, *Sára*, *Сімона*, *Сіма* (скорочення від *Серафима*), *Соломія*, *Яніна* – всього 24 оніми.

Невелику групу (13 одиниць) утворюють давньогерманські запозичення. Носіями цих онімів є представниці католицького віросповідання, за винятком імен *Роберта* й *Леонарда*. І оскільки всі ці оніми пов'язані з іменами святих Римо-католицької церкви, ми зарахували їх до етимологічної групи християнських імен. У наших матеріалах зафіксовані такі оніми: *Adel*/*Adela*/Адель (I, II, III, IX зрізи) – у католицьких святцях 23 листопада, 24 грудня вшановують пам'ять святої абатиси Адели Пфальцельської; *Vilma*/Вільма (I, V, VIII) – коротка форма від *Wilhelmina*/Вільгельміна; *Hedvig*/*Hedviga* (I, II) у католицькій традиції святу *Ядвигу* (*Гедвигу*) *Польську* вважають покровителькою королев, канонізовану в 1997 р., вшановують 16 жовтня; *Gertruda*/Гертруда (II, VIII) – у католицькій традиції 17 березня шанують святу *Гертруду* з Нівелля, покровительку паломників, мандрівників, садівників; *Erna* (II) (скорочення від *Ernesztina*); *Ernesztina* (I) – день імені 7 листопада; *Ida*/*Idenka*/*Ida* (I, II, V,

VI, VII) – у католицизмі вшановують пам'ять двох святих із такими іменами – *Іда* з Нівеля та *Іда* з Херцвельда, вважають небесною заступницею вдів та наречених; *Iveta/Ivetta/Iveta* (II, VI, VII, VIII) – походить від давньогерманського *Ivo*, що означає «*тисове дерево*», у католицькому світі існує декілька святих з цим іменем; *Кінга* (скорочення від *Кунігунда*) (VII) – у святцях 3 березня вшановують святу діву *Кунігунду Люксембурзьку*; *Леонарда* (IX) – від чоловічого *Леонард*, давньогерманського *Leonhard*, у католицькій традиції святого *Леонарда* із *Ноблака* вважають покровителем ковалів, слюсарів, шахтарів, бондарів і ув'язнених, а також небесним заступником коней; *Otilie* (II) – у католицьких святцях 13 грудня вважають днем святої діви *Отілії Страсбурзької*; *Роберта* (IX) – утворене від давньогерманського чоловічого імені *Hrodebert*, у католиків 27 березня шанують єпископа, святого *Роберта Зальцбургського*; *Sarolta/Шарлота* (I, II, III) – 2 і 18 січня у католицьких святцях вшановують блаженну *Шарлотту Люку*.

До списку жіночих імен потрапив онім давньоірландського походження *Бригіта*. Указане ім'я є християнським, оскільки в церковному календарі Римо-католицької церкви йому відведене особливе місце. Зокрема, *Бригіту* (із давньоірландського *brígh* – «*сила, міць*») у католицькій традиції вважають покровителькою Ірландії, а також моряків, поетів, учених, доярок, ковалів і дітей. У скандинавських країнах теж поклоняються святій *Бригітті Шведській* – покровительці Швеції. Католики вшановують пам'ять два рази в році – 1 лютого і 23 липня.

Отже, із групи маловживаних і рідкісних найчисленнішими є християнські імена грецького походження – 46 онімів. Зафіксовано 38 одиниць латинського походження, 24 – давньоєврейського, 13 християнських онімів давньогерманського походження та 1 давньоірландського. Проте із загальної кількості жіночих християнських імен (187) найбільше виявилось онімів латинського походження – 68 (разом із найуживанішими, широковживаними, маловживаними та рідкісними). Усього на дві одиниці

менше мають християнські імена грецького походження – 66. Далі йдуть імена давньоєврейського походження – 34 одиниці, 16 онімів давні германські запозичення, зафіксовано 1 ім'я давньоскандинавського походження, 1 – давньоірландського й 1 арамейське.

3.2.3. Запозичені імена

Запозичені імена утворюють третю етимологічну групу жіночого іменника м. Ужгорода. Як і у випадку з чоловічими онімами, поняття «запозичення» тут є також неоднозначним. Усі оніми функціонували в однакових історичних і політичних умовах, а батьки зазнавали впливу з боку держави, обираючи ім'я для новонародженого. Як і чоловічі, жіночі особові імена в 1900 рр. «у примусовому порядку переіначувалися на угорський лад, де *Варвара, Катерина...* ставали *Borbála, Katalin*» [190, с. 142]. В активному вжитку вони перебували майже півстоліття. Саме тому в 1900–1945 роках найпопулярнішими серед місцевого населення були угорські, німецькі, давньогерманські жіночі імена, які ми розглядаємо як запозичені.

До жіночого іменника міста потрапило 109 (16,3%) запозичених імен, що обслуговують 748 носіїв (8,8%). Серед них немає жодного найуживанішого; 14 зафіксовано в групі широковживаних; 46 маловживаних і 49 рідкісних. Найбільшу групу утворюють німецькі й угорські запозичення. У наших матеріалах зафіксовано по 25 таких онімів. Імена німецького походження становлять 17% від усіх запозичених імен та обслуговують 127 носіїв. Найпопулярніші серед місцевого населення антропоніми *Emma/Ема/Емма/Ема* (20 носіїв) та *Elvira/Elvira/Ельвіра/Елвіра* (18). У репертуарі жіночих імен міста вони перебувають у групі широковживаних. Далі за рейтингом популярних німецьких запозичень імена розташовані так: маловживані – *Irma/Ірма* (11), *Malvin/Malvina/Мальвіна* (10), *Ella/Елла* (9), *Evelina* (8), *Matild/Matilda/Матілда* (7), *Eleonora* (7), *Lili* (6), *Lina/Linka/Lenke* (6), *Friderika/Фридерика* (4), *Inessa/Инеса* (4); найменш уживані та

рідкісні – *Elza* (2), *Léni* (2), *Гретта/Грета* (2), *Мелінда* (2), *Lotti* (1), *Netti* (1), *Zelma* (1), *Анрієтта* (1), *Армін* (1), *Ельміра* (1), *Ізоьда* (1), *Ліана* (1), *Лонта* (1) (таблиця 3.2.3.1).

Таблиця 3.2.3.1

Етимологічні пласти запозичених жіночих імен

Етимологічний пласт	Імена	Кількість носіїв
Давньогерманський	<i>Еріка</i>	62
	<i>Hermin/Hermina/Герміна</i>	12
	<i>Інга</i>	11
	<i>Berta/Берта</i>	10
	<i>Аніта</i>	9
	<i>Frida</i>	7
	<i>Amalia</i>	3
	<i>Yetti</i> (скорочена форма від <i>Henriëtte</i>)	2
	<i>Лінда</i>	1
Угорський	<i>Edita/Yudit/Edit/Юдіт/Едіт/Едіта</i> (угорський варіант давньоанглійського <i>Eadgyth, Eadgud</i>)	87
	<i>Yolán/Iolán/Iolana/Йолана</i>	60
	<i>Etel/Etelka/Etela/Етелка/Етела/Етель</i>	44
	<i>Andrea/Андреа/Андрея</i>	19
	<i>Aranka/Аранка</i>	17
	<i>Tímea/Тімея</i>	16
	<i>Alisz/Alice/Alice/Аліса/Аліце</i>	15
	<i>Глдіко/Глдіка/Гльда/Глдика</i>	15
	<i>Iboya/Іболя/Ібоя</i>	13
	<i>Iarolka/Iarolta</i>	11
	<i>Livia/Лівія</i> (угорський варіант лат. <i>Livius</i>)	11
	<i>Bella/Белла</i>	8
	<i>Piroska/Пірошка</i>	6
	<i>Hajnalka/Найнал</i>	3
	<i>Láli</i> (можливо похідне від чол. <i>Lajos</i>)	2
	<i>Fezér</i>	1
	<i>Jázmin</i>	1
	<i>Makana</i>	1
	<i>Sugárka</i>	1
	<i>Tünde</i>	1
	<i>Ануєлка</i>	1
	<i>Едіна</i>	1
	<i>Іца</i>	1
<i>Онїка</i>	1	
<i>Пінеса</i>	1	
Єврейський	<i>Fani/Fanni</i>	12
	<i>Геді</i>	2
	<i>Leib</i>	1
	<i>Реллі</i>	1

Продовження табл.3.2.3.1

	<i>Фрума</i>	1
	<i>Цілла</i>	1
Німецький	<i>Emma/Ема/Емма/Ема</i>	20
	<i>Elvira/Elvira/Ельвіра/Елвіра</i>	18
	<i>Irma/Ірма</i>	11
	<i>Malvin/Malvina/Мальвіна</i>	10
	<i>Ella/Елла</i>	9
	<i>Evelina</i>	8
	<i>Matild/Matilda/Матілда</i>	7
	<i>Елеонора</i>	7
	<i>Lili</i> (можливо скорочення від <i>Ліліана</i>)	6
	<i>Lina/Linka/Lenke</i> (можливо скорочення від <i>Евелін</i>)	6
	<i>Friderika/Фридерика</i>	4
	<i>Inessa/Інеса</i>	4
	<i>Elza</i>	2
	<i>Léni</i>	2
	<i>Гретта/Грета</i>	2
	<i>Мелінда</i>	2
	<i>Lotti</i>	1
	<i>Netti</i>	1
	<i>Zelma</i>	1
	<i>Анрієтта</i>	1
	<i>Армін</i>	1
	<i>Ельміра</i>	1
	<i>Ізольда</i>	1
<i>Ліана</i>	1	
<i>Лонта</i>	1	
Латинський	<i>Роксолана</i>	6
Англійський	<i>Viola/Віола</i>	10
	<i>Неллі</i>	6
	<i>Анетта/Анетт</i>	3
	<i>Keli</i>	2
	<i>Nora/Нора</i> (від англо-норманського <i>Хонора</i>)	2
	<i>Дженія/Джені</i> (скорочена форма від <i>Дженіфер</i>)	2
	<i>Синди</i> (англ. <i>Cynthia</i>)	1
Арабський	<i>Halva</i>	29
	<i>Фатіма</i>	3
	<i>Аміна</i>	1
	<i>Джаміла</i>	1
	<i>Діна</i>	1
Французький	<i>Lujza</i>	6
	<i>Еліана</i>	1
	<i>Еліна</i>	1
	<i>Жаклін</i>	1
Чеське	<i>Olva</i>	6

Продовження табл.3.2.3.1

	<i>Korina</i>	1
	<i>Pepi</i>	1
Румунський	<i>Віоріка</i>	1
	<i>Маркуца</i>	1
Давньоскандинавський	<i>Інгрід/Інгред</i>	2
Іспанський	<i>Kreola</i>	1
Італійський	<i>Віолета/Віолетта</i>	12
	<i>Ноемі</i>	3
Азербайджанський	<i>Дінара</i>	1
	<i>Ірада</i>	1
Вірменський	<i>Лусік</i>	1
	<i>Наіра</i>	1
Грузинський	<i>Нана</i>	1
	<i>Натела</i>	1
Таджицький	<i>Рахта</i>	1
Тюркський	<i>Руслана</i>	18
	<i>Рузана</i>	1
Перський	<i>Роксана</i>	2
Узбецький	<i>Заміра</i>	1
	<i>Зухра</i>	1
Ромський	<i>Иргина</i>	1
Новотвір	<i>Георгіна</i>	7
	<i>Владлена</i>	3
	<i>Толянна</i>	2
	<i>Кіанна</i>	1
	<i>Лоріана</i>	1

Угорський пласт також нараховує 25 онімів. Їхніми носіями протягом століття стало 325 ужгородок, або 43,4% від усіх носіїв запозичених жіночих імен. Найактивнішими є оніми *Edita/Едіта* (87), *Yolán/Iolana/Йолана* (60) та *Etelka/Etela/Етелка/Етела* (44). До широкоживаних угорських запозичень також належать *Andrea/Андреа/Андрея* (19), *Aranka/Аранка* (17), *Timea/Tімея* (16), *Alisz/Alice/Alice/Аліса/Аліце* (15), *Ілдіко/Ілдіка/Ільда/Ілдіка* (15), *Ibolya/Іболя/Ібоя* (13), *Iarolka/Iarolta* (11), *Livia/Лівія* (угорський варіант латинського *Livius*) (11), *Bella/Белла* (8), *Piroska/Пірошка* (6), *Hajnalka/Hajnal* (3). Усі інші з указаного пласту запозичень належать до найменш уживаних і рідкісних: *Láli* (можливо похідне від чол. *Lajos*) (2), *Fezér* (1), *Jázmin* (1), *Makana* (1), *Sugárka* (1), *Tünde* (1), *Ануелка* (1), *Едіна* (1), *Іца* (1), *Оніка* (1), *Пінеса* (1).

Групу давньогерманських запозичень складають 9 антропонімів. Її очолює ім'я *Еріка*. Воно з'явилося у вжитку значно раніше (з 1955 р.), ніж чоловіче *Ерік* (з 1975 р.), за півстоліття знайшло достатню кількість денотатів (62), що дало йому можливість закріпитися в групі широкоживаних. Решта 8 давньогерманських запозичень вище групи маловживаних не піднімалися й розташувалися в такій послідовності: *Hermin/Hermina/Герміна* (12), *Инга* (11), *Berta/Берта* (10), *Аніма* (9), *Frida* (7), *Amalia* (3), *Yetti* (скорочена форма від *Henriëtte*) (2). Указані оніми обслуговують 116 дівчаток, або 15,5% носіїв запозичених імен.

У наших матеріалах зафіксовано 7 англійських запозичень, що обслуговують 26 носіїв (3,5%): *Viola/Віола* (10), *Неллі* (6), *Анетта/Анетт* (3), *Keli* (2), *Nora/Нора* (від англо-норманського *Хонора*) (2), *Дженія/Джені* (скорочена форма від *Дженіфер*) (2), *Синди* (англ. *Synthia*) (1).

Із вказаних у таблиці 3.2.3.1 етимологічних пластів до групи широкоживаних потрапили імена, запозичені з арабської мови *Halva* (29), та тюркське *Руслана* (15). Решта антропонімів зафіксовані як маловживані та рідкісні.

Усі імена з третьої етимологічної групи протягом століття функціонували по-різному. До 1950 рр. ХХ ст. були популярні переважно угорські, давньогерманські, німецькі, чеські запозичення: *Amalia*, *Ануєлка*, *Армін*, *Bella/Белла*, *Berta/Берта*, *Jázmin*, *Iarolka/Iarolta*, *Elza*, *Emta/Ета/Емма/Ема*, *Keli*, *Korina*, *Kreola*, *Frida*, *Láli*, *Lili*, *Léni*, *Lotti*, *Makana*, *Malvin/Malvina*, *Matild/Matilda/Мамілда*, *Netti*, *Olva*, *Piroska/Пірошка*, *Pepi*, *Tünde*, *Zelma*, *Friderika/Фридерика*, *Hajnalka/Hajnal*, *Hermin/Hermina/Герміна*, *Yetti*, *Sugárka*. Сюди належать також арабське *Halva*, єврейські *Leib*, *Fani/Fanni*, *Фрума*, *Реллі*, *Цілла*. Із 1950–1960 рр. ареал запозичень розширився і до ужгородського іменника, крім угорських і німецьких, потрапили оніми англійського, арабського, італійського, румунського, французького походження – *Аміна*, *Анета/Анет*, *Аніма*, *Анрієтта*, *Віолета/Віолетта*, *Віоріка*, *Гретт/Грета*, *Жаклін*, *Джаміла*,

Дженія/Джені, Діна, Евеліна, Едіна, Елеонора, Еліана, Еліна, Еріка, Ізольда, Ілдіко/Ілдіка/Ільда/Ілдика, Інґрід/Інґрет, Інесса/Інеса, Інґа, Іца, Ліана, Лінда, Лонґа, Маркуца, Мелінда, Неллі, Оніка, Пінесса, Роксолана, Синди, Тімеа/Тімея, Фатіма та новотвори *Владлена, Георгіна/Георгіна, Кіанна, Лоріанна, Толіанна*. Деякі запозичення не виходили з ужитку протягом усього досліджуваного періоду. Наприклад, значна кількість носіїв імен *Edita/ Едіта* (87) і *Etelka/Етелка* (44) свідчать про велику популярність вказаних антропонімів серед місцевого населення, особливо в представників угорської національності, чим забезпечують їхнє функціонування протягом століття. До імен, які використовували безперервно або з невеликою паузою, належать *Yolán//Іolán/Йолана*, зафіксоване в усіх зрізах, за винятком VIII і IX, *Elvira/Elvira/Ельвіра/Елвіра* – крім VI і IX, *Ibolya/Іболя/Ібоя* – за винятком II, VIII, IX, *Alisz/Аліса/Аліце* – крім V і VI, *Aranka/Аранка* – крім II, VI, VIII і IX, *Livia/Лівія* – за винятком II, IV, VII.

Аналогічно до чоловічого, у жіночому іменнику також функціонують антропоніми, запозичені із східних мов. Вони з'явилися з 1960 рр. та вказують на національну належність їхніх носіїв. Наприклад, азербайджанки *Дінара* та *Ірада*, вірменки *Лусік* і *Наіра*, грузинки *Нана* і *Натела*, узбечки *Заміра* і *Зухра*, таджичка *Рахта*. Зафіксоване нами ім'я *Иргина* (1995 р.) має невідоме походження. Можемо припустити, що це імя є варіантом *Регіна*, утвореним на базі мететези (перестановки звуків). Оскільки його носієм є представниця ромської національності, то є всі підстави вважати його ромським.

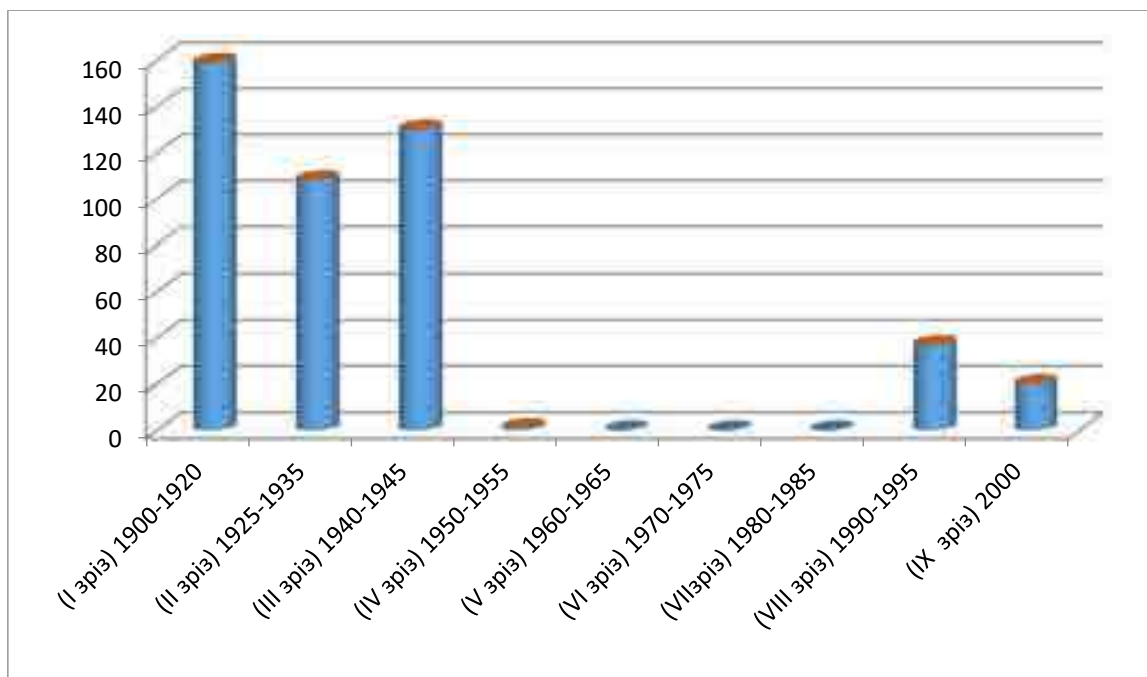
Динаміка функціонування запозичених жіночих імен дуже схожа з чоловічою. Спостерігаємо активне використання онімів угорського, німецького, давньогерманського походження в першій половині XX ст., а також появу нових запозичень з англійської, італійської, німецької, французької мов та східні запозичення з тюркських – азербайджанської, вірменської, узбецької в другій половині XX ст.

Отже, за кількістю одиниць запозичені імена в межах ужгородського жіночого іменника не перевищують групу християнських онімів: їхня сума менша на 11,7%. Проте запозичення на 10% перевищують сукупність імен слов'янського походження. Це свідчить про те, що в минулому столітті, обираючи імена для новонароджених дівчаток, ужгородці надавали перевагу не модним запозиченим, а християнським, канонізованим Православною або Католицькою церквою, залежно від національної та конфесійної належності їхніх батьків.

3.3. Структура жіночих імен

Особливістю жіночого іменника м. Ужгорода ХХ ст., як і чоловічого, є наявність у ньому великої кількості складених онімів. Нами зафіксовано 284 подвійних жіночих імен, що обслуговують 388 носіїв, 44 потрійних – 65 носіїв і 2 чотирикомпонентних онімів, які мають одного носія – це *Gabriella-Mária-Izabella-Margit* та *Veřa-Eleonora-Ruzěna-Emma*. Отже, 330 багатоконпонентних одиниць, що становить 49,4% від усіх зафіксованих жіночих імен, обслуговують 455, або 5,4% носіїв. Основна кількість багатоконпонентних імен – подвійні (86%). Кількаіменність при називанні дівчаток, як і хлопчиків, була поширеним явищем. Спостерігаємо і схожу динаміку їхнього функціонування протягом досліджуваного періоду: формування й активне використання до 1945 р. та значна перерва у використанні аж до 1995 р. У I-му хронологічному зрізі (1900–1920 рр.) функціонувало 105 багатоконпонентних імен, що обслуговували 159 носіїв, у II-му (1925–1935 рр.) – 98 імен для 108 носіїв, у III-му (1940–1945 рр.) – 112 імен обслуговували 130 носіїв, у IV-му – одне ім'я для 1 носія. З V по VII зрізи не зафіксовано жодного складеного антропоніма. У VIII з'явилося 10 двокомпонентних імен, якими було названо 37 дівчаток, у IX зрізі їхня кількість збільшилася до 18 одиниць, що обслуговували 20 носіїв. Трикомпонентні жіночі антропоніми використовували в Ужгороді до 1940 р.

Їхня кількість значно менша: у I-му зрізі зафіксовано всього 20 імен, що обслуговували 40 дівчат, у II-му – всього 7 імен для 8 осіб, у III-му – 17 імен були присвоєні 17 новонародженим. Два чотирикомпонентні оніми зафіксовані в 1915 р. та 1930 р. Графік 4 показує динаміку функціонування багатоконпонентних імен за кількістю носіїв.

Графік 4. Динаміка функціонування багатоконпонентних жіночих імен у м. Ужгороді протягом XX ст.

Жіночі багатоконпонентні імена насправді мали велику популярність. Їх використовували значно активніше, ніж чоловічі. Підтвердженням цього є той факт, що два оніми зафіксовані в групі широковживаних. Це двокомпонентне *Юліанна Анна* (27 носіїв), зафіксоване у 1940 і 1995 рр. та трикомпонентне *Angela-Ibolya-Livia* (20), зафіксоване у 1905 р. 35 імен перебувають у групі маловживаних і обслуговують 115 носіїв. До них належать: двокомпонентні *Mária-Iren* (12), *Anna Maria/Anna Marie/Анна Марія* (11), *Maria Magdolna/Maria Magdalena/Марія Магдаліна* (8), *Eva Maria/Єва Марія* (6), *Etelka Emma* (5), *Katalin Maria/Каталін Марія/Катерина Марія* (5), *Emilia Kornelia* (4), *Anna Erzsebet* (3), *Ibolya Fáni* (3), *Klara-Mária/Клара Марія* (3), *Maria-Anna* (3), *Maria-Terezia/Марія*

Терезія (3), *Olga Mária* (3), *Mária-Katalin/Марія Каталін* (3), *Katerina Eva/Каталін Єва/Катерина Ева* (3), *Alexandra Maria* (2), *Erzsébet Mária* (2), *Etelka Roza* (2), *Etelka-Edit* (2), *Eva Alzbeta* (2), *Gabriela Marta* (2), *Iлона Mária* (2), *Marta-Iren* (2), *Olga Anna* (2), *Vlasta Maria* (2), *Ева Ержебет* (2), *Єва Клара* (2), *Єва Магдолна* (2), *Марія Зузана* (2), *Марія Ілона* (2), *Марія-Олександра/Марія Олександра* (2), *Стела Елізавета* (2), *Єва Ілона/Ева Ілона* (2) та трикомпонентні *Margit-Malvin-Anna* (2), *Maria-Anna-Alzbeta* (2). У 1950 р. в іменнику міста зафіксоване тільки одне двокомпонентне *Анне-Грета* (2). На 45 років багатоконпонентні імена припинили своє функціонування. Помітну активізацію й відновлення звичаю багатоіменності спостерігаємо з 1995 р., але це стосується тільки двокомпонентних імен, оскільки трикомпонентні не були зафіксовані жодного разу. У 1995 р. подвійні імена отримали 37 дівчат: *Юліанна Анна* (26), *Анна Марія* (2), *Марія-Олександра/Марія Олександра* (2), *Стела Елізавета* (1), *Вікторія-Іоанна* (1), *Евеліна-Тюнда* (1), *Марина-Марія* (1), *Наталія-Іванна* (1), *Роксолана-Іоанна* (1), *Святослава-Ольга* (1) – всього 10 одиниць. У 2000 р. кількість носіїв подвійних імен знову зменшилася, але кількість таких імен збільшилася до 18: *Анна Марія* (3), *Марія Терезія* (1), *Аліна-Олександра* (1), *Алла-Анастасія* (1), *Ангеліна-Валерія* (1), *Анна-Владислава* (1), *Анна-Ніколета* (1), *Валентина-Аліна* (1), *Вікторія-Ніколь* (1), *Віолета-Вікторія* (1), *Габріела-Марія* (1), *Даніела-Анастасія* (1), *Дарина-Рената* (1), *Марія-Ангеліна* (1), *Марія-Єлисавета* (1), *Ніколет-Марі* (1), *Ольга-Каталіна* (1), *Ребека-Анна* (1).

Поширеними компонентами подвійних і потрійних антропонімів є популярні імена угорського походження, такі як *Ibolya/Іболя/Ібоя*, *Edita/Yudit/Edit/Юдім/Едім/Едіма*, *Etel/Etelka/Etela/Етелка/Етела/Етель*, *Yolán//Iolán/Iolana/Йолана*. У наших матеріалах зафіксовано:

- 27 випадків з антропонімним компонентом *Ibolya/Іболя/Ібоя*: *Margit Ibolya* (1900), *Ibolya Fáni* (1905), *Angela-Ibolya-Livia* (20 у 1905),

Ibolya-Melinda-Eleonora (1910), *Єва Іболя* (1940), *Іболя Єва* (1940), *Імдіко Іболя* (1940), *Елізавета Іболя* (1945);

- 21 фіксація багатоконпонентних імен зі складовою частиною *Edita/Yudit/Edit/Юдім/Едім/Едіма*: *Paula Edith* (1900), *Etelka-Edit* (два у 1915), *Edit Gizella* (1915), *Iudit Ilona* (1920), *Fransiska Edit* (1925), *Agnesa Iudita* (1935), *Hana Edita* (1935), *Iudita Anna* (1935), *Iudita Magdalena* (1935), *Iudita Marta* (1935), *Marianna Iudit* (1935), *Естер Едім* (1940), *Едім Єва* (1940), *Нора Юдім* (1940), *Юдім Єва* (1940), *Юдім Марія* (1940), *Юдім-Ержебет-Магдолна* (1940), *Юдім-Ержібет-Аніко* (1940), *Юдім-Етелка-Марія* (1940), *Юдім-Зузан-Ержебет* (1940);

- 12 випадків з іменем *Etel/Etelka/Etela/Етелка/Етела/Етель*: *Etelka Roza* (два у 1900), *Etelka Ester* (1900), *Etel Sara* (1905), *Etelka Emma* (п'ять носіїв у 1905), *Etelka-Edit* (два у 1915), *Marta Etelka* (1920),

- 7 багатоконпонентних особових імен з антропонімним компонентом *Yolán/Iolán/Iolana/Йолана*: *Yolan Erzsebet* (1905), *Yolán-Ilona-Magdolina* (1905), *Yolán Yulia* (1910), *Yolana Eva* (1920), *Iolan Rozsa* (1920), *Iolan Alzabeta* (1925), *Magdalena Iolana* (1935).

Та все ж угорські жіночі запозичення у випадку багатоіменності були менш популярні, ніж чоловічі. У жіночому іменнику найпоширенішими в разі дво- і триіменності спостерігаємо поєднання християнських імен. Серед них найбільш уживаними є поєднання з антропонімним компонентом *Анна/Ганна*, *Єва/Ева*, *Єлізавета*, *Катерина*, *Магдаліна*, *Маргарита*, *Ольга*, *Олена/Єлена* з їхніми угорськими та чеськими варіантами: *Anna/Hanna*; *Eva*; *Erzsebet/Alžbeta/Elizabetta/Ержебет/Алжбета*; *Katalin/Katařina/Katalina*; *Magdolna/Magdolina/Magdalena/Магдолна*; *Margit/Morgit/Marketa/Marhita/Mоргит*; *Olga*; *Ilona/Helena/Helen/Elena/Ілона*.

Протягом першої половини ХХ ст. ці імена в різні періоди перебували в групі найуживаніших і широкоживаних, тому і в багатоконпонентних антропонімах вони були також популярними. У наших матеріалах зафіксовано декілька сотень таких поєднань: *Anna Hana* (1900), *Anna*

Maria/Anna Marie/Анна Марія(1900, 1910, 1930, 1935, 1940, 1995, 2000), *Anna Ilona* (1905), *Anna Erzsebet* (1905), *Iren Anna* (1905), *Margit-Malvin-Anna* (два в 1905), *Aranka-Anna-Maria* (1910), *Anna-Katalin* (1915), *Emma-Anna* (1915), *Hana-Amalia* (1915), *Hana Eolita* (1925), *Irina Anna* (1925), *Hana Marie* (1930), *Valere Anna* (1930), *Olga Anna* (два у 1935), *Maria-Anna-Alzbeta* (два в 1935), *Anna Olga* (1935), *Eva Anna* (1935), *Iaroslava Anna* (1935), *Hana Edita* (1935), *Iudita Anna* (1935), *Inge Anna* (1935), *Zdenka Anna* (1935), *Vera Anna* (1935), *Vlasta Anna* (1935), *Marta Anna* (1935), *Eva-Anna-Bozena* (1935), *Maria-Frantiska-Anna* (1935), *Miloslava-Olga-Anna* (1935), *Юліанна Анна* (1940, 1995), *Аранка Анна* (1940), *Ілдіка Анна* (1940), *Анна-Еріка-Гойналка* (1940), *Ілона-Анна-Марія* (1940), *Каталін-Ержібет-Анна* (1940), *Агнета Анна* (1945), *Анне-Грета* (1950), *Ребека-Анна* (2000), *Анна-Владислава* (2000), *Анна-Ніколета* (2000);

Eva-Emma-Erzsebet (1915), *Eva Maria/Єва Марія* (1925, 1940), *Katerina Eva/Каталін Єва/Катерина Єва* (1920, 1940, 1945), *Marie Eva* (1930), *Yolana Eva* (1930), *Eva Berta* (два у 1935), *Eva Anna* (1935), *Eva Arnostka* (1935), *Eva Gabriela* (1935), *Eva Irena* (1935), *Agnesa Eva* (1935), *Eva Marianna* (1935), *Eva-Anna-Bozena* (1935), *Eva-Maria-Marta* (1935), *Єва Клара* (два в 1940), *Єва Магдолна* (два в 1940), *Єва Ержебет* (два у 1940), *Єва Магдолна* (два в 1940), *Єва Клара* (два в 1940), *Єва Ілона/Єва Ілона* (два у 1940), *Агнеш Єва* (1940), *Валерія Єва* (1940), *Габріела Єва* (1940), *Єва Margit* (1940), *Едіт Єва* (1940), *Єва Аранка* (1940), *Єва Пауліна* (1940), *Єва Сільвія* (1940), *Марі Єва* (1940), *Ержебет Єва* (1940), *Єва Іболя* (1940), *Єва Марі* (1945), *Єва Стефанія* (1940), *Іболя Єва* (1940), *Єва Павла* (1945);

Erzsébet Margit (1900), *Anna Erzsebet* (три у 1905), *Yolan Erzsebet* (1905), *Ida-Erzsebét-Márta* (1905), *Erzsebét Katalin* (1910), *Erzsebét Vilma* (1910), *Erzsébet Mária* (два в 1910), *Erzsébet-Piroska-Klára* (1910), *Erzsebet Terezia* (1915), *Irma-Erzsebet* (1915), *Mária Erzsebet* (1915), *Erzsébet-Morgit-Mária* (1915), *Eva-Emma-Erzsebet* (1915), *Magdolna Erzsebet* (1920), *Agnesa Alzbeta* (1935), *Alzbeta Irena* (1935), *Alberta Maria* (1935), *Alzbeta*

Milena (1935), *Otilia Alzbeta* (1935), *Каталін Ержібет* (1940), *Жужанна-Ержібет-Марія* (1940), *Каталін-Ержібет-Анна* (1940), *Марія-Ілона-Ержібет* (1940), *Юдіт-Ержібет-Магдолна* (1940), *Юдіт-Ержібет-Аніко* (1940), *Юдіт-Зузан-Ержібет* (1940), *Елізавета Іболя* (1945), *Ержібет Єва* (1945), *Ержібет Ілона* (1945), *Ержібет Юліанна* (1945) *Марія-Єлисавета* (2000);

Erzsebet Katalin (1910), *Mária Emilia Katalin* (1910), *Katalin Iren* (1920), *Katalin Maria/Каталін Марія/Катерина Марія* (1920, 1940, 1945), *Katerina Eva/Каталін Єва/Катерина Єва* (1920, 1940, 1945), *Klara Kateřina* (1930), *Katerina Evgenia* (1935), *Katerina Marketa* (1935), *Kornelie Katerina* (1935), *Дьордіке Каталін* (1940), *Каталін Агнес* (1940), *Каталін Аранка* (1940), *Каталін Вероніка* (1940), *Каталін Ержібет* (1940), *Каталін Естер* (1940), *Каталін Юліанна* (1940), *Дьордіка Маргіт Каталін* (1940), *Каталін-Ержібет-Анна* (1940), *Йолана Катерина* (1945), *Катерина Георгія* (1945), *Ольга-Каталіна* (2000);

Agatta Magdolna (1900), *Magdolina Maria* (1905), *Yolán-Ilona-Magdolina* (1905), *Magdolna-Emma* (1915), *Magdolna Erzsebet* (1920), *Maria Magdolna/Maria Magdalena/Марія Магдалина* (два носії в 1920, три в 1935, 3 в 1940), *Iudita Magdalena* (1935), *Magdalena Iolana* (1935), *Magdalena Irena* (1935), *Magdalena Irma* (1935), *Magdalena Terezia* (1935), *Marta-Magdalena* (1935), *Марія-Магдалена-Ержібет* (1940), *Єва Магдолна* (два в 1940), *Юдіт-Ержібет-Магдолна* (1940);

Margit Emilia (1900), *Margit Ibolya* (1900), *Márgit Iren* (1900), *Erzsébet Margit* (1900), *Margit-Irma-Emilia* (1900), *Margit-Malvin-Anna* (два в 1905), *Ilona Margit* (1910), *Erzsébet-Morgit-Mária* (1915), *Gabriella-Mária-Izabella-Margit* (1915), *Yulianna Morgit* (1920), *Irena Marketa* (1935), *Alice Marketa* (1935), *Katerina Marketa* (1935), *Агата Маргіт* (1940), *Агнеш Маргіт* (1940), *Маргіт Соня* (1940), *Дьордіка-Маргіт-Каталін* (1940), *Сара-Маргіт-Марія* (1940);

Olga Mária/Olga Maria (1905, два у 1935), Olga Ludmila (1930), Соня Ольга (1930), Olga Anna (два у 1935), Anna Olga (1935), Gabriela Olga (1935), Miloslava Olga Anna (1935), Maria Olga (1935), Klara Leontina Olga (1935), Соня Ольга (1940), Клара Ольга (1940), Ольга Ельвіра (1945), Святослава-Ольга (1995), Ольга-Каталіна (2000);

Anna Ilona (1905), Yolán-Ilona-Magdolina (1905), Gabriella Ilona (1910), Lenke-Ilona-Mária (1910), Ilona Margit (1915), Ilona Sarolta (1915), Ilona Mária (1910, 1915), Albina Ilona (1920), Irma Ilona (1920), Ilona Kornelia (1920), Iudit Ilona (1920), Ilona Roza (1920), Agnes Mória Ilona (1920), Teodora, Teofilia, Helena (1920), Viktoria Helena (1925), Marie Helena (1935), Priska Helena (1935), Nadezda Olena (1935), Марія Ілона (два в 1940), Єва Ілона/Ева Ілона (два в 1940), Анделка Ілона (1940), Етелка Ілона (1940), Ілона-Анна-Марія (1940), Ілона-Марія-Алісе (1940), Клара-Ілона-Розалія (1940), Марія-Ілона-Ержебет (1940), Ілона Франциска (1940), Ілона Марі (1940), Ержібет Ілона (1940).

Однак найуживанішими були багатоконпонентні антропоніми з компонентом Марія (угорський варіант Mória, чеський – Marie/Maria). У наших матеріалах таких випадків зафіксовано 101: Emilia Maria (1900), Maria Gabriella (1900), Anna Maria/Anna Marie/Анна Марія (1900, 1910, 1930, 1935, 1940, 1995, 2000), Magdolina Maria (1905), Maria Marta (1905), Paula-Mária-Terez (1905), Olga Mária (1905, 1935), Maria-Terezia/Марія Терезія (1905, 1920, 2000), Maria-Anna (1905, 1915, 1920), Ilona Mária (1910, 1915), Erzsébet Mária (два у 1910), Aranka-Anna-Maria (1910), Klara-Mária/Клара Марія (1915, 1940), Blanka Mária (1915), Mária Erzsebet (1915), Erzsébet-Morgit-Mária (1915), Lenke-Ilona-Mária (1915), Mária-Emilia-Katalin (1915), Gabriella-Mária-Izabella-Margit (1915), Mária-Iren (1920), Maria Klara (1920), Maria Magdolna/Maria Magdalena/Марія Магдалина (1920, 1935, 1940), Katalin Maria/Каталін Марія/Катерина Марія (1920, 1940, 1945), Agnes-Mória-Ilona (1920), Eva Maria/Єва Марія (1925, 1940), Agata Maria (1925), Mária-Katalin/Марія Каталін (1925, 1940), Hani Marie (1930), Yarmila

Maria (1930), Marie Eva (1930), Marie Helena (1930), Alexandra Maria (два у 1935), Maria Iarmila (1935), Vlasta Maria (два у 1935), Maria Olga (1935), Maria-Anna-Alzbeta (два у 1935), Kornelia Maria (1935), Alberta Maria (1935) Nadezda Maria (1935), Margareta Marie (1935), Marie Anastasie (1935), Eva Maria Marta (1935), Maria Frantiska Anna (1935), Марія Зузана (два у 1940), Марія Ілона (два у 1940), Ілона Марі (1940), Марія Ольва (1940), Марі Ева (1940), Ірен Марія (1940), Марія Гойналка (1940), Марія Гізелла (1940), Марія Елеонора (1940), Марія Аталіе (1940), Клаудія Марія (1940), Марія Маргіт (1940), Марія Пірошка (1940), Марі Терезія (1940), Онїка Марія (1940), Марія Юстина (1940), Юдіт Марія (1940), Наталія Марія (1940), Жужанна-Ержібет-Марія (1940), Ілона-Анна-Марія (1940), Ілона-Марія-Алісе (1940), Марія-Магдалена-Ержебет (1940), Сара-Маргіт-Марія (1940), Юдіт-Етелка-Марія (1940), Марія Зоря (1945), Марія Едіта (1945), Марія Олесандра (1945), Марія-Олександр/Марія Олександра (два в 1995), Марина-Марія (1995), Марія-Ангеліна (2000), Ніколет-Марі (2000), Марія-Єлисавета (2000).

Серед усього спектру складених особових імен у наших матеріалах траплялися імена з компонентом слов'янського походження. У жіночому іменнику це не таке часте явище, як у чоловічому – всього 25 випадків. Найуживанішим компонентом є онім *Vlasta*. Зафіксовано 5 таких поєднань: Vlasta Maria (два у 1935), Vlasta Anna (1935), Vlasta Marta (1935), Helena Vlasta (1935);

чотири випадки з компонентом *Nadezda*: Nadezda Bronislava (1935), Nadezda Maria (1935), Nadezda Olena (1935), Brigita-Nadezda-Marianna (1935);

три поєднання з компонентом *Veřa*: Yarmila Věra (1930), Veřa-Eleonora-Ruzěna-Emma (1930), Vera Anna (1935),

дві фіксації з компонентом *Ludmila*: Olga Ludmila (1930), Klavera Ludmila (1935);

два випадки з компонентом *Yarmila*: *Yarmila Maria* (1930), *Yarmila Věra* (1930);

дві фіксації з компонентом *Zdenka*: *Zdenka Anna* (1935), *Gizella Zdenka* (1935);

вісім фіксацій з іншими слов'янськими іменами: *Veneslava Zofie* (1925), *Alzbeta Milena* (1935), *Iaroslava Anna* (1935), *Libuše Frantiska* (1935), *Priska Helena* (1935), *Eva-Anna-Bozena* (1935), *Miloslava-Olga-Anna* (1935), *Анна-Владислава* (2000). Цікавим також є той факт, що всі багатоконпонентні антропоніми з компонентом слов'янського походження, крім останнього *Анна-Владислава*, зафіксовані лише з 1925 до 1935 рр. (II хронологічний зріз), тобто у чехословацький період.

У наданні дівчаткам багатоконпонентних імен загалом спрацювали такі ж чинники, як і під час іменування хлопчиків: прагнення батьків здобути для дитини не одного, а декількох захисників; релігійний фактор, який полягає в тому, що дівчинці надають одне з імен за церковним календарем; дотримання родинних традицій. Та ці мотиви характерні для першої половини ХХ ст., адже використання другого імені є поширеним у представників римо-католицької та греко-католицької конфесій, а вони найчисленніші в Ужгороді саме в цей період. Дотримання родинних традицій полягає в тому, що дівчинку називають ім'ям матері, рідше бабусі. Наприклад, 24.06.1935 р. жінка католицького віросповідання *Mikalova Božena* назвала свою доньку трикомпонентним іменем – *Eva-Anna-Božena*, де третій компонент – ім'я матері, другий – ймовірно, день іменин святої *Анни*, оскільки за церковним календарем його можна відзначати 18 разів на рік: 16 і 23 лютого, 8 і 13 квітня, 25 і 26 червня, 18 липня, 5 і 7 серпня; 10 і 22 вересня; 15 жовтня; 4, 10, 11, 16 листопада, 3 і 22 грудня. Перший компонент, можливо, це ім'я хресної матері чи бабусі. 08.06.1935 р. католичка *Makkaiova Valeria* зареєструвала новонароджену дівчинку подвійним іменем *Valeria Katerina*, керуючись родинною традицією. Отже, цей давній звичай серед

закарпатців називати доньку за іменем матері можна пояснити угорським впливом, оскільки найпопулярнішим він був у першій половині ХХ ст.

Проведені нами дослідження дають нам підстави говорити про ще один фактор, яким керувалися батьки, обираючи ім'я дівчинці – це фактор моди. Мода, за словами С. М. Пахомової, «розуміється як недовготривале панування у певному середовищі на певному хронологічному етапі тих чи інших смаків» [90, с. 3], та водночас це явище добровільне, це збіг смаків більшості населення [90, с. 3]. Мода «поширюється не тільки на предмети матеріальної і духовної культури – вона дивним чином підкоряє собі й деякі мовні сфери. Особливо виразно це виявляється в антропонімії» [90, с. 3]. Давати дитині подвійне ім'я було традицією в католицькому світі, що простежується в ужгородському іменнику першої половини ХХ ст. Відновлення цієї перерваної традиції у 2000 рр. можна кваліфікувати як вияв моди, оскільки, крім традиційних релігійних імен *Анна Марія (2)* та *Марія Терезія (1)*, в іменнику міста з'явилися новомодні двокомпонентні рідкісні імена, такі як *Аліна-Олександра*, *Алла-Анастасія*, *Ангеліна-Валерія*, *Анна-Владислава*, *Анна-Ніколета*, *Валентина-Аліна*, *Вікторія-Ніколь*, *Віолета-Вікторія*, *Габрієла-Марія*, *Данієла-Анастасія*, *Дарина-Рената*, *Марія-Ангеліна*, *Марія-Єлисавета*, *Ніколет-Марі*, *Ольга-Каталіна*, *Ребека-Анна*, поєднання яких дотепер в ужгородському антропоніміконі не фіксувалося.

Отже, наявність складених імен у жіночому іменнику Ужгорода є досить поширеним явищем. Найбільш продуктивним можна назвати період 1900–1945 рр., де багатокомпонентні особові імена функціонували надзвичайно активно, на противагу 1950–1990 рр., коли вони взагалі відсутні. Використання багатокомпонентних імен суттєво розширило та збагатило загальний репертуар жіночих імен.

Висновки до розділу 3

Репертуар жіночого іменника м. Ужгорода ХХ ст. нараховує 668 онімів, які обслуговують 8455 носіїв. Результати вивчення його складу показали, що з усіх зафіксованих протягом дев'яти зрізів антропонімів 10 (1,5%) належить до найуживаніших імен, 81 (12,1%) – широкоживаних, 167 (25%) – маловживаних імен. Найбільший відсоток становлять рідкісні імена – 410 (61,4%). З 8455 новонароджених дівчаток для їхнього найменування найуживаніших онімів використано 3130 (37%); широкоживані обслуговують 4073 (48,2%) носіїв; маловживані – 842 (10%). Рідкісні імена мають найменшу кількість носіїв – 410 (4,8%), проте вони розширили межі ужгородського іменника ХХ ст. та урізноманітнили його склад.

До активу жіночого іменника потрапило 38 онімів, що на 23,7% більше за актив чоловічого. Найуживанішими жіночими іменами впродовж досліджуваного періоду були визначені такі: *Наталія, Олена, Марія, Тетяна, Анна/Ганна, Вікторія, Ірина, Ольга, Катерина, Єлизавета*.

В етимологічному співвідношенні жіночий іменник різноманітний. Цьому сприяли соціально-економічні, суспільно-політичні, історико-культурні й побутові процеси, етнічні зміни в національному складі населення, культурно-освітні зміни, що відбувалися в Ужгороді протягом століття. Жіночий репертуар імен було поділено на три групи:

- особові імена слов'янського походження;
- християнські особові імена;
- запозичені імена.

В іменнику м. Ужгорода ХХ ст. зафіксовано 42 слов'янські оніми. Вони займають особливе місце і є досить поширеним явищем у І половині ХХ ст. Після довготривалої перерви у використанні спостерігаємо поступове зростання їхньої популярності серед населення з 1950-х р. Найбільша їх продуктивність припадає на 1980–1990 рр. Також зафіксовано

187 християнських імен. З їхньої загальної кількості найбільше виявлено онімів латинського походження – 68, грецького походження – 66, давньоєврейського походження – 34 одиниці. Набагато менше давніх германських запозичень – 16 онімів, зафіксовано одне ім'я давньоскандинавського походження, одне давньоірландського й одне арамейське. Запозичені імена нараховують 109 одиниць. Спостерігаємо активне використання онімів угорського, німецького, давньогерманського походження в першій половині ХХ ст., а також появу нових запозичень з англійської, італійської, німецької, французької мов та східні запозичення з тюркських – азербайджанської, вірменської, узбецької в другій половині ХХ ст.

Загальний жіночий іменник розширився й збагатився за рахунок функціонування складених онімів: зафіксовано 284 подвійних жіночих імені, що обслуговують 388 носіїв, 44 потрійних – 65 носіїв і два чотирикомпонентних оніми, які мають по одному носієві. Отже, 330 багатоконпонентних одиниць, що становить 49,4% від усіх зафіксованих жіночих імен, обслуговують 455, або 5,4% носіїв. Основну кількість багатоконпонентних імен становлять подвійні – 86%. Найпродуктивним періодом їхнього використання стали 1900 – 1945 рр.

Основні положення розділу викладено у п'яти публікаціях [198, 203, 204, 206, 207].

Розділ 4

ОСОБОВІ ІМЕНА УЖГОРОДЦІВ У ЗАГАЛЬНОУКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

4.1. Специфіка іменного репертуару ужгородців у зіставленні з іменником інших міст України

Репертуар особових імен, уживаних в Ужгороді впродовж ХХ ст., має спільні риси із загальнонаціональним іменником України. Його склад формують християнські (канонічні), слов'янські автохтонні та запозичені імена. За походженням основу іменника становлять латинські, грецькі і давньоєврейські оніми. Порівнюючи іменник Ужгорода зі списком особових імен, що побутують в інших містах України, виявляємо багато спільного. Схожу тенденцію спостерігаємо в динаміці функціонування особових імен слов'янського походження, як чоловічих, так і жіночих. Наприклад, в іменнику Центральної Донеччини зафіксовано 7,14% чоловічих прадавніх онімів. Збагачення сільського антропонімікону вказаного регіону слов'янськими іменами відбувається так само, як і в іменнику Ужгорода, із середини ХХ ст. Порівняно з I періодом, де ця група обслуговує всього 55 (1,16%) носіїв, у ХІІ періоді їхня кількість збільшується вже до 661 (16,98%), проте їхня частотність все одно незначна [18, с. 8]. В іменнику м. Луцька в ХХ ст. популярність слов'янських онімів зростала вдвічі: у 1950–1960-х роках і 1980–1990-х. [146, с. 150]. Та з 24 найуживаніших протягом століття імен слов'янських зафіксовано тільки три: *Богдан, Борис, Володимир* [146, с. 23]. Серед шести етимологічних груп (латинська, давньоєврейська, грецька, слов'янська, запозичення з інших мов, новотвори) в репертуарі імен м. Тернополя ХХ ст. за кількістю одиниць слов'янська група посідає третє місце після імен грецького і латинського походження. Вона нараховує 19 онімів. Знову ж таки, з усіх зафіксованих тільки онім *Володимир* є найуживанішим у всіх хронологічних зрізах. Інші слов'янські автохтонні

особові імена не піднімалися вище статусу маловживаних (*В'ячеслав, Святослав, Станіслав* та ін.) [136, с. 117] або періодично переходили до групи широковживаних (*Богдан, Борис, Вадим* та ін.) [136, с. 113]. Серед 20 одиниць до активу слов'янських чоловічих імен м. Кіровограда ХХ ст. належать тільки три оніми, що в різні хронологічні періоди входили до складу найуживаніших: *Борис, Володимир, Владислав* [186, с. 229]. Більшість дохристиянських імен належить до маловживаних або ж разових [189, с. 227]. Отже, ми можемо виділити тільки одне дохристиянське ім'я слов'янського походження, що зафіксоване в усіх хронологічних зрізах в іменниках різних міст України і входить до групи найуживаніших – *Володимир*. До найпоширеніших спільних імен належать: *Борис, Богдан, Вадим, Владислав*.

Стосовно жіночих імен вказаної групи спостерігаємо схожу тенденцію. В іменнику Ужгорода та в інших регіонах України йдеться про збільшення кількості жіночих імен порівняно з чоловічими. І. Д. Скорук, досліджуючи жіночий слов'янський шар в антропоніміконі м. Луцька, виявила 43 таких оніми [146]. У складі кіровоградського іменника ХХ ст. О. В. Чорноус виявила 8% слов'янських жіночих онімів [189, с. 13]. Т. В. Буга зафіксувала в іменнику Центральної Донеччини кінця ХІХ – початку ХХІ ст. 33 (9,40%) жіночих автохтонних слов'янських імені [18, с. 12]. У жіночому іменнику ХХ ст. м. Тернополя Н. О. Свистун спостерігає тенденцію збільшення кількості імен слов'янського походження, порівняно з попереднім століттям, до 19 одиниць [136, с. 79]. В ужгородському іменнику зафіксовано 42 таких оніми. Загалом репертуар слов'янських імен м. Ужгорода в ХХ ст., частота їхнього вживання, тривалість функціонування та основні динамічні процеси суттєво не відрізняються від інших регіонів України, особливо якщо брати до уваги другу половину ХХ ст.

В ужгородському іменнику, як і в іменниках західного регіону України активно функціонують чоловічі та жіночі багатокomпонентні антропоніми, особливо в першій половині ХХ ст. Популярність подвійних антропонімів

засвідчена в іменнику Гуцульщини [118, с. 31], Тернополя, особливо до 1940 р. [136, с. 173]. Тенденція формування багатокомпонентних імен до 1940-х р. тривала у Львові, а початок другої світової війни спричинив її спад [86, с. 140]. «Польський» чоловічий іменник Луцька також характеризується великою кількістю подвійних імен: з 1900 до 1944 рр. їх отримали 35% від усіх новонароджених [146, с. 43].

Проте ми можемо виділити декілька специфічних рис, які вирізняють іменник міста Ужгорода від інших регіонів України. Це передусім фонетичне та словотворче оформлення тих чи тих онімів. Історичні події, мовна політика певним чином наклали своєрідний відбиток на культурно-мовну ситуацію, що особливо відображена на виборі й формі запису власних особових імен ужгородців. У різні роки їх записували по-різному (угорською, чеською, російською, українською мовами). Характерною рисою ужгородського іменника є змішування мовних норм, коли угорське та чеське звучання передане українською графікою. Наприклад: *Ануелка, Йолан, Моргіт, Магдолна, Каталі; Андраш, Іштван, Імре, Павел, Шандор*. Звісно, змішування норм трапляється і в інших регіонах України. Наприклад, в іменнику Тернополя зафіксовані випадки змішування графічних норм чи норм письма української та латинської мови: *Edwardus, Cheslaus, Faddaeus*. Так звані «полонізми» (українська графіка передає польське звучання) функціонують в іменнику Луцька: *Олджих, Ренеуш, Ришард, Тадеуш* [146, с. 19]. Проте такі випадки є значно рідшими, ніж серед імен ужгородців. Угорські та чеські жіночі й чоловічі оніми, передані українською графікою, зафіксовані в другій половині ХХ ст. і є досить поширеним явищем: IV зріз – *Агнеш, Аліце, Ангела, Каталін; Дюла, Імре, Іштван, Томаш, Шандор*; V – *Агнеш, Ангеоа, Магдолна, Маргарета; Ерне, Іштван, Йожеф, Лайош, Ласло, Міклош, Шандор*; VI – *Алжбета, Іболя, Маргарета; Андраш, Дьордь, Дюла, Ізідор, Мігаль*; VII – *Алжбета, Аліце, Верона, Едіт, Ілдіко, Магдолна; Іштван, Лайош, Ласло, Шандор, Янош*; VIII – *Агнеш, Аліце, Ангела; Бейла, Іштван, Ласло, Шандор*; IX – у подвійному *Ольга-Каталіна; Ласло, Міклош*.

Традиційні місцеві особливості полягають у тому, що деякі імена, популярні в ужгородському іменному репертуарі ХХ ст., для інших регіонів України взагалі не відомі або рідкісні. Це стосується переважно онімів, перейнятих з угорської – *Aranka, Veron, Etelka, Ілдіко, Iboya, Iarolta, Оніка, Piroska/Пірошка, Андор, Béla, Dezső, Елемор, Жолт, Gyula, Zoltán, Чаба*, чеської – *Божена, Boriška, Kvetuše, Мілан, Frjtech*, румунської мов – *Віоріка, Маркуца*.

Особливості виявлені також у наборі найуживаніших протягом століття жіночих імен. Порівнюючи частотний іменний десяток різних періодів Ужгорода, Донецька, Луцька та Тернополя, спостерігаємо деякі розбіжності. У 1900 р. склад жіночих імен-лідерів ужгородців суттєво відрізняється від набору найуживаніших імен донеччан, лучан і тернополян. Спільними для всіх є два складники – *Анна* та *Марія*. Частотний десяток Донецька трохи подібний до групи найуживаніших імен Луцька за рахунок спільних антропонімів *Анна, Марія, Ольга, Олександра*. Решта онімів зовсім різні (таблиця 4.1.1).

Таблиця 4.1.1

Найуживаніші жіночі імена Ужгорода та інших міст України

	<i>Ужгород</i>	<i>Донецьк</i>	<i>Луцьк</i>	<i>Тернопіль</i>
1900	<i>Anna/Hana</i>	<i>Анна</i>	<i>Марія</i>	<i>Maria</i>
	<i>Maria/Mória</i>	<i>Марія</i>	<i>Віра</i>	<i>Stephania</i>
	<i>Margit/Morgit</i>	<i>Євдокія</i>	<i>Надія</i>	<i>Anna</i>
	<i>Ilova/Helena</i>	<i>Анастасія</i>	<i>Анна</i>	<i>Julia</i>
	<i>Erzsebet</i>	<i>Пелагія</i>	<i>Ольга</i>	<i>Antonina</i>
	<i>Veronika</i>	<i>Марфа</i>	<i>Олена</i>	<i>Thecla</i>
	<i>Yulianna/Yuliana</i>	<i>Ксенія</i>	<i>Євгенія</i>	<i>Catharina</i>
	<i>Terezia/Terez</i>	<i>Ольга</i>	<i>Зінаїда</i>	<i>Rosalia</i>
	<i>Etel/Etelka</i>	<i>Наталія</i>	<i>Лідія</i>	<i>Eugenia</i>
	<i>Roza/Rózsi</i>	<i>Єфросинія</i>	<i>Олександра</i>	<i>Michalina</i>
		<i>Олександра</i>	<i>Софія</i>	<i>Philomena</i>
				<i>Sophia</i>

Продовження табл. 4.1.1

1910	<i>Erzsebet Ilona/Helena Maria/Mória Margit/Morgit Anna/Hana Iren/Iréna Yulianna/Yuliana Roza/Rózsí Yolán/Iolan Etel/Etelka</i>	<i>Марія Анна Анастасія Ольга Віра Єкатерина Валентина Євдокія Любов Наталія</i>	<i>Марія Надія Віра Ніна Олена Ольга Євгенія Анна Софія Олександра</i>	-
1920	<i>Ilona/Helena Anna/Hana Erzsebet Maria/Mória Halva Margit/Morgit Iren/Iréna Roza/Rózsí Yulianna/Yuliana Veronika</i>	<i>Марія Ганна Віра Валентина Катерина Любов Меланія Олександра Ольга Євдокія</i>	<i>Галина Віра Ніна Надія Марія Євгенія Ольга Олена Анна Любов</i>	-
1930	<i>Helena Anna Magdalena Alžbeta Olga Marie Yudita Eva Marketa Irena</i>	<i>Валентина Ганна Раїса Марія Лідія Ніна Віра Любов Катерина Антоніна</i>	<i>Марія Євгенія Віра Ольга Анна Ніна Надія Олена Галина Любов</i>	-
1940	<i>Марія Аржебет Єва Ілона Анна Клара Магдалена Каталін Маргіт Ірен Марта</i>	<i>Валентина Любов Людмила Ніна Лідія Раїса Ганна Віра Галина Світлана</i>	<i>Галина Світлана Тамара Марія Євгенія Валентина Ніна Тетяна Раїса Ірина</i>	-

Продовження табл. 4.1.1

1950	Марія Єва Наталья Татьяна Катерина Людмила Єлена Ірина Ольга Світлана Єлизавета Анна	Валентина Любов Людмила Тетяна Наталія Ольга Галина Надія Світлана Ніна	Людмила Валентина Галина Тетяна Світлана Наталія Лариса Надія Ольга Тамара	Людмила Валентина Татьяна Галина Ольга Надія Любов Светлана Лариса Марія Ірина
1960	Наталія Марія Тетяна Катерина Ольга Ірина Олена Оксана Світлана Анна	Світлана Олена Тетяна Наталія Людмила Ірина Валентина Лариса Ольга Любов	Тетяна Наталія Людмила Світлана Валентина Галина Ірина Ольга Олена Алла	Галина Надія Наталія Тетяна Ірина Ольга Марія Людмила Любов Оксана Світлана Олена
1970	Наталія Олена Оксана Вікторія Тетяна Світлана Анжеліка Маріанна Марина Марія	Наталія Олена Тетяна Світлана Ірина Ольга Людмила Оксана Вікторія Марина	Наталія Оксана Олена Тетяна Світлана Ірина Людмила Алла Ольга Інна	Наталія Оксана Світлан Олена Галина Ірина Тетяна Ольга Людмила Надія
1980	Наталія Тетяна Вікторія Олена Ольга Світлана Ірина Оксана Катерина Діана	Наталія Олена Тетяна Юлія Галина Ольга Ірина Світлана Оксана Вікторія	Наталія Олена Тетяна Оксана Ірина Ольга Людмила Світлана Вікторія Інна	Наталія Оксана Тетяна Ірина Олена Галина Ольга Надія Людмила Світлана

Продовження табл. 4.1.1

1990	<i>Наталія Христина/ Кристина Тетяна Вікторія Ольга Катерина Олена Ірина Анна Марія</i>	<i>Анастасія Ганна Юлія Катерина Олена Тетяна Аліна Марина Вікторія Дарія</i>	<i>Юлія Ірина Олена Ольга Тетяна Анна Наталія Катерина Оксана Вікторія</i>	<i>Ірина Натадія/Наталя Юлія Оксана Ольга Мар'яна Марія Тетяна Христина/ Кристина Галина</i>
2000	<i>Анастасія Олександра Христина/ Кристина Юлія Вікторія Діана Каріна Тетяна Анна Катерина Аліна Ніколетта Ольга</i>	<i>Анастасія Аліна Ганна Дарія Єлизавета Катерина Вікторія Юлія Марія Валерія</i>	-	<i>Анастасія Юлія Вікторія Христина Тетяна Ірина Наталія Катерина Діана Аліна</i>

Склад найуживаніших імен у кожному десятиріччі змінювався. Це явище можна пояснити з одного боку такими екстралінгвальними чинниками, як специфіка історії й національний склад мешканців Ужгорода, з іншого – зміною уподобань, тенденцією до оновлення іменного репертуару та модою на імена. У запропонованих для порівняння частотних десятках є імена, характерні для кожного міста зокрема й зареєстровані тільки там. Наприклад, найуживанішими для Донецька в 1900 р. є *Пелагея* і *Марфа*, Тернополя – *Thecla* і *Philomena*, які взагалі не зафіксовані у іменнику Ужгорода. Натомість тут функціонують *Etel/Etelka*, *Margit/Morgit*, *Terezia/Terez* – оніми, не характерні для вказаних міст. Більшість імен, найуживаніших в 1900, 1910, 1920, 1930, 1940 роках у Донецьку, Луцьку, Тернополі, потрапили до ужгородського іменника тільки з 1950 і навіть з 1970 рр. та зафіксовані в різних статистичних групах. Наприклад, ім'я

Анастасія, як широкоживане, з'явилося з 1980 р., *Антоніна* – з 1955, *Валентина* в ужгородський іменник вперше потрапило в 1950, тоді як у Донецьку воно очолює десятку лідерів вже у 1930, 1940, 1950 рр.; *Галина*, як широкоживане, зафіксоване з 1950, *Євгенія* – з 1950, *Євдокія* – з 1975, *Ксенія* – з 1975, *Любов* – з 1950, *Надія* – з 1950, *Наталія* – з 1950, *Олександра* – з 1960, найуживаніше в 1930 і 1940 рр. у Донецьку та Луцьку ім'я *Раїса* з'явилося в іменнику Ужгорода в 1950 р.

Подібність частотних десятків на 80% спостерігаємо з 1970 р. ХХ ст. В усіх зазначених антропоніміконах у 1970, 1980 рр. десятку лідерів очолює онім *Наталія*, у 2000 р. – *Анастасія*. Набір найуживаніших імен відрізняється ранговим номером та складниками *Анжеліка*, зафіксованому тільки в ужгородському іменнику 1970 р., і *Ніколетта* – 2000 р. В усіх зазначених антропоніміконах на кінець ХХ ст. значно покращується позиція старих канонічних імен *Анастасія*, *Дарія*, *Єлизавета*, *Марія*, *Юлія*. Ю. О. Карпенко називає цю особливість основною тенденцією розвитку сучасного загальноукраїнського іменника [63, с. 288].

Стабільне функціонування в іменнику Ужгорода таких канонічних імен, як *Анна/Ганна*, *Єлизавета*, *Катерина*, *Марія*, *Ольга*, *Олена* і зростання популярності імен *Аліна*, *Анастасія*, *Валерія*, *Вікторія*, *Діана*, *Каріна*, *Наталія*, *Оксана*, *Христина/Кристина*, *Юлія* зумовлене трьома факторами – традицією, релігією й антропонімною модою. І це стосується як жіночих, так і чоловічих антропонімів. Мотиви вибору імен новонародженим – ще одна специфічна риса іменника Ужгорода. Велику цінність мають результати дослідження антропонімних уподобань мешканців Луцька (І. Д. Скорук [149]), Донеччини (Т. В. Буга [20]), Тернополя (Н. О. Свистун [136]), Гуцульщини (С. П. Павелко [114]) та ін., адже дослідники шукають відповіді на питання: «чому саме цим, а не іншим іменем названо дану особу, чим керувався найменувач при виборі імені для неї» [190, с. 73]. Мотиви найменування людей різні. Вони найчастіше пов'язані з естетичними, релігійними, політичними уподобаннями. «У цих

мотивах захований спосіб мислення народу, його психологія, різні вірування, погляди на світ, на життя і на смерть», – зазначає П. П. Чучка [190, с. 73]. На його думку, родинні традиції, «за ступенем актуальності... треба поставити на перше місце» [190, с. 79]. Найвищий вияв цього чинника в тому, що дитину називають за іменем батька, матері, дідуся, бабусі чи тітки, намагаючись у такий спосіб зберегти пам'ять про них. На перший погляд, мотиви називання дітей для всіх регіонів України однакові, хіба що перевага надається одним над іншими. Наприклад, серед основних факторів, які посприяли популярності того чи того імені в іменнику Тернополя ХІХ–ХХ ст., Н. О. Свистун на перше місце ставить суб'єктивний – милозвучність і красу імені. За ним йдуть релігійний фактор, фактор моди й збереження сімейних традицій [136, с. 112]. До основних мотивів вибору імен в українських родинах Центральної Донеччини Т. В. Буга додає політико-ідеологічний чинник, який виявляється в найменуванні новонароджених на честь видатних державних, політичних, громадських діячів, засновників і відомих представників ідеологічних течій, хоча його роль у формуванні першого десятка імен Центральної Донеччини незначна [20]. С. П. Павелко називає основними мотивами вибору імен гуцулів традицію і релігію [114, с. 22].

Свої особливості при виборі імен для новонароджених існують і в Закарпатті. Зокрема, надавати старшому синові батькове ім'я є особливістю саме вказаного регіону і має вже довгу традицію. Цей давній звичай серед закарпатців виник ще в допрізвищевий період і пояснюється тим, що хтось із дітей повинен продовжити батьківський рід. Тільки в другій половині ХХ ст. від 15% до 20% ужгородських хлопчиків отримали батькове ім'я. Така традиція була надзвичайно виразною в Ужгороді в першій половині ХХ століття, зокрема з 1900 до 1918 рр., коли місто перебувало в складі Австро-Угорщини. За даними Закарпатського державного архіву 1900 року, 14,3% зареєстрованих в актових книгах отримали ім'я на честь батька. Наприклад: 01.01.1900 *Volosin Yános*, 08.01.1900 *Kabati István*, 07.01.1900

Timko Sandor, 18.01.1900 *Ringer Mihály*, 20.02.1900 *Molnar Yózsef* і таких зафіксовано 34 випадки.

Не зникла ця традиція і в міжвоєнний період, коли Ужгород був у складі 1-ї Чехословацької республіки. Тут було зареєстровано 12,6% випадків називання синів на честь батька. Наприклад, у п'ятдесятирічного *Puschavera Iosefa*, 07.04.1925 року народився перший син, якого він також назвав *Iosef*. У 1935 році приблизно 12% новонароджених названі на честь батька. Вірогідно, традицію називати старшого сина іменем батька можна пояснити угорським впливом. У другій половині ХХ ст. повторення в сина імені батька стосується таких найуживаніших антропонімів, як *Василь*, *Іван*, *Михайло*, *Павло*, *Петро*. Саме тому, за нашими підрахунками, здійсненими на підставі архівних матеріалів Ужгородського міського відділу РАЦС та записів в актових книгах, в Ужгороді у кожній шістнадцятій сім'ї проживає *Василь Васильович*, *Володимир Володимирович*, *Іван Іванович*, *Михайло Михайлович*, *Павло Павлович* або *Петро Петрович*. 1950 року в Ужгороді зареєстровано 433 новонароджених хлопчики. Із них 67 (15,5%) названо на честь батька. Найпопулярнішими є *Степан Степанович* (17), *Йосиф Йосифович* (12), *Іван Іванович* (9), *Михайло Михайлович* (9), *Володимир Володимирович* (9), *Василь Васильович* (7), *Петро Петрович* (3), та єдиний зафіксований у цьому році антропонім *Дмитро Дмитрович*. 1965 року – 63 (18,8%) новонароджених названі на честь батька. Найпопулярнішими з них є *Василь Васильович* (11), *Юрій Юрійович* (9), *Іван Іванович* (8), *Андрій Андрійович* (5), *Михайло Михайлович* (5), *Степан Степанович* (5). До них долучаються *Мирослав Мирославович*, *Сергій Сергійович*, *Золтан Золтанович*, *В'ячеслав В'ячеславович*. Однак статистичний аналіз досліджуваних матеріалів дає змогу відзначити тенденцію до згасання цієї давньої традиції. Зокрема, в 1985 році із 700 новонароджених 102 (14,6%) отримали батькове ім'я. Такий відсоток значно нижчий за попередні десятиріччя. Менше прихильників родинної традиції і в 90-х роках: вже лише 11% хлопчиків, що народилися в Ужгороді, були названі на честь батька у 1990 році, 8,6% – у 1995. А як бути,

коли у батька, що сподівається назвати первістка своїм іменем, народжується дівчинка? В ужгородському іменнику ХХ ст. зафіксовані жіночі імена, похідні від чоловічих: слов'янське ім'я *Любомира* (2000), похідне від чоловічого *Любомир*; *Михайлина* (1985) є формою старосєврейського чоловічого імені *Михайло*; *Василина* (1950, 1975, 1985–1995) є похідним від чоловічого імені *Василь*; жіноче ім'я *Павла* (1960) – від чоловічого імені *Павло*; *Роберта* (2000) – від германського *Роберт*. Найчастіше в метричних записах зафіксоване популярне у Західній Україні ім'я *Василина*. В іменнику Луцька воно зареєстроване у VIII та IX хронологічних зрізах [146, с. 100], у Тернополі є популярним у 1990 та 2000 роках [136, с. 242, 246]. У нашому випадку популярність цього оніма можна пояснити бажанням батька передати дитині своє особове ім'я. Підтвердження цього факту знаходимо в інформації з архівних джерел: 21 травня 1950 року в сім'ї *Гнатиків Василя Васильовича й Олени Петрівни* народилася дівчинка, яку назвали *Василиною*. На честь батька, а також діда, але так чи так тут чітко простежується сімейна традиція. Така ж ситуація і в сім'ї *Бартованець Олени Федорівни та Василя Васильовича*, де новонароджену дівчинку також назвали *Василиною*. Дотримання родинних традицій виявлено і в тому, що дівчинку називають ім'ям матері, рідше бабусі. У наших матеріалах також зафіксовані такі випадки. 1950 року в Ужгороді зареєстровано 448 новонароджених дівчаток. З них 17 (3,8%) названо на честь матері. Найпопулярнішими є *Марія* (5), *Анна* (4), *Олена* (2). 1965 року – 17 (5,1%) новонароджених названо на честь матері іменами *Марія, Катерина, Олена, Наталія*. Мамине ім'я отримали 05.11.1965 р. *Славик Етела*, 27.04.1965 р. *Андрейкулич Магдалина*, 02.07.1965 р. *Ковач Лівія*, 19.07.1960 р. *Чушкіна Юлія*. У 1985 році таких випадків зареєстровано 46 (6,7%). Сюди долучаються імена *Сільвія, Марта*. У 1995 році на честь матері було названо 29 (4,2%) дівчаток, серед них імена, які ще не траплялися: *Ангеліна* (01.07.1995), *Агнеса* (21.06.1995), *Еріка* (18.09.1995) та інші. У другій половині ХХ ст. повторення в доньки імені матері стосується таких найуживаніших антропонімів, як *Анна, Марія, Олена*,

Катерина, Наталія, рідше Світлана, Надія, Оксана, Йолана, Маргарита, Клара, Сільвія та інші.

Як і у випадку з чоловічими іменами, ця традиція продовжується і в міжвоєнний період, коли Ужгород входив до складу Чехословаччини. У 1900 році було зареєстровано 5,7% випадків називання доньки на честь матері, 1925 р. – 4,3%. Найпопулярнішою серед католиків і греко-католиків була ця традиція в 1935 році, коли було зареєстровано 14% подібних випадків. Наприклад, родина римо-католицького віросповідання *Fremdak Yózsef* та *Vanek Vilma* 10.01.1900 року зареєстрували дівчинку іменем матері – *Vilma*. 01.03.1900 р. греко-католицька сім'я *Mucsicska Yános* та *Olah Anna* зареєструвала дівчинку іменем *Anna*. 26.08.1925 року у родині *Selepec Yiri*, якому виповнилося 63 роки та *Satmari Marie* – 54 роки, народилася перша довгоочікувана дівчинка, яку назвали також *Marie*, але з огляду на те, що у вересні католики святкують *Народження Пресвятої Диви Марії*, батьки могли керуватися як традиційними, так і релігійними мотивами. Найпопулярнішими іменами ХХ ст., що надавали на честь матері, стали *Anna* та *Máriá*. Та не менш популярними були *Alzbeta, Agnesa, Etelka, Erzsébet, Katerina, Vilma, Paula*. Отже, цей давній звичай серед закарпатців називати доньку за іменем матері пояснюється, очевидно, також угорським впливом, про що й свідчать фіксації першої половини ХХ ст. Завдяки збереженню сімейних традицій стабільно функціонують протягом ХХ ст. серед ужгородців жіночі (*Анна, Катерина, Марія, Ольга, Олена*) та чоловічі (*Андрій, Василь, Іван, Михайло, Петро, Юрій*) імена.

Тривале функціонування в іменнику міста канонічних чоловічих і жіночих онімів забезпечує релігійний фактор. Він досить вагомий у виборі імен ужгородцями й полягає в тому, що дитині надають ім'я за церковним календарем на честь святого, день якого відзначається безпосередньо у день народження дитини або за кілька днів до чи після її народження. Іншими словами, батьки дають дитині те ім'я, яке «сама дитина принесла своїм народженням» [190, с. 75]. До таких найпопулярніших належать улюблені

ужгородцями канонічні імена – чоловічі *Андрій, Василь, Іван, Микола, Юрій, Павло, Петро*; жіночі *Анна/Ганна, Катерина, Марія, Ольга, Тетяна*. Дослідження дає нам підстави констатувати, що вибір імен для новонароджених безпосередньо залежить від релігійних мотивів, якими керувалися батьки, обираючи жіночі імена *Марія* (25,2%) та *Анна/Ганна* (ймовірна кількість носіїв дуже висока, оскільки в церковному календарі її іменини відзначаються 18 разів на рік) і чоловічі *Андрій* (20,3%), *Василь* (27%), *Іван* (43,3%), *Юрій* (21,9%).

Стрімке зростання популярності жіночих імен *Аліна, Анастасія, Діана, Мирослава, Наталія, Ніколетта, Олександра, Христина/Кристина, Юлія*; чоловічих *Анатолій, Валерій, Віктор, Віталій, Роман, Руслан* в ужгородському іменнику зумовлене антропонімною модою. У деяких регіонах України, зокрема Донецьку, антропонім *Юрій* стає популярним у 1960 р. завдяки польоту в космос Юрія Гагаріна. Відбувається це, за словами Т. В. Буги, під впливом культурно-естетичного чинника, «який характеризується надзвичайною динамічністю, чутливістю до навколишнього культурного середовища» [18, с. 12]. В Ужгороді це ім'я займає шосту сходинку в рейтингу найпопулярніших, але її пік припадає тут на 1990 р., що викликано не модою, а, як ми вже відзначали, релігійним фактором. Що ж стосується чоловічого імені-лідера *Олександр*, то протягом досліджуваного періоду за частотою вживання воно займає перше місце в рейтингу найпопулярніших імен міста Ужгорода. Слід відзначити, що в ХХ столітті цей антропонім є лідером у багатьох регіонах України. За словами І. Д. Скорук, «ім'я *Олександр* користується великою популярністю протягом ХХ століття завдяки моді, яка в певний час вивела його на перше місце в іменниках різних регіонів України» [146, с. 35]. На думку В. Д. Бондалетова, визначальними в динаміці є внутрішні (і не розкриті поки що) закономірності руху моди» [12, с. 89]. Можливо, ця популярність пов'язана з історією походження імені, адже *Олександр* у перекладі з давньогрецької означає «захисник людей». Та не в усіх обласних центрах України цей антропонім був

лідером, хоча й не виходив за межі частотного десятка, займаючи другу чи третю позиції (таблиця 4.1.2).

Таблиця 4.1.2.

Рік	Ужгород	Донецьк	Кіровоград	Луцьк	Тернопіль	Хмельницький
1950	Олександр	Олександр	Олександр	Володимир	Володимир	-
1955	Олександр	Олександр	-	Олександр	-	Олександр
1960	Василь	Сергій	Сергій	Олександр	Володимир	-
1965	Олександр	Сергій	-	Олександр	-	Олександр
1970	Олександр	Сергій	Сергій	Олександр	Андрій	-
1975	Іван	Сергій	-	Олександр	-	Сергій
1980	Олександр	Олександр	Олександр	Олександр	Андрій	-
1985	Олександр	Олександр	-	Олександр	-	Олександр
1990	Олександр	Олександр	Олександр	Олександр	Тарас	-
1995	Олександр	Олександр	-	Денис	-	Олександр
2000	Олександр	Олександр	Владислав	-	Олександр	-

Стосовно беззаперечного лідерства в іменнику Ужгорода жіночого оніма *Наталія* треба відзначити, що протягом ХХ століття вказаний антропонім мав велику популярність в багатьох регіонах України, зокрема у 1970–1980 рр. очолював частотний десяток іменників Донецька і Луцька [24], з 1971 до 1974 рр. – лідер українського іменника Одещини [24], у 1970–1980 рр. – був першим у рейтингу імен Тернополя [24]. Проте у вказаних містах список імен-лідерів дуже швидко змінюється. Обираючи імена для дівчат, батьки найчастіше керуються не стільки релігійними установами чи родинними традиціями, скільки модою, «у якій виявляється суспільний, а не індивідуальний смак» [4, с. 180].

Отже, обираючи імена новонародженим, ужгородці у ХХ ст. керувалися однаковими мотивами, що й жителі Донецька, Луцька, Тернополя, Косівщини, тільки основним чинником у виборі чоловічих імен є родинні традиції, а жіночих – модні тенденції. Спільна для всієї України система імен має на окремих територіях свої особливості. Через низку історичних, політичних та географічних факторів деяка специфіка імен помітна на західноукраїнських землях, зокрема і в Ужгороді. До складу імен, які функціонують серед корінного українського населення, особливо на межі з іншими етнічними регіонами Закарпаття, увійшли угорські запозичення

(*Андраш, Імре, Тібор, Гейза, Етелка, Ілонка*), чеські (*Божена, Власта*), румунські (*Маркуца*), німецькі (*Еміл, Колош, Герміна*) та ін. Вказані специфічні риси, що вирізняють іменник Ужгорода на тлі інших, зумовлені регіональними, національними особливостями та віддаленістю міста від Центральної України, проте вони не відводять його за межі загальноукраїнського іменника. Незважаючи на специфіку функціонування чоловічих і жіночих імен під впливом угорських та чеських, антропонімікон Ужгорода хоч і відрізняється від антропонімікону інших міст, проте його основу становлять українські традиційні імена.

4.2. Залежність вибору імен від національного і конфесійного складу населення

Особливістю міста Ужгорода, як уже раніше зазначалося, є його багатонаціональність. Серед 70 народностей, зареєстрованих у ХХ ст., основу становили українці, росіяни, угорці, словаки, чехи, євреї. Усі вони – представники різних релігійних конфесій, серед яких найбільші греко-католицька, римо-католицька, православна, єврейська, а це, передусім, різна культура, етнічні традиції найменування, різні імена. Проте ґрунтовне дослідження антропонімів Ужгорода не дає нам підстав виділяти з нього іменник «угорський» чи «словацький», «католицький» чи «єврейський», як це спостерігаємо в антропоніміконі м. Луцька, де окремо досліджений «польський» іменник [146], чи м. Кіровограда (Кропивницького), де проаналізовано іменник католицький, лютеранський, єврейський [189]. Історичні події, безумовно, наклали своєрідний відбиток на культурно-мовну ситуацію, що відображено на виборі та формі запису власних особових імен ужгородців. На іменний репертуар місцевого населення першої половини ХХ ст. вплинула примусова «мадяризація» [190, с. 142] у 1900–1920 рр. (перебування краю у складі Австро-Угорщини), перебування у складі 1-ї Чехословацької Республіки (II зріз), повернення до складу Угорщини

(III зріз). Саме тому найпопулярнішими серед ужгородців були імена, які увійшли в антропонімікон посередництвом угорської мови: *Андраш, Габор, Дежев, Дьордь, Дюло, Іштван, Лайош, Мігаль, Пал, Петр, Шандор; Агнеш, Аліце, Ангела, Ержебет, Ілона, Каталіна, Магдолна, Моргіт*. Проте більшість із вказаних християнських імен однаково вживані серед усіх національних верств населення міста, а їхні угорські форми асоціюються із відповідним українським іменем: *Андрій, Гаврило, Дезидерій, Георгій, Юлій, Степан, Людвіг, Михайло, Павло, Петро, Олександр; Агнеса, Аліса, Анжела, Єлизавета, Олена, Катерина, Магдалина, Маргарита*. Саме тому спостерігаємо не так різні антропонімні уподобання, як різні варіанти тих самих імен.

У першій половині ХХ ст. склад найуживаніших імен, як чоловічих, так і жіночих, у всіх хронологічних зрізах майже однаковий. Найуживанішим жіночим іменем є *Марія*, який у II та III зрізах займає першу позицію, а в I зрізі – другу. У таблиці 3.5.1 продемонстровано ступінь популярності вказаного оніма серед представників релігійних конфесій, зареєстрованих у першій половині ХХ ст. Національність носіїв ми вказати не можемо, оскільки до 1950 року в метричних книгах реєстрації актових записів була зазначена тільки конфесійна належність. Найбільше носіїв імені *Марія* зареєстровано серед представників релігійних конфесій римо-католиків (81 носій – 43,8%) та греко-католиків (78 носіїв – 42,2%) (таблиця 4.2.1).

Таблиця 4.2.1

Ступінь популярності імені *Марія* серед представників різних конфесій м. Ужгорода в першій половині ХХ ст.

Рік	католики	греко-католики	реформати	євреї	євангелісти	православні	кількість носіїв імені
1900	23	6	1	2			32
1905			2				2
1910	5	16	2		1		24
1915	7	6					13
1920	8	7					15

Продовження табл. 4.2.1

1925	20			2			22
1930	4	2				1	7
1935	4	16	1	3			24
1940	6	21	5	4			36
1945	4	4	2				10
	81	78	13	11	1	1	185

У другій половині ХХ ст. ім'я *Марія* належить до статистичної групи найуживаніших імен. Протягом цього періоду за кількістю носіїв (203) воно перебуває на п'ятій позиції, а з 1950 до 1960 років у рейтингу найпопулярніших імен – на першій (104 з 1241, що становить 8,4%) (таблиця 4.2.2).

Таблиця 4.2.2

Ступінь популярності імені *Марія* серед представників різних національностей м. Ужгорода другої половини ХХ ст.

Рік	українці	угорці	словаки	поляки	роми	росіяни	євреї	чуваші	кількість носіїв імені
1950	18	7	8	1	3		1		38
1955	24	2	5		2				33
1960	22	6	3			1		1	33
1965	7	1	1		1				10
1970	4	4							8
1975	14	1			2	2			19
1980	5		1		1				7
1985	6		1		1	1			9
1990	13	4	1			2			20
1995	11	1	1		2				15
2000	10					1			11
	134	26	21	1	12	7	1	1	203

Найбільше носіїв давньоєврейського за походженням імені *Марія* в другій половині ХХ ст. зареєстровано серед українців – 134 (66%). Прихильниками цього оніма виявилися також угорці (26 носіїв), словаки (21), роми (12), росіяни (7). Найменшу популярність воно мало у представників інших національностей Ужгорода: поляків, євреїв та чувашів зафіксовано по одному носієві.

Найуживанішим чоловічим іменем першої половини ХХ ст. є *Yázsef/Йосиф/Йосип*. У I зрізі він очолює десяток лідерів, у II – займає другу позицію, у III – четверту. Найбільше носіїв вказаного імені зареєстровано серед представників релігійних конфесій римо-католиків (69 носіїв – 40,4%) та греко-католиків (60 носіїв – 35,1%). Менш популярним давньоєврейське ім'я *Yázsef* було в представників єврейської громади – 32 носії (18,7%). Усього 10 (5,8%) носіїв цього імені зафіксовано серед реформаторів. У представників інших релігійних громад прихильників оніма *Yázsef* не виявлено (таблиця 4.2.3).

Таблиця 4.2.3

Ступінь популярності імені *Йосиф/Йосип* серед представників різних конфесій м. Ужгорода в першій половині ХХ ст.

Рік	католики	греко-католики	реформати	євреї	євангелісти	православні	кількість носіїв імені
1900	13	7	-	2	-	-	22
1905	13	-	1	2	-	-	16
1910	10	12	3	4	-	-	29
1915	2	5	-	2	-	-	9
1920	11	4	-	9	-	-	24
1925	7	1	1	2	-	-	11
1930	5	3	1	3	-	-	12
1935	4	14	1	4	-	-	23
1940	4	13	3	4	-	-	24
1945	-	1	-	-	-	-	1
	69	60	10	32	-	-	171

У другій половині ХХ ст. онім *Йосиф/Йосип* втрачає свої позиції серед найуживаніших, перебуває у статистичній групі широковживаних та популярний майже серед усіх національностей, що проживають у місті: українців, угорців, словак, ромів, євреїв. Найбільше носіїв давньоєврейського імені *Йосиф/Йосип* у цей період виявлено серед українців – 43 (35,5%). Вказаний антропонім популярний серед представників угорської національності (33 носії), словацької (25), серед ромів (12) та євреїв (4).

Зареєстровано одного носія німецької, російської, чеської і навіть вірменської національності (таблиця 4.2.4).

Таблиця 4.2.4

Ступінь популярності імені *Йосиф/Йосип* серед представників різних національностей м. Ужгорода другої половини ХХ ст.

Рік	українці	угорці	словаки	німці	роми	росіяни	чехи	євреї	вірмени	кількість носіїв імені
1950	16	4	4	-	1	1	-	2	-	28
1955	4	4	6	-	2	-	-	1	-	17
1960	8	6	4	-	2	-	-	1	-	21
1965	1	1	3	-	1	-	-	-	-	6
1970	2	8	5	-	1	-	-	-	1	17
1975	1	2	2	-	1	-	-	-	-	6
1980	3	1	-	1	1	-	-	-	-	6
1985	3	2	-	-	1	-	1	-	-	7
1990	4	2	-	-	1	-	-	-	-	7
1995	1	3	1	-	1	-	-	-	-	6
2000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	43	33	25	1	12	1	1	4	1	121

Розподіл імен серед представників різних релігійних конфесій дає важливу інформацію про їхнє вподобання. Наприклад, із таблиці 4.2.5 видно, що серед 15 найуживаніших жіночих онімів I зрізу в окрему групу виділяємо лише імена *Halva, Roza, Terezia/Terez*, що були найулюбленішими тільки серед представників єврейської конфесії, тоді як інші громади їх практично не використовували або вживали зрідка

Таблиця 4.2.5

Найуживаніші жіночі імена в I хронологічному зрізі (1900–1920 рр.) та їхня популярність серед представників різних конфесій

№ з.п.	Місце за рейтингом	Імена та їх варіанти	Кількість носіїв, серед них представники конфесій					
			Римо-католики	Греко-католики	Реформати	Євреї	Євангелісти	Разом
1.	I	<i>Anna/ Hana</i>	48	37	3	10		98
2.	II	<i>Erzsébet</i>	31	36	6	13		86
3.		<i>Mária/Mória</i>	43	35	5	2	1	86

Продовження табл. 4.2.5

4.	III	<i>Ilona/Helena/Helen</i>	31	24	5	21		81
5.	IV	<i>Margit/Morgit</i>	23	16	9	23		71
6.	V	<i>Iréna</i>	22	11	1	9		43
7.	VI	<i>Etel/Etelka</i>	15	4	5	5	1	30
8.	VII	<i>Halva</i>				29		29
9.		<i>Roza/Rózi</i>	1			28		29
10.		<i>Yulianna/Yuliana/Iulianna/Julianna</i>	14	11	1	3		29
11.	VIII	<i>Magdolna/Magdolina/Magda</i>	10	9		6		25
12.		<i>Veronika/Veronka</i>	13	8		4		25
13.	IX	<i>Terezia/Terez</i>	3	1	1	16		21
14.	X	<i>Yolán/Iolan</i>	7	3	1	9		20
15.		<i>Angela Ibolya Livia</i>	10	10				20
Разом імен:			271	205	37	178	2	693

Щодо розподілу жіночих імен серед римо-католиків і греко-католиків, то тут такої різкої межі не було: імена *Anna, Máriá, Ilona, Erzsébet, Iréna, Magdolna* майже однаково популярні в обох зазначених громадах. Не можна виділити ім'я, яке було б уживане в одній із громад і не було відоме в іншій.

Отже, найуживаніші імена I хронологічного зрізу майже однаково були використані представниками найбільших релігійних конфесій міста у 1900–1920 рр., а саме католиками (271 носій), греко-католиками (205 носіїв) та євреями (178 носіїв). Представники менших релігійних громад – реформати та євангелісти також використовували вказані імена для новонароджених, хоч і не так часто. Основна кількість імен перебуває в групі широковживаних та маловживаних, оскільки число носіїв – представників вказаних течій у I хронологічному зрізі зареєстровано небагато: реформатів – 68, євангелістів – всього 5 носіїв жіночої статі.

Серед десяти найуживаніших чоловічих імен I хронологічного зрізу немає улюблених лише в одній із релігійних громад. Усі вони використовували їх більшою чи меншою мірою, за винятком євангелістів, у яких зафіксоване тільки ім'я *Yános*, та реформатів, які не використовували онім *István/Istvan*. Серед римо-католиків найуживаніші імена *Yózsef/Yózef/Iozsef, Sándor/Sandor, István/Istvan, Gyula, Béla/Bela, Lajos/Lajós,*

András/Andras/Endre, а серед греко-католиків – *Yános/Yonos/Ianos/Ian*, *László/Lasslo/Laszlo/Laslo/Laszló*, *Mihály/Mihaly* (таблиця 4.2.6).

4.2.6

Найуживаніші чоловічі імена в I хронологічному зрізі (1900–1920 рр.) та їхня популярність серед представників різних конфесій

№ пп	Місце за рейтингом	Імена та їх варіанти	Кількість носіїв, серед них представники конфесій					
			Римо-католики	Греко-католики	Реформати	Євреї	Свангелісти	Разом
1.	I	<i>Yózsef/Yózef/Iozsef</i>	49	28	4	19		100
2.	II	<i>Yános/Yonos/Ianos/Ian</i>	41	42	4	2	1	90
3.	III	<i>Sándor/Sandor</i>	20	14	4	19		57
4.	IV	<i>László/Lasslo/Laszlo/Laslo/Laszló</i>	17	20	5	14		56
5.	V	<i>István/Istvan</i>	31	19		2		52
6.	VI	<i>Mihály/Mihaly</i>	18	22	1	3		44
7.	VII	<i>Gyula</i>	19	15	1	4		39
8.	VIII	<i>Béla/Bela</i>	13	10	7	8		38
9.	IX	<i>Lajos/Lajós</i>	15	5	1	15		36
10.	X	<i>András/Andras/Endre</i>	14	7	5	7		33
Разом носіїв:			237	182	32	93	1	545

Усі найуживаніші чоловічі та жіночі імена першої половини ХХ ст. знайшли своїх прихильників серед представників різних релігійних віросповідань. Жіночі оніми *Maria*, *Ilona*, *Algběta*, *Magdalena*, *Marketa* були найпопулярнішими в католиків, *Anna* та *Olga* – у греко-католиків, *Yudita* – серед євреїв. Чоловічі імена *Alexandr*, *Ian*, *Stepán/Stepan/Štěpan*, *Iulius/Ulias*, *Ladislav*, *Frantisek* улюблені серед католиків і греко-католиків, за винятком *Tibor*, популярним в єврейських сім'ях.

Серед широковживаних та маловживаних чоловічих онімів, зареєстрованих у першій половині ХХ ст., окрему групу утворюють імена, носіями яких є лише представники єврейської громади: *Herman* (20), *Halva* (16), *Adolf* (15), *Arnold/Арнольд* (14), *Moricz/Móricz* (11), *Salamon* (11), *David* (10), *Yakab/Jakab* (7), *Hugó/Hugo* (6), *Marton* (4) – або значний відсоток

носіїв: *Ignác* – з 28 носіїв 27 євреї, *Ernő* – з 34 носіїв 23 представники єврейської конфесії, *Dezső/Dezso/Izidor* – 16 з 30 денотатів, *Andor* – 7 з 10, *Samuel/Sámuel/Samu* – 13 з 14, *Armin* 5 з 6, *Abraham/Abrahám* – 9 з 10 носіїв. У жіночому іменнику також можемо виділити групу імен, характерних для представників єврейської конфесії: *Halva* (29 носіїв), *Izerena/Izrena* (12 з 15 носіїв євреї), *Berta* (8), *Irma* (4 з 8), *Frida* (7), *Dora* (5), *Eszter* (3), *Flora* (3), *Friderika* (3), *Hajnalka/Hajnal* (3), *Amalia* (2), *Aurelia* (2). Популярними були серед євреїв багатоконпонентні імена: *Erzsébet Margit*, *Etelka Ester*, *Ráche (Rezsi)*, *Yohanna (Hani)*, *Chájm Wolf*, *Dezső Gynla*, *Vilmos Bernáth*, *Yakab Herman*, *Yozesef Salamon*, *Yános Benjamin* (1900), *Anna Ilona*, *Etelka Emma*, *Ibolya Fáni*, *Iren Anna*, *Margit-Malvin-Anna*, *Mária Anna*, *Maria Terezia*, *Melania Emilia*, *Olga Mária*, *Regina Rifka*, *Lajos Nusyim*, *Pinkasz Chájem*, *Sandor Vilmos* (1905), *Berta Pepi*, *Zoltán Géza* (1910), *Antónia Evgénia*, *Ilona-Mária*, *Istvan-Pal-Ferencz* (1915), *Agnes-Zsuzsanna*, *Abraham Ernő*, *Sandor Ferencz*, *Zoltan Iozsef* (1920), *Erich-Tibort-Ludvich*, *Karel Vojteh* (1925), *Elsa Renata*, *Yakob Evzen* (1930), *Eva Gabriela*, *Julic Mariana*, *Alexandr Pobert*, *Andrej Ludvik*, *Petr Jiri* (1935), *Azama Margim*, *Естер Едім*, *Клара Марія*, *Габор Фрідеш* (1940). Кількість однокомпонентних жіночих антропонімів менша, ніж чоловічих. Це свідчить про те, що ужгородці обирали біблійні імена для хлопчиків значно частіше, ніж для дівчаток. Проте наявність вказаних онімів свідчить про збереження етнічних традицій у представників єврейської релігійної громади, що проживала в Ужгороді у першій половині ХХ ст.

Для другої половини ХХ ст. характерні значні зміни в національній структурі населення. В актових книгах відділу РАЦСу м. Ужгорода в 1950 р. серед новонароджених чоловічої й жіночої статі зареєстровані представники таких національностей: українці, росіяни, словаки, угорці, євреї, роми, румуни, поляки, а в результаті «загальносоюзної переселенської політики» – чуваші, мордвини, вірмени, молдавани, осетини, татари, буряти, білоруси, болгари. У 1960 р. до них долучилися азербайджанці, латиші, естонці,

узбеки, казахи, чуваші. До 1990 рр. національний склад міста доповнили греки, грузини, хорвати, башкирці, кумики, італійці, якути, чеченці, адигейці, удмурти, карачаївці, корейці, єгиптяни, американці (у 1995 р. *Джеймс-Іван*, 2000 р. *Стівен*). Логічно, що до репертуару імен долучилися нові, характерні для певної національності, відповідно до їхньої культури і традиції найменування. Різномаціональне населення несло із собою традиції свого народу, національні імена. Проте наші дослідження показують, що таких онімів не так вже й багато. Представники вказаних національностей найчастіше послуговувалися традиційними християнськими, рідше слов'янськими чи вже відомими запозиченими іменами, що були найуживанішими й широковживаними в Ужгороді в другій половині ХХ ст. До десятка найуживаніших чоловічих імен 1950–2000 рр. належать: *Олександр, Василь, Володимир, Юрій, Андрій, Михайло, Сергій, Іван, Віктор, Степан*; жіночих: *Наталія, Вікторія, Тетяна, Ольга, Марія, Ірина, Олена, Оксана, Світлана, Катерина*, а їхніми носіями є представники різних національностей. Наприклад, у 1950 рр. зафіксовані румун *Андрій*, вірмен *Володимир*, бурят *Валерій*, чувашка й осетинка з іменем *Наталія*, мордвинки *Єлена* і *Тамара*, вірменка *Ірина*, узбечка *Світлана*; у 1960 рр. – татарин *Валентин*, литовець *Володимир*, естонець *Олександр*, вірменин *Микола*, казашка *Галина*, чувашки *Ірина* і *Марія*; у 1970 рр. – вірменин *Йожеф*, кореєць *Роланд*, румун *Михайло*, узбечки *Соня* і *Таня*, гречанка *Олена*, румунки *Анжеліка* і *Зінаїда*: у 1980 рр. – вірменин *Владислав*, німець *Павло*, молдаванин *Руслан*, румун *Дмитро*, італійка та грузинка на ім'я *Вікторія*, башкирка *Ельвіра*, кумичка *Наталія*, вірменка *Беата*; у 1990 рр. – азербайджанець *Андрій*, вірменин *Мілан*, румун *Віктор*, осетин *Денис*, удмурт *Олександр*, молдавани *Павло* і *Юрій*, татари *Максим* і *Юрій*, туркмен *Назар*, мордвинка *Анастасія*, туркменка *Віолета*, якутка *Ганна*, азербайджанка *Тетяна* і *Уляна*.

Зрідка трапляються випадки, коли ім'я вказує на національну належність носія. У наших матеріалах зафіксовані: румуни *Віоріка* і *Маркуца*,

азербайджанці *Дінара, Ірада, Джіран, Наргіз, Равшан, Тимур*, вірмени *Лусік, Наіра, Арутюн, Карен, Тігран*, грузини *Нана, Натела*, таджики *Рахта, Фатіма*, узбеки *Заміра, Зухра, Каміль*, карачаївець *Джатдай*, татарин *Рустам*, єгиптяни *Джовані-Філіпо, Міран*, німці *Вільгельм, Генріх*, італійці *Ерене-Лайла, Владимір-Даніель, Стефано*. Найуживанішими іменами українців, росіян, угорців, словаків та чехів є традиційні християнські оніми. Відмінність полягає тільки в тому, що угорці, а інколи українці та словаки традиційно (майже до 1990 рр. ХХ ст.) використовували українські імена, трансформовані на угорський лад: *Андраш, Іштван, Йозеф, Шандор, Янош; Агнеш, Ангела, Ілона, Ержебет, Каталін*, тоді як представники російської національності таких варіантів ніколи не мали. Представники ромської національності також найчастіше використовували оніми із загальнонаціонального іменника: *Марія, Анна, Єва, Клара, Лідія Магдаліна, Наталя; Андрій, Євгеній, Йосип, Іван, Павло* та ін., а специфічні імена невідомого походження вживали зрідка: *Графо, Фішта*. Представники єврейської національності поступово втрачали свою самобутність у виборі імен. До кінця ХХ ст. в іменнику міста зафіксовано небагато традиційних єврейських чоловічих і жіночих онімів: *Самуїл, Яків, Геді (1950), Даніїл, Давид (1955), Ребека (1995)*. Найчастіше представники цієї національності називали дітей традиційними українськими, рідше слов'янськими іменами: *Андрій, Борис, Валерій, Володимир, Олександр; Анна, Діана, Людмила, Марія, Роза, Регіна, Світлана, Софія*.

Отже, в Ужгороді протягом ХХ ст. серед різних релігійних конфесій та етнічних груп для називання новонароджених звичайно використані традиційні оніми. Незважаючи на трансформацію імен на угорський лад, антропонімний репертуар ужгородців досить сталий у 1900–2000 рр. Переважно найпопулярнішими іменами для представників усіх релігійних конфесій і національностей протягом століття були оніми із статистичної групи найуживаніших і широкоживаних. Випадків, коли ім'я вказує на національну належність його носія, зафіксовано небагато. Вони входять у

групу рідкісних імен і переважно належать представникам тюркських народів. Винятком є хіба що представники єврейської релігійної громади, які вибором імен для новонароджених демонструють збереження етнічних традицій, але тільки до 1940 рр. Особливості віросповідання та етнічна належність найменувачів, звісно, накладають свій відбиток на антропонімний репертуар, мають значення у виборі імен для новонароджених, але не настільки суттєве, щоб вплинути на загальний іменник міста Ужгорода ХХ ст.

Висновки до розділу 4

Порівнюючи іменник Ужгорода зі списком особових імен, що побутують в інших містах України, виявлено багато спільного у динаміці функціонування особових чоловічих і жіночих імен слов'янського походження; активному функціонуванні чоловічих і жіночих багатокомпонентних антропонімів, особливо в першій половині ХХ ст. Проте виявлено деякі специфічні риси, що відрізняють іменник Ужгорода від антропонімікону інших міст України: фонетичне та словотворче оформлення тих чи тих онімів; змішування мовних норм, коли угорське та чеське звучання передане українською графікою; набір найуживаніших протягом століття жіночих і чоловічих імен; мотиви вибору імен новонародженим, зокрема, надання старшому синові батькового імені. Традиційні місцеві особливості полягають також у тому, що імена, популярні в ужгородському іменному репертуарі ХХ ст., іншим регіонам України взагалі не відомі або рідкісні. Вказані специфічні риси, що вирізняють іменник Ужгорода на тлі інших, зумовлені регіональними, національними особливостями та віддаленістю міста від Центральної України, проте вони не відводять його за межі загальноукраїнського іменника. Незважаючи на специфіку функціонування чоловічих і жіночих імен під впливом угорських та чеських,

антропонімікон Ужгорода хоч і відрізняється від антропонімікону інших міст, проте його основу становлять українські традиційні імена.

В Ужгороді протягом ХХ ст. серед різних релігійних конфесій та етнічних груп для називання новонароджених використані традиційні оніми. Антропонімний репертуар ужгородців досить сталий у 1900–2000 рр. Належність до певної релігійної конфесії та етнічна належність найменувачів накладають відбиток на антропонімний репертуар, проте суттєво не впливають на загальний іменник міста Ужгорода ХХ ст.

Основні положення розділу викладено в чотирьох публікаціях [199, 200, 206, 207].

ВИСНОВКИ

Досліджуючи склад та динаміку іменного репертуару ужгородців упродовж одного століття на базі метричних джерел м. Ужгорода з 1900 до 2000 рр., дійшли таких висновків:

1. У дисертації проаналізовано 17481 фіксацію імен: 580 чоловічих (9026 носіїв) і 668 жіночих (8455 носіїв). Спосіб добору матеріалу надав можливість простежити динаміку іменника, зміни в його складі, частотність уживання кожного з імен протягом одного століття. Ретельне обстеження кожного хронологічного зрізу дало змогу проаналізувати, як саме реагував іменник Ужгорода на зміну державної належності, пов'язаної з входженням краю до різних державних утворень. У наслідок дослідження було підтверджено, що антропонімна система дуже чутлива до будь-яких зовнішніх впливів. Історичні події наклали своєрідний відбиток на культурно-мовну ситуацію, що особливо відображено на виборі й формі запису власних особових імен ужгородців. На іменний репертуар місцевого населення першої половини ХХ ст. вплинуло перебування краю в складі Австро-Угорщини (1900–1920) та Угорщини (1940–1945) і функціонування угорської мови в статусі державної в усіх сферах життя. Населення різних національностей, крім рідної, володіло й послуговувалося угорською мовою. Саме тому в ці роки найпопулярнішими серед ужгородців були угорські жіночі та чоловічі імена: (*Aladár, Almos, Arpád, Béla/Bela, Gyula, Lajos/Lajós, Elemor, Zoltán, Kálmán, Nándor; Aranka, Etelka, Ibolya, Iarolka, Hajnalka, Sugárka, Piroska, Tünde*) або угорські варіанти християнських імен (*András – Андрій, Antal – Антон, Yózsef – Йосип, Yános – Іван, Sándor – Олександр, Tivadar – Федор, Pál – Павло, László – Василь, István – Степан, Mihály – Михайло, Jenő – Євген, Miklos – Микола; Ilona – Олена, Borbála – Варвара, Katerina – Катерина, Mória – Марія, Morgit – Маргарита, Magdolna – Магдалина, Erzsébet – Єлизавета*).

Аналогічні зміни в іменному репертуарі ужгородців виявлені і під час перебування краю в складі 1-ї Чехословацької Республіки (1919–1938): чеські та словацькі імена повністю витіснили угорські (угорське *Erzsébet* набуло чеського оформлення *Algběta, Alžbeta; Margit* зафіксовано як чеське *Markéta; Roza* як *Ruzena, Růžena*); склад імен упродовж чехословацького періоду поповнили нові імена, не зафіксовані раніше: *Olva, Zlata, Kvetoslava/Kveta/Kvetuše, Milada, Zdenka, Iarmila/Yarmila, Milena, Božena/Bozena*.

Для радянського періоду історії Ужгорода характерний українсько-російським білінгвізм. Функцію державної мови фактично виконує російська, про що свідчать актові записи: *Анатолій, Андрей, Виталий, Виктор, Игорь, Иван, Геннадий, Глеб, Николай, Агата, Зоя, Любовь, Лидия, Надежда, Нина, Наталья, Поля, Раиса*. Отже, динамічні історичні події, входження краю до різних держав з їхньою мовною політикою наклало своєрідний відбиток на репертуар власних особових імен ужгородців.

Іменний репертуар жителів міста Ужгорода у ХХ ст. багатий та різноманітний. Незважаючи на співіснування представників різних релігійних конфесій у першій половині ХХ ст. та різних етнічних груп у другій, основу чоловічого та жіночого іменника становлять українські традиційні імена, які активно функціонують упродовж досліджуваного періоду.

2. Виразною особливістю місцевого іменника є варіювання імен, характер якого змінювався впродовж століття. Більшість аналізованих антропонімів – це офіційні імена, однак при реєстрації новонароджених ужгородців засвідчено різні варіанти онімів, які виникли різним шляхом:

а) у наслідок взаємодії української мови з угорською, чеською та словацькою переважно в першій половині ХХ ст. та російською – у другій;

б) словотвірним шляхом утворені лексико-хронологічні варіанти, серед яких відзначено гіпокористики й демінутиви, зафіксовані протягом усього століття;

в) унаслідок орфографічних помилок працівниками відділу РАЦСу в 1950–1960 рр.

3. Структурно чоловічий і жіночий іменникі виявляють відносну стабільність: у межах кожного хронологічного зрізу виокремлено найуживаніші імена, широковживані, маловживані та рідкісні. Відмінність полягає в неоднаковій кількості онімів частотного десятка в різних хронологічних зрізах (від 10 до 15).

4. У першому десятку чоловічого іменника ужгородців протягом ХХ ст. перебувало 29 онімів. Склад найуживаніших імен та їхній ранговий номер у межах кожного хронологічного зрізу змінювався. Оновлення й розширення асортименту імен першої статистичної групи зафіксовано протягом усього досліджуваного періоду. У першій половині ХХ ст. це відбувається внаслідок трансформації імен на угорський, словацький або чеський лад, а в другій половині – через поповнення новими онімами. Найінтенсивніше перший десяток оновився в IV-му (1950–1955 рр.) та IX-му (2000 р.) хронологічних зрізах. Серед найуживаніших чоловічих імен ХХ ст. нараховано 10 онімів, які вирізняються відносною стійкістю, найбільшою кількістю носіїв і високою частотністю вживання: *Олександр, Михайло, Андрій, Василь, Володимир, Юрій, Степан/Стефан, Йосиф/Йосип, Іван, Микола*.

До активу жіночого іменника ужгородців у ХХ ст. потрапило 38 онімів, що на 23,7% більше за актив чоловічого іменника. За кількістю носіїв до частотного десятка ХХ ст. зараховано 10 жіночих онімів: *Наталія, Олена, Марія, Тетяна, Анна/Ганна, Вікторія, Ірина, Ольга, Катерина, Єлизавета*. Оновлення й розширення асортименту найуживаніших жіночих імен відбулося аналогічно до чоловічого: внаслідок трансформації імен на угорський, словацький, чеський, російський лад та шляхом поповнення новими антропонімами.

5. Центральна частина як чоловічого, так і жіночого іменника м. Ужгорода ХХ ст. обслуговує найбільшу у відсотковому співвідношенні кількість носіїв – 48% (4331) і 48,2 (4073). Оновлення та рух

широковживаних імен з групи в групу відбувається значно активніше, ніж найуживаніших, тому якісний і кількісний склад імен у кожному періоді різний.

6. Статистична група маловживаних чоловічих імен нараховує 129 одиниць, а жіночих 167. Якісний і кількісний склад периферії ужгородського іменника в межах кожного хронологічного зрізу різний. Суттєве оновлення групи чоловічих маловживаних імен відбулося в 1950-х (IV зріз) і 1960-х роках (V зріз), а жіночих – у VII зрізі (1980–1985 рр.).

7. Дослідження рідкісних чоловічих та жіночих імен засвідчує чисельну перевагу цієї групи в кількісному співвідношенні а не в якісному: 377 чоловічих імен обслуговує всього 4,2% носіїв, а 410 жіночих онімів – 4,8%. Причиною значного зростання кількості рідкісних імен у VIII-му і IX-му зрізах є прагнення до самобутності, оригінальності та бажання виділити дитину нетрадиційним іменем. Межі іменника розширені завдяки подвійним іменам, які функціонують паралельно з одиничними. Вони становлять майже 75% від усіх рідкісних чоловічих і жіночих онімів.

8. У системі чоловічих особових імен м. Ужгорода ХХ ст. зафіксовано 33 (5,7%) імені слов'янського походження, жіночих – 42 (6,3%). Динаміка функціонування прадавніх імен вказує на поступове зростання їхньої популярності серед населення з 1950-х р., однак їхня фреквенція припадає на кінець ХХ ст.

Серед 100 християнських чоловічих онімів м. Ужгорода ХХ ст. переважає група імен грецького походження – 45 онімів. Другу позицію займають антропоніми латинського походження – 26 одиниць. Зафіксовано 25 одиниць давньоєврейського походження, 3 – давньоскандинавського та 1 онім давньогерманського походження. Із 187 жіночих християнських імен найбільше виявлено онімів латинського походження – 68, 66 – грецького, 34 одиниці імен давньоєврейського походження, 16 онімів становлять давні германські запозичення, 1 ім'я давньоскандинавського походження, 1 – давньоірландського та 1 арамейське.

Динаміка функціонування запозичених чоловічих імен дуже схожа з жіночою: активне використання онімів угорського, німецького, давньогерманського походження в першій половині ХХ ст., а також поява нових запозичень з англійської, італійської, німецької, французької мов та східні запозичення з азербайджанської, вірменської, узбецької в другій половині ХХ ст.

9. Особливістю чоловічого іменника м. Ужгорода ХХ ст., як і жіночого, є наявність великої кількості багатоконпонентних онімів. У матеріалах зафіксовано 281 подвійне чоловіче ім'я, що обслуговує 317 носіїв, 32 потрійних – 32 носії і 2 чотириконтонентні оніми, які мають по одному носієві – це *Дьордь-Пал-Бейло-Ференц* та *Жолт-Міклош-Кароль-Шандор* та 284 подвійних жіночих імені, що обслуговують 388 носіїв, 44 потрійних – 65 носіїв і 2 чотириконтонентні оніми, які мають по одному носієві – це *Gabriella-Mária-Izabella-Margit* та *Veřa-Eleonora-Ruzěna-Emma*. Дуже схожою є й динаміка їхнього функціонування: найбільша продуктивність у 1900–1945 рр., та абсолютна відсутність у 1950–1990 рр.

10. Мотиви вибору імен ужгордців різноманітні. На вибір чоловічих імен найбільшою мірою впливає релігійний фактор (приблизно 25%). Деякі батьки керувалися принципом милозвучності імен, інші надавали перевагу конкретним іменам, оскільки їхні носії добропорядні й мудрі. Інколи вибирали імена улюблених літературних героїв (*Річард*, *Роланд*), видатних історичних осіб (*Христофор*) чи відомих кіноакторів (*Сільвестр*, *Стівен*). Деякі не змогли сформулювати мотивів свого вибору.

11. Специфічною рисою досліджуваного іменника є традиція надавати першій дитині особове ім'я на честь батька або матері (15%–20%). Відсоток прихильників модних тенденцій змінювався з кожним десятиріччям, як і мода на імена. У виборі жіночих імен вагомі такі фактори, як дотримання родинних традицій і релігійність, але їх відсоток значно менший за фактор моди. Релігійними мотивами керувалися батьки у виборі імен *Марія* та *Анна/Ганна*. Фактор моди вплинув на вибір імен *Катерина*, *Ольга* і *Тетяна*,

оскільки тільки 10%, 5% і 13,7% батьків керувалися релігійними мотивами, обираючи їх. Відсоток ужгородців, прихильників родинних традицій у наданні дівчинці імені матері ще нижчий (6,3%), ніж у хлопчиків у наданні батькового імені (15%–20%). Отже, у виборі жіночих імен ужгородців визначальним чинником є мода.

12. В іменниковому репертуарі Ужгорода протягом ХХ ст. серед різних релігійних конфесій та етнічних груп наявні традиційні оніми, що входять до найуживаніших і широковживаних. Випадків, коли імена вказують на національну належність денотата, зафіксовано небагато. Переважно це рідкісні імена, що належать представникам тюркських народів. Особливості віросповідання та етнічна належність найменувачів накладають свій відбиток на антропонімний репертуар, мають значення у виборі імен для новонароджених, але не настільки суттєве, щоб вплинути на загальний іменник міста Ужгорода ХХ ст.

13. Зіставивши ужгородський іменник з результатами досліджень інших міст, з'ясували, що спільна для всієї України система імен має на деяких територіях свої відмінності, зумовлені регіональними, національними особливостями та віддаленістю міста від Центральної України, проте основу іменника м. Ужгорода ХХ ст. становлять українські традиційні імена, що й засвідчує його належність до українського загальнонаціонального антропонімікону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аркушин Г. Л. Варіанти власних імен як джерело діалектологічних досліджень // Науковий вісник Волин. нац. ун-ту. імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Мовознавство. Вип. 1. 2012. С. 4–6.
2. Белей Л. Е. Вариантность антропонимов на разных уровнях украинского языка : автореф. дис... канд. филол. наук. Ужгород, 1986. 23 с.
3. Белей Л. О. Український пострадянський іменник: основні тенденції розвитку // Науковий вісник Чернівецького університету. 2007. Вип. 356–359. Слов'янська філологія. С. 318–320.
4. Белей Л. О. Ім'я дитини в українській родині. Харків : Фоліо, 2010. 283 с.
5. Белей Л. О. Офіційні і розмовні варіанти // Українська мова і література в школі. 1986. № 6. С. 63–64.
6. Белей Л. О. До питання про християнізацію іменника українців // Наукові записки. Серія : Філологічні науки (Мовознавство). Вип. 37. Кіровоград, 2001. С. 5–8.
7. Білецький А. О. Основи етимологічних досліджень ономастичного матеріалу // Ономастика. Київ, 1966. С. 3–16.
8. Бірыла М. В. Беларуская антрапанімія. Ўласныя іменны, іменны-мянушкі, іменны по бацьку, прозвішчы. Мінск : Навука і тэхніка, 1966. 328 с.
9. Бірыла М. В. Беларускія антрапанімічныя назвы ў іх адносінах да антрапанімічных назваў іншых славянскіх моў (рускай, украінскай, польскай). Мінск : Выд-ва АН БССР, 1963. 57 с.
10. Близнюк Б. Б. Особливості іменування особи на Гуцульщині в писемних пам'ятках XVII століття // Наукові записки ТДП. Серія : Українська лінгводидактика. Вип. 1. Тернопіль, 1997. С. 79–82.
11. Близнюк Б. Б. Сучасні гуцульські прізвища в історичному розвитку : автореф. дис... канд. филол. наук : спец. 10.02.01. «Українська мова». Львів, 1997. 280 с.
12. Бондалетов В. Д. Русская ономастика. Москва : Просвещение, 1983. 224 с.

- 13.Брайченко С. Л. Антропонімічні уподобання мешканців Одеської області України: лінгвістичний аналіз : дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Одеський держ. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 1999. 247 с.
- 14.Брайченко С. Л. Слов'янські автохтонні жіночі імена та антропонімічна мода наприкінці ХХ ст. // Записки з ономастики : Збір. наук. праць. Одеса, 2000. Вип. 4. С. 36–40.
- 15.Брайченко С. Л. Динаміка дохристиянських найменувань у сучасній суспільній оцінці українців Одещини // Наукові записки. Серія: Мовознавство. Вип. І., ч. ІІ. Ономастика. Тернопіль: ТДПУ, 2003. С. 1–18.
- 16.Брайченко С. Л. Проблеми динаміки антропонімічних уподобань українців Одещини (жіночі найменування) // Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство). Вип. 37. Кіровоград, 2001. С. 8–10.
- 17.Брайченко С. Л. Улюблені чоловічі імена жителів Одеської області // Мовознавство. 1997. № 5. С. 18–21.
- 18.Буга Т. В. Динаміка особових імен Центральної Донеччини (кінець ХІХ–початок ХХ ст.) : автореф. дис. ...канд. філол. наук. Донецьк, 2010. 20 с.
- 19.Буга Т. В. Динаміка особових імен Центральної Донеччини (кінець ХІХ–початок ХХ ст.) : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2013. 279 с.
- 20.Буга Т. В. Основні мотиви вибору імен в українських родинах Центральної Донеччини // Вісник Донецького інституту соціальної освіти. Серія : «Філологія. Журналістика». Донецьк : ПВНЗ «ДІСО», 2009. Т.V. С. 11–16.
- 21.Буга Т. В. Варіанти чоловічих імен в офіційному іменнику українців центральної Донеччини: склад та особливості функціонування // Вісник Донецького інституту соціальної освіти. Серія Б : Гуманітарні науки. Вип. 102. С. 55–61.
- 22.Буга Т. В. Особливості українсько-німецького іменника Центральної Донеччини в порівнянні з українським // Філологічні трактати. Том 1. № 3–4. С. 1–6.
- 23.Буга Т. В. Особові імена в українсько-грецьких родинах Центральної Донеччини // Studia Slovakistika. зб. наук. ст. / [упоряд. і відп. ред. :

- С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород : Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. Вип. 9. С. 102–109.
24. Буга Т. В. Динаміка частотного десятка жіночих імен Донеччини впродовж 1890–2000-х років // Актуальні проблеми філології та перекладознавства : зб. наук. праць / гол. ред. М. Є. Скиба. Хмельницький, 2013. С. 11 – 21.
25. Бучко Г. Історична та сучасна українська ономастика: вибрані праці / Г. Бучко, Д. Бучко. Чернівці : Букрек, 2013. 456 с.
26. Бучко Г. Є. Народно-побутова антропонімія Бойківщини / Г. Є. Бучко, Д. Г. Бучко // *Linguistika slavica* : ювіл. зб. на пошану Ірини Михайлівни Железняк / відп. ред. В. П. Шульгач. Київ: Кий, 2002. С. 3–14.
27. Бучко Г. Є. Адаптація імен грецького походження // Питання східнослов'янської лексикографії XI–XVIII ст. Київ, 1979. С. 110–116.
28. Бучко Г. Словотвірні варіанти християнських імен в основах прізвищ Бойківщини / Г. Бучко, Д. Бучко // *Studia slavistyczne 2: Nazwy własne na pograniczach kulturowych*. Białystok, 2000. С. 39–45.
29. Бучко Д. Г. Давньоукраїнські композитні імена, почерпнуті з ойконімів України, на загальнослов'янському фоні // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Серія: Мовознавство. Тернопіль, 2000. Вип. IV. С. 3–20.
30. Вербич С. О. Українська ономастика: перспективи розвитку // Українська мова. 2010. № 3. С. 73–80.
31. Вербич С. О. Антропонімія Лемківщини в історичному аспекті // *Studia slovakistica* : зб. наук. ст. / [упор. і відп. ред. : С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2008. Вип. 8. С. 96–105.
32. Вербовецька О. С. Особові імена жителів Тернопільщини в неофіційній сфері іменування: емоційно-оцінний аспект // Зап. з оном. Збір. наук. праць. Одеса : Астропринт, 2015. Вип. 18. С. 96–109.
33. Вербовецька О. С. Сімейно-родові іменування Тернопільщини: мотиваційний аспект // Актуальні проблеми філології та перекладознавства : зб. наук. праць / гол. ред. М. Є. Скиба. Хмельницький, 2013. С. 28–35.

- 34.Вербовецька О. С. Неофіційна антропонімія Тернопільщини : дис...канд. філол. наук :10.02.01 – українська мова: / Тернопіль, 2016. 207 с.
- 35.Вирста Н. Б. Становлення та розвиток антропонімії Покуття : автореф. дис. ...канд. філол. наук. Івано-Франківськ, 2012. 20 с.
- 36.Гаврош О. Народне мистецтво в утвердженні національної ідентичності українців Закарпаття у міжвоєнний період ХХ століття // Наукові записки. Серія : Культурологія. Острог, 2013. Вип. 12. С. 394–398.
- 37.Гнатюк В. Етнографічні матеріали з Угорської Русі. Львів, 1897, 1898, 1900, 1909, 1910, 1911. (Етнографічний збірник. Т. 3, 4, 9, 25, 29, 30).
- 38.Годинка А. Архіви Мукачівської греко-католицької єпархії, т. 1: 1458–1715. Ужгород, 1911.
- 39.Головчак Н. І. Розмаїтість імен німців у інтернетічному просторі Закарпаття // Проблеми слов'янської ономастики: Збірник наукових праць. Ужгород, 1999. С. 30–32.
- 40.Головчак Н.І. Етимологічний склад репертуару жіночих імен закарпатських німців // *Studia Slavica*. зб. наук. ст. / [упоряд. і відп. ред. : С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. Вип. 9. С. 25–33.
- 41.Горобець О. О. Функціонування жіночих слов'янських особових імен у місті Хмельницькому протягом 1905–2005 років // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2009. Вип. 20. С. 130–133.
- 42.Горобець О. О. Динаміка жіночого іменника першої половини ХХ століття у місті Проскурові // *Studia Slavica*. зб. наук. ст. / [упоряд. і відп. ред. : С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. Вип. 9. С. 227–235.
- 43.Горпинич В. О. Українські власні назви в російській мові: правила перекладу, словотвору, словозміни, правопису. Київ: Іван Федоров, 1998. 108 с.
- 44.Гумецька Л. Л. Жіночі особові назви в українській актовій мові XIV–XV ст. // Наукові записки інституту суспільних наук Наукові записки Ін-ту суспільних

- наук Львівського філіалу АН УРСР: Дослідження з мови та літератури. Львів, 1954. Т. III. С. 116–122.
45. Демчук М. О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVII ст. Київ : Наук. думка, 1988. 170 с.
46. Демчук М. О. Українські автохтонні власні особові імена праслов'янського походження // Мовознавство. 1983. № 1. С. 68–71.
47. Дзира О. І. До історії вивчення української антропоніміки // Гілея: науковий вісник. 2013. № 72. С. 13–20.
48. Єзерська І. В. Чоловічі та жіночі імена за метриками хрещень Катедрального костелу Львова XVII ст. // Український істор. журнал. 2010. № 2. С. 202–214.
49. Железняк І. М. Антропоніми з усіченим другим компонентом композита в сербохорватській мові // Мовознавство. 1971. № 1. С. 57–68.
50. Железняк І. М. Ареальне вивчення слов'янських антропонімів з усіченим другим компонентом композита // Мовознавство. 1972. № 2. С. 67–74.
51. Железняк І. М. Про деякі лінгвістичні ознаки власних назв // Мовознавство. 2001. № 1. С. 13–18.
52. Железняк І. М. Імена християнські // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В. М. Русанівський та ін. Київ, 2000. С. 200.
53. Железняк І. М. Ім'я особове // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В. М. Русанівський та ін. Київ, 2000. С. 200.
54. Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура / україномовний варіант українсько-угорського видання / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець. Ужгород: Видавництво «Ліра», 2010. 720 с.
55. Зинин С. И. Введению в русскую антропонию: пособ. для студ.-заочн. / С. И. Зинин. Ташкент, 1972. 278 с.
56. Ивашко В. А. Как выбирают имена. Минск: Вышэйшая школа, 1980. 174 с.
57. Карпенко О. П. Питання реконструкції праслов'янського антропонімікону // Мовна діяльність в Україні (проблеми, перспективи): Тези доп. і повід. наук. конф. Вінниця, 1994. Ч. I. С. 116–117.

58. Карпенко О. П. Зі слов'янських етимологій: Моства, * мо-ства // Українська пропріальна лексика: м-ли наук. семінару. Київ, 2000. С. 70–73.
59. Карпенко О. Ю. До питання про форми особового імені (за матеріалами російських говірок півдня України) // Мовознавство. 1979. № 2. С. 61–63.
60. Карпенко О. Ю. Найуживаніші чоловічі імена російського населення півдня України // Мовознавство. 1981. № 3. С. 80–84.
61. Карпенко О. Ю. Особові імена як концепти та форми їх профілювання // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Серія : Мовознавство. Ч. 1. Тернопіль, 2003. С. 27–34.
62. Карпенко О. Ю. До питання про форми особового імені // Мовознавство. 1979. № 2. С. 61–63.
63. Карпенко Ю. Динаміка українських особових імен // Науковий вісник Чернівецького університету. Чернівці, 2007. Вип. 356–359. Слов'янська філологія. С. 285–289.
64. Карпенко Ю. О. Теоретичні засади розмежування власних і загальних назв // Мовознавство. 1975. № 4. С. 47–50.
65. Карпенко Ю. О. Своє і чуже в українській мові // Studia Slovakistika. зб. наук. ст. [упоряд. і відп. ред. : С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород, 2003. Вип. 3 : Магічне слово імені (До 75-річчя професора П. П. Чучки). С. 86–89.
66. Карпенко Ю. О. Власні імена // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В. М. Русанівський та ін. К., 2000. С. 79–80.
67. Касим Е. Ю. Динамика русских и украинских имён жителей Одесщины (женский именник) // Русская ономастика. Одесса : ОГУ, 1984. С. 76–81.
68. Касим Е. Ю. Именник украинского населения Одесщины со второй половины XIX по 80-е гг. XX в. : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02 – украинский язык / Е. Ю. Касим. Одесса, 1995. 208 с.
69. Касим О. Ю. Про динаміку українських особових імен Одещини // Мовознавство. 1990. № 3. С. 26–31.
70. Керста Р. И. Типы именованных мужчин в памятниках украинского языка XVI в. // Антропонимика. Москва : Наука, 1970. С. 258–262.

71. Керста Р. Й. Антропоніми – основа вивчення лексики, що характеризує особисті властивості людини // З історії української лексикології. Київ : Наук. думка, 1980. С. 200–212.
72. Керста Р. Й. Особові назви, утворені від загальних назв на означення професій, роду занять (на матеріалі пам'яток української мови XVI століття) // Питання історії української мови. Київ, 1970. С. 141–157.
73. Керста Р. Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування: монографія. Київ : Наук. думка, 1984. 151 с.
74. Ковалик І. І. Словотвір особових імен в українській мові (здрібніло-пестливі утворення) // Територіальні діалекти і власні назви / відп. ред. К. К. Цілуйко. Київ : Наук. думка, 1965. С. 216–225.
75. Коваль А. П. Життя і пригоди імен. Київ : Вища школа, 1988. 240 с.
76. Ковтюх С. Л. Морфологічна парадигматика власних чоловічих імен у сучасній українській мові // Studia Slovakistika. зб. наук. ст. / [упоряд. і відп. ред. : С. Пахомова, Я. Джоґаник]. Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. Вип. 9. С. 143–150.
77. Косничану М. Из истории молдавской антропонимии // Историческая ономастика. Москва : Наука, 1977. С. 138–159.
78. Кравченко Г. В. Динаміка українського іменника м. Донецька з 1890 по 1990-і роки : дис... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова. Донецьк, 2000. 325 с.
79. Кравченко Л. О. Антропонімія Лубенщини : автореф. дис... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ, 2002. 20 с.
80. Кравченко Л. О. До питання класифікації розмовно-побутових варіантів імен // Актуальні питання антропоніміки : зб. мат. наук. читань пам'яті Ю. К. Редька / відп. ред. І. В. Єфименко. Київ : «Академперіодика» НАН України, 2005. С. 130–137.
81. Кравчук О. Національна політика Чехословаччини на Закарпатті в оцінках Томаша Масарика // Етнічна історія народів Європи.: зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : УНІСЕРВ, 2009. Вип. 28 С. 66–68.

82. Кракалія Л. В. До питання класифікації буковинських антропонімічних варіантів // Мовознавство. 1974. № 2. С. 53–58.
83. Кракалія Л. В. Порівняльна характеристика антропонімікону Буковини і Північного Причорномор'я // Питання ономастики Південної України. Київ: Наук. думка, 1974. С. 161–165.
84. Кракалія Л. В. Антропонимия Советской Буковины: автореф. дис...канд. філол. наук : спец. 10.02.02 «Язyki народів ССРСР. Черновці, 1974. 20 с.
85. Лесюк М. П. Неофіційні найменування осіб на Гуцульщині // Українознавчі студії. Івано-Франківськ. 2002–2003. № 4–5. С. 252–264.
86. Луньо Л. Є. Багатокомпонентні жіночі імена в іменнику Львова (перша половина ХХ ст.) // Мова і суспільство. Львів, 2011. №2 С. 135–143.
87. Луньо Л. Є. віковий чинник у формуванні іменника львів'ян (на матеріалі римо-католицьких метрик першої половини ХХ ст.) // Проблеми слов'янознавства. Львів, 2012. Вип. 61. С. 149–157.
88. Маретич Т. Про народні імена і прізвища у хорватів і сербів. Загреб, 1886. С. 135–136.
89. Медведєва О. Ю. Динаміка особових імен мешканців українського Придунав'я: на матеріалі Кілійського та Болградського районів Одеської області : дис... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова. Ізмаїл, 2001. 213 с.
90. Медвідь-Пахомова С. М. Про антропонімічну моду // Записки з ономастики, 04/1999. Вип. 2. С. 3–8.
91. Медвідь-Пахомова С. М. Вплив християнства на антропонімічну систему української мови // Християнство й українська мова. Матеріали наукової конференції. Львів, 2000. С. 293–301.
92. Медвідь-Пахомова С. М. Опозиція «своє/чуже» в дзеркалі антропосистеми // *Linguistica slavica* : Ювілейний збірник на пошану Ірини Михайлівни Желєзняк. Київ: Кий, 2002. С. 96–103.

93. Медвідь-Пахомова С. М. Вплив держави на формування антропонімійної системи // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія Філологія. Вип. 6. Ужгород, 2002. С. 47–51.
94. Медвідь-Пахомова С. М. Офіційне іменування особи у словаків та українців: проблеми норми // Наук. записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград, 2001. Вип. 37. С. 46–49.
95. Медвідь-Пахомова С. М. Антропонімічна мода // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства (Збірник наукових праць). Вип. 6: Збірник пам'яті Кирила Галаса. Ужгород, 2002. С. 118–122.
96. Наливайко М. Я. Неофіційна антропонімія Львівщини : автореф. дис... канд. філол. наук. Київ, 2011. 19 с.
97. Наливайко М. Я. Проблемні питання вивчення неофіційних найменувань // *Studia Slavica*. зб. наук. ст. / [упоряд. і відп. ред. : С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. Вип. 9. С. 169–176.
98. Нелюба А. Словотвірна економія у появі онімів // Наук. записки Кіровоградського державного педагогічного ун-ту ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград, 2001. Вип. 37 С. 51–54.
99. Нестерчук О. Г. Словотвір чоловічих варіантів імен у прибузьких говірках // Записки з ономастики: зб. наук. праць. Одеса: Астропринт, 2015. Вип. 18. С. 560–568.
100. Нестерчук О. Г. Словотвір варіантів власних особових імен жителів Волинського Полісся: автореф. дис...канд. філол. наук. Луцьк, 2014. 20 с.
101. Никонов В. А. Имя и общество. Москва : Наука, 1974. 278 с.
102. Німчук В. В. Дніпро – Славута. Давньоруська ономастична спадщина в східнослов'янських мовах. Київ: Наук. думка, 1986. С. 4–11.
103. Німчук В. В. З історичної топонімії Закарпаття // Питання сучасної ономастики. – Київ : Наук. думка, 1976. С. 19–28.
104. Німчук В. В. Українська ономастична термінологія (проект) // Повідомлення Української ономастичної комісії. Київ: Наук. думка, 1966. Вип. 1. С. 24–43.

105. Осташ Л. Р. Одноосновні слов'янські автохтонні імена відапелятивного походження в чеському антропоніміконі // Лінгвістичні студії. Збірник наук. праць. Донецьк: ДонНУ, 2004. Вип. 12. С. 344–352.
106. Осташ Л. Р. Автохтонні та псевдоавтохтонні власні особові імена відапелятивного походження в чехів й українців // Студії з ономастики та етимології. 2002. Київ: «Кий», 2002. С. 150–158.
107. Осташ Л. Р. До питання про варіантність онімів // Волинь-Житомирщина : істор.-філол. зб. з регіональних проблем: у 2 т. Житомир : ВТД-во ЖДУ ім. І. Я. Франка, 2010. № 22. Т. 1. С. 267–276.
108. Осташ Р. І. Власні особові імена в антропонімії Холмщини // Проблеми регіональної ономастики: Тези доп. і повід. наукового семінару. Київ, 1994. С. 38–39.
109. Осташ Р. І. Власні особові імена з однофонеминими суфіксами в українській антропонімії середини XVII століття // *Linguistica slavica*. Київ: «Кий», 2002. С. 104–115.
110. Осташ Р. І. Власні особові імена у функції прізвищевих назв / Українська лексика в історичному та ареальному аспектах. Київ, 1990. С. 155–163.
111. Осташ Р. І. Імена в козацьких реєстрах // Жовтень. 1984. № 4. С. 105–107.
112. Осташ Р. І. Типи імен за походженням // Міжетнічні зв'язки в українській антропонімії XVII ст. Київ: Наук. думка, 1989. С. 118–124.
113. Охримович В. Знадоби до пізнання народних звичаїв і поглядів правних. Розділ 1: Про сільські прізвища // Житє і слово. Вістник літератури, історії і фольклору. 1895. Т. 3. С. 302–307.
114. Павелко С. П. Традиція і релігія як мотиви вибору імені у гуцулів // Записки з ономастики. Збір. наук, праць. Одеса, 1999. Вип. 1. С. 22–28.
115. Павелко С. П. Особливості гуцульського чоловічого іменника у місті та селі (Косів і Космач) // Записки з українського мовознавства: зб. наук. праць. Одеса: Астропринт, 1999. Вип. 7. С. 50–55.

116. Павелко С. П. Особливості гуцульського жіночого іменника у місті та селі (Косів і Космач) // Записки з українського мовознавства: Зб. наук. праць / Відп. ред. Ю. О. Карпенко. Одеса, 2000. Вип. 10. С. 131–138.
117. Павелко С. П. Чоловічий іменник м. Косова в діяхронії (найуживаніші імена) // Науковий вісник Чернівецького національного університету. Слов'янська філологія. 2007. Вип. 354–355. С. 202–205.
118. Павелко С. П. Подвійні та додаткові імена в гуцулів // Записки з ономастики. Одеса, «Астропринт», 2001. Вип. 5. С. 31–35.
119. Панцьо С. Є Жіночі імена у лемків // *Studia Slavica*. зб. наук. ст. / [упоряд. і відп. ред. : С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. Вип. 9. С. 200–204.
120. Панцьо С. Є. Антропонімія Лемківщини. Тернопіль: «Тернопіль», 1995. 128 с.
121. Пахомова С. М. Монографія про антропонімію Закарпаття. Рецензія на Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття : монографія. К.: ТОВ «Папірус», 2008. 672 с. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Філологія. Випуск 21. Ужгород, 2009. С. 139–140.
122. Пахомова С. М. Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах: монографія. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. 344 с.
123. Пахомова С. М. Одноймення братів і сестер: причини і мотиви // *Studia Slavica*. зб. наук. ст. / [упоряд. і відп. ред. : С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. Вип. 9. С. 62–68.
124. Пахомова С. М. Про давні іменування слов'янок // Студії з ономастики та етимології. 2011–2012. / НАН України, Ін-т укр. мови, відп. ред. О. П. Карпенко, В. П. Шульгач. Київ, 2012. С. 194–200.
125. Пахомова С. М. Про витоки категорії офіційність/неофіційність у східнослов'янській антропонімії // Студії з ономастики і етимології. 2014 / Відп. ред. В. П. Шульгач. Київ : Кий, 2014. С. 75–82.

126. Петров А. Л. Карпаторусские межевые названия из половины XIX в. Прага, 1929. 223 с.
127. Петровский Н. А. Словарь русских личных имён. Москва : Русский язык, 1980. 384 с.
128. Півторак Г. П. Власні імена людей у Київській Русі // Культура слова. 1982. № 23. С. 69–72.
129. Півторак Г. П. З історії власних імен: Калина, Килина (Кулина, Якилина), Катерина, Микола // Культура слова. Київ, 1990. Вип. 38. С. 44–48.
130. Плюшко О. В. Склад і походження чоловічих особових імен м. Єлисаветграда початку XX століття // Наук. записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. Вип. 80. С. 149–157.
131. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. Москва, 1988. 192 с.
132. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища. Київ : Наук. думка, 1966. 216 с.
133. Редько Ю. К. Наші імена. Звідки вони? // Знання та праця. 1965. № 11. С. 24.
134. Рувьова Н. І. Антропонімія Західного Поділля кінця XVIII–XX ст.: автореф. дис... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Івано-Франківськ, 2004. 24 с
135. Самійленко Л. О. Жіночі особові назви у пам'ятках ділової мови Лівобережної України XVII ст. // Питання сучасної ономастики. Київ, 1976. С. 147–150.
136. Свистун Н. О. Динаміка антропонімікону м. Тернопіль XIX–XX ст.: дис... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – українська мова. Чернівці, 2006. 197 с.
137. Свистун Н. О. Динаміка антропонімікону м. Тернополя XIX–XX ст.: монографія. Тернопіль : Крок, 2011. 320 с.
138. Свистун Н. О. Подвійні українські та польські чоловічі особові імена жителів м. Тернополя (на матеріалі метричних книг XIX століття Тернопільського обласного архіву) // Лінгводидактичні аспекти викладання

- іноземних мов у вищих навчальних закладах. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль : ТАНГ, 2004. С. 133–138.
139. Свистун Н. О. Чоловічий іменник міста Тернополя другої половини ХХ століття (найуживаніші імена) // Мандрівець. 2005. № 5. С. 62–66.
140. Сими́на Г. Я. Бытовые варианты личных имён (по материалам древних письменных памятников в современной антропонимии Пинежья) // Антропонимика. Москва : Наука, 1970. С. 189–194.
141. Сенік Г. В. Прізвиська Одещини // Записки з ономастики: зб. наук. пр. / відп. ред. Ю. О. Карпенко. Одеса : Астропринт, 2009. Вип. 12. С. 20–30.
142. Сенік Г. В. Варіанти імен як один із видів неофіційних антропонімів // Мова. Одеса, 2013. №19. С. 122–126.
143. Сенів М. И. Украинская антропонимия XIV–XVIII вв. (женские наименования): автореф. дисс... канд. филол. наук. Ужгород, 1986. 16 с.
144. Сенів М. І. Основні способи й засоби ідентифікації жінки в писемних пам'ятках української мови XIV–XVIII ст. // З історії української лексикології. Київ : Наук. думка, 1980. С. 160–200.
145. Скорук І. Д. Історична антропонімія м. Луцька з точки зору її походження // Ономастика та етимологія : збірник наукових праць на честь 65-річчя Ірини Михайлівни Желізняк. Київ, 1997. С. 217–223.
146. Скорук І. Д. Динаміка антропонімікону м. Луцька в ХХ ст.: дис...канд. філол. наук :10.02.01 – українська мова. Київ, 1999. 180 с.
147. Скорук І. Д. Розвиток чоловічого іменника м. Луцька в ХХ ст. // Мовознавство. 1999. № 2–3. С. 35–42.
148. Скорук І. Д. Характеристика жіночого іменника м. Луцька в ХХ ст. // Науковий вісник Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. Філол. науки. 1999. № 6. С. 33–39.
149. Скорук І. Д. Мотивація чоловічих і жіночих імен мешканців Луцька // Науковий вісник Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. Філол. науки. 2000. № 6. С. 32–35.

- 150.Скорук І. Д. Курсова та дипломна роботи з ономастики. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 296 с.
- 151.Скорук І. Д. Слов'янський шар в антропоніміконі м. Луцька в ХХ ст. // Slavica та baltica в ономастиці України. Київ : НАН України, 1999. С. 147–160.
- 152.Скорук І. Д. Характеристика чоловічого іменника м. Луцька в ХХ ст. // Мовознавство. 1999. № 2–3. С. 35–42.
- 153.Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: Словник-довідник. Київ, 1996. 335 с.
154. Словник варіантів власних імен північно-західної України. А-Я / упоряд. Г. Л. Аркушин. Луцьк : Вол. нац. ун-т. ім. Лесі Українки, 2009. 372 с.
155. Стрижак О. С. За ґрунтовність топонімічних досліджень // Науково-інформац. бюлетень Архівного управління УРСР. Київ, 1963. №3. С. 79–82.
156. Сумцов М. Ф. Малорусские фамильные прозвания // Киевская старина. 1885. № 2. С. 215–228.
- 157.Суперанская А. В. Из истории русских календарных имён // Давньоруська ономастична спадщина в східнослов'янських мовах. Київ : Наук. думка, 1988. С. 117–125.
158. Суперанская А. В. Имя и эпоха (к постановке проблемы) // Историческая ономастика. Москва : Наука, 1977. С. 7–26.
159. Суперанская А. В. Имя через века и страны. – Москва : Наука, 1990. 192 с.
160. Суперанская А. В. Личные имена в официальном и неофициальном употреблении // Антропонимика. Москва : Наука, 1970. С. 180–188.
161. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. Москва : Наука, 1973. 366 с.
162. Суперанская А. В. Структура имени собственного: Фонология и морфология. Москва : Наука, 1969. 360 с.
- 163.Сухомлин И. Д. Основы Полтавской ономастики (по материалам Полтавских актов книг XVII в.): автореф. дисс... канд. филол. наук. Харьков, 1964. 20 с.

164. Сухомлин І. Д. Антропонімія Нижнього Дніпра і деякі питання заселення степової України // Питання ономастики Південної України. Київ : Наук. думка, 1974. С. 149–152.
165. Сухомлин І. Д. Питання антропоніміки в українській мові. Дніпропетровськ, 1975. 110 с.
166. Сухомлин І. Д. Українські прізвиська людей як власні родові назви // Говори і ономастика Наддніпрянщини / відп. ред. В. С. Ващенко. Дніпропетровськ, 1970. С. 30–58.
167. Ташицкий В. Место ономастики среди других гуманитарных наук / В. Ташицкий // Вопросы языкознания. – М.: Изд-во Академии Наук СССР, 1961. С. 4–12.
168. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови : монографія. Хмельницький : Авіст, 2008. 550 с.
169. Торчинський М. М. Українська ономастика: історія, сьогодення, перспективи // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. 2013. Вип. 6 (1). С. 217–238.
170. Трійняк І. І. Словник українських імен. Київ : Довіра, 2005. 509 с.
171. Українська мова : Енциклопедія [уклад.: В. М. Русанівський та ін.]. Київ : Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. 752 с.
172. Устинович А. К. Антропонимия Гродненщины и Брестчины XIV-XVIII вв. : автореф. дис. ... канд. филол. наук. Минск, 1970. 22 с.
173. Усцінович О. К. Антрапанімічныя этюды // Беларуская анамастыка. Мінск, 1977. С. 175.
174. Усцінович Ф. Імёны-мянушкі і родавыя найменні // *Przezwiseka i przydomki w językach słowiańskich. Część II. Rozprawy Slawistyczne*. 15. Lublin, 1999. S. 233–238.
175. Фаріон І. Д. Вплив християнства на антропонімікон // Християнство й українська мова. Матеріали наукової конференції. Львів, 2000. С. 302–313.

176. Фаріон І. Д. До джерел імен українців // Українська пропріальна лексика. Матеріали наукового семінару 13–14 вересня 2000 р. / Відповід. ред. І. М. Желєзняк. Київ : «Кий», 2000. С. 163–169.
177. Франко І. Я. Причинки до української ономастики // Зібрання творів : у 50 томах. Київ : Наук. думка, 1982. Т. 36. Літературно-критичні праці. С. 391–426.
178. Худаш М. Л. Із спостережень над українськими особовими назвами-компози́тами середини XVII ст. // Ономастика. Київ : Наук. думка, 1966. С. 136–146.
179. Худаш М. Л. Складні українські особові назви середини XVII ст. (на матеріалі реєстрів Запорозького війська Б. Хмельницького, складених після зборівського договору (1649 р.) // Питання історії української мови. Київ, 1970. С. 158–175.
180. Худаш М. Л. Українські козацькі особові назви (компози́ти і словосполучення) середини XVII ст. // Дослідження і матеріали з української мови. Київ, 1964. Т. 6. С. 146–157.
181. Худаш М. П. Із історії української антропонімії. Київ, 1977. 236 с.
182. Цілуйко К. К. Перспективи дальшого розвитку української ономастики // Повідомлення української ономастичної комісії. Київ, 1967. Вип. 3. С. 3–12.
183. Черноус О. В. Склад особового іменника української мови за походженням // Наук. записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство) : у 5 ч. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. Вип. 89 (3). С. 388–393.
184. Черноус О. В. Варіантність жіночої іменної системи м. Кіровограда у XX ст. // Наукові записки. Випуск 95 (2). Серія : Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. С. 416–419.
185. Черноус О. В. Динаміка найуживаніших жіночих імен м. Кіровограда у XX столітті // Наук. записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Мовознавство. Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. Вип. 2 (17) 2007. 1 (18) 2008. С. 226–235.

186. Черноус О. В. Динаміка чоловічих особових імен м. Кіровограда у ХХ столітті (найуживаніші імена) // Записки з ономастики : зб. наук. праць / [редкол.: Ю. О. Карпенко (відп. ред.) та ін.]. Одеса : Астропринт, 2009. Вип. 12. С. 11–19.
187. Черноус О. В. Антропонімний фонд м. Кіровограда в ХХ ст. (маловживані чоловічі імена) // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. 2012. Вип. 24. С. 141–151.
188. Черноус О. В. Динаміка давніх слов'янських імен м. Кіровограда у ХХ столітті // Studia Slavistica. зб. наук. ст. / [упоряд. і відп. ред. : С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. Вип. 9. С. 223–230.
189. Черноус О. В. Динаміка особових імен м. Кіровограда у ХХ ст.: автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2011. 20 с.
190. Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття: монографія. Ужгород : ТОВ «Папірус», 2008. 671 с.
191. Чучка П. П. Давньослов'янські особові імена, засвідчені південнокарпатськими українськими онімами // Studia Slavistica. зб. наук. ст. / [упоряд. і відп. ред. : С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. Вип. 9. С. 83–90.
192. Чучка П. П. Слов'янські особові імена українців: Історико-етимологічний словник. Ужгород : Ліра, 2011. 432 с.
193. Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник. Львів : Світ, 2005. 702 с.
194. Шевцова В. О. Варіанти власних імен // Питання слов'янської лексикографії XI–XVII століття. Київ, 1979. С. 118–120.
195. Шевцова В. О. До історії українських жіночих антропонімів XVII ст. // Українське мовознавство. Київ, 1977. Вип. 5. С. 92–99.
196. Шевчук Л. В. Одиначні особові імена новонароджених м. Іллічівська // Studia Slavistica. зб. наук. ст. / [упоряд. і відп. ред. : С. Пахомова,

- Я. Джоганик]. Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. Вип. 9. С. 231–240.
197. Шевчук Л. В. Динаміка найуживаніших жіночих імен м. Іллічівська // Науковий вісник Чернівецького університету. Чернівці, 2007. Вип. 354–355. Слов'янська філологія. С. 269–273.
198. Шоля І. С. Жіночий іменник міста Ужгорода другої половини ХХ ст. // 19. Slovenská onomastická konferencia. Bratislava 28. – 30.04.2014. Bratislava, 2015. s. 186–190.
199. Шоля І. С. Мотиви вибору особових імен ужгородців у другій половині ХХ століття (чоловічі імена) // Записки з ономастики : зб. наук. праць. Вип. 18. Одеса, 2015. С. 767–775.
200. Шоля І. С. Мотиви вибору особових імен ужгородців у другій половині ХХ століття (жіночі імена) // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. 2015. Вип. 2 (34). С. 29–35.
201. Шоля І. С. Динаміка багатоконпонентних імен ужгородців у ХХ столітті (чоловічі імена) // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. 2017. Вип. 1 (37). С. 39–43.
202. Шоля І. С. Динаміка слов'янських чоловічих імен м. Ужгорода в ХХ сторіччі // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського : зб. наук. праць. Вип. 32. Київ: Освіта України, 2017. С. 160–167.
203. Шоля І. С. Антропонімія в подобиранні ужгородців у першій половині ХХ століття // Студії з ономастики та етимології 2015–2016. Київ, 2017. С. 136–155.
204. Шоля І. С. Динаміка багатоконпонентних імен ужгородців у ХХ столітті (жіночі імена) // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. 2017. Вип. 2 (38). С. 41–46.
205. Шоля І. С. Динаміка частотного десятка чоловічих імен Ужгорода впродовж ХХ століття // Записки з ономастики: зб. наук. праць. Вип. 20. Одеса, 2017. С. 261–272.

206. Шоля І. С. Антропонімні уподобання ужгородців у період перебування Закарпаття у складі Чехословаччини // *Studia Slavistica*. Випуск 17: Мови національних меншин в українсько-словацькому прикордонному регіоні: соціолінгвістичний аспект: зб. наук. ст.; [упоряд. і відп. ред.: С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород: Вид-во Олександра Гаркуші, 2017. С. 56–61.
207. Шоля І. С. Репертуар найуживаніших імен ужгородців у періоди перебування Закарпаття у складі Угорщини // *Взаємовплив мов, літератур і культур в епоху глобалізації : тези доповідей міжнародної наукової конференції*. Ужгород, 12 січня 2018 року. Ужгород, 2018. С. 23.
208. Шоля І. С. Репертуар найуживаніших імен ужгородців у періоди перебування Закарпаття у складі Угорщини // *Acta Hungarica*. Журнал Ужгородського центру гунгарології 2018, ХХІІІ-ій рік видання. Ужгород, 2018. С. 215–222.
209. Шоля І. С. Структура та динаміка багатокomпонентних чоловічих імен ужгородців у ХХ столітті // *Молодий вчений*. 2018. № 9. С. 124–127.
210. Штець М. Українська мова в Словаччині (Соціолінгвістичне та інтерлінгвістичне дослідження). Пряшів, 1996. 252 с.
211. Шульгач В. П. Етимологічні замітки з української антропонімії // *Мовознавство*. 1994. № 4–5. С. 12–19.
212. Шульгач В. П. З української історичної антропонімії (етимологічні етюди) // *Щорічні записки з українського мовознавства : зб. наук. праць / Відп. ред. Ю. О. Карпенко*. Одеса, 1998. Вип. 5. С. 20–25.
213. Шульгач В. П. Нариси з праслов'янської антропонімії. Київ, 2008–2017. Ч. 1–4.
214. Шульська Н. М. Неофіційна антропонімія Західного Полісся : автореф. дис...канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Луцьк, 2011. 20 с.
215. Acsádi I. Magyarország népessége a pragmatic sanctio korában 1720–1721, Budapest, 1899.
216. Błanár V. Lingwistyczny a onomastyczny status własnego imienia // *Onomastica XXI*, Wrocław etc., 1976. S. 5–19.

217. Blanár V. Teória vlastného mena. (Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii.) 1. vyd. Bratislava, Veda 1996, 252 s.
218. Blanár V. Vlasné meno vo svetle teoretickej onomastiky. Martin : Matika Slovenska. 2009.
219. Knappová M. Rodné jméno v jazyce a společnosti. Praha : Akademia, 1989. 206 s.
220. Knappová M. Jak se bude Vaše dítě jmenovat? Praha : Akademia, 1989. 652 s.
221. Lehoczky T. Bereg vármegye monographiája. Ungvár, 1881–1882.
222. Majtan M., Povazaj M. Meno pre naše dieťa. Bratislava : Obzor, 1985. 200 s.
223. Svoboda J. Stáročeská osobní jmená a naše přýmení. Praha, 1964. 317 s.

ДОДАТОК А
СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

1. Шоля І. С. Жіночий іменник міста Ужгорода другої половини ХХ ст. // 19. Slovenská onomastická konferencia. Bratislava 28.–29.04.2014. Bratislava, 2015. S. 186–190.
2. Шоля І. С. Мотиви вибору особових імен ужгородців у другій половині ХХ століття (чоловічі імена) // Записки з ономастики : зб. наук. праць. Вип. 18. Одеса, 2015. С. 767–775.
3. Шоля І. С. Мотиви вибору особових імен ужгородців у другій половині ХХ століття (жіночі імена) // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. 2015. Вип. 2 (34). С. 29–35.
4. Шоля І. С. Динаміка багатоконпонентних імен ужгородців у ХХ столітті (чоловічі імена) // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. 2017. Вип. 1 (37). С. 39–43.
5. Шоля І. С. Динаміка слов'янських чоловічих імен м. Ужгорода в ХХ сторіччі // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського : зб. наук. праць. Вип. 32. Київ: Освіта України, 2017. С. 160–167.
6. Шоля І. С. Антропонімні вподобання ужгородців у першій половині ХХ століття // Студії з ономастики та етимології 2015–2016. Київ, 2017. С. 136–155.
7. Шоля І. С. Динаміка багатоконпонентних імен ужгородців у ХХ столітті (жіночі імена) // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. 2017. Вип. 2 (38). С. 41–46.
8. Шоля І. С. Динаміка частотного десятка чоловічих імен Ужгорода впродовж ХХ століття // Записки з ономастики: зб. наук. праць. Вип. 20. Одеса, 2017. С. 261–272.
9. Шоля І. С. Антропонімні уподобання ужгородців у період перебування Закарпаття у складі Чехословаччини // Studia Slovakistika. Випуск 17: Мови національних меншин в українсько-словацькому

прикордонному регіоні: соціолінгвістичний аспект: зб. наук. ст.; [упоряд. і відп. ред.: С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород: Вид-во Олександра Гаркуші, 2017. С. 56–61.

10. Шоля І. С. Репертуар найуживаніших імен ужгородців у періоди перебування Закарпаття у складі Угорщини // *Взаємовплив мов, літератур і культур в епоху глобалізації : тези доповідей міжнародної наукової конференції*. Ужгород, 12 січня 2018 року. Ужгород, 2018. С. 23.

11. Шоля І. С. Репертуар найуживаніших імен ужгородців у періоди перебування Закарпаття у складі Угорщини // *Acta Hungarica. Журнал Ужгородського центру гунгарології* 2018, ХХІІІ-ій рік видання. Ужгород, 2018. С. 215–222.

12. Шоля І. С. Структура та динаміка багатокomпонентних чоловічих імен ужгородців у ХХ столітті // *Молодий вчений*. 2018. № 9. С. 124–127.

ДОДАТОК Б
ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. XIII Всеукраїнська ономастична конференція, м. Ужгород, 27–29 квітня, 2009 р., виступ із доповіддю.
2. 19. Словацька ономастична конференція, Братислава, 28–29 квітня 2014 р., заочна участь, публікація.
3. XVI Всеукраїнська ономастична конференція «Українська ономастика: минуле, сучасне, перспективи», Одеса, 24–26 вересня 2015 р., виступ із доповіддю.
4. Міжнародна конференції «Мови національних меншин в українсько-словацькому прикордонному регіоні», Ужгород, 28 квітня 2016 р., виступ із доповіддю.
5. XVII Міжнародні славістичні читання, присвячені пам'яті академіка Л. А. Булаховського, Київ, 21 квітня 2017 р., виступ із доповіддю.
6. Міжнародна конференція «Через комунікацію до процвітання словацько-українського прикордонного руху», Ужгород, 7 квітня 2017 р., виступ із доповіддю.
7. Міжнародна наукова конференція «Взаємовплив мов, літератур і культур в епоху глобалізації», Ужгород, 12 січня 2018 р., виступ із доповіддю.
8. 72 підсумкова наукова конференція професорсько-викладацького складу ДВНЗ «УжНУ», Ужгород, 26–28 лютого, 2018 р., виступ із доповіддю.